

Національний університет фізичного виховання і спорту України
Міністерство молоді та спорту України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛИМАРЕНКО НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

УДК 796.032:373.2:37.013(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ
ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ

017 Фізична культура і спорт

01 Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Н. П. Лимаренко

Науковий керівник: Єрмолова Валентина Михайлівна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Лимаренко Н. П. Організаційно-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2026.

Дисертаційну роботу присвячено теоретичному узагальненню та практичній реалізації заходів з удосконалення організаційно-методичних умов упровадження елементів олімпійської освіти в освітній простір закладів дошкільної освіти України.

ЮНЕСКО проголосило XXI століття епохою освіти, визнавши її ключовою силою не лише у подоланні глобальних викликів, що постають перед людством, а й у формуванні духовних засад нової цивілізації. Такий підхід безпосередньо співзвучний із гуманістичною концепцією освіти, орієнтованою на розвиток особистості, утвердження фундаментальних людських цінностей і створення умов для вільного, всебічного розкриття потенціалу кожної людини. Сучасні цивілізаційні процеси спричинили трансформацію освітньої парадигми – із пріоритетом на особистісний розвиток, демократичні принципи у навчанні та формування педагогічної ідеології, що базується на повазі до людської гідності, свободи вибору і самореалізації.

У контексті реалізації ключових цілей сучасної української освіти, її гуманістичної спрямованості виникає нагальна потреба в упровадженні сучасних підходів до освітнього процесу всіх рівнів освіти і, звичайно, дошкільної освіти. Одним із таких є олімпійська освіта, яка спираючись на глибокі традиції, ритуали та символіку Олімпійських ігор, відкриває широкі можливості для формування в дітей найкращих моральних якостей. Серед них – дружба, чесність, наполегливість, прагнення до самовдосконалення, взаємодопомога, повага до інших і дбайливе ставлення до навколишнього світу.

Олімпійська освіта в дошкільному віці стає ефективним інструментом гармонійного розвитку особистості, що відповідає цінностям гуманістичної педагогіки.

Мета дисертаційної роботи полягає у розробці та обґрунтуванні організаційно-методичних засад інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти та експериментальній перевірці їх ефективності.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз стану обраної проблеми дослідження у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії.

2. Визначити взаємозв'язок олімпійської освіти з базовим компонентом дошкільної освіти України.

3. Розробити структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти.

4. Розробити та обґрунтувати адекватні форми і методи інтеграції олімпійської освіти в закладах дошкільної освіти України та визначити їх ефективність.

5. Розробити практичні рекомендації для педагогічних працівників щодо інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – форми і методи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використані такі методи:

а) теоретичні – метод порівняльно-історичного аналізу, метод теоретичного аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації даних науково-методичної літератури; метод моделювання;

б) емпіричні – опитування, педагогічний експеримент;

в) статистичні – кількісний і якісний аналіз емпіричних даних із використанням методів математичної статистики та комп'ютерних програм; точний критерій Фішера; критерій МакНемара.

Наукова новизна полягає в тому, що:

- уперше розглянуто освітній процес закладів дошкільної освіти як простір для інтеграції олімпійської освіти;
- уперше визначено взаємозв'язок олімпійської освіти з базовим компонентом дошкільної освіти України – Програмою розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі»;
- уперше науково обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, яка графічно відображає у єдності і закономірності функціональні особливості структурних елементів процесу дослідження;
- уперше підібрано і систематизовано адекватний для дітей старшого дошкільного віку дидактичний матеріал, що забезпечує інтеграцію елементів олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі», а саме: «Дитина у соціумі», «Особистість дитини», «Діяльність дитини», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Мовлення дитини»;
- визначено організаційно-педагогічні умови (основні та додаткові), що забезпечують здійснення інтеграції олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти;
- розроблено практичні рекомендації для педагогічних працівників закладів дошкільної освіти щодо інтеграції олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти;
- доповнено форми і засоби інтеграції елементів олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти.

Практична значущість визначається розробкою структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти, що дає можливість, відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти України, забезпечити освітній результат – компетентність

дитини старшого дошкільного віку у різних видах діяльності на засадах олімпійських цінностей.

Матеріали дослідження можуть бути ефективно використані у практиці роботи закладів дошкільної освіти різних типів; у спеціалізованих спортивних та педагогічних закладах вищої освіти у межах викладання навчальної дисципліни «Олімпійський спорт», «Олімпійська освіта». Матеріал дослідження може бути використаний для розробки освітніх програм, у діяльності органів управління освіти, спорту, національних олімпійських академій.

Основні положення, висновки та результати дослідження дозволили удосконалити освітній процес ЗДО №№ 225, 168 м. Києва, а також викладання навчальної дисципліни «Олімпійський спорт» у Національному університеті фізичного виховання і спорту України.

У результаті констатуючого експерименту, в якому взяли участь 184 вихователя закладів дошкільної освіти, 309 батьків дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти та 323 вихованців (старша група) закладів дошкільної освіти м. Чернівці (72 дитини), м. Полтава (69 дітей), м. Дніпро (22 дитини) та м. Київ (160 дітей), було виявлено позитивне ставлення та зацікавленість усіх учасників освітнього процесу до інтеграції олімпійської освіти в практику роботи закладів дошкільної освіти. Так, 78,85 % вихователів вважають інтеграцію олімпійської освіти дієвим фактором сприяння реалізації Базового компоненту дошкільної освіти України; 79,9 % батьків позитивно ставляться до інтеграції олімпійської освіти в роботу закладу дошкільної освіти, де навчається їх дитина; 91,02 % опитаних дітей старшого дошкільного віку мають бажання отримати більше інформації про Олімпійські ігри. При цьому треба відмітити невисокий рівень обізнаності дітей старшого дошкільного віку з олімпійської тематики.

Разом із тим, було виявлено те, що 33,97 % вихователів мають бажання впроваджувати олімпійську освіту; ще 57,69 % мають бажання долучитися до цього процесу за наявності навчально-методичного забезпечення, що свідчить

про нагальну потребу у проведенні роботи з підвищення теоретико-методичної підготовки педагогічних працівників та підготовку навчально-методичного забезпечення і дидактичного матеріалу.

На підставі даних констатуючого експерименту було науково обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, яка графічно відображає у єдності і закономірності функціональні особливості структурних елементів процесу дослідження, а також практичні рекомендації щодо використання елементів олімпійської освіти в процесі реалізації програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі» відповідно до освітніх ліній: «Особистість дитини», «Дитина у соціумі», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Діяльність дитини», «Мовлення дитини». Модель було впроваджено в освітній процес закладів дошкільної освіти №№ 225, 168 м. Києва.

Дані, отримані в результаті творчо-перетворюючого експерименту, засвідчили те, що інтеграція елементів олімпійської освіти в систему освітньої діяльності закладів дошкільної освіти позитивно впливає на фізичний, інтелектуальний та моральний розвиток дошкільників.

Якщо різниця між показниками інформованості дошкільників основної та контрольної груп щодо питань олімпійської освіти до експерименту була статистично незначущою на рівні $p > 0,05$ за усіма сімома показниками, то незважаючи на часткові відмінності інтеграції елементів олімпійської освіти (дві відмітні освітні лінії), результати заключного етапу творчо-перетворюючого педагогічного експерименту свідчать про позитивні зрушення у показниках закладів дошкільної освіти основної групи, а саме: інформованість про Олімпійські ігри після експерименту зросла на 26,82 % порівняно з контрольною групою ($p = 0,002$), перегляд спортивних телевізійних передач зріс на 40,33 % ($p = 0,001$), інформованість щодо олімпійської емблеми зросла на 19,29 % ($p = 0,016$), а інформованість про олімпійські нагороди – на

15,07 % ($p = 0,013$). Інформованість щодо зимових видів спорту як в основній, так і у контрольній групі склала 100 %. Мотивація до занять спортом в основній групі після експерименту зросла на 10,66 % порівняно з контрольною групою, проте ця різниця не є статистично значущою, так само як і бажання дізнаватися про Олімпійські ігри зросло на 7,58 %, але різниця статистично незначуща ($p = 0,104$).

Одним із ключових чинників, що зумовлювали досягнення позитивних результатів у діяльності основних закладів дошкільної освіти, було:

- створення оптимальних організаційно-педагогічних умов;
- забезпечення методичного супроводу діяльності педагогічних кадрів і батьків: методичні семінари, майстер-класи, індивідуальні консультації.

У ході дослідження педагогічні працівники закладів дошкільної освіти та батьки дошкільників мали можливість отримувати відповіді на запитання, що викликали у них професійний інтерес.

Отримані результати дозволили рекомендувати структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти до впровадження в інших ЗДО, що довело позитивний вплив на розвиток у дітей морально-етичних якостей, підвищення рівня їх соціальної активності та емоційної чуйності, ініціативності, а також відповідальне ставлення до власної поведінки та довкілля.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, діти старшого дошкільного віку, фізичний та біологічний розвиток дитини, управління, олімпійські цінності, освітні лінії, структурно-функціональна модель.

SUMMARY

Lymarenko N. Organizational and methodological principles of integration of Olympic education into the activities of preschool education institutions. – Qualification of scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 017 Physical Culture and Sports – National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, 2026.

The dissertation is dedicated to the theoretical generalization and practical implementation of measures aimed at improving the organizational and methodological conditions for introducing elements of Olympic education into the educational environment of preschool institutions in Ukraine.

UNESCO has proclaimed the 21st century the era of education, recognizing it as a key force not only in overcoming global challenges facing humanity, but also in shaping the spiritual foundations of a new civilization. This approach is directly consonant with the humanistic concept of education, focused on the development of the individual, the affirmation of fundamental human values and the creation of conditions for the free, comprehensive development of each person's potential. Modern civilizational processes have entailed the transformation of the educational paradigm – with priority given to personal development, democratic principles in education and the formation of a pedagogical ideology based on respect for human dignity, freedom of choice and self-realization.

In the context of implementing the key goals of modern Ukrainian education and its humanistic orientation, there is a clear need to introduce contemporary approaches to the educational process at all levels, including preschool education.

One of these is Olympic education, based on deep traditions, rituals and symbols of the Olympic Games, opens up broad opportunities for the formation of the best moral qualities in children. Among them are friendship, honesty, perseverance, the desire for self-improvement, mutual assistance, respect for others and a caring attitude to the world around us. Olympic education in preschool age becomes an effective tool for the harmonious development of personality, corresponding to the values of humanistic pedagogy.

The aim of the dissertation is to develop and substantiate the organizational and methodological principles for integrating Olympic education into the activities of

preschool education institutions and to experimentally verify their effectiveness. The goal of investigation:

1. To analyze the state of the selected research problem in domestic and foreign pedagogical theory.
2. To determine the relationship between Olympic education and the basic component of preschool education in Ukraine.
3. To develop a structural and functional model of integration of Olympic education into the educational process of preschool education institutions.
4. To develop and substantiate adequate forms and methods of integrating Olympic education in preschool educational institutions of Ukraine and determine their effectiveness.
5. To develop practical recommendations for teachers on integrating Olympic education into the activities of preschool educational institutions.

Object of research: educational process of preschool educational institutions.

Subject of research: forms and methods of integration of Olympic education into the activities of preschool educational institutions.

Research Methods. To address the objectives set, the following methods were used:

- a) theoretical – the method of comparative-historical analysis; methods of theoretical analysis and synthesis; generalization and systematization of data from scientific and methodological literature; modeling;
- b) empirical – survey; pedagogical experiment;
- c) statistical – quantitative and qualitative analysis of empirical data using methods of mathematical statistics and computer software; Fisher's exact test; McNemar's test.

The scientific novelty lies in the fact that:

- for the first time, the educational process of preschool educational institutions is considered as a space for the integration of Olympic education;

- for the first time, the relationship between Olympic education and the basic component of preschool education in Ukraine – the Child Development Program from birth to six years “I am in the world” – was determined;

- for the first time, a structural and functional model of integrating Olympic education into the educational process of preschool educational institutions has been scientifically substantiated and developed, which graphically reflects the functional features of the structural elements of the research process in unity and regularity;

- for the first time, adequate didactic materials for older preschool children have been selected and systematized, ensuring the integration of elements of Olympic education into the educational lines of the Child Development Program from birth to six years old «I in the World», namely: “Child in Society”, “Child's Personality”, “Child's Activity», “Child in the Natural Environment», “Child in the World of Culture”, “Child in Sensory-Cognitive Space” and “Child's Speech”;

- organizational and pedagogical conditions (basic and additional) have been determined that ensure the integration of Olympic education into the educational space of a preschool educational institution.

- practical recommendations have been developed for pedagogical workers of preschool educational institutions regarding the integration of Olympic education into the educational space of a preschool educational institution;

- forms and means of integrating elements of Olympic education into the educational space of a preschool educational institution have been supplemented.

The practical significance of the study lies in the development of a structural and functional model for integrating Olympic education into the activities of preschool education institutions, which makes it possible, in accordance with the Basic Component of Preschool Education of Ukraine, to ensure the educational outcome – the competence of senior preschool children in various types of activity based on Olympic values.

The research materials can be effectively used in the practice of preschool educational institutions of various types; in specialized sports and pedagogical

institutions of higher education within the framework of teaching the academic discipline «Olympic Sport», «Olympic Education». The research material can be used for the development of educational programs, in the activities of educational and sports management bodies, and national Olympic academies.

The main provisions, conclusions, and findings of the study contributed to the improvement of the educational process at Preschool Educational Institutions No. 225 and No. 168 in Kyiv, as well as to the teaching of the academic discipline “Olympic Sport” at the National University of Ukraine on Physical Education and Sport.

As a result of the ascertaining experiment, which involved 184 preschool educators, 309 parents of children attending preschool institutions and 323 pupils (senior group) of preschool institutions in Chernivtsi (72 children), Poltava (69 children), Dnipro (21 children) and Dnipro (22 children) and Dnipro (22 children) the interest of all participants in the educational process in the integration of Olympic education into the practice of preschool institutions was demonstrated. Thus, 78.85% of educators consider the integration of Olympic education to be an effective factor in promoting the implementation of the basic component of preschool education in Ukraine; 79.9% of parents have a positive attitude towards the integration of Olympic education into the work of the preschool institution where their child studies; 91.02% of the surveyed senior preschool children want to get more information about the Olympic Games. At the same time, it should be noted that senior preschool children have a low level of awareness of the Olympic movement.. The study also found that 33.97% of educators were ready to independently implement Olympic education, while 57.69% expressed willingness to do so provided appropriate methodological support was available. This highlights the need to enhance the professional training of educators and to develop relevant teaching and methodological resources.

Based on the data of the ascertaining experiment, a structural and functional model of the integration of Olympic education into the educational process of preschool educational institutions was scientifically substantiated and developed, which graphically reflects in unity and regularity the functional features of the structural elements of the research process, as well as practical recommendations for

the use of elements of Olympic education in the process of implementing the program for the development of children from birth to six years old, “Child in society”, “Child in the natural environment”, “Child in the world of culture”, “Child in sensory-cognitive space”, “Child activity”, “Child speech”. The model was introduced into the educational process of preschool educational institutions No. 225, 168 in Kyiv.

The data obtained as a result of the creative transformation experiment showed that the integration of elements of Olympic education into the educational system of preschool educational institutions has a positive effect on the physical, intellectual and moral development of preschoolers.

If the difference between the indicators of awareness of preschoolers of the main and control groups on the issues of Olympic education before the experiment was statistically insignificant at the level of $p > 0.05$ for all seventh indicators, then despite partial differences in the integration of elements of Olympic education (two distinctive educational lines), a shift in the indicators of preschool education institutions of the main group, namely: awareness of the Olympic Games after the experiment increased by 26.82% compared to the control group ($p = 0.002$), review of sports television programs increased by 40.33% ($p = 0.001$), awareness ($p = 0.016$), and awareness of the Olympic awards – by 15.07% ($p = 0.013$). Awareness of winter sports in both the main and control groups was 100%. Motivation for sports in the main group after the experiment increased by 10.66% compared to the control group, but this difference is not statistically significant, just as the desire to learn about the Olympic Games increased by 7.58%, but the difference is statistically insignificant ($p = 0.104$).

One of the key factors determining the achievement of positive results in the activities of the main preschool education institutions was:

- creation of optimal organizational and pedagogical conditions;
- provision of methodological support for the activities of teaching staff and parents: methodological seminars, master classes, individual consultations.

During the study, preschool education teachers and parents of preschoolers had the opportunity to explore topics that aroused their professional interest.

The obtained results allowed us to recommend a structural and functional model for integrating Olympic education into the educational process of preschool education institutions before implementing it in other preschool education institutions, which proved a positive impact on the development of moral and ethical qualities in children, an increase in their level of social activity and emotional responsiveness, initiative, as well as a responsible attitude to their own behavior.

Keywords: preschool education institution, children of senior preschool age, humanistic education, physical and biological development of a child, management, educational lines, structural and functional model.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Коваленко Ю. О., Соколова О. В., Польський С. Г., Лимаренко Н. П. Оздоровчі системи як складова фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2022. Вип. 10 (155). С. 80–84. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.10\(155\).19](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.10(155).19) Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, зборі та обробці отриманих даних. Внесок Коваленко Ю. О., Соколової О. В., Польського С. Г. полягає у здійсненні загального наукового керівництва дослідження, розробці концепції та методології дослідження.*

2. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Формування педагогічних засад олімпійської освіти. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2025. Вип. 5 (192). С. 93–96. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05\(192\).20](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05(192).20) Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає в організації та проведенні досліджень, обробці результатів та формулюванні висновків. Внесок*

Єрмолової В. М. полягає у визначенні концепції та методології дослідження.

3. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Шляхи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Академічні візії*. 2025. Вип. 46/2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17148277> Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі, аналізі та інтерпретації даних, обробці результатів та формулюванні висновків. Внесок Єрмолової В. М. полягає у визначенні концепції та методології дослідження.*

4. Лимаренко Н., Єрмолова В. Організаційно-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Педагогічна академія: наукові записки*. Вип. 24/2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17653835> Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, опрацюванні результатів та формулюванні висновків. Внесок Єрмолової В. полягає у визначенні концепції та методології дослідження.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дисертації

5. Лимаренко Н. П. Олімпійська освіта у закладах дошкільної освіти як проблема наукових досліджень. *Молодь та олімпійський рух* : зб. тез доп. XV Міжнар. конф. молодих вчених, м. Київ, 16 верес. 2022 р. Київ : НУФВСУ, 2022. С. 34–35. URL: <https://surl.li/nhdujf>

6. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Олімпійська освіта як дієвий засіб реалізації базового компонента дошкільної освіти. *Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. онлайн-конф. студ., аспірантів і молодих вчених, м. Миколаїв, 28 жовт. 2022 р. Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2022. С. 18–21. URL: <https://surl.lu/zcvyni> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, зборі та обробці отриманих даних, формуванні висновків.*

7. Лимаренко Н., Мазюк В. Олімпійська освіта в історичній ретроспективі. *Молодь та олімпійський рух* : зб. тез доп. XVI Міжнар. конф. молодих вчених, м. Київ, 29 черв. 2023 р. Київ : НУФВСУ, 2023. С. 48–49. URL:

<https://surl.lt/azdntv> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, опрацюванні результатів та формулюванні висновків.*

8. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Педагогічні погляди П'єра де Кубертена. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 112–116. URL:

http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28631/3/Conf_Olimp_ryh_2023.pdf

Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, обробці отриманих даних і підготовці висновків.

9. Лимаренко Н., Єрмолова В. Інтеграція елементів олімпійської освіти – один з ефективних засобів реалізації програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». *Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 45-ій річниці Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків, 5 квіт. 2024 р. Харків : ХДАФК, 2024. С. 237–239. URL: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/server/api/core/bitstreams/eaf341eb-dceb-4ad7-b743-0c526c17b48d/content> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, опрацюванні результатів та формулюванні висновків.*

10. Лимаренко Н., Єрмолова В. Шляхи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 14 листоп. 2024 р. Рівне, 2024. Ч. I. С. 252–255. URL: <https://surl.cc/iuzxsr> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, опрацюванні результатів та формулюванні висновків.*

11. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Порівняння ставлення учасників освітнього процесу до інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 16–17 квіт. 2025 р. / ред. колегія А. В. Кіпенський та ін. Харків : 2025. С. 549–551. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7ebfdc96-c43f-426b->

[b73e-ce5c0c3cee8d/content](#) *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, аналізі та порівнянні отриманих даних і формулюванні висновків.*

12. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Обізнаність вихованців закладів дошкільної освіти з питань олімпійського спорту та олімпійських ігор. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф., м. Тернопіль, 6–7 груд. 2025 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 143–147. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/35398/1/Olimp_ryh_2025.pdf

Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, інтерпретації отриманих даних та формулюванні висновків.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ	20
ВСТУП.....	21
РОЗДІЛ 1 ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД	
ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ	29
1.1 Олімпійська освіта в історичній ретроспективі	29
1.2 Педагогічні погляди П'єра де Кубертена	35
1.3 Олімпійська освіта як дієвий фактор гуманізації сучасної освіти	40
Висновки до розділу 1	48
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	49
2.1 Теоретичні методи дослідження	49
2.1.1 Методи теоретичного аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації даних науково-методичної літератури	50
2.1.2 Метод порівняльно-історичного аналізу	50
2.1.3 Метод моделювання	50
2.2 Емпіричні методи дослідження	51
2.2.1 Методи опитування	51
2.2.2 Педагогічний експеримент	52
2.3 Методи математичної статистики	54
2.4 Організація дослідження	56
РОЗДІЛ 3 ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У	
ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	58
3.1 Психолого-педагогічні аспекти дітей старшого дошкільного віку	58
3.2 Особливості реалізації духовно-морального виховання дітей в закладах дошкільної освіти України	66
3.3 Досвід використання виховного потенціалу олімпізму в	

	освітній діяльності закладів дошкільної освіти	18
	освітній діяльності закладів дошкільної освіти	75
3.4	Обізнаність учасників освітнього процесу з питань олімпійської освіти	78
3.4.1	Обізнаність вихователів закладів дошкільної освіти з питань олімпійської освіти	78
3.4.2	Обізнаність батьків вихованців закладів дошкільної освіти з питань олімпійської освіти	85
3.4.3	Обізнаність вихованців закладів дошкільної освіти з питань олімпійського спорту та Олімпійських ігор	89
	Висновки до розділу 3	95
РОЗДІЛ 4 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ		
	РОЗДІЛ 4 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	96
4.1	Шляхи інтеграції олімпійської освіти в закладів дошкільної освіти	96
4.1.1	Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Особистість дитини»	107
4.1.2	Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина у соціумі»	109
4.1.3	Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина в природному довкіллі»	111
4.1.4	Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина у світі культури»	113
4.1.5	Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»	119
4.1.6	Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Діяльність дитини»	124
4.1.7	Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Мовлення дитини»	126
4.2.	Ефективність впровадження моделі олімпійської освіти в	

	19
діяльність закладів дошкільної освіти	127
4.3 Організаційно-педагогічні умови інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти	147
Висновки до розділу 4	150
РОЗДІЛ 5 АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	152
ВИСНОВКИ	160
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	165
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	189
ДОДАТКИ	223

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ

ООН	– Організація Об'єднаних Націй
ЮНЕСКО	– Спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, що включає пам'ятки до списку Всесвітньої спадщини
ЮНІСЕФ	– Міжнародний надзвичайний фонд допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй
МОК	– Міжнародний олімпійський комітет
МОН України	– Міністерство освіти і науки України
ЗДО	– Заклад дошкільної освіти
ЮОІ	– Юнацькі Олімпійські ігри
ОКОІ	– Організаційний комітет Олімпійських ігор
ВАДА	– Всесвітнє антидопінгове агентство

ВСТУП

Актуальність теми. ЮНЕСКО оголосило XXI ст. століттям освіти, таким чином визнавши освіту рушійною силою не лише у розв'язанні глобальних проблем, які переживає людство, а й у формуванні духовних підвалин нової цивілізації. Тенденції сучасної цивілізації викликали появу нової парадигми освіти, її переорієнтацію з держави на людину, на фундаментальні людські цінності, на послідовну демократизацію освітнього процесу й освітньо-педагогічної ідеології загалом.

Одним із пріоритетних принципів освіти Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті визначила її гуманістичний характер. Це стосується усіх рівнів освіти і, звичайно, дошкільної освіти [157].

Основними завданнями дошкільної освіти є:

- збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини;
- виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля;
- формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду.

В Олімпійській хартії визначено підтримку закладів, які спрямовують свою діяльність на поширення олімпійських цінностей та впровадження олімпійської освіти. Останнім часом олімпійська освіта розширює свої географічні кордони, здобуваючи місце у виховних системах різних країн як інноваційна форма освіти. Олімпізм, на якому базується олімпійська освіта, має значний виховний потенціал, і може сприяти реалізації завдань, що стоять перед дошкільною освітою [74, 276].

Педагогічний феномен, розроблений П'єром де Кубертенем, який сьогодні розглядається як олімпійська освіта, вивчають науковці різних країн.

Багатогранність цього процесу дозволили вітчизняним і зарубіжним науковцям розглядати різні його аспекти: соціально-педагогічний аспект – В. Платонов [18, 21, 231], М. Булатова [17, 18, 21], С. Бубка [17]; Н. Пангелова [138, 139]; історичний аспект олімпійського руху – М. Булатова [17, 18, 21, 231], К. Georgiadis [248]; культурологічний і педагогічний аспекти – D. Binder [230], R. Naul [273], О. Вацеба [25, 292], В. Єрмолова [58, 59, 60, 62, 63, 64], Л. Радченко [166, 167, 168, 169, 170, 171], Я. Щербашин [224, 223], І. Кроль [91, 92, 93, 168], Я. Галан [32–38, 247, 254], К. Кострикова [87], А. Огнистий [36, 132] та ін.

Формування причетності до олімпійського руху та Олімпійських ігор може стати частиною не тільки фізичного, а й естетичного і морального виховання дитини. Приклади боротьби спортсменів Батьківщини на світових аренах можуть позитивно впливати на формування патріотичних почуттів дітей.

Саме тому виникає необхідність постановки питання щодо впровадження олімпійської освіти серед дошкільників, яка, спираючись на традиційні ритуали і символи Олімпійських ігор, сприяє формуванню найкращих моральних якостей: дружби, чесності, волі до перемоги, взаємовиручки, самовдосконалення, поваги до оточуючих і довкілля.

У той же час виникають суперечності:

- між бажанням вихователів знайомити дітей старшого дошкільного віку з Олімпійськими іграми й їх цінностями та відсутністю методичного супроводження олімпійської освіти в закладі дошкільної освіти;

- між цінностями дошкільної освіти, напрямками освіти (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що забезпечують освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку – і недостатньою розробленістю сучасних педагогічних технологій виховання гармонійно розвиненої особистості дитини;

- між прагненням вихователів інтегрувати олімпійську освіту в діяльність закладів та відсутністю у них достатніх знань з цього напрямку через брак організаційно-методичної допомоги через семінари та тренінги;
- між необхідністю поширення олімпійських цінностей серед дітей і недостатнім використанням їх в освітньому процесі дошкільнят.

Незважаючи на те, що у всьому світі вивчаються різні аспекти впливу виховного потенціалу олімпізму на формування особистості, залишається актуальним наукове питання інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти.

Враховуючи соціальну значущість впровадження олімпійської освіти у систему роботи закладів дошкільної освіти України, а також актуальність проблеми, її недостатню теоретичну розробленість, темою дисертаційного дослідження обрано: «Організаційно-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти».

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021–2025 рр. за темою 1.2. «Історіографія олімпійських видів спорту як джерело вивчення олімпійської спадщини» (№ державної реєстрації 0121U108333). Автор – співвиконавець теми. Внесок здобувача у розробку теми полягає в обґрунтуванні підходів до інтеграції елементів олімпійської освіти в систему роботи закладів дошкільної освіти, а також у розробці структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Мета дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні організаційно-методичних засад інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти та експериментальній перевірці їх ефективності.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз стану обраної проблеми дослідження у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії.
2. Визначити взаємозв'язок олімпійської освіти з базовим компонентом

дошкільної освіти України.

3. Розробити структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти.

4. Розробити та обґрунтувати адекватні форми і методи інтеграції олімпійської освіти в закладах дошкільної освіти України та визначити їх ефективність.

5. Розробити практичні рекомендації для педагогічних працівників щодо інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – форми і методи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти.

Методи дослідження.

Для розв'язання поставлених завдань використані такі методи:

а) *теоретичні* – метод теоретичного аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації даних науково-методичної літератури був використаний з метою всебічного вивчення, розчленування та критичного осмислення наявних наукових джерел, нормативних документів, методичних матеріалів із подальшим поєднанням отриманих результатів у цілісну систему знань, що дозволило виявити закономірності, уточнити понятійний апарат предмету дослідження – інтеграції олімпійських цінностей у діяльність закладів дошкільної освіти;

метод порівняльно-історичного аналізу використовувався з метою порівняння стану освітнього процесу закладів дошкільної освіти у різні етапи його розвитку у різних умовах;

метод моделювання застосовувався для розробки структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти;

б) *емпіричні* – опитування (анкетування) використовувалося для виявлення рівня обізнаності педагогічних працівників (184 осіб) із цінностями олімпійської освіти та з'ясування їхнього ставлення до інтеграції елементів

олімпійської освіти в освітнє середовище закладу дошкільної освіти; ставлення батьків (309 осіб) до інтеграції олімпійської освіти в роботу закладу дошкільної освіти, де навчається їх дитина, та встановлення обізнаності вихованців (323 дошкільника) з олімпійським рухом та їх бажання отримати більше інформації про Олімпійські ігри;

педагогічний експеримент було проведено з метою перевірки ефективності запропонованих організаційно-методичних підходів до інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти;

в) *статистичні* – метод описової статистики застосовувався для обробки отриманих даних, їх систематизації, наочного уявлення в формі графіків і таблиць, а також їх кількісного опису за допомогою основних статистичних показників;

точний критерій Фішера застосовано для оцінювання статистичної значущості відмінностей між основною та контрольною групами за бінарною ознакою в процесі вивчення впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти м. Києва до та після проведення експерименту;

критерій МакНемара застосовувався для аналізу змін у межах однієї й тієї ж групи (залежні вибірки), тобто для зіставлення результатів дітей до і після впровадження інтеграції олімпійської освіти, що дало змогу оцінити саме динаміку змін під впливом педагогічного експерименту.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– уперше розглянуто освітній процес закладів дошкільної освіти як простір для використання інтеграції олімпійської освіти;

– уперше визначено взаємозв'язок олімпійської освіти з базовим компонентом дошкільної освіти України – Програмою розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі»;

– уперше науково обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів

дошкільної освіти, яка графічно відображає у єдності і закономірності функціональні особливості структурних елементів процесу дослідження;

– уперше підбрано і систематизовано адекватний для дітей старшого дошкільного віку дидактичний матеріал, що забезпечує інтеграцію елементів олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі», а саме: «Дитина у соціумі», «Особистість дитини», «Діяльність дитини», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Мовлення дитини»;

– визначено організаційно-педагогічні умови (основні та додаткові), що забезпечують здійснення інтеграції олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти.

– розроблено практичні рекомендації для педагогічних працівників закладів дошкільної освіти щодо інтеграції олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти.

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені в 11 наукових публікаціях, з яких: 3 статті у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 8 публікацій апробаційного характеру. (Додаток А).

Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертаційного дослідження було оприлюднено:

– на міжнародному рівні: XVI Міжнародній конференції молодих вчених (29 червня 2023 року, Київ); XV Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (16 вересня 2022 р., Київ); Міжнародній онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи» (28 жовтня 2022 року, Миколаїв); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції» (14 листопада 2024 року, Рівне); V Міжнародній

науково-практичній конференції «Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти» (16 – 17 квітня 2025 року, Харків);

– на всеукраїнському рівні: Всеукраїнській науковій конференції «Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення» (20 жовтня 2023 року, Тернопіль); Всеукраїнській науковій конференції «Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення» (6 – 7 лютого 2025 року, Тернопіль); Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвячений 45-ій річниці Харківської державної академії фізичної культури «Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики» (5 квітня 2024 року, Харків); Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «На шляху до професійного вдосконалення» (27 травня 2025 р., Рівне) (Додаток Б).

Практична значущість дослідження визначається розробкою структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти, що дає можливість, відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти України, забезпечити освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку у різних видах діяльності на засадах олімпійських цінностей.

Матеріали дослідження можуть бути ефективно використані у практиці роботи закладів дошкільної освіти різних типів; у спеціалізованих спортивних та педагогічних закладах вищої освіти у межах викладання навчальної дисципліни «Олімпійський спорт», «Олімпійська освіта». Матеріал дослідження може бути використаний для розробки освітніх програм, у діяльності органів управління освіти, спорту, національних олімпійських академій.

Матеріали дисертаційного дослідження дозволили вдосконалити викладання навчальної дисципліни «Олімпійський спорт» у Національному університеті фізичного виховання і спорту України (акт впровадження від 02.05.2025 р., Додаток В); освітній процес ЗДО № 168, № 225 м. Києва (акти впровадження від 30.04.2025 р.; Додаток Г, Додаток Д).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків (13 додатків). Загальний обсяг роботи – 245 сторінок. Основний обсяг роботи – 165 сторінок. Робота містить 13 таблиць і 38 рисунків. Список використаних джерел налічує 300 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

1.1 Олімпійська освіта в історичній ретроспективі

Зміни, що відбуваються у світовому суспільстві, ставлять перед освітою нові завдання – запит на виховання особистостей з новим мисленням, сучасним стилем поведінки і мотивацій, здатних плідно працювати на благо сталого розвитку суспільства.

Тенденції сучасної цивілізації викликали появу нової парадигми освіти, її переорієнтацію на фундаментальні людські цінності на засадах гуманістичних та гуманітарних підходів.

Джерела такої парадигми треба шукати у системі освіти і виховання у Стародавній Греції.

Гуманізм, який ставився в основу життєдіяльності греків, «зводив у найвищу цінність досягнення особистості людини, гармонійне поєднання фізичних, моральних та інтелектуальних якостей, постійне прагнення суперництва, бажання бути кращим» [17, с. 94, 128, 241].

Уперше широке обговорення питань, що стосуються освіти у галузі олімпійського спорту, відбулося у 1897 р. на сесії Міжнародного олімпійського комітету, який проходив у Гаврі [60]. Сталося це за ініціативи педагога, громадського діяча, ініціатора відродження сучасних Олімпійських ігор, барона П'єра де Кубертена, який підводячи підсумки Перших Міжнародних Олімпійських ігор 1896 р. в Афінах відмітив: «В Афінах всі зусилля було зосереджено на організації спортивних змагань в історичному контексті. Не було ні конгресу, ні конференції, ні ознак моральної або виховної мети» [94].

Питанням освіти і виховання, гармонійного розвитку особистості була присвячена робота V Олімпійського конгресу під гаслом «Утвердження спорту як універсального засобу досягнення єдності фізичного, інтелектуального,

морального та естетичного розвитку особистості», який проходив у 1913 р. у Лозанні [17, 18].

VIII Олімпійський конгрес, що відбувся у 1925 р. у Празі, поряд з іншими актуальними питаннями олімпійського руху, приділив увагу питанням виховання у процесі спортивної діяльності; оздоровчому значенню занять фізичними вправами на свіжому повітрі. Уперше обговорювалися етичні норми поведінки у спорті – правил «чесної гри» і «лицарського духу» [17, 18, 257].

Звертаючись до членів національної збірної США на Іграх XIV Олімпіади 1948 р. в Лондоні, президент Олімпійського комітету США Кеннет Вілсон уперше вжив термін «олімпійська освіта», із сумом зазначаючи її відсутність у системі виховання молоді Сполучених Штатів Америки [287].

Проте, як сьогодні вважають, у науковий обіг термін «олімпійська освіта» ввів провідний німецький учений-історик Норберт Мюллер у 1975 р. [21, 221].

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що «після введення у науковий обіг та освітню діяльність у сфері олімпійського спорту терміну «олімпійська освіта», до сьогодні не існує точного й єдиного визначення цього поняття і змістовної суті освітнього процесу» [21, с. 18].

Німецький науковець Naul R. розглядає олімпійську освіту на основі інтеграційного підходу: поєднання освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти, спортивних шкіл, спортивних клубів та Олімпійських ігор; використання дидактичних підходів різних навчальних дисциплін; інтеграцію дидактичних концепцій – «досвід», «здатність» і «знання» [273].

Доктор Müller N. під олімпійською освітою розуміє діяльність, основою якого є педагогічний процес, спрямований на поєднання ідей миру та гармонійної єдності тіла і духу [268].

На бачення Єрмолової В. М., олімпійська освіта являє багаторівневий спеціально організований педагогічний процес формування гармонійно розвиненої особистості через набуття знань, умінь і навичок, розвиток здібностей, інтересів, потреб та ціннісних орієнтацій, що базуються на

гуманістичних ідеалах і цінностях олімпізму, і є складовою частиною загальної освіти [59].

У розумінні О. Групе олімпійська освіта являє «особливу спортивну освіту», спрямовану на формування таких цінностей як дружба, солідарність, чесність на основі використання природних можливостей людини [250].

На наш погляд, найбільш повне визначення олімпійської освіти подає професор Булатова М. М., яка зазначає, що «олімпійська освіта» – це використання всієї широти та глибини змісту олімпійського руху з його багатою історією та сучасністю, досягненнями, проблемами, протиріччями, складними зв'язками з різними сферами життя світової спільноти як важливої складової гуманітарної освіти та гуманістичного виховання [21, с. 19].

У листі Кубертена, опублікованого у газеті «La Gazette» у листопаді 1918 р. значиться: «Олімпійська педагогіка, про яку я говорив останнім часом, заснована на культурі зусиль у поєднанні з культурою евристичної – а отже, на любові до переваги у поєднанні з любов'ю до поміркованості, – прославляється у всьому світі раз на чотири роки на Олімпійських іграх, але недостатньо реалізується. Вона потребує постійних фабрик. Олімпійською фабрикою у Стародавньому світі був гімназій. Олімпіади було відроджено, але гімназії античності немає – досі. Вона має бути» [236]. І такий «гімназій» – Міжнародну олімпійську академію (МОА) – було відкрито у 1961 р. в Олімпії (Греція). Її місія спрямована на вивчення, збагачення та популяризацію олімпізму та його цінностей відповідно до поточних глобальних проблем, що становлять олімпійський інтерес, та відповідно до принципів, викладених стародавніми греками та ініціаторами відродження сучасного олімпійського руху. Завданнями Міжнародної олімпійської академії є:

- функціонувати як міжнародна установа олімпійської освіти та досліджень;
- поширювати олімпійські цінності у суспільстві через олімпійську освіту;

- проводити просвітницьку роботу серед людей щодо олімпійських ідеалів і принципів олімпійського руху;
- мотивувати людей продуктивно використовувати досвід та знання, отримані в МОА шляхом просування олімпійських ідеалів у своїх країнах;
- діяти як міжнародний форум для вільного вираження та обміну ідеями між людьми різного походження у дусі солідарності, дружби та взаємної поваги;
- підвищувати роль національних олімпійських академій у всьому світі та їхні стосунки з відповідними національними олімпійськими комітетами, заохочувати та підтримувати їхню роботу та співпрацювати з іншими установами, які займаються олімпійською освітою [256].

Значний поштовх у розвитку олімпійської освіти відіграло обрання на пост Президента Міжнародного олімпійського комітету Хуана Антоніо Самаранча.

На XI Олімпійському конгресі, що відбувся у 1981 р. у Баден-Бадені, було висловлене занепокоєння з приводу того, що, задеклароване в Олімпійській хартії поширення олімпійських принципів та цінностей, ігнорується, і проведення Олімпійських ігор видається як єдина мета олімпізму [229].

Важливість олімпійських цінностей у системі виховання дітей і молоді було відмічене у резолюції III сесії Міжурядового Комітету з фізичного виховання і спорту при ЮНЕСКО, яка відбулася у 1983 р. і рекомендувала посилення викладання олімпійських ідеалів у закладах освіти різних рівнів акредитації [174].

Визначною подією для зміцнення ролі олімпійської освіти у суспільстві став XII Олімпійський конгресі, що відбувся у 1994 р. у Парижі. Конгрес був присвячений 100-річчю олімпійського руху й увійшов в історію як «Конгрес єдності». За ініціативи тодішнього президента МОК Хуана Антоніо Самаранча було презентовано перший у світі підручник «Олімпійський спорт» (авт. В. Платонов, С. Гуськов), а в рекомендаціях Конгресу було звернуто увагу на важливість спорту у системі виховання та на об'єднання зусиль з інтенсифікації

етичних, культурних і виховних цінностей олімпізму у закладах освіти [17, 18, 243].

Надаючи велике значення поширенню олімпійських цінностей, особливо серед дітей та молоді, сьомий президент МОК Хуан Антоніо Самаранч у своєму зверненні до читачів журналу «Наука в олімпійському спорті» з нагоди виходу у світ першого номеру журналу зазначив: «Допомагаючи поставити тіло на служіння розуму, спорт тим самим заслуговує місце серед інших культурних потреб будь-якої цивілізації» [17].

Одним із пріоритетних завдань олімпійського руху, задекларованих в Олімпійській хартії, є «заохочувати й підтримувати ініціативи, що об'єднують спорт з культурою та освітою» [276].

На 127 сесії МОК, що відбулася у 2014 р. у Монако, було прийнято оновлену стратегію діяльності Міжнародного олімпійського комітету. Рекомендація 22 покликана «Поширювати освіту, засновану на олімпійських цінностях» [133]. Для цього:

1. МОК повинен зміцнити партнерські відносини з ЮНЕСКО в частині включення спорту і його цінностей до шкільних програм усіх країн світу.

2. МОК повинен розробити електронну платформу для надання освітніх програм НОКам різних країн і іншим організаціям, орієнтованим на олімпійські цінності.

3. МОК повинен знайти і підтримати ініціативи, які можуть допомогти поширенню олімпійських цінностей» [133].

Про пильну увагу з боку Міжнародного олімпійського комітету до олімпійської освіти свідчить існування в його структурі Комісії з олімпійської освіти.

На початковому етапі аспектами олімпійської освіти опікувались дві комісії: Комісія з міжнародної олімпійської академії та олімпійської освіти, заснована у 1967 р., та Комісія з культури, заснована у 1968 р. Пізніше, у 2000 р. комісії були об'єднані в одну, яка мала назву «Комісія МОК з культури та олімпійської освіти» [234]. У 2016 р. відбувся поділ цієї комісії на дві:

Комісію МОК з олімпійської освіти та Комісію МОК з культури та олімпійської спадщини.

Комісія з олімпійської освіти консулює сесію МОК, Виконавчу раду МОК та президента МОК з просування освіти, заснованої на олімпійських цінностях, та забезпечує стратегічне керівництво програмами та заходами МОК, пов'язаними з освітою молоді за допомогою спорту.

До обов'язків Комісії з олімпійської освіти входить консулювання з питань:

- розробка та реалізація стратегії виховання олімпійських цінностей;
- пропагування якісного фізичного виховання та включення цінностей до шкільних програм, а також у відповідних віку видів спорту у шкільному середовищі та поза ним;
- поширення олімпійських цінностей у різних каналах комунікації та пропаганда важливості спорту та фізичної активності для розвитку та освіти молоді;
- реалізація програми навчання олімпійським цінностям та розробка ресурсів для вчителів і вихователів з олімпійських цінностей та життєвих навичок;
- інтеграція навчання цінностям в об'єкти МОК та партнерські програми, такі як Програма розвитку кар'єри спортсмена, Масові відкриті онлайн-курси, ЮОІ, ОКОІ та ВАДА;
- оптимізація стратегічного партнерства з визнаними МОК організаціями, що працюють у сфері освіти, та підтримка програм «Спорт для розвитку», спрямованих на розвиток життєвих навичок та виховання цінностей [300].

Таким чином, аналіз літературних і документальних джерел дає підстави стверджувати, що олімпійська освіта у своїй еволюції пройшла тривалий відрізок часу. З моменту свого заснування Міжнародний олімпійський комітет постійно приділяв і приділяє увагу поєднанню спорту з освітою, де провідне

місце належить олімпійській освіті, покликаний просувати гуманістичні цінності і принципи олімпійського руху.

1.2 Педагогічні погляди П'єра де Кубертена

Ім'я П'єра де Кубертена, зазвичай пов'язують з Олімпійськими іграми та олімпізмом. Проте, мало хто знає про його великий внесок у педагогічну науку та освіту. Досліджуючи літературно-педагогічну спадщину ініціатора відродження сучасних Олімпійських ігор, почесний член Міжнародного комітету імені П'єра де Кубертена, доктор Дональд Ентоні (Велика Британія) робить висновок – Кубертен «відомий світу майже виключно своєю роботою з відродження Олімпійських ігор. Його активна освітня діяльність і провідна роль розвитку фізичного виховання у світі ще не отримали належного визнання, навіть у професійних колах, пов'язаних з фізичним вихованням» [227, с. 30].

Як майже всі французи, П'єр де Кубертен важко переживав наслідки принизливої поразки у франко-пруській війні. Він хотів, щоб його Батьківщина не тільки відновила свої сили, а й збільшила їх. Шлях для досягнення цієї мети він вбачав, передусім, у покращенні морального і фізичного стану нації. Такий спосіб мислення допоміг молодому Кубертену у пошуках орієнтирів у справі реформування освіти й виховання вийти за національні рамки.

У 1883 р. він відправився до Англії, де ознайомився з системою основоположника британської системи фізичного виховання Томаса Арнольда, який керував школою у Регбі. У цій системі Кубертена приваблювала близькість до традицій і досвіду системи освіти й виховання Стародавньої Греції, яка посилювала його ранній інтерес і захоплення однією з найкращих особливостей грецької цивілізації: участь м'язів у роботі з морального розвитку. Zuchora Krzysztof відмічає, що в античній філософії він побачив основу для нового типу педагогіки, яка базується на гармонійних відносинах між душею і тілом, м'язами і духом, красою і добродійністю [299, с. 39].

Відвідування Сполучених Штатів Америки та знайомство з національною системою освіти і фізичного виховання США вразило Кубертена, передусім, прагненням сформувати здорового, сильного і вільного громадянина країни і світу.

Виступаючи на відкритті Консультативної конференції з питань мистецтва, літератури і спорту, що проходила у Парижі у 1906 р., Кубертен сказав: «Ми повинні заново об'єднати узами законного шлюбу давно розведену пару – Розум і Тіло... Їх взаєморозуміння тривало довго і було плідним. Але несприятливі обставини розлучили їх... Наша задача – знову возз'єднати їх» [280, с. 7].

Кубертен вважав, що спорт здатний сприяти як особистісному вдосконаленню, так і встановленню дружніх мирних відносин у світовому суспільстві. На його розуміння «серед усіх сил, які рушать сучасним світом і збагачують людство, немає... такої, на яку ми можемо покласти більше, ніж на спорт. Це сила, яка відповідає всім сучасним потребам» [293, с. 70]. Дж. Ріокс відмічає: «У вирішенні освітньої проблеми Кубертен побачив ключ до людського щастя та суспільного благополуччя» [283, с. 3]. Крім того, Кубертен розумів, що «спорт – це не предмет розкоші, не пуста розвага, але також і не м'язова компенсація розумової роботи. Для всіх людей спорт – це джерело можливого внутрішнього вдосконалення, яке не обумовлене професією. Він є надбанням для всіх рівною мірою, а його відсутність не можна замінити нічим» [94, с. 171].

Свою ідею відродження Олімпійських ігор у сучасних умовах Кубертен пояснював так : «... Щоб ушляхетнити і зміцнити спорт, щоб забезпечити його незалежність і стабільність, і таким чином дати йому можливість краще виконувати ту виховну роль, яка випала йому в сучасному світі» [227, с. 27]. Він зазначав: «Наша мета – відродити інститут, що перебуває в цілковитому забутті багатьох віків. Значення спорту зростає з кожним роком. Його роль у сучасному світі так само значуща, якою була за античності. Народжуються види спорту з новими характеристиками, вони інтернаціональні й

демократичні, а отже, відповідають ідеалам і потребам нашого часу...» [94, с. 20].

Коментуючи рішення Кубертена відродити Олімпійські ігри, туніський діяч міжнародного олімпійського руху, в минулому член МОК Мохаммед Мзали з цього приводу пише: «Олімпійські ігри були задумані Кубертенем не як самоціль, а як засіб поширення спортивних ідеалів, олімпійських цінностей, які відображають нове бачення виховання молоді» [271, с. 62].

Для Кубертена було важливим відновити Олімпійські ігри не лише як подобу давньогрецьких ігор. Він хотів «відродити не лише форму, а й принцип цього тисячолітнього заходу, тому що саме в ньому бачив для своєї країни і для всього людства напрям педагогічного виховання, який знову став необхідним» [94].

У статті Кубертена «Виховна роль Олімпіади», що вийшла у 1912 р., знаходимо: «Олімпіади є не тільки маніфестацією м'язової сили, вони також несуть інтелектуальний і художній початок, і роль цього початку неухильно зростатиме» [239, с. 376].

Важливо відмітити і те, що Кубертен критично відносився до ролі спорту і фізичних вправ для кожної особистості. Він добре розумів, що «за наших днів як і в минулому, їхній вплив може бути і позитивним, і негативним, що залежить від їхнього використання та напрямів розвитку. Спорт може збуджувати як найблагородніші, так і найбільш упосліджені почуття. Він може розвивати безкорисливість і зажерливість, може бути великодушним і зрадливим, мужнім і відразливим. Урешті, він може використовуватись для зміцнення миру або для приготувань до війни [94, с. 21], а також ініціативність, стійкість, енергійність, прагнення до самовдосконалення та зневаги до можливих небезпек, а значить, сприяти не тільки фізичному вдосконаленню, а й гармонійному розвитку дорослої людини [79, 100, 238, с. 57,]. Високі почуття, прагнення до безкорисливості й великодушності, дух лицарства, сильна енергія і мир є чільними потребами сучасних демократичних держав...» [94, с. 21].

Кубертен застерігав суспільство від негативних наслідків, до яких може призвести неправильне використання спорту: «Ми знаємо, що спорт може призвести до важких зловживань, потонути в меркантилізмі та низинному бруді, і від такої долі нам необхідно його вберегти. Якщо цього не зробити, руйнуватимуться всі надії, пов'язані зі спортом, і він не відіграватиме жодної ролі ні в шкільному вихованні, ні в суспільному житті, а, навпаки, допоможе корупції, давши їй додатковий шанс» [235, с. 369].

Педагогічну концепцію виховання у спорті П'єр де Кубертен виклав у своїй роботі «Спортивне виховання» [237], яка побачила світ у 1922 р. Почесний декан Міжнародної олімпійської академії, проректор Пелопоннеського університету з питань культури та міжнародних зв'язків Константінос Георгіадіс так коментує цю роботу: «Переважаючою у поглядах Кубертена була олімпійська освітня структура цілісної освіти, паралельний розвиток духовних, інтелектуальних та фізичних якостей людини. Олімпійська педагогічна програма, представлена в його роботах, є багатогранною, міждисциплінарною, міжтематичною, з точними соціальними, культурними та гуманітарними цілями. Олімпійська педагогіка Кубертена включала: спортивне виховання (athletic education), виховання для мира, соціальне виховання, історичне тло, філософію культури фізичного виховання, мистецтво у вихованні, спортивну психологію [270], гігієнічне виховання, від ігор до геройських вчинків, формування характеру, сучасне благородство, апофеоз» [248, с. 31].

Розділяючи бачення Платона, який указував на те, що «бог дав людям дві здібності: музику і гімнастику, для темпераменту і для прихильності до мудрості..., щоб вони гармоніювали один з одним, і необхідно кожен із них підтягувати та відпускати, доки вони не звучатимуть у згоді один з одним, як і потрібно» [260, с. 9], Кубертен був активним прибічником і пропагандистом ідеї інтеграції спорту з мистецтвом та культурою, про свідчать його роботи і публічні виступи. Він указував на те, що «спорт треба розглядати як джерело та як привід для мистецтва. Він породжує красу, формуючи атлета, який має

чудові скульптурні форми. Спорт є причиною краси завдяки спорудам, що для нього зводяться, спектаклям та святам, які на його честь влаштовуються» [237, с. 146]; «мистецтво має бути пов'язане з практикою спорту, щоб із цього вийшла взаємна вигода» [280, с. 7].

Кубертен задавався питанням «де можуть зустрітися артисти та спортсмени? Збройові чи боксерські зали для цього не підходять. Античний гімнасій, можливо, був би ідеальним місцем, але – на жаль... Проте тепер, коли ми маємо такі сучасні стадіони, туди цілком можна було б запросити людей мистецтва. Було б дуже своєчасно запросити їх туди, полегшивши цим завдання, підбадьорити їх. І нарешті, чому б не супроводжувати змагання – виставками здобутків спортивної майстерності – мистецькими виставками, присвяченими спорту?» [237, с. 147]. Після тривалої кропіткої роботи знайшлася відповідь на його запитання – було прийнято рішення про проведення конкурсів мистецтв у програмі Ігор V Олімпіади 1912 р. у Стокгольмі. Саме на цих Іграх реалізувалася мрія Кубертена: поєднані «ці дві краси, що доповнюють одна одну» [94, с. 83]. Ці Ігри стали тріумфальними для Кубертена – він здобув золоту олімпійську медаль у номінації «Література» за свою роботу «Ода спорту», в якій показав весь виховний потенціал спорту.

Ще у 1976 р. тодішній Генеральний директор ЮНЕСКО Амаду-Махтара М'Боу, звертаючись до учасників I Міжнародної конференції міністрів та керівних працівників, відповідальних за фізичне виховання та спорт, наголосив: «Більш ніж будь-коли необхідно відновити ідеал, який П'єр де Кубертен зумів відродити через багато століть у своїй блискучій чистоті, ідеал атлета, що докладає всіх своїх сил для того, щоб перевершити самого себе, долаючи у своїх безкорисливих зусиллях ті межі, які визначили для нього умови нормального людського життя» [174, с. 34].

Надаючи педагогам провідну роль у вихованні молодого покоління, слова Кубертена «... розрізняти ... треба не тільки тіло і розум, ... це є занадто спрощеним, а й м'язи, розуміння, характер і сумління. Це відповідає

чотириразовому обов'язку педагога» [236, с. 547] можна вважати актуальною настановою для сучасних педагогічних працівників.

П. Булонь, дослідник педагогічної спадщини П. де Кубертена, яка становить близько 60 тисяч сторінок: понад 12 тисяч друківаних сторінок у 30 книгах, 50 брошурах та понад 1200 статей з найбільш актуальних проблем педагогіки, спортивної та олімпійської педагогіки, олімпійського руху та Олімпійських ігор [242], відмічає, що передусім ініціатор відродження сучасних Олімпійських ігор усе своє життя був реформатором освіти, про що свідчать численні його роботи, присвячені педагогічній діяльності.

Основні принципи спортивної педагогіки громадського діяча, педагога П'єра де Кубертена «об'єднати красиву роботу м'язів з роботою розуму, натхненого ідеєю спорту» [238, с. 106] лягли в основу сучасної олімпійської освіти, яка постійно знаходиться у полі зору Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародної олімпійської академії та національних структур, що опікуються цим напрямом діяльності сучасного олімпійського руху [73, 171].

Вивчення педагогічної спадщини барона П'єра де Кубертена дає підстави стверджувати, що ініціатор відродження сучасних Олімпійських ігор передусім був першим педагогом, який звернув увагу на виховний потенціал спорту.

1.3 Олімпійська освіта як дієвий фактор гуманізації сучасної освіти

ЮНЕСКО оголосило XXI ст. століттям освіти, таким чином визнавши освіту рушійною силою у формуванні духовних підвалин нової цивілізації [204].

Поняття «Освіта» має різні трактування. Так, словники української мови розглядають освіту як сукупність знань, здобутих у процесі навчання [190]. Автори Універсального словника-енциклопедії представляють освіту як процес поширення знань і культури у суспільстві, який охоплює також розширення суспільної, політичної та національної свідомості [208].

Найбільш повне визначення освіти дає Енциклопедія освіти за редакцією В. Г. Кремня. Освіта – це цілеспрямована пізнавальна діяльність людей, спрямована на здобуття та вдосконалення знань, умінь і навичок; процес і результат засвоєння особистістю системи наукових знань, практичних умінь і навичок, що забезпечують розвиток її розумово-пізнавальної, творчої діяльності та морально-естетичної культури [57].

Сучасні цивілізаційні процеси спричинили формування нової освітньої парадигми, що передбачає перехід від державоцентричного підходу до людиноцентричного, орієнтованого на базові людські цінності. В Україні освіта виступає фундаментом інтелектуального, духовного, фізичного й культурного розвитку особистості, забезпечує її ефективну соціалізацію та економічне благополуччя, а також є ключовою передумовою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, і держави загалом.

Головною метою освіти є гармонійний і всебічний розвиток людини як найвищої суспільної цінності, розкриття її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних можливостей. Вона також спрямована на формування системи цінностей і компетентностей, необхідних для успішної самореалізації, виховання свідомих і відповідальних громадян, здатних до обґрунтованого суспільного вибору та діяльності на благо інших. Це, у свою чергу, сприяє зміцненню інтелектуального, економічного, культурного й творчого потенціалу українського народу, підвищенню освітнього рівня населення та забезпеченню сталого розвитку України і її європейського курсу [160].

Одним із пріоритетних принципів освіти Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті [157] визначила її гуманістичний характер.

Поняття гуманізму, як суспільне явище, вперше з'явилося в епоху Відродження – період європейської історії, який прийшов на зміну темним вікам Середньовіччя. Саме тоді на зміну середньовічному релігійному фанатизму прийшла світська культура і гуманізм, а антропоцентризм займає місце панівної ідеології. Великий вплив у той час мала антична культура, яка імпонувала гуманістичними поглядами на світ і місце людини в ньому.

Треба відмітити, що мислителі Стародавнього Світу, серед яких Конфуцій, Сократ, Платон, Аристотель та інші, наполегливо намагалися знайти відповідь на питання про те, що можна назвати моральним та гуманістичним у людині. Питання цінності та сенсу життя, людської гідності були центральними у їх поглядах [83, 146, 252].

Статут Міжнародного гуманістичного та етичного союзу [255] визначає гуманізм як демократичну й етичну світоглядну позицію, відповідно до якої люди мають як право, так і відповідальність самостійно визначати зміст і спосіб свого життя. Гуманізм орієнтує на створення більш гуманного суспільства через етичні принципи, що ґрунтуються на людських і природних цінностях, у дусі раціональності та вільного пошуку з опорою на потенціал людини. Водночас він має нетеїстичний характер і відкидає надприродне тлумачення дійсності [253].

Американська гуманістична асоціація визначає гуманізм як сучасну прогресивну життєву позицію, яка, не апелюючи до надприродного, підкреслює здатність і обов'язок людини дотримуватися моральних принципів, реалізовувати свій потенціал і спрямовувати діяльність на благо людства [251].

У Філософському енциклопедичному словнику гуманізм визначається як світоглядний та моральний принцип. У своєму широкому філософському значенні він постає концепцією людського буття, що лежить в основі світоглядної системи. Ця система утверджує цінність людського існування, гідність, права і свободи кожної особистості, а також обґрунтовує можливості розвитку людини як виду і як індивідуальної особи [210].

Поняття «гуманізм» можна розглядати у двох вимірах:

- у вузькому значенні слова – явище культури епохи Відродження, пов'язане з низкою світоглядних трансформацій, що полягало у новому ставленні до феномена людини,
- у широкому значенні – культурна і соціально-політична орієнтація на вищу цінність людини, людської особистості [149].

Першим великим гуманістом вважають Франческо Петрарка – геніального поета, вченого, мислителя, пристрасного шанувальника античної культури, який започаткував її вивчення.

Позачасова сутність гуманізму полягає у піднесенні людини, відкритті та захисті її гідності, вимозі права на свободу, творчість, самосвідомість, щастя у земному житті тощо. Підтвердження цьому знаходимо у словах німецького соціолога, філософа, соціального психолога Еріха Фромма: «Справді, етичні системи всіх великих культур різюче однакові у розумінні того, що потрібно для розвитку людини, у розумінні тих норм, які впливають із самої природи людини, та тих умов, які необхідні для його самовдосконалення» [246, с. 18].

Цінності, що витікають із принципу гуманізму, які давно увійшли до фонду людської культури, повинні визначати сенс педагогічної діяльності, більше того, сам гуманізм у діяльності вихователя, педагога постає як система цінностей [137].

Якщо звертатися до ролі гуманізму в освіті, необхідно звернутися до постатей видатних педагогів різних епох. Серед них варто відзначити роль видатного чеського педагога Яна Коменського. Свої гуманістичні погляди на організацію навчального процесу та взаємин між педагогами й учнями він виклав у своїй праці «Велика дидактика» [80].

Прихильник гуманістичної і природовідповідної педагогіки видатний швейцарський педагог Йоганн Песталоцці вважав, що «навчання людини є не що інше, як мистецтво сприяти прагненню природи до свого власного розвитку, і це мистецтво значною мірою ґрунтується на пропорційності й гармонії вражень, які мають бути сприйняті дитиною з певним рівнем розвитку її сил» [178, 212, с. 53–54].

Послідовник Песталоцці, німецький педагог Адольф Дістервег творчо розвинув його педагогічне вчення. На думку Дістерверга виховання повинно базуватися на принципах природовідповідності, культуровідповідності та самодіяльності. Його теоретична та практична діяльність стала інновацією у педагогічній думці першої половини XIX ст. [263].

Гуманістичну орієнтацію мали педагогічні погляди видатних просвітителів Жан-Жака Руссо та Джона Локка [284].

Не можна залишити поза увагою постать видатного польського педагога, письменника, лікаря і громадського діяча Януша Корчака, педагогічна діяльність якого заснована на формуванні в дитячому колективі і в окремих вихованців навичок самопізнання, самоконтролю, самоврядування. На його погляд, мета виховання полягає у забезпеченні дітям свободи гармонійного розвитку всіх духовних сил, вивільності всієї повноти прихованих можливостей, виховуванні у повазі до добра, краси, свободи [86].

Свої педагогічні ідеї гуманіст, поет і просвітитель Григорій Сковорода виклав у діалогах, поезії, притчах і листах, у яких відображено ключові засади прогресивної педагогіки: демократизм, гуманізм, високі моральні цінності, любов до Батьківщини та свого народу. Це яскраво простежується у його творах – «Вдячний Еродій», «Убогий жайворонок», «Байки Харківські» [186]. У своїх демократичних і гуманістичних педагогічних поглядах він значною мірою випередив західноєвропейських просвітителів XVIII століття.

Педагогічна концепція одного з найвидатніших педагогів XX ст. В. О. Сухомлинського – високогуманна і демократична – органічно поєднує класичну і народну педагогіку. Його новаторська педагогічна система, яку він впровадив у в Павлишській «Школі радості» [199], спрямована на виховання гуманізму й людяності, таких якостей особистості як доброта, потреба у служінні людям, радість самовіддачі.

Українські науковці Віктор Андрущенко, Іван Зязюн, Василь Кремень, Світлана Сисоева та інші [3, 69, 89, 176, 183] обґрунтували потребу гуманізації сучасної освіти як провідного принципу її розвитку у XXI столітті. Вони підкреслюють, що освіта має бути спрямована не лише на здобуття знань і формування навичок, а й на виховання ціннісних орієнтацій, зокрема поваги до людського життя та гідності, що є необхідною умовою соціальної злагоди в багатогранному світі.

Гуманізація освіти розглядається як комплекс заходів, орієнтованих на пріоритетний розвиток загальнокультурних і загальнолюдських компонентів змісту навчання, а також на забезпечення вдосконалення й вільного творчого розвитку особистості в системі суспільних відносин [188].

За даними ЮНЕСКО, гуманістичні цінності, які повинні слугувати основою освіти та визначати її цілі, включають повагу до життя і людської гідності, забезпечення рівності прав і соціальної справедливості, визнання культурного та соціального різноманіття, розвиток почуття людської солідарності та усвідомлення колективної відповідальності за спільне майбутнє [282].

Німецький історик Йорн Русен підкреслював, що гуманізм повинен також мати «практичні» цілі. Він вважав, що поняття гуманізму завжди слід ставити у соціальний контекст, щоб воно було правдоподібнішим, і знаходити йому місце в реальному житті [286].

Виходячи з цього, головними «стовпами» освіти для сталого розвитку стають:

- Вчитися знати – здобуття широкого спектру загальних знань з можливістю глибокого вивчення обмеженої кількості предметів.
- Вчитися робити – придбання поряд з професійними навичками здатності орієнтуватися у різних ситуаціях і працювати у команді.
- Вчитися бути – особистісне зростання та розвиток здатності діяти значною мірою самостійно на основі власних суджень та особистої відповідальності.
- Вчитися жити разом – розвиток здатності розуміти інших людей і цінувати взаємозалежність [282].

Розглядаючи гуманізацію освіти «як основну домінанту розвитку особистості необхідно виходити з пріоритетів розвитку вільної та відповідальної особистості, яка відрізняється проявом і розгортанням у ній загальнолюдської сутності, високоморальною свідомістю і спроможна до конструктивної взаємодії в мінливому соціумі» [134, с. 106].

Сучасна система освіти та виховання дітей і учнівської молоді в Україні й у світі тісно пов'язана з олімпійськими ідеалами та цінностями. Важливу роль у цьому процесі відіграє олімпійська освіта, яка спирається на гуманістичну концепцію олімпізму, розроблену педагогом, громадським діячем і ініціатором відновлення сучасних Олімпійських ігор П'єра де Кубертена [88].

«Принципи використання спорту та Олімпійських ігор для вирішення завдань гармонійного розвитку людини, висунуті Кубертеном, мають еклетичний характер, не оформлені у вигляді стрункої системи. Однак вони повною мірою відображають його погляди на використання спорту та Олімпійських ігор в освіті та вихованні людини у дусі постійного самовдосконалення та подолання труднощів, рівності, співробітництва та взаємодопомоги; чесного суперництва та взаємоповаги, прагнення уникнення ворожнечі та конфліктів, поваги до історії, літератури, поезії, музики, образотворчого мистецтва. Саме в різнобічному та гармонійному розвитку людини в дусі гуманізму Кубертен бачив цінність спорту та Олімпійських ігор, вважаючи його більш значущим, ніж демонстрація фізичної переваги та досягнення перемог» [21, с. 6].

Комплексний підхід до освіти і виховання, що забезпечує олімпійська освіта, посилює моральний, естетичний, інтелектуальний, фізичний і творчий потенціал особистості дитини [63, 64, 91, 166, 167, 169, 224].

Широкий спектр різноманітних форм і методів, серед яких мають місце як теоретичні, так і практичні, що мають гуманістичний, соціальний і культурний потенціал, підводять особистість дитини до усвідомлення свого місця у суспільстві не тільки в якості суб'єкта, а й об'єкта – його складовою частиною [152, 173].

Олімпійська освіта, що являє собою структуру гуманістичної освіти, розвитку духовних, інтелектуальних і фізичних якостей, є втіленням олімпійської педагогічної програми П'єра де Кубертена, представленої в його роботах, як «багатогранна, міждисциплінарна, міжтематична з точними соціальними, культурними і гуманітарними цілями» [248].

Використання різних форм олімпійської освіти сприяють розвитку внутрішньої активності особистості дитини, формуванню потреби у постійному вдосконаленні та саморозвитку, що обумовлене й однією з олімпійських цінностей – досконалість.

Учені стверджують, що навколишнє оточення з його соціальними взаємодіями, різноманітними складними та суперечливими стосунками та процесами, здатне забезпечити моральну поведінку людини, чого не здатні зробити ні знання цінностей філософії олімпізму, ні знаходження у віртуальному світі [21, с. 16, 151, 244].

Саме таке оточення надають різноманітні за формою заходи, орієнтовані на просування цінностей олімпізму – дружбу, повагу, досконалість – у рамках реалізації олімпійської освіти, здатне розвинути навички моральної поведінки дитини [21, с. 16, 232].

Важливим моментом є і те, що заходи в рамках олімпійської освіти сприяють посиленню у дитини мотивацій, причому не тільки по відношенню до розумового і фізичного розвитку, формуванню морально-вольових якостей, а й до підвищення стійких пізнавальних інтересів, ініціативності та цілеспрямованості у визначенні активної життєвої позиції.

Процес олімпійської освіти дітей та молоді орієнтований на: підвищення інтересу до олімпійського руху та Олімпійських ігор; збільшення активності участі в олімпійських конкурсах на основі принципів чесної гри та благородної поведінки; інтерес до моделі олімпійського спортсмена як ідеалу для наслідування; прагнення бути залученим до олімпійського руху, сприяти його розвитку; почуття особистої відповідальності за чистоту спорту, нетерпимість до антигуманних проявів; усвідомлення необхідності чесної конкуренції у спорті, дотримання принципів моралі та етики; усвідомлене прагнення гармонійного розвитку особистості у дусі єдності тіла, розуму та волі; прагнення бачити, відчувати та пропагувати естетичні цінності спорту; наявність навичок спілкування зі спортсменами, тренерами, суддями, журналістами, глядачами; здатність пропагувати спорт та олімпійський рух,

ідеали та цінності олімпізму; усвідомлення необхідності дбайливого ставлення до природи, збереження довкілля [21, с. 20, 61, 297].

Таким чином, олімпійська освіта як педагогічний процес, заснований на цінностях і принципах олімпізму, здатна зробити значний внесок в гуманізацію освітнього процесу, формувати у дітей і молоді позитивні ціннісні орієнтації, тим самим реалізувати завдання, що стоять перед сучасною освітою.

Висновки до розділу 1

1. Аналіз наукових джерел свідчить, що олімпійська освіта має давню історію, коріння якої сягає Стародавньої Греції та античних Олімпійських ігор.

2. Наукове обґрунтування олімпійської освіти як гуманістично спрямованого педагогічного процесу, дієвого засобу виховання й освіти дітей і молоді належить французькому педагогу, громадському діячу і просвітителю барону П'єру де Кубертену. Його літературна педагогічна спадщина свідчить про те, що він був одним із перших педагогів, який побачив та оцінив виховний вплив спорту.

3. Олімпійська освіта як педагогічний процес, в основі якого закладені гуманістичні цінності і принципи олімпізму, і є важливою складовою міжнародного олімпійського руху має значний потенціал для вирішення завдань, що стоять перед сучасною освітою – гуманізація освітнього процесу, формування у дітей і молоді позитивних ціннісних орієнтацій. Методи роботи в рамках олімпійської освіти сприяють посиленню у дитини мотивацій, причому не тільки по відношенню до розумового і фізичного розвитку, формуванню морально-вольових якостей, а й до підвищення стійких пізнавальних інтересів, ініціативності та цілеспрямованості у визначенні активної життєвої позиції.

Основні положення цього розділу викладені у публікаціях автора: 101, 103, 106, 107, 110.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методи наукового дослідження – це систематизовані підходи та процедури, які використовуються вченими для здобуття нових знань, перевірки гіпотез і формулювання наукових висновків.

Як зазначає С. Гончаренко «методи дослідження в педагогіці – це прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної дійсності» [40, с. 206]. Для досягнення мети та вирішення завдань, поставлених перед дослідженням, нами були використані наступні три групи методів: *теоретичні*, *емпіричні* та *статистичні*.

а) теоретичні методи включають: метод теоретичного аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації даних науково-методичної літератури; метод порівняльно-історичного аналізу, що дозволяє співставляти існуючі підходи до обраної теми дослідження, представлених у вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах, нормативних документах, інструктивно-практичних матеріалах і ресурсах Інтернету. Крім того, застосовується метод моделювання, який передбачає створення умовного образу об'єкта або процесу для дослідження його властивостей;

б) емпіричні методи передбачають проведення опитування (анкетування), а також організацію і здійснення педагогічного експерименту;

в) статистичні методи охоплюють засоби математичної статистики та спеціалізованого програмного забезпечення; точний критерій Фішера, критерій МакНемара для кількісного аналізу даних, виявлення тенденцій, кореляції взаємозв'язків та закономірностей у досліджуваному матеріалі.

2.1 Теоретичні методи дослідження

Теоретичні методи наукового дослідження – це наукові підходи, які застосовують для глибшого вивчення стану обраної проблеми дослідження з метою розроблення та побудови нових моделей, концепцій, гіпотез та ідей.

Нами використовувались аналіз і синтез, узагальнення та систематизація, порівняльно-історичний аналіз, моделювання.

2.1.1 Метод теоретичного аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації даних науково-методичної літератури

Методи аналізу і синтезу у наукових дослідженнях взаємопов'язані. Доповнюючи один одного, вони дозволяють краще зрозуміти процеси, що досліджуються, та забезпечують об'єктивне пізнання дійсності. Аналіз дає змогу розділити досліджуваний предмет або явище на складові частини. А в основі синтезу лежить поєднання окремих частин предмета або явища в єдине ціле для створення чогось нового або вдосконалення існуючого [121].

Узагальнення як метод наукового пізнання, відображає процес переходу від одиничного до загального, встановлення загальних властивостей і ознак предметів. Цей метод дозволяє отримати більш глибоке відображення дійсності [47, 182].

Систематизація або класифікація передбачає упорядкування об'єктів певного типу шляхом розподілу їх на класи за найбільш суттєвими ознаками, характерними саме для цих об'єктів і такими, що відрізняють їх від інших. При цьому кожен із класів може далі поділятися на підкласи [53].

2.1.2 Метод порівняльно-історичного аналізу

Метод порівняльно-історичного аналізу дає змогу виявити і зіставити рівні в розвитку досліджуваного об'єкта, зміни, що відбулися, визначити тенденції розвитку [14]. Завдяки цьому методу з'являється можливість прослідкувати і порівняти стан об'єкту дослідження у різні етапи його розвитку у різних умовах.

2.1.3 Метод моделювання

Метод моделювання полягає у вивченні об'єктів, явищ і процесів не безпосередньо, а через їхні замітники – моделі [24]. У ході моделювання реальний експеримент замінюється дослідженням, що здійснюється на моделі. Під час моделювання експеримент, що проводиться у реальних умовах, замінюється експериментом на моделі [24].

Метод моделювання дозволив нам розробити структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, змінивши умови досліджуваного об'єкта з метою його подальшого вивчення та узагальнення результатів.

Використані теоретичні методи дослідження дали змогу ознайомитись зі ступенем розробленості обраної нами теми дослідження, виявити стан і особливості впровадження олімпійської освіти взагалі та зокрема у закладах дошкільної освіти в Україні та у світі.

У процесі дисертаційного дослідження було опрацьовано 300 літературних джерел, серед яких дисертаційні роботи, наукові статті, підручники і навчально-методичні посібники, законодавчі акти, нормативно-правові та методичні документи.

Зазначені методи сприяли визначенню мети і формулюванню завдань дослідження.

2.2 Емпіричні методи дослідження

Емпіричні методи дослідження – прийоми, процедури й операції, які безпосередньо пов'язані з реальністю, та забезпечують безпосереднє сприйняття (збір) інформації, накопичення, класифікацію та узагальнення вихідного матеріалу з досліджуваної проблеми. У дослідженнях були використані різновиди опитування, педагогічне спостереження та педагогічний експеримент.

2.2.1 Метод опитування

Під методом опитування розуміють збирання соціальної інформації про об'єкт дослідження за допомогою спілкування (безпосереднього у вигляді інтерв'ю або ж опосередкованого у вигляді анкетування) дослідника (інтерв'юера) і опитуваного (респондента) [135, 144] У дослідженні ми використовували два різновиди опитування: усного – через бесіду та письмового – через анкетування.

Бесіди, які ґрунтується на вербальній комунікації дослідника і респондента, дали можливість виявити позиції вихователів ЗДО та батьків вихованців щодо впливу олімпійського руху та його цінностей на формування особистості дитини та доцільності інтеграції елементів олімпійської освіти в систему роботи закладів дошкільної освіти.

Анкетування як «метод педагогічного дослідження за допомогою анкет – впорядкованого за змістом та формою набіру запитань, підготовлених у вигляді опитувального листа» [135].

В анкетуванні брали участь 184 вихователів закладів дошкільної освіти, 309 батьків дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти та 323 вихованців (старша група) закладів дошкільної освіти м. Чернівці (72 дитини), м. Полтава (69 дітей), м. Дніпро (22 дитини) та м. Київ (160 дітей).

Анкети для кожної групи респондентів містили відкриті запитання. Анкети для дошкільників містили графічні елементи.

Анкетування вихователів ЗДО здійснювалося для виявлення їх ставлення до ролі спорту у вихованні дітей та доцільності інтеграції олімпійської освіти в освітній простір ЗДО (Додаток Е).

Анкетування батьків дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти, дозволили визначити їх ставлення до місця фізичної культури і спорту у процесі гармонійного розвитку дитини та сенсу впровадження елементів олімпійської освіти в практику роботи закладу (Додаток Ж).

Анкетування дошкільників виявило їх обізнаність з видами спорту, Олімпійськими іграми та їх символом, бажанням отримати більше знань про найголовніші змагання кожного чотириріччя й олімпійський рух (Додаток И).

Контрольне анкетування вихованців дозволило виявити результативність впровадження структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти.

2.2.2 Педагогічний експеримент

Найефективнішим методом дослідження в педагогіці вважається педагогічний експеримент, який визначається як спеціально спланована

педагогічна діяльність учителів чи викладачів та учнів або студентів з чітко сформульованими дослідницькими цілями.

Словники визначають педагогічний експеримент як «науково-поставлений досвід у сфері навчальної і/або виховної роботи з метою пошуку нових, більш ефективних способів вирішення педагогічної проблеми» [53, с. 177]. Експеримент надає можливість розкласти дії педагога на кілька складових, змінити умови, в яких вони функціонують, розглянути й перевірити вплив на результати конкретних моментів, стежити за формуванням і розвитком конкретних сторін і зв'язків, уточнювати отримані результати.

Педагогічний експеримент класифікуються за різними ознаками:

- за метою, яку переслідує експеримент: констатуючий, перетворюючий (або формувальний, творчий), заключний;
- за організацією проведення: натуральний, лабораторний, польовий, відкритий, закритий;
- за способом формування умов проведення: природний, штучний, модельний;
- за схемою доведення: послідовний і паралельний [1].

Відповідно до визначених етапів, у нашому дослідженні було передбачено такі складові:

- констатуючий експеримент, метою якого було визначення ставлення всіх учасників освітнього процесу закладів дошкільної освіти до олімпійської освіти та встановлення початкового рівня обізнаності дошкільників, їхніх батьків і вихователів щодо олімпійського руху;
- творчо-перетворюючий експеримент, що передбачав впровадження розробленої нами структурно-функціональної моделі та рекомендацій щодо інтеграції елементів олімпійської освіти в освітній простір закладів дошкільної освіти з метою розширення світогляду дошкільників та підвищення їхньої мотивації до занять фізичною культурою і спортом;
- заключно-констатуючий експеримент дав змогу оцінити ефективність творчо-перетворювального дослідження.

Педагогічний експеримент, здійснений у межах дослідження, належить до перетворювальних (також відомих як формувальних або творчих) типів. За умовами проведення його можна класифікувати як природний, оскільки він реалізовувався в звичних для дошкільників умовах і не порушував вимог освітніх програм. Водночас експеримент має «модельний» характер, адже в основі використовується схема організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти (ЗДО). За схемою доведення він поєднує послідовний і паралельний підходи, що дозволило аналізувати зміни як у контрольній, так і в основній групах.

2.3 Методи математичної статистики

Цифрові дані, отримані в ході дослідження, були опрацьовані із застосуванням статистичних методів з урахуванням рекомендацій спеціалізованих джерел [6, с. 116].

Для обробки результатів використовувалися такі статистичні підходи: описова статистика та вибірковий метод.

Метод описової статистики застосовувався для обробки отриманих даних, їх систематизації, а також для наочного представлення у вигляді графіків і таблиць та кількісного опису за допомогою основних статистичних показників.

Для визначення статистичної значущості різниці в результатах впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи основних закладів дошкільної освіти м. Києва основної та контрольної груп до і після експерименту використовувався точний критерій Фішера.

Точний критерій Фішера застосовується для порівняння двох незалежних груп за бінарною ознакою. При цьому порівнюються обсяги змінних, які задовольняють тим чи іншим умовам. Для цього складається таблиця частот для кількості об'єктів дослідження для кожного значення кожної з двох ознак – чотирипільна (2×2) таблиця (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Загальна структура чотирипільної таблиці

Фактор	Наявність ефекту		Суми
	ефект ϵ (відповідь «так»)	ефекту немає (відповідь «ні»)	
До експерименту	a	b	$a + b$
Після експерименту	c	d	$c + d$
Разом	$a + c$	$b + d$	$a + b + c + d$

У комірках чотирипільної таблиці відображено обсяги підмасивів, елементи яких відповідають певним умовам наявності фактора та результату. Вірогідність відмінності між двома групами для однобічного критерію Фішера обчислюють за формулою:

$$\alpha(F) = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{a!b!c!d!n!} \quad (1)$$

де a – ефект ϵ , до експерименту;
 b – ефекту немає;
 c – після експерименту;
 d – експерименту ефекту немає;
 n – загальна кількість осіб.

Для двобічного критерію величина $\alpha(F)$ подвоювалася.

Точний критерій Фішера – найбільш точний критерій для аналізу різниці частот у двох незалежних групах об'єктів дослідження, тобто перевірки нульової статистичної гіпотези про відсутність різниці між цими величинами.

Якщо ж урахування будь-якої дихотомічної ознаки виконується, наприклад, на тих самих випробуваних, тобто для визначення статистичної значущості різниці в результатах впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес однієї і тієї ж групи ЗДО м. Києва до та після експерименту, замість точного критерію Фішера слід використовувати критерій Мак-Немара.

Критерій Мак-Немара є модифікацією критерію χ^2 -квадрат і використовується, якщо частоти у чотирипільній таблиці отримано за зв'язаними вибірками. Наприклад, коли значення заносять в таблицю до й після деякого впливу для однієї й тієї саме вибірки.

Тоді в таблиці 2.1 величина «*a*» буде означати кількість елементів, що задовольняють вимозі наявності ефекту «до» і «після», а «*d*» – відсутності ефекту «до» і «після». Величини «*b*» і «*c*» дорівнюють кількостям елементів з ефектами або «до», або «після». Формула для розрахунків критерію має вигляд:

$$\chi_M^2 = \frac{(b - c)^2}{(b + c)} \quad (2)$$

де *b* – ефекту немає;

c – після експерименту відсутність до і після.

Для визначення статистичної значущості різниці між вибірками використовували рівень надійності $P = 95\%$ (рівень значущості $p = 0,05$). Деякі гіпотези перевірялися на вищих рівнях надійності $P = 99\%$ (рівень значущості $p = 0,01$) і $P = 99,9\%$ (рівень значущості $p = 0,001$).

Математично-статистична обробка і аналіз отриманих даних здійснювалися із застосуванням обчислювальних і графічних можливостей пакетів прикладного програмного забезпечення «Statistica» (StatSoft, версія 14.0) та Microsoft Excel 2010.

2.4 Організація дослідження

Вирішення завдань дисертаційного дослідження відбувалося у період 2022–2026 рр. і передбачало три послідовних етапи:

Перший етап (січень 2022 – січень 2023 рр.) – на підставі аналізу літературних джерел і сучасного стану досліджуваної проблеми щодо впровадження олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти сформульовано мету та завдання дослідження, а також обґрунтовано вибір адекватних методів дослідження. З метою визначення рівня обізнаності учасників освітнього процесу з питань олімпійської тематики було проведено констатуючий етап експерименту, у межах якого здійснено анкетування 184 вихователів закладів дошкільної освіти, 309 батьків дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти та 323 вихованців (старша група) закладів

дошкільної освіти м. Чернівці (72 дитини), м. Полтава (69 дітей), м. Дніпро (22 дитини) та м. Київ (160 дітей). Проведено аналіз результатів констатуючого експерименту – співставлення результатів дослідження у ЗДО різних регіонах та виявлення їх подібностей і відмінностей; обґрунтовано доцільні форми та методи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти; визначено організаційно-педагогічні умови інтеграції олімпійської освіти у практичну діяльність ЗДО.

Другий етап (січень 2023 – листопад 2024 рр.) – з метою визначення ефективності інтеграції олімпійської освіти у процесі формувального етапу експерименту апробовано розроблену структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти та організаційно-педагогічні умови, що її супроводжують, в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Третій етап (грудень 2024 – жовтень 2025 рр.) – обробка отриманих результатів із застосуванням методів математичної статистики та комп'ютерних програм; формування висновків і практичних рекомендацій відбувалася у процесі заключно-констатуючого етапу експерименту; а також здійснювалася підготовка дисертаційної роботи до попереднього захисту.

РОЗДІЛ 3

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

3.1 Психолого-педагогічні аспекти дітей старшого дошкільного віку

Дошкільна освіта є важливою частиною національної освітньої системи України, орієнтованої на гармонійний розвиток дітей дошкільного віку. Вона враховує їхні природні задатки, інтереси, здібності, індивідуальні психічні й фізичні особливості та культурні потреби, а також сприяє формуванню моральних цінностей і набуттю життєвого та соціального досвіду [153].

Сучасна система вітчизняної дошкільної освіти стає все більш орієнтованою на інноваційні стратегії у пошуку підходів, спрямованих на гуманістичну, особистісно-орієнтовану модель організації педагогічного процесу.

Інноваційні підходи до виховання дітей дошкільного віку відображені в Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку [84], Концепції розвитку дошкільної освіти [85] та Базовому компоненті дошкільної освіти (Державному стандарті дошкільної освіти) [155].

В оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти центральне місце відведено дитині – враховуються її потреби, вікові особливості, потенціал та унікальні здібності.

Ключові компетентності дитини у різних видах діяльності формуються через реалізацію освітніх напрямів: «Особистість дитини», «Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина у природному доквіллі» «Гра дитини», «Дитина у соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва» [155].

Кожний віковий період дитини має свої особливості, які необхідно враховувати, будуючи освітній процес. У контексті нашого дослідження доцільно дати визначення психолого-педагогічних аспектів дітей старшого дошкільного віку.

Для здійснення етимологічного аналізу словосполучення «психолого-педагогічні аспекти», варто звернутися до Великого тлумачного словника сучасної української мови [22, с. 2], де дефініція «психологічний» визначається як «пов'язаний з психічною діяльністю людини», а «педагогічний» – такий, що «відповідає правилам, вимогам педагогіки». Дефініція «аспект» подано як «точка зору, з якої розглядаються предмети, явища, поняття». Виходячи з визначень, представлених вище, психолого-педагогічні аспекти дітей старшого дошкільного віку – це провідні педагогічні домінанти (положення), якими доцільно керуватись у процесі організації діяльності старших дошкільників, враховуючи їх психологічні особливості.

Психолого-педагогічний статус дитини старшого дошкільного віку являє сукупність психологічних характеристик найважливіших видів діяльності, поведінки та внутрішніх психічних станів, що надають суттєвий вплив на успішність навчання та розвиток дитини у процесі подальшої освіти.

Старший дошкільний вік (від 5 до 6 (7)) років – останній з періодів дошкільного віку, в якому відбуваються інтенсивні зміни у психічному і фізичному розвитку. Він є сенситивним для розвитку важливих пізнавальних процесів: увага, сприйняття, мислення, пам'ять та увага. Дитина набуває певного світогляду, запасу конкретних знань, опановує деякими раціональними способами обстеження зовнішніх властивостей предметів [147].

У цьому віці мислення стає словесно-логічним, що проявляється у пізнанні через поняття, слова, міркування, тобто дитина здатна розуміти зв'язки предметів і явищ, які не можливо уявити у наглядній формі, а також може встановлювати причинно-слідчі відносини між подіями і діями [54].

Старший дошкільний вік має велике значення для формування майбутньої особистості: у цей період формуються мотиви поведінки, з'являються нові соціальні потреби, зокрема потреба в повазі та визнанні дорослими й однолітками. Діти проявляють інтерес до колективної діяльності; розвивається опосередкований тип мотивації, що є підґрунтям довільної поведінки; відбувається засвоєння соціальних цінностей, моральних норм і

правил поведінки, а також формування здатності стримувати власні бажання та дії [27, 77, 136].

Це період, коли закладаються основи моральної поведінки та відносин. Одночасно, він дуже сприятливий для формування морального обличчя дитини, риси якої нерідко виявляються протягом усього наступного життя.

Особливе місце в психологічній характеристиці дітей старшого дошкільного віку має становлення чуттєвої сфери – емоцій і почуттів. Головними у цей період у розвитку дитини стають: здатність керувати емоціями, зміна змісту та динаміки почуттів. Почуття стають більш постійними і серйознішими. Більш зрілими стають форми моральних, естетичних і пізнавальних почуттів. Старший дошкільник розрізняє емоційні стани за зовнішніми проявами людини (мімікою, жестами, позами, інтонацією), зрозумілішими йому стають базові емоції (радість, гнів, страждання). Дитина більш адекватно реагує на різні життєві події, виразніше передає у ролях і зображеннях людські переживання [29, 180]. Важливим етапом у вихованні дітей дошкільного віку є розвиток їх емоційного інтелекту, надання дітям зразків поведінки у різних життєвих ситуаціях, що і буде складати міцний фундамент базових якостей особистості у подальшому дорослому житті [8, 44, 78].

Серед важливих досягнень старшого дошкільного віку є усвідомлення власного соціального «Я» та формування внутрішньої соціальної позиції. У цей період дитина вперше усвідомлює розбіжності між своїм положенням у соціальному середовищі та реальними можливостями та бажаннями. З'являється прагнення зайняти певне становище дорослого в соціальному житті [45, 117, 140].

Сенсорний розвиток дітей старшого дошкільного віку, з одного боку, становить фундамент загального розумового розвитку, з іншого боку, має самостійне значення, оскільки повноцінне сприйняття необхідне й у навчанні, й у багатьох видах діяльності. Активний розвиток процесів відчуття та сприйняття, формування пізнавальної діяльності дітей забезпечує подальший

розвиток мислення, пам'яті, уваги. Сенсорний розвиток дитини полягає у вдосконаленні її сприйняття та формуванні уявлень про зовнішні властивості предметів (форму, колір, розмір, запах, смак) і водночас у поступовому засвоєнні сенсорної культури, накопиченої людством.

З розвитком сенсорики (від лат. *sensus* – відчуття) у дитини з'являється можливість оволодіння естетичними цінностями. З сприйняття предметів і явищ навколишнього світу починається пізнання, тому сенсорні здібності становлять фундамент розумового розвитку [39, 145].

Сенсорний розвиток відбувається у різних видах дитячої діяльності, особливо в іграх, завдяки яким відбувається накопичення уявлень про навколишній світ. Сенсорний розвиток дитини є запорукою її успішного здійснення різних видів діяльності, формування різних здібностей [28].

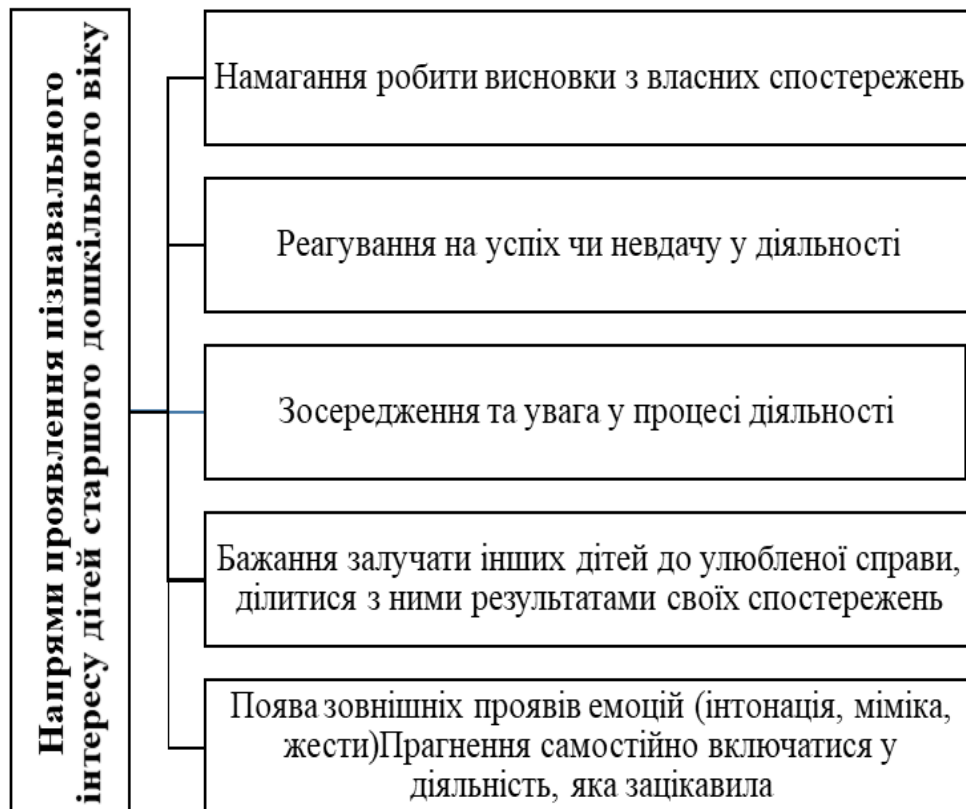
Дошкільний вік є періодом, коли дитина виявляє інтерес до всього, що її оточує. Її інтерес виявляється у прагненні дізнатися нове, незрозуміле про якості, властивості предметів та явищ дійсності, у бажанні зрозуміти їхню суть, знайти наявні між ними відносини та зв'язки.

Пізнання неможливе без активної розумової діяльності, тому процеси мислення відіграють ключову роль у формуванні інтересу. Розвиток пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку здійснюється за двома напрямками:

- поступове збагачення досвіду дитини, насичення цього досвіду новими знаннями, інформацією про оточення дитини, що й викликає її пізнавальну активність. Чим більше перед дитиною сторін, що відкривають навколишню дійсність, тим ширші її можливості для виникнення і закріплення стійких пізнавальних інтересів;

- поступове розширення та поглиблення пізнавальних інтересів усередині однієї й тієї ж сфери дійсності. Предметом пізнавального інтересу для дитини є не все, а лише те, що вона вважає необхідним, значущим, цінним, привабливим. Пізнавальний інтерес виявляється у вибірковій спрямованості особистості на пізнання певного об'єкту, явища, діяльності тощо [79, 165].

Г. Смольникова виділяє основні напрями прояву пізнавального інтересу старших дошкільників, серед яких: надання переваги певним видам діяльності; виникнення запитань пізнавального характеру; прагнення поповнювати знання про предмети та явища навколишнього світу; намагання робити висновки на основі власних спостережень; реагування на успіхи та невдачі в діяльності; концентрація уваги та зосередженість під час роботи; бажання залучати інших дітей до улюбленої справи та ділитися результатами спостережень; зовнішні прояви емоцій через інтонацію, міміку та жести; а також прагнення самостійно включатися у діяльність, яка зацікавила [192] (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Напрями проявлення пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку (за Г. Смольниковою, [192])

Сучасна гуманістична психологія та педагогіка стверджує, що кожна дитина від природи талановита. Але для максимального розвитку її природних здібностей необхідним є створення умов.

У наукових працях [181] наголошується на тісному взаємозв'язку між художньо-творчими здібностями і потребами, емоціями, нахилами, інтересами.

Дитяча художня творчість вважається однією з найпростіших і водночас найефективніших форм естетичного пізнання світу дітьми. Це перший етап розвитку творчих здібностей, у якій дитина демонструє своє розуміння та ставлення до навколишнього середовища, а також розкриває свій внутрішній світ, уяву, фантазію, інтереси та таланти [72, 195].

Л. Масол наголошує, що гармонійне формування емоційного досвіду дитини відбувається через її залучення до художньо-творчої діяльності, під час якої дитина «сприймає навколишнє середовище всіма органами сенсорного сприйняття – зором, слухом, нюхом, дотиком, смаком, що взаємодіють образно й вербально, емоційно та практично» [119, с. 20].

Старший дошкільний вік дуже цікавий з психологічної сторони, оскільки у дітей зберігається велика емоційна чуйність. Яскравість сприйняття нової інформації та зміна фокусу спілкування (у цьому віці одноліток набуває дуже серйозного значення для дитини) сприяє ще більшому прояву творчості, тому що вміти придумати щось нове і цікаве означає отримати позитивні оцінки і думки товаришів, які стають для дошкільнят все більш суттєвими [206, 296].

В образотворчій діяльності відбувається формування таких розумових операцій, як аналіз, порівняння, синтез, узагальнення. Здатність аналізу розвивається від загального і грубого розрізнення до тоншого. Пізнання предметів та його властивостей, що набувається у процесі діяльності, закріплюється у свідомості дитини. Під час образотворчої діяльності дитина має змогу виразити власні враження від навколишнього світу, передати образи своєї уяви та втілити їх у реальні об'єкти за допомогою різноманітних форм [113, 185].

Активізації творчих здібностей, формуванню художньо-образного мислення та творчої уяви сприяє долучення дошкільників до музичного мистецтва. Л. С. Виготський зазначав, що у процесі сприймання музичного твору у слухача виникають емоційні переживання, які відображають не лише

реакцію на звук, а й глибокий внутрішній резонанс. Саме розширення й поглиблення емоцій, їх творча трансформація становлять психологічну основу музичного мистецтва [295].

Активна творча діяльність дітей старшого дошкільного віку характеризується зміною зв'язків між мисленням та діями дитини. Діти, опановуючи різноманітні засоби художньо-творчого самовираження, самоствердження і потрапивши в атмосферу творчого успіху, набувають упевненості у своїх силах, сміливості та незалежності, що, у свою чергу, сприяє розкриттю їх творчого потенціалу [68, 220].

Старший дошкільний вік є найважливішим періодом формування рухової активності. Діти 5 – 7 років мають багату творчу уяву і прагнуть задовольнити свою біологічну потребу в рухах. Провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра [138, 288].

Фахівці дошкільної педагогіки класифікують ігри на дві категорії: творчі ігри та ігри за правилами [96, 197].

До першої категорії відносяться сюжетно-рольові ігри (сімейні, побутові, суспільні), будівельно-конструкційні, ігри на теми літературних творів (драматизації, інсценування). У цих видах ігор відбувається реалізація ігрових та реальних взаємин, при цьому ігрові відносини розподіляються згідно з сюжетом та роллю, а реальні – згідно з діями дітей як рівноправних партнерів зі спілкування. Сюжетно-рольова гра створює оптимальні умови для формування комунікативних навичок та навичок позитивного спілкування. Особливого значення набувають ігри, що створюють самі діти. Це – сюжетно-рольові (творчі) ігри, створені дітьми задля відтворення процесів, явищ, з якими вони зустрічаються у повсякденному житті. Сюжетно-рольова гра є основним видом гри дошкільника [294].

У старшому дошкільному віці поряд із сюжетно-рольовими іграми з'являються рухливі ігри з елементами спортивних ігор, які дають початкові уявлення про види спорту та їх правила, та утворюють групу «Ігри за правилами». Вони дозволяють дітям набути умінь у життєво важливих

рухових діях: у виконанні основних способів пересувань – ходьби, бігу, стрибків, плавання (за умови наявності басейну у дошкільному закладі), основних рухових дій (нахили, повороти, присідання), вправ, спрямованих на розвиток координаційних здібностей, гнучкості, спритності.

Спільна гра сприяє формуванню комунікативних навичок дошкільнят, де дитина усвідомлює своє місце у системі взаємовідносин [7, 266].

Характерними особливостями дітей старшого дошкільного віку є підвищена пізнавальна активність, інтерес до всього нового та яскравого, а також висока емоційність. Саме в цей період закладаються основи екологічної культури особистості, що спираються на психологічні особливості дошкільників, зокрема підвищену емоційну чутливість та недостатній розвиток пізнавальної і вольової сфер. У ставленні до природи дитина проявляє егоцентризм, не відокремлює своє «Я» від навколишнього світу, а також схильна до антропоморфізму, не розрізняючи межі між «людським» і «нелюдським». Переважає пізнавальний тип ставлення до об'єктів (дотик, смак), порівняно з емоційно-почуттєвим або практично-дієвим. Ці психологічні особливості ставлення дошкільнят до природи визначають педагогічну стратегію формування основ екологічної культури дошкільників [42, 172, 219].

Отже, старший дошкільний вік є складним і багатовимірним етапом розвитку, протягом якого дитина долає значний шлях у засвоєнні соціального середовища з його нормами поведінки в міжособистісних стосунках як із дорослими, так і з однолітками. Дитина опановує правила належної взаємодії з іншими людьми й за сприятливих умов здатна діяти відповідно до них. Діти цього віку відрізняються ще більшими фізичними та психічними можливостями. Їхні взаємини з дорослими та однолітками ускладнюються та набувають більшого змісту, а провідним стає особистісний тип спілкування, зосереджений на інтересі до людських стосунків. Водночас формується здатність до емпатії, усвідомлення власних і чужих емоцій, що сприяє глибшому розумінню соціальних ролей. Зростає самостійність у поведінці та прийнятті рішень.

3.2 Особливості реалізації духовно-морального виховання дітей в закладах дошкільної освіти України

У сучасних умовах, коли наша країна стоїть на шляху до європейського освітнього простору, виховання дітей набуває особливої значущості, оскільки майбутнє нашої країни багато в чому залежить від того, чи виконує освіта своє призначення, яке полягає в гуманізації, натхненності підростаючого покоління, розкритті людських якостей, залученні до духовно-моральних цінностей.

Морально-духовний розвиток дітей, їх підготовка до активної, творчої та соціально значущої життєдіяльності, наповненої особистісним змістом, є важливою складовою поступу суспільства і держави [124].

Сьогодні «відроджуються духовні та моральні цінності, відбувається переоцінка цінностей, ведеться оновлення освітньої сфери у бік духовності, гуманізму та гуманітаризації, пошуку систем з розвитку особистості» [2, с. 21].

Педагогічний процес духовно-морального розвитку і виховання відмінний від засвоєння знань і вмінь. Він виявляється у створенні умов, які сприяють становленню і дорослішанню людини. Видатний педагог Амонашвілі зазначав: «виховання духовної осі людини, що перебуває на шляху становлення, має випереджати навчання знанням, воно нібито заготовляє ферменти олюднення й облагороджування знань, і тим самим просвітлює розум. Знання справді є сила, але добра чи зла – залежатиме від якості серця і духовності людини» [2, с. 19].

Дефініція «духовно-моральне виховання» складається з двох близьких, але не рівнозначних понять.

Згідно з визначенням Енциклопедії сучасної України, духовність є категорією людського буття, яка визначає його трансцендентний і комунікативний характер та відображає здатність людини до культуротворення і саморозвитку. Осмислення сутності людського існування через поняття «дух» і «духовність» свідчить про те, що людина не лише пізнає або відтворює навколишню дійсність, а й активно її створює [55].

Велика українська енциклопедія трактує духовність як філософський концепт, який характеризує сукупність ціннісних надбань людства у процесі суспільно-історичного розвитку та акумуляцію особистісного людського досвіду в процесі ціннісного сходження у духовних формах; цілісний феномен людського життя і культури [127].

Варто зауважити, що нині дефініція «духовність» не має однозначного тлумачення. Так, І. Бех підкреслює що «духовність передбачає вихід за межі егоїстичних інтересів, особистої користі й зосередженість на моральній культурі людства» [9, с. 124]. Е. Помиткін визначає духовність «як суб'єктивну сутність людини, що характеризується ціннісним усвідомленням буттєвої єдності та спрямованістю особистості на реалізацію у взаєминах і поведінці ідеалів Краси, Добра та Істини» [148, с. 11]. На думку О. Целякової «Духовність – це інтегративна якість особистості, що визначає смисложиттєві цінності, які формують людяне відношення до інших, гуманізм, забезпечують духовний розвиток особистості. Під духовним розвитком особистості розуміється процес індивідуально-особистісного залучення до духовної культури суспільства, оволодіння загальнолюдськими, соціокультурними, національними цінностями і досвідом людства в процесі духовно-практичної діяльності та самостійного творчого розвитку кожної особи» [215, с. 68]. А. Богущ, у свою чергу, трактує духовність як особливий інтелектуально-емоційний стан людини, що проявляється в її позитивній поведінці та діяльності й відображає цілісність особистості [12]. На погляд Б. Бітінаса, духовність є «мірою досконалості людини» [11, с. 4].

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що поняття «духовність» вживається, коли характеризується внутрішній, суб'єктивний світ людини. Передусім, духовність охоплює розум, культуру мислення, рівень і якість знань, емоційний і моральний розвиток» [184, 216].

Словники трактують дефініцію «мораль» у двох значеннях: по-перше, як сукупність норм і принципів, що регулюють поведінку людей у взаєминах між собою та із суспільством; по друге, як – етика [115, 189], а також, як духовно-

культурний механізм регуляції поведінки особистості та груп соціальних за допомогою уявлень про належне, в яких узагальнено норми, цінності, зразки поведінки, принципи ставлення до інших індивідів і соціальних груп [126].

Маючи подвійне походження, слово «мораль» – з грецької – *ethos* – етика, а з латині – *mos/moris* – мораль, дефініцію «моральний» можна розглядати як уособлення добра, честі, совісті, дотримання правил суспільного життя [143].

Моральність розглядають як індивідуальну форму існування моралі суспільства, як внутрішній закон людини, що спонукає її співвідносити свої дії та вчинки із суспільними нормами [223, с. 22].

Зважаючи на те, що духовно-морального виховання поєднує дефініції «духовність» і «моральність», можна вести мову про те, що під духовно-моральним вихованням дітей розуміється «цілеспрямоване формування особистості – її внутрішніх настановлень, понять, принципів, що визначають поведінку, духовні якості, інтелектуальну сферу і необхідні для усвідомлення свого місця у світі, розвитку і самореалізації» [123, 184, 216].

До проблеми духовно-морального виховання зверталися філософи античності Демокрит, Платон, Арістотель [4, 5, 207].

Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку було предметом вивчення педагогів і філософів різних країн та історичних епох, серед яких Я. А. Коменський, І. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, М. Монтессорі, Я. Корчак, Ф. Фребель, Г. Ващенко, В., Г. Сковороди, Т. Шевченка, К. Ушинського, І. Огієнко, С. Русова, Я. Чепіга, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська, І. Бех та багатьох інших [80, 198, 186, 213].

Велику увагу духовно-моральному вихованню дітей надавав Я. Коменський. Закликаючи впроваджувати у свідомість і поведінку дітей усі людські чесноти – мудрість, поміркованість, мужність, витривалість у праці, справедливість, чесність, він акцентував увагу на те, що роботу в цьому напрямі необхідно розпочинати з раннього віку через відповідні настанови, які постійно потребують підкріплення конкретними справами та вчинками [80].

Не даремно у своїй «Великій дидактиці» він виклав 16 правил мистецтва розвивати моральність, спрямовану на формування добродітності, самодисципліни та відповідальності особистості:

1. Чесноти мають бути впроваджені юнацтву всі без винятку.
2. Насамперед основні, або, як їх називають «кардинальні» чесноти: мудрість, поміркованість, мужність і справедливість.
3. Мудрість юнаки мають черпати з доброї настанови, вивчаючи істинну відмінність речей та їхню гідність.
4. Поміркованості нехай навчаються протягом усього часу навчання, звикаючи дотримуватися поміркованості в їжі та питті, сні та бадьорому стані, у роботі та іграх, у розмові та мовчанні.
5. Мужності нехай вони вчаться, долаючи самих себе, стримуючи свій потяг до зайвої біганини або гри поза або за межами визначеного часу, в приборканні нетерплячості, нарікання, гніву.
6. Справедливості вчиться, нікого не ображаючи, віддаючи кожному своє, уникаючи брехні й обману, проявляючи старанність і люб'язність.
7. Особливо необхідні юнацтву види мужності: благородна прямодушність і витривалість у праці.
8. Шляхетна прямодушність досягається частим спілкуванням із шляхетними людьми і виконанням на їхніх очах всіляких доручень.
9. Звичку до праці юнаки набудуть у тому разі, якщо постійно будуть зайняті якоюсь серйозною або цікавою справою.
10. Особливо необхідно вселити дітям споріднену справедливості чесноту – готовність прислужитися іншим і охоту до цього.
11. Розвиток чеснот потрібно починати з наймолодших років, перш ніж порок оволодіє душею.
12. Чеснот навчаються, постійно здійснюючи чесне!
13. Нехай постійно сяють перед нами приклади порядного життя батьків, годувальниць, учителів, співтоваришів.

14. Однак потрібно приклади супроводжувати настановами та правилами життя для того, щоб виправляти, доповнювати та зміцнювати наслідування.

15. Найретельнішим чином потрібно оберігати дітей від спільноти зіпсованих людей, щоб вони не заразилися від них.

16. І оскільки навряд чи вдасться якимось чином бути настільки пильними, щоб до дітей не могло проникнути будь-яке зло, то для протидії поганим звичаям абсолютно необхідна дисципліна [80]. Сформовані багато років тому, ці настанови залишаються актуальними і своєчасними у наш час.

Духовно-моральному вихованню дітей надавав велике значення видатний український філософ Г. Сковорода. Він вважав, що справжнє виховання має формувати не лише розум, але й душу, тіло та естетичне чуття людини. Він стояв на позиціях цілісного (гармонійного) розвитку особистості, де кожен з елементів – інтелектуальний, моральний, фізичний та естетичний – є однаково важливим для досягнення людського щастя й внутрішньої свободи. Свою педагогічну ідею він будував на природовідповідності, продовжуючи і розширюючи педагогічні погляди І. Песталоцці [186].

В. Сухомлинський вбачав у духовному житті людини дві сторони. Він зазначав: «Багатство духовного життя особистості залежить значною мірою від того, як глибоко людина не лише розуміє, а й відчуває благородство ідей, гуманності, людяності» [199, с. 50]. Видатний педагог вважав, що «сфера духовного життя людини – це розвиток, формування й задоволення її моральних, інтелектуальних і естетичних запитів та інтересів у процесі активної діяльності» [198, с. 212]. На його бачення, «... почуття – це кров, плоть і серце моральної переконаності, принциповості, сили духу; без почуттів моральність перетворюється на сухі безбарвні слова, що здатні виховати лицемірів. Ось чому, образно висловлюючись, стежка від морального поняття до морального переконання починається із вчинка, із звички, насичених глибокими почуттями, особистим ставленням до того, що дитина робить, що робиться навколо неї» [201, с. 155].

Дошкільний вік – сенситивний період для збагачення чуттєвого досвіду маленької людини, під час якого вона входить у світ цінностей, особистісних смислів; опановує знаннями про людину, культуру, історію, природу, як основу духовного розвитку. Це період, упродовж якого активно формуються й удосконалюються творчі здібності, що забезпечують самореалізацію в різних видах діяльності; водночас духовні ідеали, смисли та цінності, засвоєні в ранньому дитинстві, мають вагомий вплив на подальший духовний розвиток особистості [148, с. 33]. Не даремно В. Сухомлинський зазначав: «У дитинстві людина має пройти емоційну школу – школу добрих почуттів. Якщо добрі почуття не виховані у дитинстві, їх ніколи не виховаєш...» [200, с. 60–61].

Духовно-моральне виховання у закладах дошкільної освіти в Україні базується на низці міжнародних та національних нормативних актах, котрі визначають ключові цінності, принципи та орієнтири виховного процесу, серед яких:

- 1959 р. – Декларація прав дитини [48];
- 1989 р. – Конвенція про права дитини [81];
- 1990 р. – Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей, прийнята на Всесвітній зустрічі на вищому рівні в інтересах дітей, яка відбулася в Організації Об'єднаних Націй в м. Нью-Йорку 30 вересня 1990 року [30];
- 1995 р. – Конвенція про права дитини [82];
- 2001 р. – Закон України «Про охорону дитинства» [162];
- 2001 р. – Закон України «Про дошкільну освіту» [153];
- 2009 р. – Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» [147];
- 2011 р. – Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 629 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року» [156];

– 2021 р. – Наказ МОН України «Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція» [155] та інші.

Основною метою дошкільного виховання є цілісний духовно-моральний розвиток особистості дитини. В Україні, відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти, він реалізується через різні програми: «Я у Світі», «Дитина», «Соняшник», «Українське дошкілля», «Скарбниця моралі», «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях», «Зерно любові».

Програма «Я у світі» розроблена відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти. Її назва націлює «на необхідність виховання свідомої особистості, розвитку у дошкільників елементарних форм відповідального самовизначення, почуття власної гідності, що ґрунтується на самоповазі й визнанні значущими людьми їхніх чеснот». У програмі уніфіковано вимоги до розвиненості, вихованості та навченості дитини [225, с. 8]. Програма передбачає реалізацію завдань за змістовними лініями: «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Діяльність дитини», «Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини». Програма містить варіативну складову, представлену освітніми лініями «Комп'ютерна грамота», «Хореографія», «Шахи», «Іноземна мова».

Освітня програма «Дитина» складається з розділів «Особистість дитини», «Мовлення дитини», «Дитина в соціумі», «Гра дитини», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина у сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина у світі культури», «Сім'я і дитячий садочок». Також, програма має варіативну складову, ідентичну попередній програмі [51]. Серед програмних вимог – сприяння засвоєнню уявлень про духовний ідеал людини, збагаченню власного емоційного досвіду та формуванню певного ставлення до самого себе [131].

Освітня програма «Соняшник» має на меті гармонійний розвиток дитини, охоплюючи виховання її серця, душі, тіла й розуму, а також формування творчої, життєрадісної особистості. Вона базується на ідеях провідних учених

минулого та сучасності й реалізує особистісно орієнтований, ціннісний і компетентнісний підходи в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. Структурно програма побудована за принципом трьох підпрограм, що відповідають віковим особливостям дітей. Кожна з них включає такі розділи: «Розвиток і виховання тіла», «Розвиток і виховання душі і серця», «Мовленнєво-комунікативний розвиток», «Розвиток і виховання розуму», «Художньо-естетичний розвиток дитини», «Розвиток і виховання здібностей і творчості», «Розвиток ігрових умінь та навичок» [76].

Завданнями освітньої програми «Українське Дошкілля» є розкриття для дітей етнічних, історичних та соціокультурних особливостей Західного регіону через реалізацію особистісно-зорієнтованого навчання; формування системи цінностей дошкільників; розвитку життєвих компетенцій; збагачення загальної культури дітей; формування уявлення про цілісну картину світу [163].

Програма «Скарбниця моралі» детально розкриває складові морального виховання дітей. Моральний розвиток інтегрований у всі освітні лінії інваріантної складової:

- «Особистість дитини» – спрямована на розвиток моральних почуттів і емоцій, самостворення і самосвідомості, що сприяють формуванню адекватної особистісно-оцінної компетенції;
- «Дитина в соціумі» – забезпечує формування доброзичливого та морального ставлення до однолітків і дорослих, що сприяє розвитку соціально-комунікативної компетенції;
- «Дитина в природному довкіллі» – формує ціннісне ставлення до природи та екологічної моралі, підтримуючи розвиток природничо-екологічної компетенції;
- «Дитина в світі культури» – виховує бережливе ставлення до предметного й художнього середовища, що розвиває предметно-практичну та художньо-продуктивну компетенції, формує естетичний смак і здатність цінувати результати власної та чужої праці, сприяє розвитку творчої активності, уяви та самовираження;

– «Гра дитини» – провідний вид діяльності, під час якого діти «випрацювають» уявлення про моральні норми, а через ігрові персонажі відображають ставлення, що закріплюється діями та вчинками; як провідний

– «Мовлення дитини» – «мораль у словах», що сприяє формуванню комунікативної компетенції [114].

Освітня програма «Зерно любові» спрямована на формування у дітей дошкільного віку системи духовно-моральних якостей через ознайомлення з християнськими та національними цінностями в межах освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти «Особистість дитини» і «Дитина в соціумі».

У програмі враховано виховні традиції українського народу та педагогічні засади духовно-морального розвитку дітей дошкільного віку. Вона має позаконфесійний характер. Зміст програми структуровано за трьома ключовими напрямками: ознайомлення з християнськими поняттями, формування духовно-моральних чеснот, а також підготовка й участь у відзначенні релігійних і національних свят [67, с. 6, 8].

Освітня програма «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях» має світоглядно-культурну та освітньо-виховну спрямованість, що ґрунтується на християнських засадах і розглядається як основа формування життєвих цінностей сучасної дитини. Її метою є ознайомлення дітей із християнськими моральними орієнтирами та виховання у них відповідних моральних чеснот. Програма включає такі тематичні розділи: «Світ – чудовий задум Творця», «Дитина – Боже творіння», «Любов – найвища заповідь Христа», «Моральні закони Святого Письма», «Моральні чесноти через старозавітні образи», «Любов і милосердя в земному житті Ісуса Христа», «Християнські свята в культурі українського народу», «Відданість Батьківщині на прикладах національної духовної культури». Основу програми становлять Біблія та інші християнські джерела, що узгоджуються зі Святим Письмом [56].

Заклад дошкільної освіти покликаний в першу чергу, виховувати в дитині носія духовних і культурних цінностей свого народу, який глибоко знає і трепетно ставиться до своєї історії, віри та культури. Аналіз розмаїття освітніх

програм для закладів дошкільної освіти, розроблених в останні роки відповідно до оновленого Базового компоненту дошкільної освіти, дає підстави стверджувати, що їх реалізація здатна забезпечити формування у дітей дошкільного віку особистісного ставлення до оточуючих, оволодіння етичними, естетичними і духовно-моральними нормами.

3.3 Досвід використання виховного потенціалу олімпізму в освітній діяльності закладів дошкільної освіти

Міжнародна хартія фізичного виховання, фізичної активності та спорту, прийнята у 2015 р. (п. 4.2), вказує на те, що «позитивний досвід ігрової діяльності, спортивних ігор і фізичної активності у ранньому віці має стати для всіх пріоритетним напрямом роботи, що дає змогу закласти основу для набуття знань, навичок, поведінкових установок та мотивації, необхідних для продовження занять фізичною культурою і спортом протягом усього життя, і ... має першорядне значення для повного розкриття закладеного в них потенціалу з метою формування таких цінностей, як справедливість, рівність, чесність, прагнення до досконалості, відданість справі, принциповість, здатність працювати в команді, дотримання правил і законів, повага до себе й інших, почуття колективізму та солідарності, а також радість і задоволення» [122].

Зазначені завдання також стоять і перед олімпійською освітою. В останні роки відзначилися активізацією діяльності фахівців багатьох країн з формування національних систем олімпійської освіти та забезпечення їх дидактичними матеріалами [60, 93, 98, 139]. У різних країнах до реалізації олімпійської освіти серед дітей дошкільного віку існує свій підхід.

Так, Національний олімпійський комітет Республіки Косово проводить спортивні фестивалі з різних видів спорту для дітей дошкільного віку, присвячених Олімпійським іграм, який включає олімпійські церемонії [285].

З огляду на важливість дошкільної освіти, Міністерство національної освіти, професійної підготовки, вищої освіти та наукових досліджень запустило

національну програму поширення та розвитку дошкільної освіти в Марокко. Одною з її складових є «Олімпійські ігри для дошкільнят у Марокко», спрямована на поширення практики спортивної діяльності серед дітей віком від 3 до 5 років з метою поширення цінностей спорту, миру, дружби, поваги та досконалості. Реалізація цієї ініціативи здійснюється за напрямками:

- організація фізкультурно-спортивних заходів для дітей: дитячий баскетбол, дитячий волейбол, дитячий теніс, дитячий фітнес, дитяча легка атлетика, дитячий велоспорт;
- «Sa7ti Friyadi» – інклюзивно-освітні майстер-класи для дітей (фокус-групи, конкурси за участю сімей);
- просування цінностей спорту та олімпізму в освітньому просторі [267].

У дитячому садку навчального комплексу ім. Лінкольна, що у Чикаго (США), для дітей дошкільного віку проводяться Олімпійські ігри з дотриманням всіх олімпійських церемоній: парад учасників, естафета та запалення олімпійського вогню, нагородження. Щоб підготувати дітей до цього свята, педагоги проводять підготовчу роботу – заняття, на яких діти 5-річного віку виготовляють прапори різних країн, вивчають олімпійську лексику, знайомляться з географією проведення олімпійських свят [264].

Литовські дитячі ігри були ініційовані Литовським національним олімпійським комітетом та Національною асоціацією вчителів дошкільного фізичного виховання у 2014 р. Проєкт перебуває під патронатом першої леді країни Діани Науседієне. Його метою є не тільки залучення дітей дошкільного віку до привабливих для них фізичних вправ, а сприяння отриманню дітьми задоволення від спорту, спілкування, переживання позитивних емоцій і зміцнення здоров'я з раннього віку. Він також допомагає просувати ідею чесної гри, знайомити дітей з олімпійськими цінностями, налагоджувати спілкування та співпрацю між педагогами [288].

У деяких дитячих садках Австралії проводять Малі Олімпійські ігри, які включають низку веселих фізичних вправ та ігор. Педагоги прагнуть передати

дітям унікальний дух Олімпійських ігор, який, виходить далеко за рамки просто спортивних змагань. До свята долучаються члени родин дітей [249].

Музей Олімпійських ігор і спорту Хуана Антоні Самаранча, керований Олімпійським фондом Барселони, є вікном у світ спорту. Для дітей дошкільного віку Іспанії музей пропонує цікаву пізнавальну освітню програму: спочатку кожній дитині пропонується розмалювати талісманом Олімпійських ігор 92 року в Барселоні – Кобі. Після цього під час екскурсії діти знайомляться з різними олімпійськими моментами, про які розповідають друзі Кобі – талісмани інших Олімпійських ігор. Крім того, у підготовчих класах дітей дошкільного віку знайомлять з олімпійськими ритуалами під час проведення для них олімпійських свят [240]. Олімпійська академія Голландії для роботи з дітьми дошкільного віку на своєму сайті розмістила освітню платформу, яка містить навчальні матеріали для дітей та рекомендації для педагогічних працівників. Крім цього, в країні для олімпійської освіти використовується віртуальний музей спорту [272].

У закладах освіти Італії розглядається питання необхідності переходу до структурування динамічного екологічного навчання, у рамках якого розглядаються і елементи олімпійської освіти [279].

В Україні в рамках Олімпійського уроку, Олімпійського тижня, Олімпійського дня за ініціативи НОК України та Олімпійської академії України у закладах дошкільної освіти проводяться олімпійські змагання з дотриманням олімпійських церемоній, майстер-класи з олімпійських видів спорту, зустрічі з відомими спортсменами та тренерами. За ініціативи інструкторів фізичного виховання проводяться Малі Олімпійські ігри [130].

Олімпійська академія України для дітей дошкільного віку підготувала та випустила олімпійську літературу: «Олімпійські ігри. Подорож у давнину» [20], «Олімпійські ігри. Відродження» [19], серію олімпійських розмальовок.

Аналіз науково-методичної літератури та мережі Інтернет дає підстави стверджувати, що у світі не існує спеціальних програм з олімпійської освіти для закладів дошкільної освіти; відсутній системний підхід до здійснення цієї

педагогічної діяльності. Заходи з олімпійської освіти у всіх країнах ініціюються національними олімпійськими комітатами і проводяться у рамках Олімпійського дня або з нагоди проведення чергових Олімпійських ігор.

Треба відмітити, що у різних країнах науковцями проводяться поодинокі дослідження впливу олімпійської освіти на виховання дошкільників [228, 261, 278, 298].

3.4 Обізнаність учасників освітнього процесу з питань олімпійської освіти

Олімпійський рух важлива частина історії і культури людства. Олімпійська освіта, що розкриває різні аспекти цієї частини, вводить дитину у світ загальнолюдських та олімпійських цінностей й органічно пов'язує їх із цінностями самої дитини.

Аналізуючи освітній процес старших дошкільників як платформу для інтеграції олімпійської освіти, ми поставили перед собою завдання визначити ефективні форми та методи цієї інтеграції. Для цього виникла потреба з'ясувати ставлення до олімпійської освіти всіх учасників освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

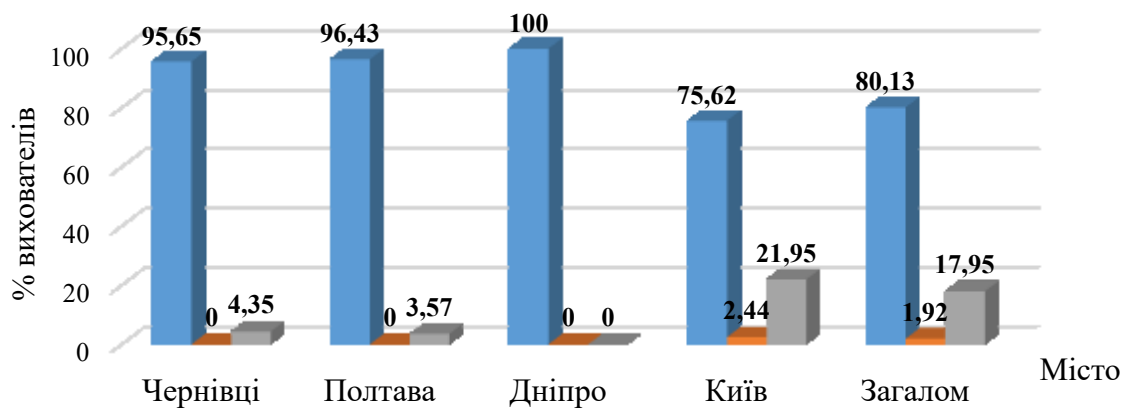
3.4.1 Обізнаність вихователів закладів дошкільної освіти з питань олімпійської освіти

Повсякденна робота з дітьми, знання їхніх здібностей та інтересів, уміння доставити радість від нових творчих відкриттів – основна роль вихователя в розвитку дитини [258]. Педагогічний вплив є ефективним лише за умови, що вихователь уміє свідомо й доцільно обрати з усього різноманіття методів, форм і прийомів роботи найбільш оптимальні, з урахуванням індивідуальних особливостей дитини дошкільного віку та конкретної педагогічної ситуації, що склалася.

У ході констатуючого експерименту нами було проведено анкетування 184 вихователів закладів дошкільної освіти міст Чернівці, Полтава, Дніпро та

Київ з метою виявлення рівня їх обізнаності з питань олімпійської освіти (Додаток Е).

За результатами опитування 80,13 % респондентів вважають, що знайомство дітей дошкільного віку з олімпійським рухом та Олімпійськими іграми сприятиме реалізації вимог Базового компонента дошкільної освіти України та підвищенню якості фізичного виховання. Водночас 1,92 % опитаних не поділяють цього твердження, а 17,95 % мали утруднення з відповіддю на поставлене запитання, що може свідчити про недостатній рівень поінформованості або практичного досвіду у сфері олімпійської освіти (рис. 3.2).

Примітка 1. ■ – вважають.

Примітка 2. ■ – не вважають.

Примітка 3. ■ – мають утруднення із відповіддю.

Рисунок 3.2 – Ставлення вихователів до олімпійської освіти як фактору сприяння Базового компонента дошкільної освіти України.

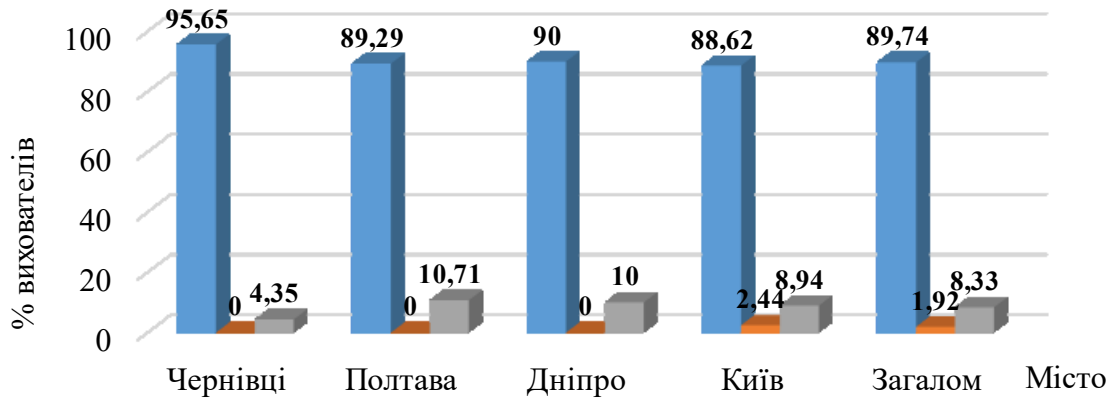
Разом із тим, 78,85 % вихователів, які брали участь в опитуванні, проведеному нами, вважають, що впровадження олімпійської освіти у процес виховання в закладі дошкільної освіти позитивно вплине на розширення світогляду дитини; 1,92 % дотримуються протилежної думки; 19 % респондентів мали утруднення з відповіддю (рис. 3.3). Отримані результати свідчать про переважно позитивне ставлення педагогів до інтеграції

олімпійських цінностей у освітній процес, водночас наявність частки невизначених відповідей вказує на потребу в додатковому інформуванні та методичній підтримці вихователів щодо цієї тематики.

Рисунок 3.3 – Ставлення вихователів до інтеграції олімпійської освіти як позитивного фактору розширення світогляду дитини

Результати анкетування вихователів, які працюють у закладах дошкільної освіти, дозволили нам також виявити значну кількість респондентів – 89,74 %, які упевнені в тому, що знайомство дітей дошкільного віку з олімпійськими видами спорту сприяє посиленню їх мотивації до занять спортом, формуванню позитивного ставлення до фізичної активності та здорового способу життя. Водночас 1,92 % опитаних не поділяють цієї думки, вважаючи такий вплив недостатньо ефективним, а 7,69 % респондентів мали утруднення з відповіддю, що може свідчити про недостатню обізнаність у зазначеному питанні або відсутність власного педагогічного досвіду у цьому напрямі (рис. 3.4). Отримані дані підтверджують доцільність популяризації олімпійської освіти в дошкільному середовищі як важливого чинника формування здоров'язбережувальної компетентності. (рис. 3.4).

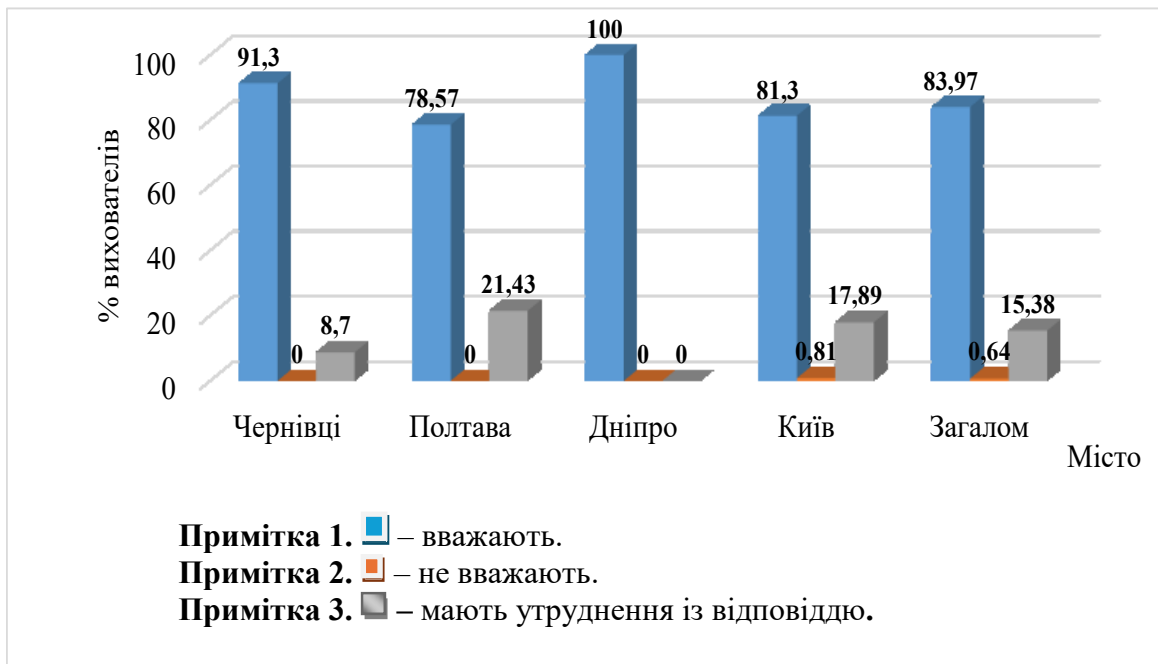
Примітка 1. – вважають.

Примітка 2. – не вважають.

Примітка 3. – мають утруднення із відповіддю.

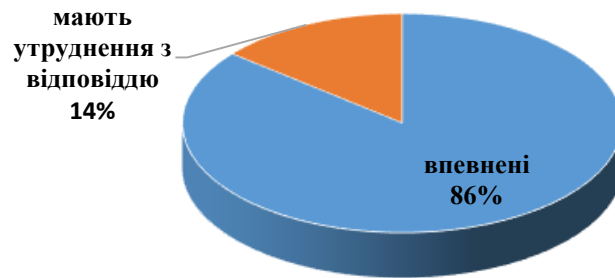
Рисунок 3.4 – Ставлення вихователів до знайомства дітей з олімпійськими видами спорту як до фактору посилення мотивації до занять спортом

На погляд 83,97 % вихователів спілкування з видатними спортсменами буде цікаве дітям дошкільного віку; 0,64 % – не поділяють думку колег; 15,38% не змогли дати ні позитивної, ні негативної відповіді (рис. 3.5).

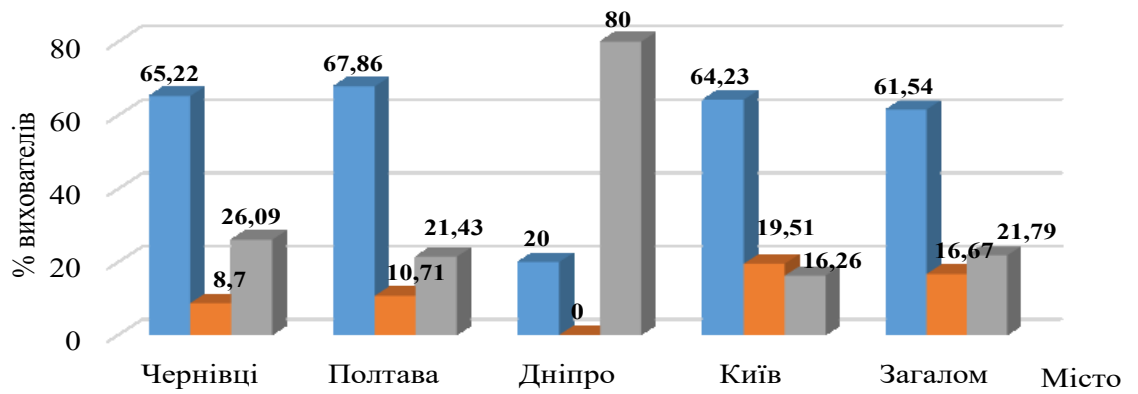
Рисунок 3.5 – Бачення вихователів щодо зацікавленості дошкільників у спілкуванні з видатними спортсменами

Предметом аналізу була оцінка вихователів впливу інформування дітей про успіхи українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших змаганнях, формування у них почуття патріотизму та гордості за Батьківщину. За результатами анкетування встановлено, що 85,9 % впевнені у позитивному впливі, а 14,1% – мали утруднення з відповіддю (рис. 3.6).

Рисунок 3.6 – Думка вихователів щодо впливу інформування дітей про успіхи українських спортсменів на світовій арені на формування почуття патріотизму

Ведучи мову про інтеграцію елементів олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, нам було цікаво дізнатися про рівень обізнаності вихователів щодо олімпійських цінностей та принципів. Опитування показало, що 61,54 % респондентів знайомі з олімпійськими цінностями; 16,67 % – не знайомі; 21,79 % мали утруднення з відповіддю (рис. 3.7). Такі результати свідчать про те, що хоча більшість вихователів мають певне уявлення про олімпійський рух, їхня компетентність у цій сфері є поверхневою та потребує подальшого розвитку. Відповіді респондентів вказують на недостатній рівень обізнаності вихователів закладів дошкільної освіти з олімпійськими цінностями, що дає підстави стверджувати про необхідність проведення з педагогічним складом закладів спеціальної навчально-методичної роботи, спрямованої на популяризацію ідей олімпізму, формування розуміння їхнього значення для виховання підростаючого покоління, а також практичного впровадження в освітній процес.

Примітка 1. ■ – знайомі.

Примітка 2. ■ – не знайомі.

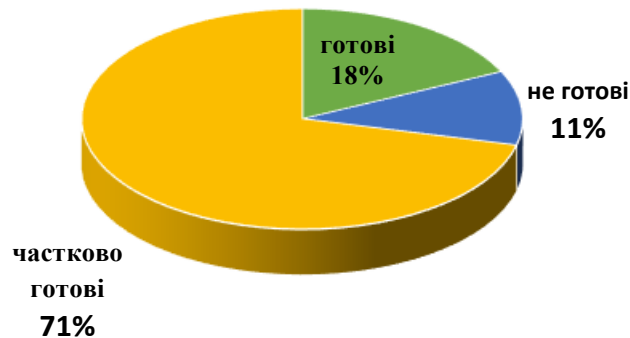
Примітка 3. ■ – мають утруднення із відповіддю.

Рисунок 3.7 – Обізнаність вихователів з олімпійськими цінностями

Аналіз анкетування вихователів дозволив виявити недостатню увагу закладів дошкільної освіти до проведення заходів, пов'язаних із олімпійською тематикою. Зокрема, олімпійські уроки проводяться лише у 29,49 % закладів, а Малі Олімпійські ігри – у 41,67 %. Це свідчить про обмежений масштаб упровадження олімпійських ідей у практику дошкільного виховання. Однією з причин такого стану можна вважати недостатню комунікацію закладів дошкільної освіти з організаціями, що безпосередньо займаються розвитком олімпійського руху: лише 1,92 % опитаних респондентів зазначили, що взаємодіють із регіональними відділеннями Національного олімпійського комітету України або Олімпійської академії України. Така ситуація потребує активізації співпраці між освітніми установами та олімпійськими організаціями, розширення інформаційно-просвітницької роботи серед вихователів та створення відповідних методичних рекомендацій, що сприятимуть ефективному впровадженню олімпійських цінностей у систему дошкільної освіти.

У процесі проводимого дисертаційного дослідження нас цікавила готовність вихователів до впровадження елементів олімпійської освіти в

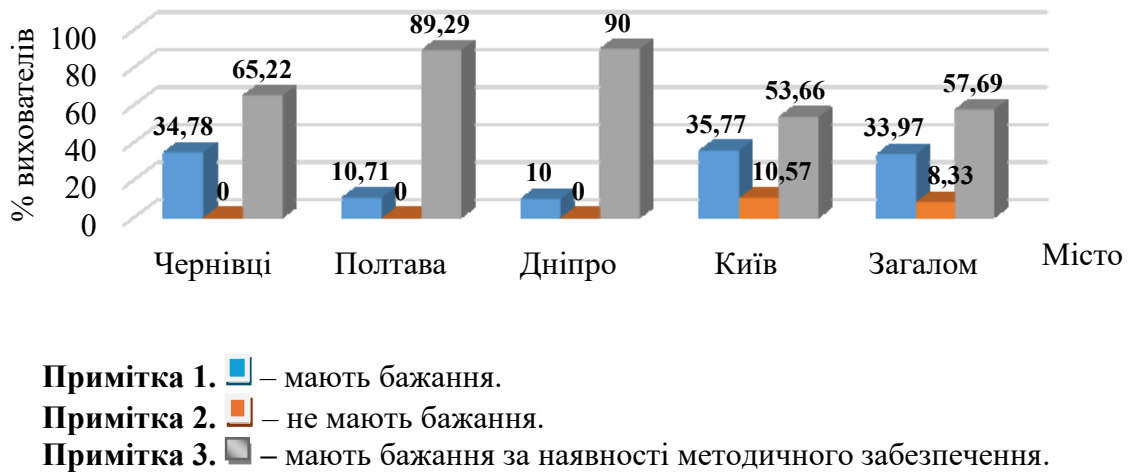
освітнє середовище закладів дошкільної освіти. Результати опитування дозволили виявити, що тільки 17,95 % вихователів ЗДО готові до інновацій; 10,9 % – не готові; більша частка вихователів – 71,15 % – готові частково (рис. 3.8).

Рисунок 3.8 – Готовність вихователів до впровадження олімпійської освіти в освітній простір закладів дошкільної освіти

Проте результати опитування дозволяють констатувати, що лише 33,97 % респондентів висловили повну готовність упроваджувати олімпійську освіту у закладі дошкільної освіти, в якому вони працюють, що свідчить про недостатній рівень практичної підготовленості частини педагогів до реалізації зазначеного напрямку. Водночас 8,33 % опитаних не виявили такого бажання, що може бути пов'язано з низьким рівнем поінформованості, браком методичних знань або відсутністю власного досвіду роботи у сфері олімпійської освіти.

При цьому більшість респондентів – 57,69 % вихователів – зазначили, що були б готові впроваджувати олімпійську освіту в освітній простір закладів дошкільної освіти за умови наявності належного методичного забезпечення, сучасних дидактичних матеріалів та чітких рекомендацій для практичної роботи, що підкреслює актуальність розроблення й упровадження відповідного методичного супроводу (рис. 3.9).

Рисунок 3.9 – Бажання вихователів до впровадження олімпійської освіти

Підсумовуючи аналіз опитування вихователів закладів дошкільної освіти, ми дійшли таких висновків:

1. Більшість вихователів вважають, що впровадження олімпійської освіти в освітнє середовище закладу сприятиме реалізації Базового компоненту дошкільної освіти України, є дієвим фактором позитивного впливу на розширення світогляду дитини, їх мотивації до занять спортом, формування у них почуття патріотизму.

2. Більшість вихователів мають бажання до впровадження олімпійської освіти як інноваційного підходу до виховання старших дошкільників. Проте є нагальна потреба у підвищенні їх методичного рівня вихователів у цьому напрямі та створення навчально-методичного забезпечення.

3.4.2 Обізнаність батьків вихованців закладів дошкільної освіти з питань олімпійської освіти

Заняття спортом мають безліч переваг для здоров'я та розвитку особистості дитини. Дослідження показують, що рольова модель батьків у спорті, позитивні відгуки про спортивні досягнення дітей та віра у спортивні здібності своїх дітей можуть суттєво вплинути на сприйняття дітьми своїх здібностей [290]. Роль батьків у формуванні спортивної мотивації у дітей і

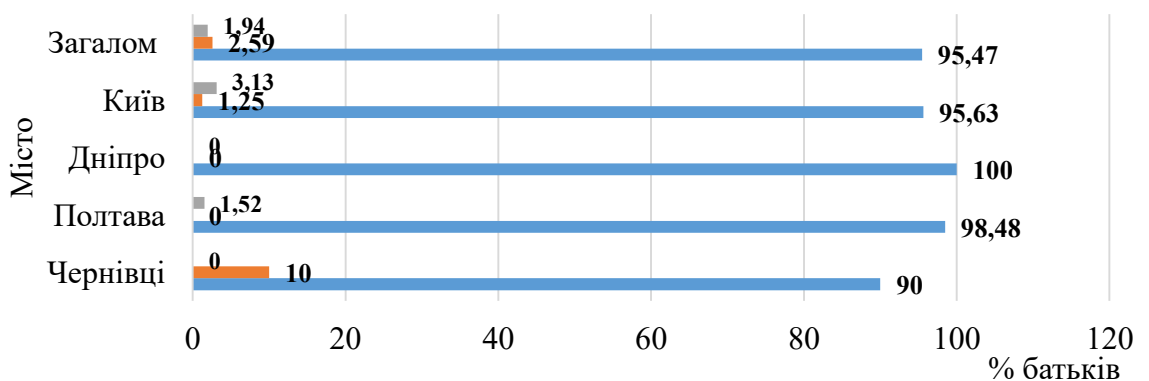
підлітків дуже важлива. Батьки можуть допомогти своїм дітям зацікавитися спортом і розвинути в них спортивну мотивацію.

Зважаючи на це, ми провели опитування, в якому взяли участь 309 батьків дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти м. Чернівці, Полтава, Дніпро та Київ (Додаток Ж). Великий вплив на дітей мають заняття спортом їх батьків, що є позитивним прикладом. Анкетування дало змогу виявити, що 66,67 % батьків займаються спортом (рис. 3.10).

Рисунок 3.10 – Відсоток батьків дошкільників, які займаються спортом

Аналіз опитування показав, що 94,47 % респондентів вважають заняття фізичною культурою і спортом важливими і потрібним для розвитку дитини (рис. 3.11).

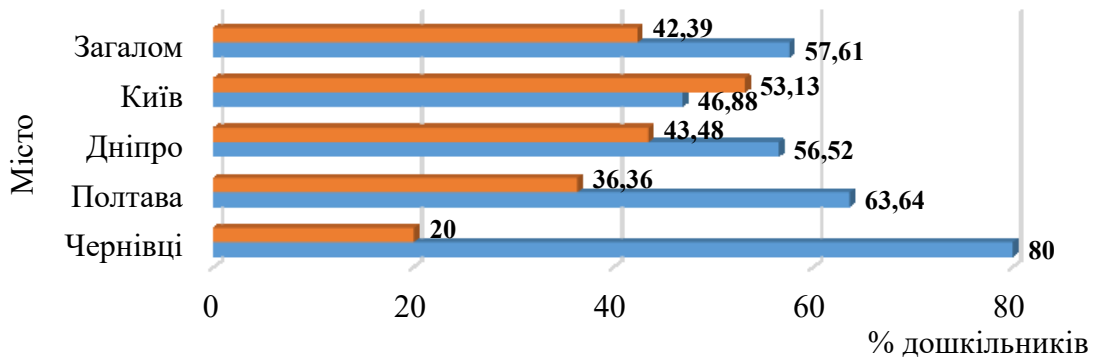
Примітка 1. ■ – вважаю потрібним.

Примітка 2. ■ – не вважаю потрібним.

Примітка 3. ■ – маю утрудження із відповіддю.

Рисунок 3.11 – Ставлення батьків до важливості занять їх дітей фізичною культурою і спортом

Також, нас цікавила кількість дошкільників, які відвідують спортивні заняття. Виявилось, що у спортивних секціях займається 57,61 % дітей опитаних батьків. Цікаво те, що 95,63 % батьків вважають важливими для дитини заняття спортом, і, в той же час, тільки у половини батьків діти відвідують спортивні заняття (рис.3.12).

Примітка 1. – займаються.

Примітка 2. – не займаються.

Рисунок 3.12 – Показники відвідування дошкільниками спортивних секцій

У процесі дослідження ми виявили, що 48,87 % батьків відвідують спортивні заходи, в яких бере участь їх дитина (рис. 3.13). При цьому 78,64 % батьків заохочують свою дитину за спортивні успіхи, 4,85 % – ніколи не заохочують, а 16,5% – інколи звертають увагу на спортивні досягнення дитини.

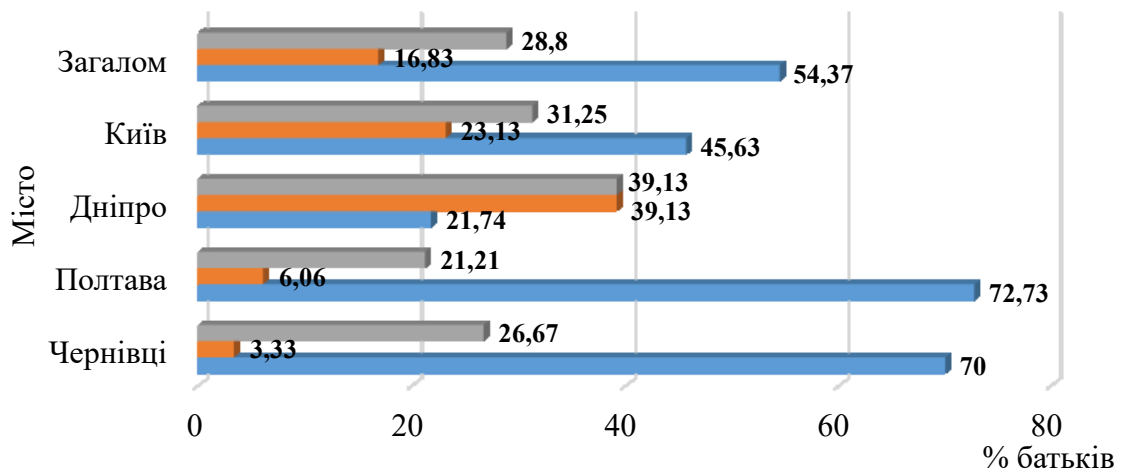

Рисунок 3.13 – Показники відвідування батьками спортивних заходів, в яких беруть участь їх діти

Аналіз анкетування показав, що тільки 21,68 % батьків дивляться разом із своїми дітьми спортивні передачі, 26,54 % – ніколи не залучають своїх дітей до перегляду спортивних передач, 51,78 % батьків тільки іноді переглядають спортивні передачі разом.

Нас цікавив стан обізнаності батьків дошкільників з олімпійськими цінностями. У результаті опитування виявилось, що 54,37 % респондентів знайомі з олімпійськими цінностями, 16,83 % – не знайомі, 28,8 % мали утруднення з відповідями. Можна припустити, що ця категорія респондентів теж не обізнана з цінностями олімпізму (рис. 3.14).

У процесі дослідження було виявлено, що 82,85 % батьків вважають за доцільне інформувати дітей про успіхи українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших змаганнях; 81,55 % респондентів переконані у тому, що знайомство дітей з олімпійськими видами спорту сприятиме посиленню їх мотивації до занять спортом та розширенню світогляду; 80,26 % батьків висловились про те, що спілкування з видатними спортсменами буде цікавим їх дитині.

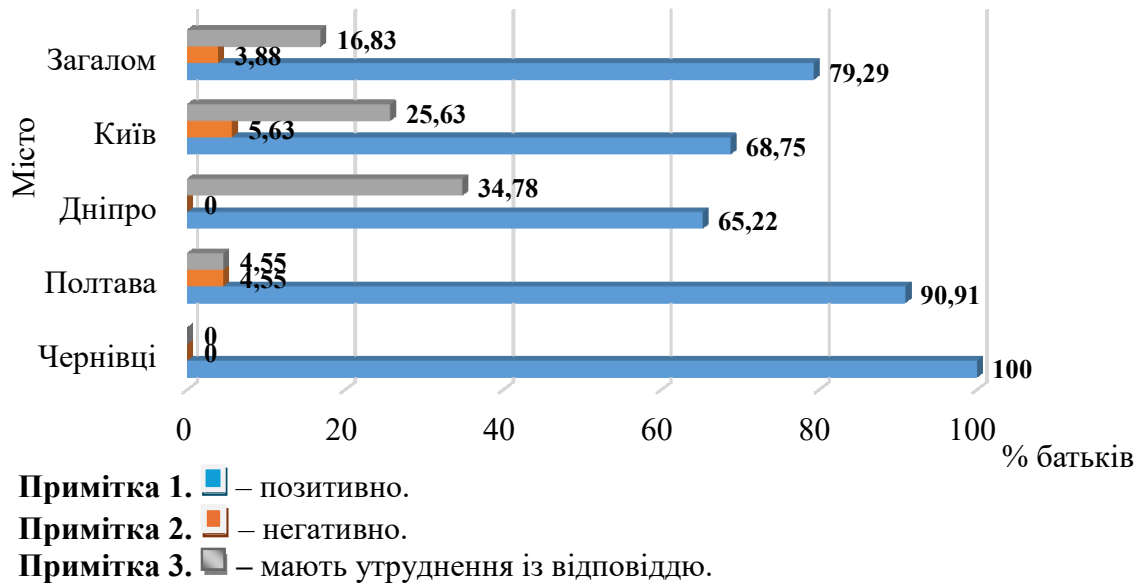
Примітка 1. ■ – знайомі.

Примітка 2. ■ – не знайомі.

Примітка 3. ■ – мають утруднення із відповіддю.

Рисунок 3.14 – Показники ознайомлення батьків з олімпійськими цінностями

Крім того, ми з'ясували, що 79,29 % батьків позитивно ставляться до впровадження елементів олімпійської освіти в освітнє середовище закладу дошкільної освіти, де навчається їх дитина (рис. 3.15).

Рисунок 3.15 – Ставлення батьків до впровадження олімпійської освіти в освітнє середовище закладу дошкільної освіти

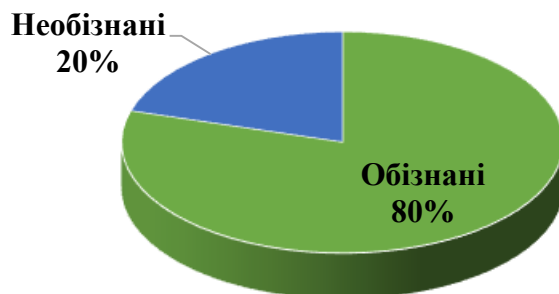
Підводячи підсумки аналізу опитування батьків дошкільників, ми дійшли висновку, що:

1. Більшість батьків позитивно відносяться до занять їх дітей фізичною культурою і спортом, вбачаючи в цьому користь для гармонійного розвитку дитини.
2. Більшість батьків позитивно ставиться до інтеграції олімпійської освіти в роботу закладу дошкільної освіти, де навчається їх дитина.

3.4.3 Обізнаність вихованців закладів дошкільної освіти з питань олімпійського спорту та Олімпійських ігор

В опитуванні дітей старшого дошкільного віку взяли участь 323 вихованці з закладів дошкільної освіти м. Чернівці (72 дитини), м. Полтава (69 дітей), м. Дніпро (22 дитини) та м. Київ (160 дітей) (Додаток И).

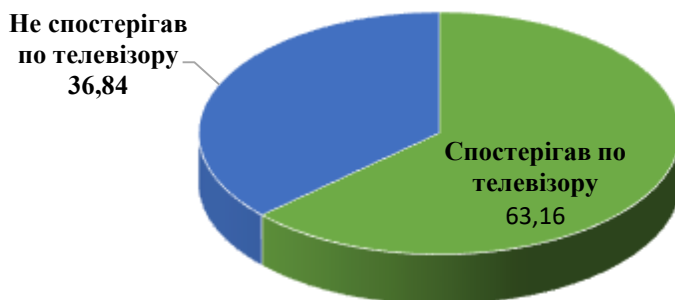
Аналіз анкетування констатує, що 79,59 % дітей мають уявлення про Олімпійські ігри. Треба зазначити, що всі опитані дошкільнята (100 %) чули про найбільше спортивне свято кожного чотириріччя (рис. 3.16).

Рисунок 3.16 – Обізнаність дошкільників з Олімпійськими іграми

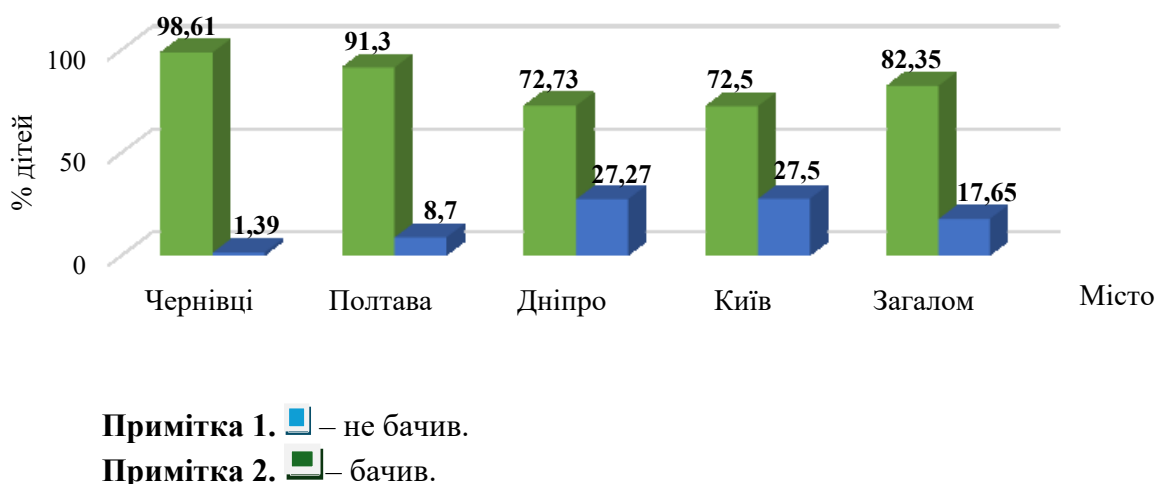
У процесі дослідження було проаналізовано відповіді дітей на запитання «Чи дивився ти по телевізору змагання Олімпійських ігор?». Більша частина дітей 63,16 % дали позитивну відповідь, тоді як 36,84 % дітей відповіли негативно (рис. 3.17).

Також було встановлено, що трансляції Олімпійських ігор діти найчастіше переглядали разом із батьком 49,85 %, разом із матір'ю – 22,29 %, дітей, із бабусею або дідусем – 18,27 %, зі старшими братами або сестрами – 10,22 % опитаних.

Рисунок 3.17 – Спостереження дошкільників за Олімпійськими іграми по телебаченню

Дітям було запропоновано розглянути символ Олімпійських ігор – п'ять переплєтених кілець і дати відповідь на запитання «Чи бачив ти цю емблему?». Нами було виявлено, що 82,35 % дітей дали позитивну відповідь, 17,65 % – негативну (рис. 3.18).

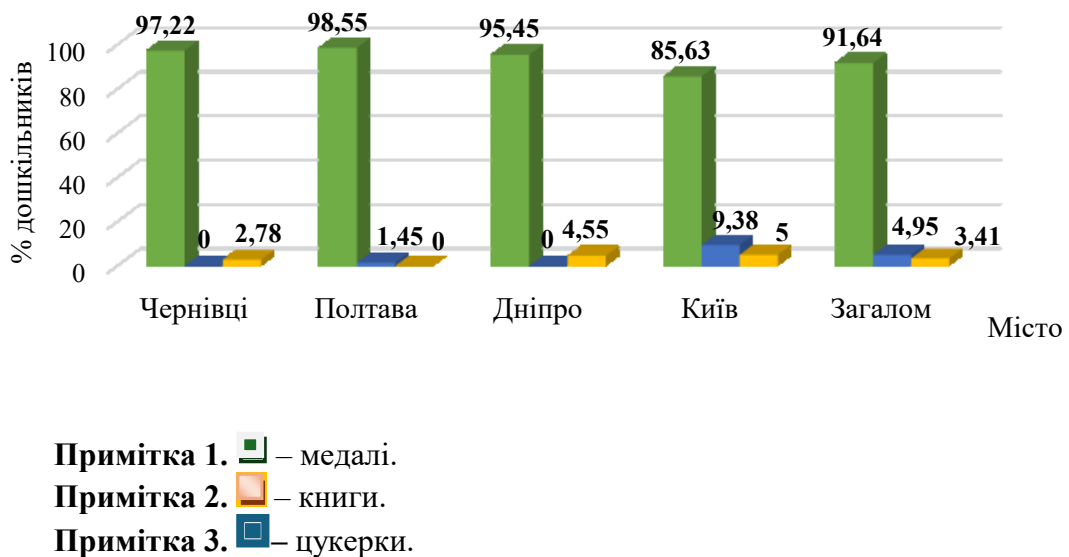
Рисунок 3.18 – Ознайомлення дітей з олімпійською емблемою

У процесі дослідження нас цікавили асоціації дошкільників, які виникають у них, дивлячись на малюнок із зображенням олімпійського символу. Треба відзначити, що для 16,41 % дітей зображення олімпійського символу являє собою просто малюнок, 77,71 % дошкільників вбачають у цьому зображенні олімпійський символ, для 5,88 % – це зображення є емблемою, що міститься на автомобілях (рис. 3.19).

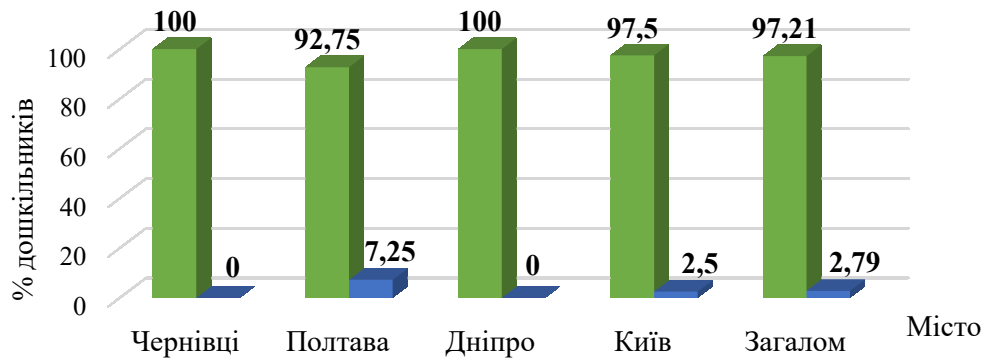
Рисунок 3.19 – Асоціації, що викликає у дітей малюнок з олімпійським СИМВОЛОМ

У процесі дослідження нам вдалося виявити знання дошкільників щодо нагород, які отримують переможці і призери Олімпійських ігор. Так, 91,64 % дошкільників указали, що нагородами на Олімпійських іграх є медалі, 4,95 % дітей вважають, що переможців нагороджують цукерками, а 3,41 % вихованців – книгами (рис. 3.20). Отримані результати свідчать про достатній рівень обізнаності більшості дітей із символікою та традиціями Олімпійських ігор. Водночас наявність альтернативних відповідей указує на вікові особливості сприйняття та потребу в подальшому цілеспрямованому ознайомленні дошкільників з олімпійською тематикою.

Рисунок 3.20 – Уявлення дошкільників про олімпійську нагороду

З метою визначення обізнаності дошкільників із видами спорту та їхньої здатності диференціювати зимові й літні види спорту, дітям було запропоновано завдання, що передбачало розпізнання зображень дев'яти спортсменів із подальшим виокремленням представників зимових видів спорту. Аналіз опитування дозволив виявити, що правильні відповіді надали 97,21 % дітей, 2,79 % дошкільників не змогли правильно відмітити представників зимових видів спорту (рис. 3.21). Отримані результати свідчать про високий рівень сформованості уявлень дітей щодо класифікації видів спорту.

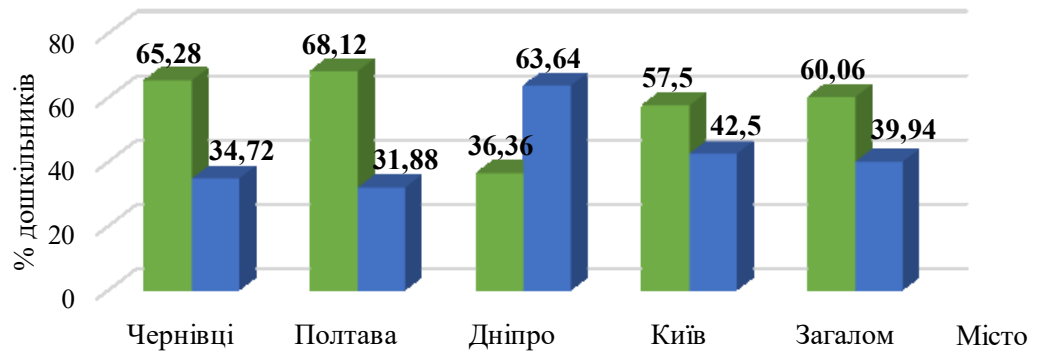
Примітка 1. – відмітили правильно.

Примітка 2. – відмітили неправильно.

Рисунок 3.21 – Показники обізнаності дошкільників з літніми і зимовими видами спорту

У Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» акцентовано увагу на необхідності забезпечення належного рівня рухової активності населення України, зокрема дітей дошкільного віку [158]. У Методичних рекомендаціях «Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного навчального закладу» [119] зазначено, що в межах активного рухового режиму щоденний обсяг рухової активності для дітей старшого дошкільного віку має становити 4–5 годин. У цьому контексті було здійснено вивчення зайнятості дітей у спортивних секціях.

Найменша кількість дошкільників, що відвідують спортивні секції, спостерігається у м. Дніпро – 36,36 % (рис. 3.22), що може свідчити про певні обмеження у доступності або популяризації спортивних занять у цьому регіоні. Опитування дошкільників дало змогу дізнатися, що 78,95 % вихованців закладів дошкільної освіти мріють стати у майбутньому олімпійськими чемпіонами, що відображає високий рівень зацікавленості дітей спортом і прагнення до досягнень. Більшість з них проживають у Чернівцях (91,68 %), що може бути пов'язано з активнішою популяризацією олімпійських ідей та спортивних цінностей у цьому місті.

Примітка 1. – займається.

Примітка 2. – не займається.

Рисунок 3.22 – показники залучення дошкільників до занять спортом

У результаті дослідження було виявлено, що 91,02 % опитаних дітей старшого дошкільного віку мають бажання отримати більше інформації про Олімпійські ігри (рис. 3.23).

Примітка 1. – так.

Примітка 2. – ні.

Рисунок 3.23 – Оцінка бажання дошкільників отримати інформацію про Олімпійські ігри

Переважає більшість дітей старшого дошкільного віку (91,02 %), яка виявляє зацікавленість у розширенні знань про Олімпійські ігри, свідчить про

наявність пізнавального інтересу та потенціалу для подальшого впровадження елементів олімпійської освіти в освітній процес.

Висновки до розділу 3

1. У результаті аналітичної роботи з анкетами учасників освітнього процесу було виявлено їх позитивне ставлення та зацікавленість до інтеграції олімпійської освіти в практику роботи закладів дошкільної освіти. Так, 78,85 % вихователів вважають інтеграцію олімпійської освіти як дієвий фактор сприяння реалізації Базового компоненту дошкільної освіти України; 79,9 % батьків позитивно ставляться до інтеграції олімпійської освіти в роботу закладу дошкільної освіти, де навчається їх дитина; 91,02 % опитаних дітей старшого дошкільного віку мають бажання отримати більше інформації про Олімпійські ігри.

2. Разом із тим, було виявлено те, що 33,97 % вихователів мають бажання впроваджувати олімпійську освіту; ще 57,69 % мають бажання долучитися до цього процесу за наявності навчально-методичного забезпечення.

3. Для ефективної інтеграції елементів олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти є нагальна потреба у проведенні роботи з підвищення теоретико-методичної підготовки педагогічних працівників та підготовку навчально-методичного забезпечення і дидактичного матеріалу.

Основні положення цього розділу викладені у публікаціях автора: 97, 98, 99, 105.

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

4.1 Шляхи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти

Сьогодні у світі спостерігається інтенсивний розвиток дошкільної освіти у різних напрямках: підвищується інтерес до особистості дитини дошкільного віку, її унікальності; висуваються якісно нові вимоги до організації освітнього процесу, спрямованого на фізичний, соціально-особистісний, пізнавально-мовленевий та художньо-естетичний розвиток дошкільника.

Одним із основоположних принципів розвитку сучасної дошкільної освіти є принцип інтеграції освітніх галузей, який охоплює досить велику кількість дидактичних, виховних засобів і має в своєму розпорядженні чинники, що забезпечують її широкий вплив на теорію і практику дошкільної освіти.

Ще в XVII ст. чеський педагог-гуманіст, письменник, релігійний і громадський діяч, засновник педагогіки як самостійної науки Ян Амос Коменський у «Великій дидактиці» наголошував: «Все, що перебуває у взаємозв'язку, має викладатися у такому ж взаємозв'язку» [80, с. 146]. Ця його думка може розглядатися як прообраз сучасного поняття «інтеграція». Сьогодні існують різні тлумачення цього терміна. Наприклад, Сучасний тлумачний словник української мови визначає інтеграцію, як процес об'єднання чогось у єдине ціле [202, с. 365].

Український науковець А. М. Богуш представляє інтеграцію як «цілеспрямовану організацію і конструювання об'єданого змістового контенту за змістовими напрямками Базового компонента дошкільної освіти, завдяки якого у здобувачів освіти (дітей дошкільного віку) формується цілісність знань

(нові інтегровані «неопоняття») через доцільний взаємозв'язок, взаємодію, взаємопроникнення різних освітніх сегментів у взаємодії різних видів діяльності» [13, с. 124].

У педагогічному словнику поняття «інтеграція» тлумачиться як поєднання окремих, диференційованих частин і функцій системи чи організму в єдине ціле, а також як процес, що забезпечує досягнення цього стану. [142, с. 229].

Соціолого-педагогічний словник розглядає інтеграцію, як аспект розвитку, що полягає в об'єднанні раніше різнорідних частин і елементів у цілісність, унаслідок чого формуються нові системи з більшим обсягом та інтенсивністю взаємозв'язків і взаємодій між їхніми складниками. [193, с. 94].

Сальник І. В. вважає, що інтеграція «означає об'єднання різних предметів, тем або дисциплін в єдину систему, щоб показати зв'язок між ними та створити більш цілісне розуміння знань. Інтегроване навчання може включати спільні проєкти, тематичні модулі або міждисциплінарні підходи до навчання. Цей підхід допомагає учням бачити цілісну картину, розвивати навички міжпредметного зв'язку та застосовувати знання в різних контекстах» [179, с. 52].

Пасечник С. В. та Співачук В. О. вбачають в інтеграції «процес зближення і з'єднання наук, який є високою формою втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні освіти» [140].

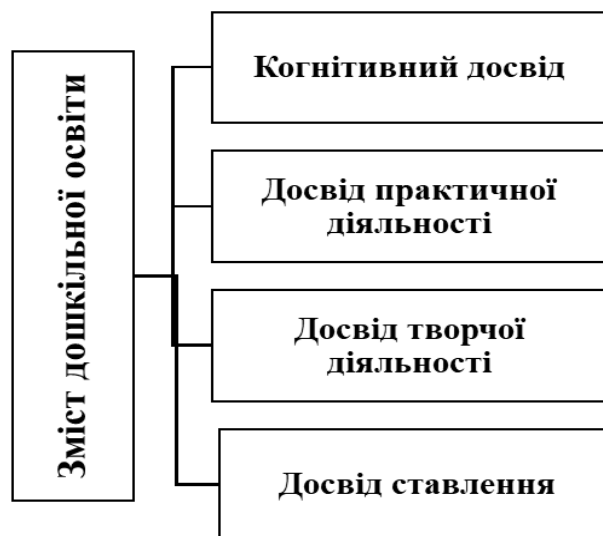
Не зважаючи на різні підходи авторів до визначення поняття «інтеграція», усі тлумачення об'єднує ідея взаємодії різних складових процесу, що спричиняє появу нових елементів, а в контексті дошкільної освіти – формування нових компетентностей дитини.

Освітня діяльність, побудована на принципах інтеграції, має широкий розвивальний ефект у закладах дошкільної освіти. Пізнання світу дитиною сприяє розкриттю взаємозв'язків у цілісній картині дійсності. Інтеграція в навчальному процесі формує у дітей стійку внутрішню пізнавальну мотивацію,

а також забезпечує глибоке взаємопроникнення різних компонентів освітнього, виховного та навчального змісту для всебічного розвитку дошкільників.

Інтегрований підхід у дошкільній освіті України реалізується за допомогою технологій, передбачених освітньою програмою «Я у світі». Однією з ключових вимог до змісту сучасної освіти є відкриття для дитини цілісного та багатовимірного світу через формування збалансованого уявлення про чотири основні сфери: «Природа», «Культура», «Інші люди» та «Я сам». Впровадження компетентнісного підходу в педагогічну практику сприяє розвитку у дитини досвідченості, відповідної її віку, як інтегральної характеристики [225, с. 12].

З огляду на це, зміст дошкільної освіти гармонійно інтегрує когнітивний досвід, досвід практичної діяльності, творчий досвід, а також досвід ціннісного ставлення. (рис. 4.1).

Рисунок 4.1 – Зміст дошкільної освіти (за Програмою «Я у світі», [225])

Як підкреслюється в освітній програмі «Я у світі» [225, с. 12] когнітивний досвід охоплює систему знань про природу, культуру, людей і власне «Я», а також способи діяльності, що сприяють формуванню цілісного наукового бачення світу. Досвід практичної діяльності передбачає формування інтелектуальних і практичних умінь та навичок, які становлять основу предметно-практичної, пізнавальної й комунікативної активності.

Досвід творчої діяльності полягає у здатності знаходити розв'язання проблем, виконувати знайомі завдання новими способами, генерувати оригінальні ідеї та творчо змінювати дійсність, розвиваючи креативність як важливу рису особистості. Водночас досвід ставлень відображає систему ціннісних орієнтацій дитини щодо світу й самої себе, включаючи мотиваційне, емоційне та вольове ставлення до природного, предметного, соціального середовища та власного «Я».

Треба зазначити, що сама назва «когнітивний розвиток» передбачає зміни. Це процес формування і вдосконалення мислення протягом усього життя. У дитячому віці мислення зазнає глибоких і вражаючих трансформацій.

Діяльнісний підхід є вагомим здобутком психологічної науки. Він базується на ключовому принципі, що психіка людини тісно пов'язана з її діяльністю та, водночас, формується під її впливом. Іншими словами, активність особистості проявляється у взаємодії з навколишнім середовищем. Ця взаємодія полягає у розв'язанні життєво важливих завдань, які визначають зміст людського існування та розвитку. Визначальною рисою діяльності є її спрямованість на об'єкт – тобто предметність. Саме предметна діяльність є провідною, оскільки в ній відбувається становлення і розвиток усіх компонентів психіки та особистості дитини.

Творча діяльність особистості представляє собою багатоконпонентну цілісну систему, яка поєднує в собі засвоєння знань і навичок, їхнє самостійне використання у практичній діяльності та виявлення творчого ставлення до навколишнього світу.

Залучення особистості до різних форм діяльності, різноманітність її взаємодії з навколишнім світом, а також здатність свідомості відображати численні сторони дійсності зумовлюють формування різних видів досвіду, зокрема досвіду спілкування. Від самого початку діти сприймають навколишній світ як спільний із дорослими, не намагаючись відокремити себе від них. У процесі самовизначення та побудови власного «я» в соціальному середовищі дитина поступово дорослішає, природно входить у культурний

простір суспільства, засвоюючи досвід взаємодії з однолітками, дорослими, природою та іншими аспектами дійсності [27, 66, 177].

Освітня програма «Я у світі», побудована на засадах компетентнісного підходу, спрямована на створення надійної основи для навчання дітей дошкільного віку в безпечному й сприятливому середовищі, що забезпечує фізичний, соціальний, емоційний і пізнавальний розвиток дошкільнят.

Інтеграція олімпійської освіти, в основі якої лежить «формування особистості, яка у своїх діях і думках керується загальнолюдськими гуманістичними нормами поведінки, що передбачаються ідеями олімпізму та принципами Олімпійської Хартії, є складовою цілісного освітнього процесу» [60, с. 130] і може сприяти більш ефективному вирішенню освітніх завдань, передбачених програмою «Я у світі» для закладів дошкільної освіти.

Елементи олімпійської освіти можна інтегрувати в освітні лінії освітньої програми (рис. 4.2).

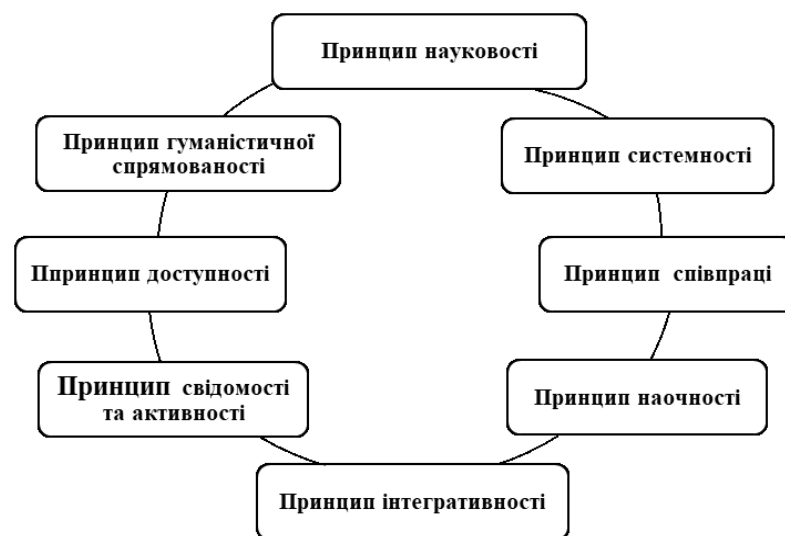

Рисунок 4.2 – Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітні лінії програми «Я у світі»

Олімпійська освіта розглядається як педагогічний процес «формування особистості, яка у своїх діях і думках керується загальнолюдськими гуманістичними нормами поведінки, що передбачаються ідеями олімпізму та принципами Олімпійської хартії» [60, с. 130] вона є невід’ємною частиною цілісного освітнього процесу, має власну структуру, яка не суперечить організації освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти, а навпаки – доповнює та розширює її.

Олімпійська освіта як процес, зорієнтований на гуманістичні цінності, базується на ключових педагогічних принципах навчання (рис. 4.3):

– принцип гуманістичної спрямованості передбачає навчання і виховання творчої, всебічно розвинутої конкурентоспроможної особистості з почуттям власної гідності й гідності інших;

Рисунок 4.3 – Принципи олімпійської освіти

– принцип співпраці спрямований на співробітництво дитини та вихователя на досягнення поставленої мети у навчанні й вихованні;

– принцип науковості полягає в організації навчально-пізнавальної діяльності (визначення мети, змісту, форм, методів, технологій);

- принцип доступності передбачає врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців;
- принцип свідомості та активності має за мету формування особистості, що активно мислить, здатна до самовдосконалення і самореалізації;
- принцип системності полягає в забезпеченні логічної та послідовної взаємопов'язаності всіх етапів педагогічного процесу ;
- принцип інтегративності передбачає наявність в освітньому процесі внутрішньо взаємопов'язаної та взаємообумовленої цілісності;
- принцип наочності уособлює єдність абстрактного і конкретного, матеріально-предметного, наочно-образного, словесного в отриманні навчальної інформації [150].

Зміст олімпійської освіти поєднує коло компетентностей відповідно до вікових особливостей дітей. Можна виділити такі напрямки:

- інформаційний, що передбачає знання про спорт, Олімпійські ігри Стародавньої Греції, їх відродження у сучасних умовах, олімпійську символіку та ритуали, літні та зимові олімпійські види спорту, олімпійський рух в Україні, видатні постаті олімпійського спорту;
- мотиваційний, що забезпечує формування інтересів, потреб, ціннісних орієнтації, пов'язаних з олімпійськими цінностями та спортом;
- діяльнісний, що передбачає набуття знань, умінь і навичок; розвиток фізичних якостей і природних здібностей; моделі поведінки під час занять спортом і повсякденному житті відповідно до олімпійських та загальнолюдських цінностей.

Для досягнення будь-якої мети необхідно застосовувати адекватні педагогічні технології. За визначенням ЮНЕСКО, педагогічна технологія розглядається як системний підхід до проектування, реалізації та оцінювання всього процесу навчання і засвоєння знань із урахуванням як технічних, так і людських ресурсів та їхньої взаємодії, спрямований на оптимізацію освітніх форм [40].

Кожна технологія – це певний адекватний до мети і завдань набір форм і методів освітнього процесу. Методи і форми навчання тісно пов'язані: методи реалізуються у формах, форми забезпечують організацію існування методів [191, с. 198].

Форма – спосіб існування навчально-виховного процесу, оболонка для його внутрішньої сутності, логіки та змісту [188, с. 93].

Залежно від мети і завдань форми в освітньому процесі поділяються на індивідуальні, групові та фронтальні [71, 164].

Індивідуальна форма організації діяльності дитини має наметі те, що кожна дитина виконує підібране спеціально для неї завдання, з урахуванням її індивідуальних можливостей. Такий підхід дозволяє врахувати рівень розвитку, інтереси та потреби кожної дитини. Це сприяє більш ефективному засвоєнню знань і розвитку її здібностей.

Незважаючи на очевидні переваги індивідуальних занять у порівнянні з фронтальними, вони не можуть стати основною формою навчання в умовах дошкільного закладу. По-перше, такі заняття є малоефективними з погляду витрат часу. По-друге, вони потребують від дитини значних нервових зусиль і нерідко викликають емоційний дискомфорт. Опинившись наодинці з вихователем, дитина може відчувати страх чи сором'язливість через сильний вплив авторитету дорослого.

Проте в окремих ситуаціях індивідуальні заняття є необхідними. Зокрема, це стосується дітей з порушеннями розвитку, тих, хто часто хворіє або має труднощі з поведінкою (гіперактивність, підвищена емоційна збудливість, імпульсивність тощо). Індивідуальний підхід потрібен і дітям з яскраво вираженими здібностями до певної діяльності (наприклад, музики, малювання, математики), а також тим, хто виявляє стійкий пізнавальний інтерес до окремих сфер (техніка, природа, тварини тощо).

Групова форма передбачає поділення дітей на групи, які виконують окремі завдання. Її перевага полягає у тому, що він дозволяє оцінювати індивідуальний внесок кожної дитини.

Групова форма навчання передбачає організацію занять у малих підгрупах, що зазвичай налічують не більше шести дітей. Формування таких підгруп може ґрунтуватися на особистих симпатіях, спільних інтересах дітей, однак не повинно відбуватись на основі рівня розвитку. Навпаки, у кожній підгрупі мають бути діти з різними рівнями підготовки – це створює умови для взаємонавчання, коли більш підготовлені діти виступають своєрідними орієнтирами для тих, хто потребує більше підтримки.

Методи організації групових занять можуть бути різними. Іноді заняття проводиться одночасно для всіх підгруп, які отримують варіації одного завдання (наприклад, кожна підгрупа одержує конверт із різним завданням на конструювання з паперу). В інших випадках педагог працює з кожною підгрупою по черзі, що дає змогу глибше індивідуалізувати підхід і забезпечити більш тісну взаємодію з дітьми.

Фронтальна форма забезпечує одночасне виконання однакового для всіх завдання. Ця форма передбачає інформаційний і пояснювально-ілюстративний спосіб викладення навчального матеріалу.

Фронтальні заняття відіграють важливу роль у системі навчання дошкільного закладу. Вони особливо доречні у процесі організації мистецької діяльності – таких як музичні заняття, театралізовані вистави, ігри-подорожі, ознайомлення з творами образотворчого мистецтва тощо. У подібних заняттях ключовим є створення емоційно насиченої атмосфери, яка сприяє виникненню співпереживання, підвищенню пізнавального інтересу та розвитку потреби у самовираженні.

Також фронтальна форма ефективна під час занять фізичною культурою – зокрема, при виконанні загальнорозвивальних вправ, вивченні нових рухів або під час організації тривалих фізичних навантажень, таких як змішане пересування або біг. У цих випадках фронтальна форма організації дає змогу забезпечити чіткий темп, ритм і узгодженість дій усієї групи.

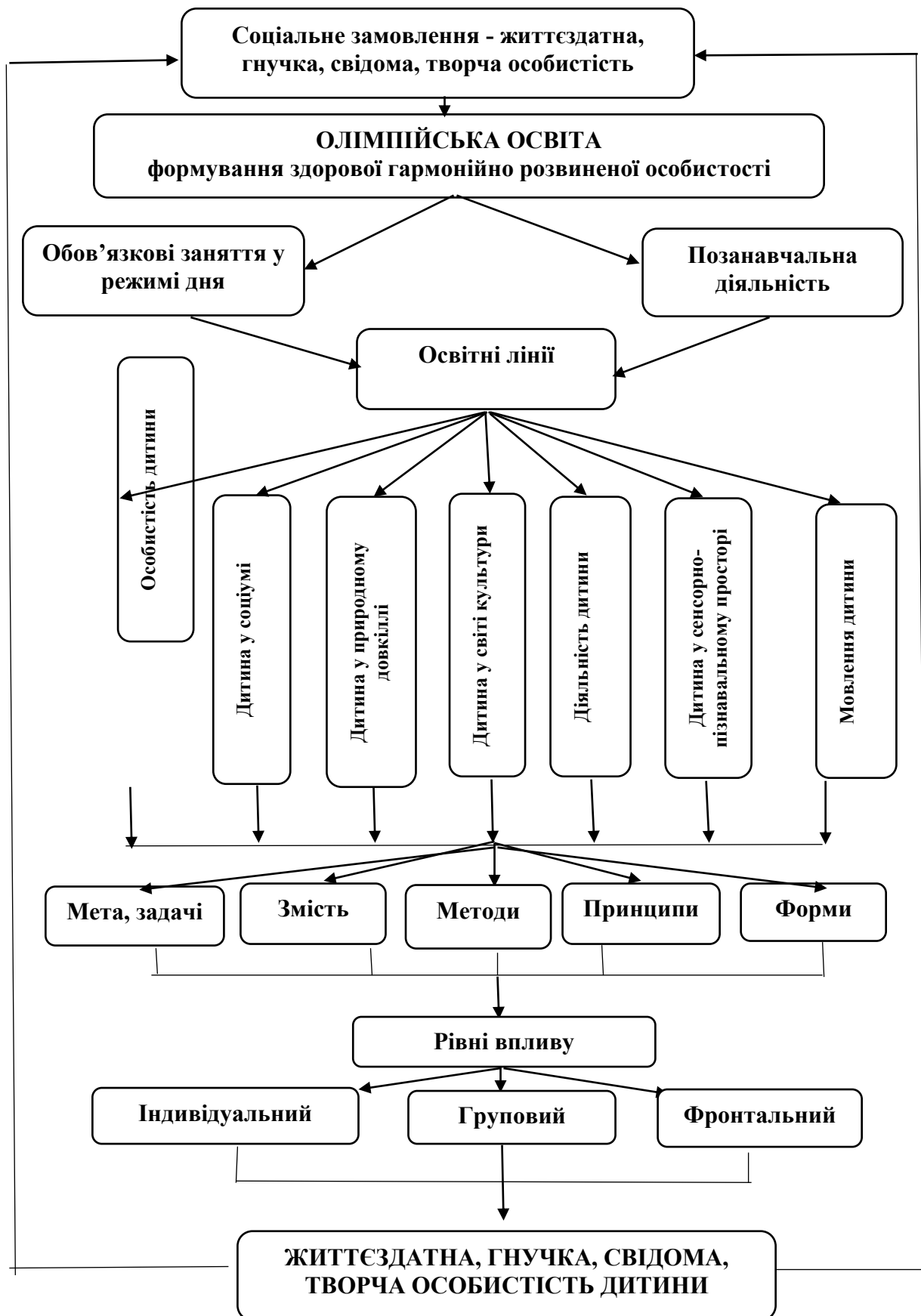
Під методом розуміють «спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя; прийом або система прийомів, що застосовується в якій-небудь галузі

діяльності» [10, с. 367]. У педагогічній практиці методи навчання трактують як «способи та прийоми спільної впорядкованої, взаємозв'язаної діяльності вчителів і учнів, спрямовані на оволодіння знаннями, навичками та вміннями, різнобічний розвиток розумових і фізичних здібностей, формування рис, необхідних для повноцінного життя та майбутньої професійної діяльності», а методи виховання – як способи взаємодії вихователів і вихованців, спрямовані на формування в дітей поглядів, переконань, умінь, навичок і звичок поведінки. [226, с. 21]. Під методами олімпійської освіти ми розуміємо сукупність дій вихователя і вихованця у процесі спільної освітньої діяльності, спрямованої на отримання елементарних знань про історію Олімпійських ігор, олімпійські цінності, олімпійські види спорту; на формування потреби у здоровому способі життя та руховій активності; на набуття елементарних умінь з олімпійських видів спорту [105].

Форми і методи освітнього процесу в олімпійській освіті можуть бути словесними, наочними і практичними. У сукупності вони забезпечують формування компетентностей дитини, активної і моральної життєвої позиції, її готовність до реального життя, розвиток фізичних якостей і творчих здібностей. Визначивши структурно-функціональні компоненти інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, ми звернулись до одного із провідних методів педагогічного наукового дослідження – методу моделювання, що передбачає відтворення характеристик певного об'єкта на інший об'єкт, створеному як модель, спеціально для їх вивчення і базується на аналогії функцій, які здійснюються об'єктами різної природи [210, с. 289]. Основою процесу моделювання є модель – придумана або штучно реалізована система, яка відтворює чи змінює, природний чи соціальний об'єкт дослідження так, щоб добути нову інформацію стосовно цього об'єкта [57, с. 516].

На рис. 4.4. зображено структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, яка графічно

відображає у єдності і закономірності функціональні особливості структурних елементів процесу дослідження.

Рисунок 4.4 – Структурно-функціональна модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти

Інтеграція олімпійської освіти в освітній простір закладів дошкільної освіти передбачає розв'язання низки завдань:

- створити у дітей уявлення про Олімпійські ігри як мирне змагання з метою фізичного вдосконалення людей, у якому беруть участь народи всього світу;
- дати дітям початкову інформацію про Олімпійські ігри, олімпійський рух та їх історію;
- сприяти формуванню у дітей стійкого інтересу до занять фізичними вправами через моральний та естетичний образ олімпізму;
- виховувати дітей у дусі олімпійських та загальнолюдських цінностей: дружби, поваги, досконалості, мирного співіснування;
- формування у дітей потреби у змагальній діяльності як одної з умов прогресу у сучасному світі.

У Програмі розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі» пріоритет надається інтеграції рухової та пізнавальної активності. Інтегровані заняття передбачають гармонійне поєднання завдань, змісту, ігрових і дидактичних засобів через використання різних видів ігор: рольових, дидактичних, рухливих, ігор-драматизацій, оскільки гра включає дитину в уявну ситуацію, що складається з розбіжності видимого і смислового поля діяльності, творчого розв'язання завдань, які дають змогу дитині освоїти ту чи іншу дію за відсутності умов реального досягнення її результатів.

4.1.1 Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Особистість дитини»

Принцип інтеграції виступає сучасним, інноваційним орієнтиром для організації освітнього процесу в дошкільних закладах. Він передбачає глибоку перебудову змісту і форм роботи на основі об'єднання різних освітніх галузей у єдине ціле. Такий підхід дозволяє створити цілісний освітній продукт, що

сприяє всебічному розвитку дитини, формуванню інтегрованих особистісних якостей і забезпечує успішну соціалізацію дошкільника.

Елементи олімпійської освіти доцільно впроваджувати в освітню лінію «Особистість дитини» через фізичну культуру. Залучення дітей дошкільного віку до занять фізичною культурою і спортом, зокрема до олімпійського руху, зумовлене їхньою природною потребою в руховій активності, прагненням до здорового способу життя, інтересом до пізнання власного організму та його можливостей, а також усвідомленням значення спорту як у особистому житті, так і в житті суспільства.

Фізичне виховання дошкільників охоплює не лише формування різноманітних рухових умінь і навичок, а й набуття досвіду чуттєвого усвідомлення власних фізичних можливостей і свого місця у світі. Водночас характерною особливістю фізичного виховання дітей цього віку є його тісний і невід'ємний зв'язок із розумовим розвитком.

Поєднуючи в собі не тільки формування вмінь і навичок, фізична культура знайомить і закріплює деякі знання дітей про навколишній світ, природу, характерні особливості рослинного та тваринного світів; закріплює навички дітей у життєво необхідних рухових діях.

Для занять з дошкільниками доцільно використовувати комплекс «Дитяча легка атлетика». Для метання в ціль та на дальність можна використовувати фрізбі, мішечки з піском або водою. Аквапалиці можуть стати прообразами «списа», а також і для імітації фехтування. Накреслені на відстані 10 см дві лінії стануть прекрасним прообразом гімнастичної колоди. Для ознайомлення з видами спорту можна використовувати дидактичний матеріал (Додаток К).

Спорт має потужний вплив на всебічний розвиток дитини, виходячи далеко за межі лише фізичної підготовки. Залучення до спорту з раннього віку сприяє формуванню корисних звичок і закладає основу для активного, здорового способу життя, що приносить довготривалі переваги.

Регулярна фізична активність не лише зміцнює тіло, а й позитивно впливає на розумову діяльність, покращує навчальні результати та загальний

емоційний стан. Командні види спорту, зокрема, формують у дітей важливі соціальні навички: здатність до співпраці, емпатію, повагу до інших. У такому середовищі діти вчаться діяти разом, радіти спільним досягненням і з гідністю долати поразки, розвиваючи стійкість і впевненість у собі.

У ході дослідження було встановлено, що 90,02 % дошкільників виявляють зацікавленість історією виникнення Олімпійських ігор, їхньою символікою, церемоніями та видатними спортсменами олімпійських видів спорту. Олімпійський рух є вагомим складовою світової культури, тому ознайомлення з його історією, безперечно, має бути включене в освітній процес дітей з дошкільного віку.

Зважаючи на це, інтеграція елементів олімпійської освіти повинна мати місце в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, як під час проведення обов'язкових занять у режимі дня, так і у позанавчальній діяльності.

4.1.2 Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина у соціумі»

Дошкільний вік є важливим періодом входження дитини до спільноти людей, адаптації до різних соціальних обставин, набуття досвіду суспільних відносин. Співпрацюючи з оточуючими людьми, дитина пізнає соціально прийнятні форми поведінки та вчиться їх виконувати.

В. А. Сухомлинський вважав, що пізнаючи світ і себе як його частину, через різні стосунки з оточуючими людьми, які задовольняють потреби, дитина стає членом суспільства [198].

Соціалізація дитини дошкільного віку полягає в умінні орієнтуватися в соціальному середовищі, усвідомлювати цінність власної особистості та інших людей, а також виражати свої почуття й ставлення до світу відповідно до культурних норм і традицій суспільства. Саме дошкільний вік є сенситивним періодом у соціальному розвитку людини.

Великого значення набувають стосунки дитини із членами сім'ї. Формування уявлень про олімпізм та Олімпійські ігри через бесіди батьків, читання книжок, перегляд телевізійних передач може стати частиною

фізичного, естетичного та морального виховання дитини. Це сприяє зміцненню сімейних зв'язків і спільному залученню до виховного процесу.

Спілкування дітей із відомими спортсменами та тренерами під час Олімпійських уроків, змагань і майстер-класів не лише допомагає їм дізнатися про спортивний шлях до високих досягнень, а й сприяє формуванню інтересу до фізичних вправ через моральні та естетичні цінності олімпізму, «соціальну компетентність, збагачує соціальні уміння, розвиває творчі здібності» [225, с. 276].

Проблема формування позитивних взаємин між дітьми є актуальною, оскільки вона сприяє успішній соціалізації дитини та її взаємодії з оточенням. Спілкування в колективі відіграє важливу роль у розвитку дитини, навчаючи її різноманітних соціальних умінь і навичок.

Дитячий колектив дошкільного закладу освіти – це специфічне освітнє середовище, у якому дитина вчиться навичкам спілкування та встановлення контактів з однолітками, а також набувати соціальних навичок у колективі: умінь знаходити спільну мову, встановлювати правила поведінки в групі зважаючи на інтереси одне одного.

Діти набувають умінь жити в суспільстві та бути учасниками групової спільноти. Соціалізація в колективі більш природно й цікаво відбувається в момент захоплюючої гри або спортивного змагання, які дозволяють створити в дітей уявлення про Олімпійські ігри як мирне змагання з метою фізичного вдосконалення людей, у якому беруть участь народи всього світу. Під час таких сюжетних ігор виявляються можливості для дитини загартувати характер, проявити лицарські якості (Fair Play), отримати перші уроки дружби, взаємодопомоги, командних взаємовідносин, усвідомити власні сили і спробувати поставити свій рекорд [266].

Відвідування змагань або перегляд телетрансляцій змагань з олімпійських видів спорту за участі видатних спортсменів свого району, міста, країни сприяє формуванню патріотичних почуттів та громадянської гідності у дошкільників. Це допомагає дітям відчувати причетність до досягнень своєї країни, викликає

гордість за національних героїв спорту та стимулює наслідування їхніх позитивних якостей.

4.1.3 Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина в природному довкіллі»

Дошкільна освіта покликана закласти міцну інтелектуальну основу для розвитку і навчання впродовж усього життя, вона володіє величезним потенціалом у формуванні цінностей, що підтримують сталий розвиток, наприклад, розумне використання ресурсів, культурне розмаїття, гендерна рівність тощо [225, с. 259].

Сьогодні питання взаємодії людини з природою розглядаються як глобальна екологічна проблема, оскільки за масштабом поширення вона охоплює всю планету і всі сфери життєдіяльності людей. Така реальна ситуація змушує світову спільноту вживати дієвих заходів, спрямованих на мінімізацію шкідливого впливу діяльності людини на навколишнє середовище, оптимізацію використання природних ресурсів, досягнення гармонійних відносин між суспільством і природою [219].

Для досягнення цих цілей дуже важливо проводити просвітницьку роботу серед дітей для розуміння ними проблем довкілля.

Діти можуть відігравати активну роль у захисті та поліпшенні довкілля. На індивідуальному рівні вони можуть оцінювати та змінювати власний стиль життя і те, як він впливає на довкілля: наприклад, зберігаючи ресурси – воду та електроенергію.

Важливо ознайомити дітей дошкільного віку з правилами поведінки на спортивних спорудах, спрямованими на підтримання чистоти та порядку, формування бережливого ставлення до природних ресурсів у повсякденному житті та під час занять фізичною культурою і спортом, а також розвиток турботи про збереження зелених зон на території спортивних майданчиків [100].

Велику користь для формування бережливого ставлення до природи і довкілля принесуть екскурсії (піші походи) у природу, під час яких в ігровій

формі можна навчати дітей використовувати природний матеріал для творчості. Після екскурсії варто провести STEAM-заняття «Мистецтво природи» зі створення олімпійських кілець, використовуючи природні матеріали – шишки, листя, пелюстки квітів, мушлі, камінці, гілочки тощо) (рис. 4.5).

Уже в дошкільному віці діти можуть успішно опанувати основи STEAM-освіти через гру та практичну діяльність. Ліплення з пластиліну або солоного тіста допомагає не лише розвивати дрібну моторику, а й знайомить з просторовими поняттями – довжиною, шириною, висотою. Виготовлення об'ємних моделей із картону чи інших матеріалів сприяє формуванню навичок моделювання, конструювання та розвитку уяви.

Рисунок 4.5 – Олімпійські кільця з природного матеріалу

Особливо цінним є, коли такі види діяльності підтримуються як у домашньому середовищі, так і в дошкільному закладі, створюючи цілісний і послідовний підхід до навчання. Надалі ці ранні зацікавлення можуть стати основою для глибшого занурення у світ науки, техніки, мистецтва, розвиваючи у дітей критичне мислення, допитливість і творче бачення. Вони також сприяють формуванню стійкої мотивації до навчання та саморозвитку в подальшому житті.

Ця діяльність містить багато пізнавального:

– це чудова сенсорна діяльність з пошуку природних предметів, які будуть використані у процесі дитячої творчості;

- розвиток математичних здібностей через підрахунок кількості пелюсток квітів, камінців чи інших предметів потрібних для кожного кола;
- набуття технологічних навичок та розвиток творчих здібностей у процесі створення кілець (накладання різних предметів один на одного і розміщення кілець);
- можливість для дитини побачити і відчувати свої художні можливості.

Після екскурсій на спортивні арени варто запропонувати дітям використати потенційне сміття (картонні коробки, пластикові контейнери, обрізки кольорового паперу тощо) для творчості – створення макетів спортивних споруд та спортивного обладнання.

Конструювання може відбуватись як індивідуально, так і в групі, що відкриває широкі можливості для розвитку різних якостей у дітей. Працюючи самотійно, дитина вчиться зосередженості, відповідальності та вмінню доводити справу до кінця. У спільній діяльності, натомість, формуються навички командної роботи: діти вчаться домовлятися, розподіляти обов'язки, слухати одне одного та приймати спільні рішення. Така взаємодія сприяє розвитку комунікабельності, емпатії й здатності діяти в колективі.

4.1.4 Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина у світі культури»

Розвиток дитини – динамічний, інтерактивний процес. Кожна дитина унікальна у взаємодії з навколишнім світом, і те, що вона викликає й отримує від інших і навколишнього середовища, також формує її мислення та поведінку.

Художньо-естетичне виховання дітей дошкільного віку – цілеспрямована діяльність з формування всебічно розвиненої особистості; процес навчання дитини бачити красиве, розуміти твори мистецтва та втілювати власні творчі ідеї.

Олімпійська історія налічує чимало мистецьких творів, що можуть сприяти розвитку у дітей художньо-естетичного смаку та естетичні вподобання (табл.4.1). Знайомство з такими творами формує у дошкільників здатність

сприймати красу спортивних досягнень, гармонію рухів і символіку Олімпійських ігор.

Таблиця 4.1 – Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина у світі культури»

Твори мистецтва	Опис	Твори мистецтва	Опис
	Стародавня Олімпія – місце проведення Олімпійських ігор Стародавньої Греції. Реконструкція		Дитя Геракл душить змій, посланих вбити його в колисці. Мрамур. Стародавній Рим. II ст. Капітолійські музеї, палаццо Нуово. Рим, Італія
	Статуя Зевса в Олімпії. Гравюра. Мартен ван Хемскерк. XVI ст. Нідерланди		Нагородження переможця у кінних змаганнях. Червонофігурна кераміка. 400–375 рр. до н. е. Британський музей. Лондон, Велика Британія
	Змагання озброєних атлетів у бігу. Кнілле Отто. 1879 р.		Суддівство змагань борців на давньогрецьких Олімпійських іграх. Том Ловелл
	Філіппідес біжить із Марафона, щоб принести звістку про перемогу греків над персами. Том Ловелл		

Важливим моментом формування художньо-естетичних вподобань дітей є використання Арт-технологій, «використання яких сприяє розвитку особистісних можливостей дитини, її інтересів й потреб, поєднує діагностику і розвиток, гармонізує її внутрішній світ, сприяє покращенню або збереженню її здоров'я, позитивно впливає на фізичний, емоційний, інтелектуальний, соціальний, естетичний і духовний стан, а також допомагає опанувати певні знання, уміння та навички» [49, с. 42]. Вони не лише сприяють формуванню

навички відчувати прекрасне, яке тебе оточує, а й бажання створювати не менш прекрасне власними руками.

«Арт-технології синтезують знання з мистецтва, психології і педагогіки, необхідні для теоретичного осмислення процесу особистісного, культурного, художньо-естетичного розвитку, формування всебічно розвиненої особистості через мистецтво й художньо-творчу діяльність, забезпечує формуючий вплив на процеси розвитку, виховання, навчання засобами мистецтва» [70, с. 116]. Найповніше це здійснюється у процесі продуктивної діяльності, у результаті якої з'являється певний продукт. До продуктивних видів діяльності у закладі дошкільної освіти відноситься малювання, ліплення, аплікація та конструювання.

Для розвитку продуктивної діяльності дошкільників особливо корисними можуть бути олімпійські символи, такі як олімпійські кільця, смолоскип та талісмани, які надихають дітей на творчість і навчання. На початковому етапі дітям можна пропонувати олімпійські розмальовки (Додаток Л).

Розвитку навичок декоративного малювання та ознайомленню з видами атлетики у програмах античних Олімпійських іграх сприятиме знайомство дітей з мистецтвом Стародавньої Греції на прикладі вазопису (табл. 4.2). Такі заняття допомагають поєднати художню діяльність із пізнавальною, розширюючи уявлення дітей про історію спорту та культурну спадщину античності.

Таблиця 4.2 – Види атлетики античних Олімпійських ігор у творах давньогрецького вазопису

Твори мистецтва	Опис	Твори мистецтва	Опис
1	2	3	4
	Теракотова панафінейська призова амфора бл. 530 р. до н.е.		Теракотова Панафінейська призова амфора бл. 500 р. до н.е. Метрополітен

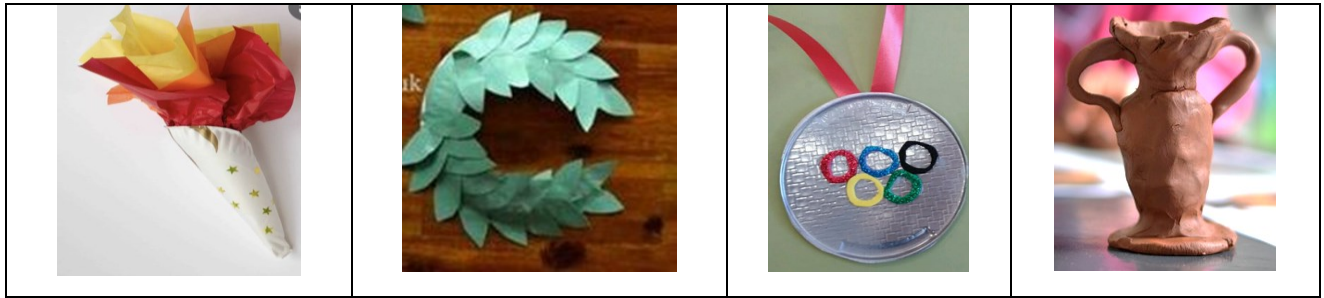
Продовження таблиці 4.2

1	2	3	4
	Панафінейська призова амфора 332-331 рр. до н.е. Британський музей, Лондон.		Аттична Панафінейська амфора (фрагмент), 490-480 рр. до н.е. Музей Гетті
	Аттична червонофігурна амфора, 510-500 рр. до н.е. Музей Гетті		Теракотовий скіфос (глибока чашка для пиття), бл. 500 р. до н.е. Музей Метрополітен, Нью-Йорк
 <p>Приклади давньогрецьких ваз для розмальовок</p>			

У сучасних програмах дошкільного виховання дитяче конструювання займає особливе місце й вважається однією з провідних форм діяльності. Воно передбачає створення різних моделей і конструкцій із будівельних матеріалів та деталей конструкторів, а також виготовлення виробів із паперу, картону та природних матеріалів.

Завдяки цій діяльності у дитини швидко вдосконалюються навички, вміння, розумовий та естетичний розвиток. Вроджені здібності дитини до конструювання та винахідництва реалізуються і вдосконалюються у процесі конструктивної гри, під час якої використовують різноманітні предмети для створення чого-небудь. Дитина вигадує, створює свої конструкції, проявляючи допитливість, кмітливість, кмітливість і творчість. У дітей, які захоплюються

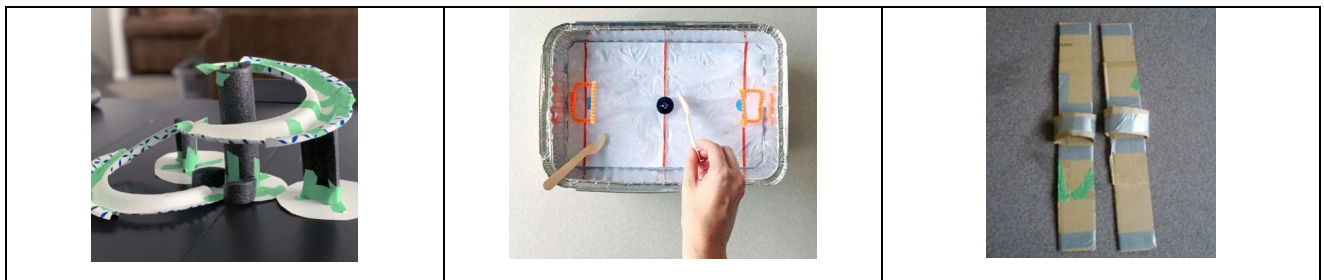
конструюванням, добре розвинена фантазія, уява, логічне та математичне мислення (рис. 4.6).

Рисунок 4.6 – Конструювання олімпійської атрибутики

Картонна гра – це найекономніша гра. Це також чудовий творчий, практичний спосіб дати дітям змогу вчитися, розвиватися, знайомитися з олімпійськими видами спорту. Крім того, використання потенційного сміття (картонних коробок, пластику, елементів деревини тощо) сприяє долученню дошкільників до участі у сталому розвитку суспільства (рис. 4.7).

Навчання з конструювання є невід'ємною частиною освітнього процесу закладу дошкільної освіти, тому що діти постійно намагаються осмислити свій світ, розвивають свої природні задатки.

Рисунок 4.7 – Конструювання макетів спортивних споруд та інвентарю із потенційного сміття

Театральне мистецтво є близьким і зрозумілим для дітей, оскільки його основою є гра. У процесі театралізованої гри діти знайомляться з навколишнім світом, набувають життєвого досвіду через образи своїх героїв, що сприяє

розвитку творчого потенціалу дитини, уяви, естетичного смаку, розвивається асоціальне мислення тощо.

Театральне мистецтво тісно пов'язане з музикою, яка впливає на ті частини мозку, де зароджуються здібності людини до співпереживання, довіри та співпраці, і цим, можливо, пояснюється, чому вона не була забута в жодній зі світових культур.

Відомо, що ще за часів Олімпійських ігор у Стародавній Греції перед глядачами виступали не лише спортсмени, а й музиканти, поети та філософи. Відтоді мистецтво було невід'ємною частиною атлетичних змагань. Цю традицію, яку активно підтримував П'єр де Кубертен, збережено й донині.

Під час організації в закладі дошкільної освіти театралізованих заходів з олімпійською тематикою доцільно використовувати не лише музичний супровід (олімпійський гімн, спортивні марші, тематичні пісні, ознайомлення з ритмом і темпом тощо), а й невеликі театральні постановки за участю дітей. Через втілення образів персонажів дошкільники можуть відчуті атмосферу певної історичної епохи та засвоїти позитивні риси героїв, яких вони зображають. Для таких вистав можна звертатися до міфів про виникнення Олімпійських ігор у Стародавній Греції, а також до історій про переможців Ігор, тощо.

До участі в міні-виставах варто залучати батьків дошкільників, що сприятиме формуванню вищої оцінки досягнень своїх дітей і гордість за них; можливості спостереження за своїми дітьми на тлі їхніх однолітків; встановленню дружніх зв'язків з іншими дітьми та їхніми батьками.

У той самий час участь дорослих у спільній діяльності з дітьми спричиняє помітні позитивні зміни в їхньому розвитку, посилює емоційний контакт, сприяє кращому засвоєнню знань і формуванню соціально значущих навичок через приклад і взаємодію:

- присутність і активна участь батьків у заходах викликає у дітей особливу радість, підвищує їхню мотивацію та сприяє досягненню успіхів у діяльності;

- навіть епізодична увага з боку членів родини викликає у дитини відчуття значущості й формує почуття власної гідності;
- залучення до взаємодії з іншими дорослими розширює соціальний досвід дитини, збагачує її уявлення про соціальні ролі та створює позитивні приклади для наслідування;
- для дітей із неповних сімей такі форми взаємодії частково компенсують брак емоційного контакту, допомагаючи задовольнити потребу в увазі, турботі та теплій підтримці.

4.1.5 Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

«Нехай буде золотим правилом для тих, хто навчає: все, що тільки можна, надавати для сприймання чуттями: видиме – зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне смакові – смаком, доступне дотикові – дотиком. Якщо якісь предмети можна сприйняти одразу кількома чуттями, нехай вони зразу ж і відчуються кількома чуттями» [212, с. 78–79]. Таким Я. А. Каменський вважав золоте правило дидактики, що має безпосереднє відношення і до сенсорних здібностей дитини.

Беручи участь у сенсорних іграх, діти допомагають своєму мозку розвиватися та навчатися на певних аспектах довкілля, а взаємодіяти та розуміти навколишній світ. Недарма італійський педагог і лікар Марія Монтессорі приділяла велику увагу сенсорному (чуттєвому) розвитку дошкільника, оскільки воно стає фундаментом для розумового розвитку: пам'яті, мислення, уяви дитини. тактильні відчуття.

Сенсорна гра – діяльність, яка спонукає дітей досліджувати навколишній світ, використовуючи одне або кілька чуттів, зокрема: зір, дотик, смак, нюх, звук, вестибулярний апарат. Недаремно науковці вважають сенсорні здібності невід'ємною складовою успіху людей творчих професій: музикантів, художників, архітекторів, письменників, конструкторів (табл. 4.3).

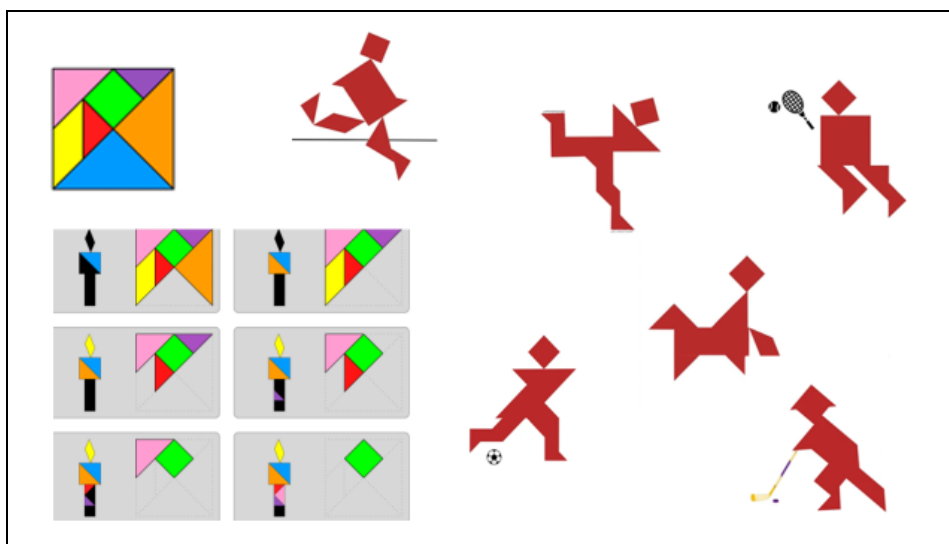
Олімпійська тема дозволяє знайти застосування у сенсорно-пізнавальному просторі дошкільника. Вона сприяє розвитку спостережливості,

розширенню уявлень про навколишній світ через знайомство з різними видами спорту, символікою та традиціями Олімпійських ігор.

Таблиця 4.3 – Органи чуття та їх значення у житті дитини

Органи чуття	Інформація, що отримує дитина через органи чуття
Очі (зір)	Зір включає в себе візуальні елементи і сприйняття речей очима. Сенсорна діяльність, що стимулює зір, включає у гру кольори, форми та візерунки.
Вуха (слух)	Слух дає змогу дітям розрізняти звуки і допомогти стимулювати це почуття під час гри.
Язик (смак)	Розвиток почуття смаку важливий для розрізнення солодкого, солоного, кислого та гіркого смаку. Під час гри діти розвивають свої смакові симпатії й антипатії.
Ніс (нюх)	Нюх допомагає вловлювати тисячі запахів. Сприйняття навколишніх запахів допомагає розвивати нюх, розпізнавати запахи та асоціювати їх із різними видами діяльності.
Шкіра (дотик)	Дотик дає змогу через шкіру фізично відчувати предмети навколо себе. Він дозволяє визначати текстуру предмета, температуру та вібрації.
Вестибулярний апарат (відчуття рівноваги та положення в просторі, прискорення)	Вестибулярний сенс пов'язаний з рухом і рівновагою, дає змогу усвідомлювати своє положення у просторі.

Так, ми пропонуємо використовувати давню гру «Тангам» – захопливу головоломку, що складається з семи геометричних фігур, які потрібно скласти в певному порядку, щоб утворити нову, більш складну форму. Це може бути зображення людини, тварини, предмета побуту, букви, цифри тощо. Ми пропонуємо скласти спортсменів з певного виду спорту. Під час складання танграма необхідно дотримуватися двох основних правил: по-перше, потрібно використати всі сім елементів; по-друге, фігури мають розміщуватися поруч, але не можуть накладатися одна на одну. Така гра не лише розвиває логічне мислення, уяву та просторове сприйняття, а й сприяє розвитку терпіння й уважності. Танграм сприяє розвитку в дітей здатності грати за правилами та дотримуватись інструкцій, формує наочно-образне мислення, уяву, увагу. Завдяки цій головоломці діти краще розуміють поняття кольору, розміру та форми, розвивають сприймання й комбінаційні здібності, знайомляться з олімпійськими видами спорту. Це ефективний інструмент для гармонійного розвитку пізнавальних процесів у дошкільному та молодшому шкільному віці (рис. 4.8).

Рисунок 4.8 – Використання гри «Тангам» для ознайомлення з олімпійськими видами спорту

У дітей старшого дошкільного віку формується здатність довго зосереджувати увагу на будь-якому предметі чи явищі, завдяки підвищеному пізнавальному інтересу. Одночасно формується гнучкість уваги та здатність легко перемикається між різними об'єктами спостереження. [225, с. 343].

Застосовуючи елементи STEM-освіти, що передбачає отримання теоретичних наукових знань у ході практичної діяльності, доцільно пропонувати дошкільникам виготовлення олімпійського смолоскипа, нагородного вінка, медалей (з пластиліну, глини, паперу), які можна використати під час олімпійських заходів.

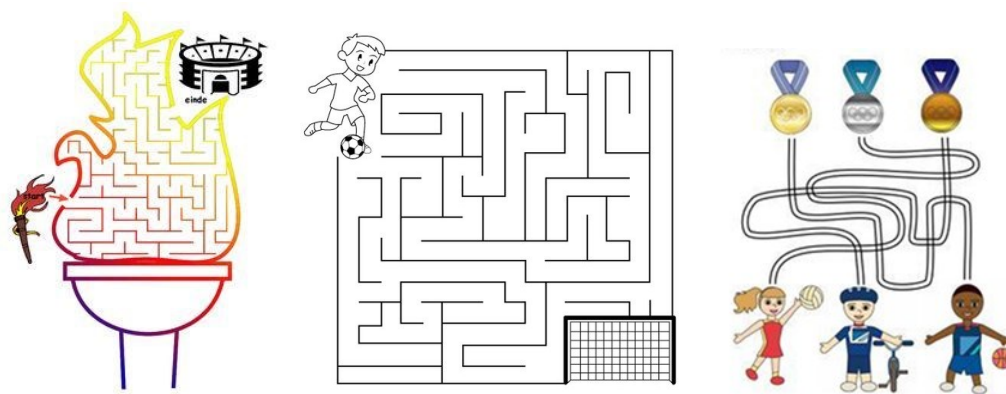
Позитивно впливає на розвиток дитини проходження лабіринтів. Лабіринти – це захоплюючі головоломки, які є складними шляхами, якими потрібно провести пальцем, олівцем або поглядом від початку до кінця, уникаючи глухих кутів і знаходячи правильний вихід.

Лабіринти допомагають розвивати безліч корисних навичок, таких як:

- логічне мислення,
- увагу та концентрацію,
- терпіння та наполегливість,
- дрібну моторику,

– просторове мислення.

Лабіринти дають відчуття пригоди. Проходячи лабіринт, дитина відчуває себе справжніми дослідниками, що викликає інтерес та азарт (рис.4.9).

Рисунок 4.9 – Олімпійські лабіринти для розвитку дрібної моторики

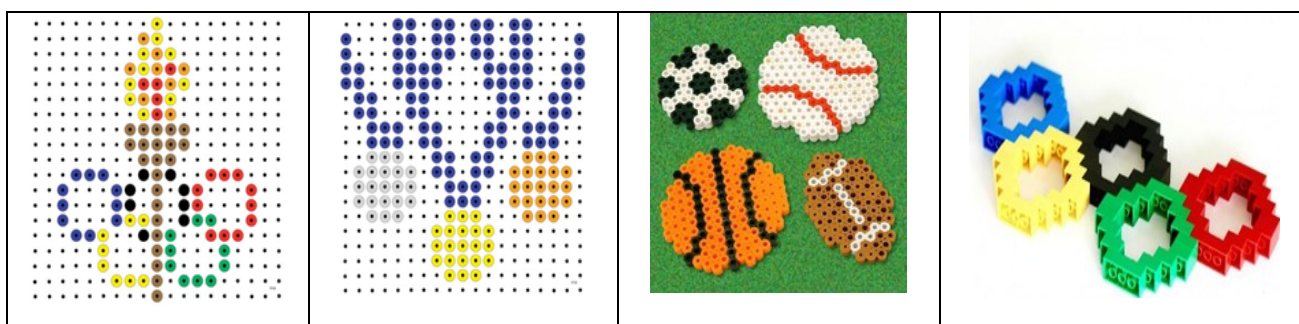
Для розвитку дрібної моторики доцільно використовувати конструктор «Lego» та мозаїку. Мозаїка – це не просто іграшка, а потужний інструмент для розвитку дрібної моторики та творчого мислення у дітей. Використовуючи її елементи, дитина може створювати картини з олімпійської тематики, при цьому розвивати корисні якості та навички.

Так, збираючи маленькі шматочки мозаїки та розставляючи їх у певному порядку, діти тренують дрібну моторику та координацію рухів, розвиваючи точність та акуратність.

Мозаїка дає дітям чудову можливість створювати унікальні малюнки та візерунки, що значно стимулює їхнє творче мислення та уяву. Діти мають змогу експериментувати з різними кольорами, формами та поєднаннями, що дозволяє їм втілювати власні ідеї та концепції. Цей процес не тільки розвиває креативність, а й навчає творчо мислити. Процес складання дрібних деталей мозаїки вимагає від дітей терпіння та уваги, оскільки кожен елемент потребує точності в розміщенні. Це навчає їх зосереджуватися на завданні, що значно покращує їхню здатність до концентрації.

Складання мозаїки допомагає дітям знайомитися з математичними поняттями – геометричними фігурами та симетрією, що сприяє розвитку просторового мислення та математичних навичок, а використовуючи різні кольори та форми, вони отримують можливість своїми творами виражати емоції та почуття, передати настрій та враження.

Збираючи дрібні шматочки мозаїки, діти тренують свої пальчики, покращуючи м'язовий тонус, що особливо важливо для дітей із затримками у розвитку або з особливими потребами (рис. 4.10).

Рисунок 4.10 – Використання мозаїки та конструктора «Lego» для створення олімпійських символів

Для логіко-математичного розвитку в рамках освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» ми пропонуємо олімпійський дидактичний матеріал у вигляді карток, які допоможуть дитині у цікавій формі здобути основи рахунку та підготують руку до письма (Додаток М).

Слід зазначити, що сенсорні ігри безпосередньо впливають на формування правильного мовлення. Взаємодія органів чуття з різними ознаками та властивостями предметів є основним джерелом пізнання навколишнього світу. Мовлення розвивається через наочну та практичну діяльність: щоб опанувати слова, дитина має мати змогу співвіднести їх із реальними предметами. Адекватне сприйняття предметів становить основу розумової діяльності дитини.

Сенсорний і мовленнєвий розвиток відбуваються у тісному взаємозв'язку, сприяючи пізнавальному зростанню, формуванню навичок розв'язання проблем, соціальній взаємодії та покращенню пам'яті [43, 205, с. 80].

Розвиток мови відбувається через наочне та дієве сприйняття. Для правильного вживання назв необхідно, щоб дитина мала доступ до відповідних предметів. Сприйняття предметів є ключовою розумовою діяльністю, а тісний зв'язок сенсорного та мовного розвитку сприяє зростанню когнітивних здібностей, формуванню навичок розв'язання проблем, соціальній взаємодії та покращенню пам'яті.

Крім того заняття можуть виконувати релаксаційну місію.

4.1.6 Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Діяльність дитини»

Долучення дитини старшого дошкільного віку до різних видів діяльності – одна з головних умов її розвитку та соціалізації. До діяльності дітей цієї вікової групи відносяться: ігрова, трудова та елементи учбової діяльності.

Гра природний процес діяльністю для дітей це важливий інструмент для когнітивного, фізичного, соціального та емоційного розвитку дітей, їхньої уяви та творчих здібностей. Видатний педагог дошкільної освіти Ф. Фребель розглядав гру як ефективний інструмент гармонійного розвитку дитини, спонукання і організація її самостійної діяльності. В системі його підходів головними вважалися активність самої дитини, спонукання і організація її самостійної діяльності [245]. Ігрова діяльність «допомагає дітям керувати своїми думками, ідеями, почуттями, стосунками, фізичним «Я», пізнати себе, а також встановити стосунки з іншими людьми та оточуючим світом» [108, с. 22].

До всього різноманіття ігор (сюжетно-рольові, дидактичні, конструкційно-будівельні, рухливі, спортивні ігри за спрощеними правилами тощо) має сенс внесення елементів олімпійської освіти. Так, під час занять з фізичної культури ми пропонуємо знайомити дітей з олімпійськими видами

спорту, застосовуючи відповідний дидактичний матеріал: картки, плакати, відео ролики тощо. Використовуючи відповідний дидактичний матеріал : картки, плакати, відео ролики тощо.

Освітнього напрямку набувають свята з використанням олімпійських церемоній – «Малі олімпійські ігри», «Олімпійські мандри», «Олімпійські квести» тощо. У процесі гри у дітей формуються олімпійські цінності – дружба, повага, прагнення досконалості, дотримання правил Fair Play, які закріплюються і в подальшому переносяться у повсякденне життя дитини.

Участь у заходах за моделлю найбільших міжнародних змагань кожного чотириріччя – Олімпійських ігор – виховує любов до фізичної культури і спорту, потребу в самовдосконаленні, цілеспрямованість, долучає до культури людства. Через змістовну діяльність такі заходи пов'язують різні освітні галузі, такі як музика, мистецтво, фізична культура і здоров'я, мова, математика, суспільствознавство і ціннісне виховання.

У середині ігрової діяльності починає складатися і навчальна діяльність, яка пізніше стає провідною діяльністю. Дошкільник починає вчитися, граючись – він до навчання ставиться як до своєрідної рольової гри з певними правилами. Однак, виконуючи ці правила, дитина непомітно для себе опановує елементарні навчальні дії. Елементи олімпійської освіти інтегруються у заняття з математики, мовлення, музики, образотворчого мистецтва, конструкторської діяльності, ліплення .

Трудова діяльність сприяє підвищенню загального розвитку дітей, розширенню їхніх інтересів, формуванню таких моральних якостей як працьовитість, самостійність, відповідальність за доручену справу, почуття обов'язку тощо. У процесі праці активізується фізична сила та розумова діяльність дітей, формується прагнення працювати разом з іншими дітьми. Водночас діти набувають досвіду планування власних дій і доведення розпочатої справи до завершення, що підсилює їхню впевненість у власних можливостях.

4.1.7 Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Мовлення дитини»

Багато дітей дошкільного потребує додаткової допомоги у розвитку мовлення, через що їм може бути складніше слухати, розмовляти, читати та грати з іншими.

Олімпійські ігри з багатьох причин надають чудові можливості для збагачення діяльності з розвитку мовлення дитини. Вони збагачують уявлення дитини про види спорту, про Олімпійські ігри, сприяють формуванню загальнолюдських та олімпійських цінностей.

У процесі занять з розвитку мовлення ми пропонуємо використовувати давньогрецькі міфи, які розповідають про походження античних Олімпійських ігор, їх переможців Мілона Кротонського, братів Діоскурів – Кастора і Полідевка, династію Діагорів тощо. Цікавими для дошкільників можуть стати легенди про Прометея, героїв Геракла і Тесея, а також аргонавтів.

Прослуховування легенд і міфів слід поєднувати з ілюстраціями та вправами на дрібну моторику, яка безпосередньо впливає на розвиток мовлення, допомагає запобігати або усувати мовленнєві дефекти і покращує здатність дитини до навчання. Велику допомогу в цьому дасть використання книжок для дітей «Олімпійські ігри. Подорож у давнину» [20] та «Олімпійські ігри. Відродження» [19].

Стануть у нагоді й розгадування загадок на спортивну тему, яке розвиває здатність до аналізу, узагальнення, формує вміння самостійно робити висновки, сприяє розширенню їх словникового запасу. Загадки є чудовим прийомом дидактичного впливу на дітей (Додаток Н).

Для розвитку мовлення дошкільників доречним є використання фотографій, на яких відображені емоції на обличчях спортсменів, за якими діти висловлюють свою думку про те, що відчувають спортсмени. Крім того, у процесі гри або заняття принесуть користь відповіді дітей на запитання, в яких присутні виразні мовленнєві (опис/пояснення) та емоційні/прагматичні цілі:

1. Як ви думаєте, наскільки старанно працюють спортсмени, щоб виступити на Олімпійських іграх?
2. Як ви думаєте, які почуття викликає у них важка робота?
3. Як ви думаєте, що відчувають спортсмени у день, коли їм належить виступати на Олімпійських іграх?
4. Що б ви зробили в цей важливий день, щоб підготуватися?
5. Як ви думаєте, що відчує спортсмен, якщо виграє золоту медаль? Срібну? Бронзову?
6. Як ви думаєте, що відчув би спортсмен, якби посів останнє місце на Олімпійських іграх?
7. Якби ви збиралися брати участь в Олімпійських іграх, який вид спорту ви б обрали і чому?
8. Якби ви опинилися на Олімпійських іграх, які змагання ви б хотіли побачити?
9. Якби ви виграли золоту медаль і прославилися, що б ви насамперед зробили, повернувшись додому?
10. Які якості притаманні більшості спортсменів?

Інтеграція елементів олімпійської історії та сьогодення в заняття з розвитку мовлення дозволяють у доступній формі дізнатися про історію Ігор, зрозуміти важливість Олімпійських ігор в об'єднанні націй за допомогою спорту, розвинути інтерес до спорту, пов'язати те, що вони вже знають з новими знаннями, навичками та ставленнями.

4.2 Ефективність впровадження моделі олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти

Головною метою перетворюючого (формуючого) експерименту було визначення ефективності розробленої нами моделі інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес закладів дошкільної освіти, практичних

рекомендацій та педагогічних умов інтеграції олімпійської освіти в освітнє середовище закладів дошкільної освіти.

З метою ефективного впровадження олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти нами було обрано комплексний підхід, який містив організаційний, практичний та узагальнюючий аспекти дослідження. До початку перетворюючого (формуючого) етапу нашої роботи ми ознайомилися з освітньою системою основних закладів дошкільної освіти № 225 та №168 м. Києва, їх спортивною базою, провели бесіди та майстер-класи з вихователями, зібрання з працівниками закладів, бесіди з батьками дошкільників, надали практичні рекомендації щодо використання елементів олімпійської освіти в організації діяльності дітей у таких видах діяльності: пізнавально-дослідницькій, руховій, музично-мистецькій, ігровій, комунікативній, продуктивній, начальній, мовленнєвій (табл. 4.4).

До групи контрольних були обрані заклади дошкільної освіти № 383 та № 432 м. Києва.

Кожному із закладів дошкільної освіти, що входили до основних груп ми пропонували інтегрувати елементи олімпійської освіти у певні освітні лінії Програми розвитку дітей «Я у світі», за якою вони працюють. Для кожного закладу дошкільної освіти ми пропонували три однакові та дві відмітні освітні лінії.

Таблиця 4.4 – Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дітей «Я у світі»

Освітня лінія	Засоби	Дії дітей	Форми
1	2	3	4
Особистість дитини	Ранкова зарядка. Заняття з фізичної культури в закладі освіти. Спортивний гурток або секція. Спортивні свята. Малі Олімпійські ігри. Рухливі ігри та ігри з елементами спортивних ігор.	Визначає порядок вправ під час зарядки. Проявляє позитивні емоції. Відповідально ставиться до своїх дій в команді. Поважає правила ігор, суперника. Дотримується правил ігор. Формулює мету пропонованої діяльності.	Індивідуальна, групова

Продовження таблиці 4.4

1	2	3	4
Дитина у соціумі	Бесіди про Олімпійські ігри та їх героїв. Зустрічі з видатними спортсменами, тренерами, ветеранами спорту. Олімпійські уроки. Малі Олімпійські ігри. Перегляд відеофільмів, про спорт, Олімпійські ігри та спортивні програми.	Уміє поводити себе, виявляючи повагу до оточуючих. Проявляє дружбу і повагу під час змагань та ігор. Уміє роботи і висловлювати висновки. Виконує посильну допомогу під час проведення заходів. Розповідає про почуте і побачене.	Індивідуальна, групова, фронтальна
Дитина в природному довкіллі	Експерсії у природу. Експерсії та знайомство зі спортивними спорудами, їх призначенням. Догляд за майданчиками закладу освіти.	Використовує природний матеріал для створення олімпійських кілець, смолоскипа тощо. Дотримується правил поведінки на спортивних спорудах. Виявляє зацікавленість до перегляду спортивних змагань. Бережливо ставиться до спортивного інвентарю. Відбирає підручні матеріали (вторинна сировина) для виготовлення саморобного спортивного інвентарю. Демонструє позитивні емоції від естетики у спорті. Бережливо ставиться до використання водних ресурсів під час ігор і змагань.	Індивідуальна, групова, фронтальна
Дитина у світі культури	Читання легенд і міфів Стародавньої Греції, пов'язаних з Олімпійськими іграми та їх героями. Використання репродукцій картин, пов'язаних з Олімпійськими іграми та давньогрецький вазопис як засіб знайомства з видами атлетики давніх Олімпійських ігор. Елементи STEM-освіти. Театралізовані міні-вистави за олімпійською тематикою. Прослуховування музичних творів (маршів, пісень).	Створює олімпійські символи (кілечка, смолоскип, медалі, прапорці, нагородні вінки тощо). Уміє працювати з олімпійськими розмальовками (талісмани, види спорту). Виконує: - аплікації, пов'язані з олімпійською темою; - оздоблення малюнків ваз грецькими орнаментами; - ліплення ваз; - конструювання (спортивних споруд, інвентарю тощо) з використанням потенційного сміття (картонних коробок, пластику, елементів деревини тощо). Демонструє почуття ритму (ходьба під музичний супровід). Виконує спортивні пісні, вправи під музичний супровід.	Індивідуальна, групова, фронтальна

Кінець таблиці 4.4

1	2	3	4
Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	Гра «Тангам». Елементи STEM -освіти. Паперові лабіринти на олімпійську тему. Мозаїка та конструктор «Lego». Дерев'яні палички. Пазли.	Складає зображення олімпійських видів спорту з набору «Тангам». Створює олімпійську нагородну атрибутику з пластиліну, паперу, глини тощо. Виявляє зацікавленість у подоланні паперових лабіринтів. Складає: -картини з використанням мозаїки та конструктора «Lego»; - фігури спортсменів з дерев'яних паличок; - олімпійські пазли.	Індивідуальна, групова, фронтальна
Діяльність дитини	Сюжетно-рольові, рухливі, спортивні ігри за спрощеними правилами. Картки з зображенням олімпійських видів спорту. «Малі олімпійські ігри», «Олімпійські мандри», «Олімпійські квести». Картки для набуття математичних компетентностей (пов'язані з олімпійським спортом).	Встановлює міжособистісні стосунки у процесі ігрової діяльності. Розрізняє зимові і літні види спорту, інвентар, який дотичний до них. Демонструє любов до рухової активності, прагнення власної досконалості. Бере участь у змаганнях та олімпійських святах. Проявляє дотримання загальнолюдських та олімпійських цінностей. Виявляє елементарні математичні знання.	Індивідуальна, групова, фронтальна
Мовлення дитини	Читання та обговорення міфів і легенд про Стародавні Олімпійські ігри та їх героїв, відродження Олімпійських ігор сучасності. Читання та обговорення книжок «Олімпійські ігри. Подорож у давнину», «Олімпійські ігри. Відродження». Зустрічі і спілкування зі спортсменами. Робота з загадками, фотографіями, що демонструють різні емоції спортсменів. Перегляд фільмів та телепередач про спорт.	Визначає головних героїв твору, переказує зміст, висловлює своє ставлення до героїв. Розрізняє і називає олімпійські символи. Відгадує загадки і пояснює їх суть. Розповідає про емоції спортсменів і чим вони викликані. Відповідає на запитання, що стосуються діяльності спортсменів. Проявляє уміння формувати і задавати запитання.	Індивідуальна, групова, фронтальна

У рамках освітньої лінії «Особистість дитини» в обох дошкільних закладах проводилися: ранкова зарядка (щоденно), заняття з фізичної культури з включенням рухливих ігор та елементів баскетболу і футболу (за розкладом

закладу), спортивне свято «Папа, мама, я – олімпійська сім'я» (ЗДО №225) та «Ми – майбутні олімпійці» (ЗДО № 168).

Реалізуючи завдання освітньої лінії «Дитина у соціумі» були проведені бесіди «Олімпійські ігри у Парижі та їхні герої», перегляди відео роликів про Ігри XXXIII Олімпіади, зустрічі ветераном спорту з плавання Валерією Силковою, з батьками-спортсменами.

Важливим завданням педагогічних колективів закладів дошкільної освіти № 225 та № 168 було створення умов для збільшення рухової активності дошкільників. Для цього освітня лінія «Діяльність дитини» забезпечувалася проведенням змагань «Малі Олімпійські ігри», сюжетно-рольових, рухливих, спортивних ігор за спрощеними правилами (футбол, баскетбол, бадмінтон). Велику користь у вирішенні цього завдання мала організація секцій бадмінтону (ЗДО № 168) та міні-футболу (ЗДО № 225). Використання дидактичного матеріалу сприяли ознайомленню дітей з олімпійськими видами спорту та набуття математичних компетентностей через картки, пов'язані з олімпійським спортом.

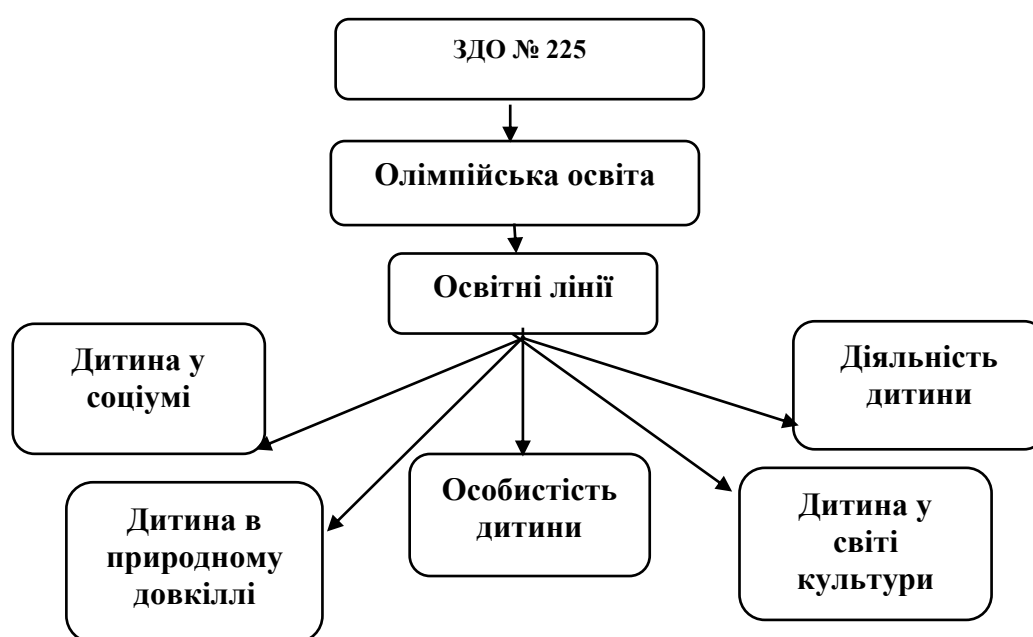
Крім того, в обох закладах були проведені лекторії для батьків про виховний потенціал олімпізму та олімпійських цінностей, їх роль у формуванні гармонійної особистості дитини.

Педагогічний колектив закладу дошкільної освіти № 225 крім інтеграції олімпійської освіти в освітні лінії: «Дитина у соціумі», «Особистість дитини», «Діяльність дитини», проводив роботу з впровадження елементів олімпійської освіти в освітні лінії «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури» (рис. 4.11).

Реалізуючи завдання освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі», вихователі під час прогулянок пропонували дітям підібрати природний матеріал (гілки та листя дерев, камінці, ягоди декоративних рослин, квіти) для зображення олімпійського символу, олімпійського прапора, олімпійського смолоскипа тощо. Зверталась увага дітей на дотриманні чистоти і порядку на

спортивних та ігрових майданчиках закладу, бережливого ставлення до спортивного інвентарю.

Різномічною була діяльність з реалізації освітньої лінії «Дитина у світі культури». Зважаючи на роль музичного мистецтва у процесі виховання та освіти, О. Д. Бутовський наголошував «...хорові та оркестрові твори можуть бути поєднані із змаганнями в іграх, що надає цьому змагання бажану урочистість та святковість оточення» [23, с. 162]. Враховуючи це, під час музичних занять використовувались спортивні марші і пісні про спорт.

Рисунок 4.11 – Інтеграція олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дітей «Я у світі» ЗДО № 225

На заняттях творчої спрямованості (малювання, ліплення, конструювання) діти знайомились з античними Олімпійськими іграми та видами спорту через зображення на давньогрецькому вазопису. Такі заняття не тільки давали можливість «побачити» і «почути», а й спробувати самому створити вазу з грецьким орнаментом (з пластиліну або глини) та прикрасити її грецьким орнаментом. Знайомлячи дітей з видами атлетики Стародавньої Греції, вихователі використовували репродукції полотен всесвітньо відомих авторів: Кнілле Отто «Змагання озброєних атлетів у бігу», Тома Ловелла

«Суддівство змагань борців на давньогрецьких Олімпійських іграх» та «Філіппідес біжить із Марафона, щоб принести звістку про перемогу греків над персами».

Використання елементів STEM-освіти дозволили самим дітям підготувати нагородну атрибутику (кільця, смолоскип, медалі, прапорці, нагородні вінки) для проведення «Малих Олімпійських ігор».

Аналіз організації діяльності педагогічного колективу закладу дошкільної освіти № 225 щодо наслідків інтеграції елементів олімпійської освіти в освітній процес свідчить про позитивні результати (табл. 4.5).

Таблиця 4.5 – Результати впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи основних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 225 м. Києва

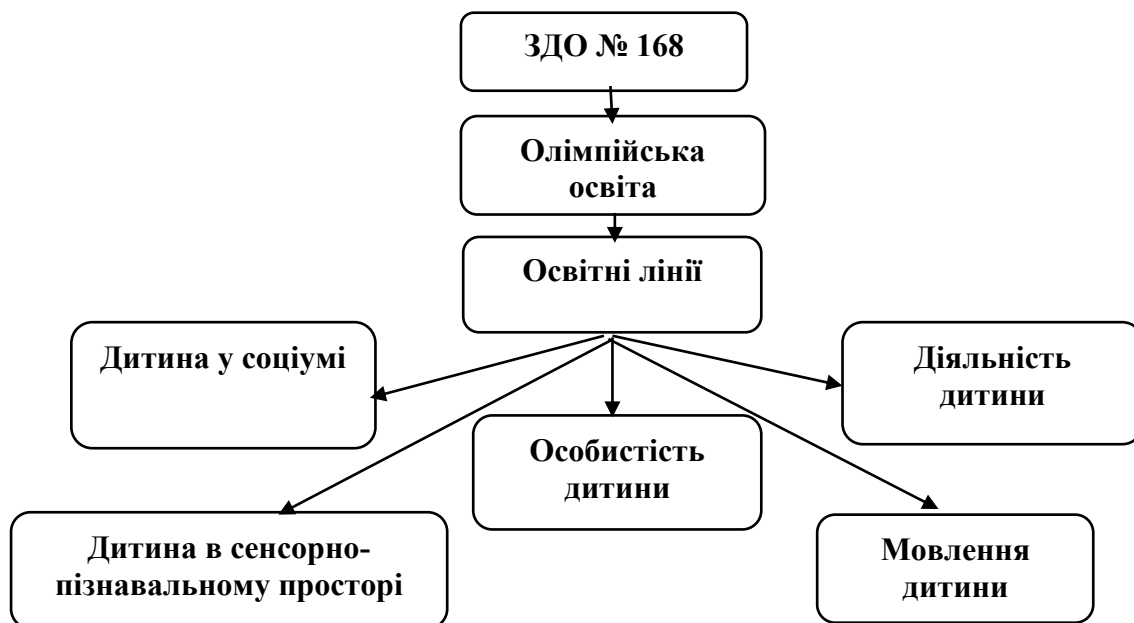
№	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	ЗДО № 225 м. Києва							
		Кількість дошкільників						Різниця після і до експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці до і після експерименту, р
		До експерименту, n = 28			Після експерименту, n = 28				
		Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»	Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»		
1.	Інформованість про Олімпійські ігри	26	92,86	2	26	92,86	2	0	1,0
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач	21	75,00	7	25	89,29	3	+14,29	0,296
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми	16	57,14	12	26	92,86	2	+35,72	0,004
4.	Інформованість про олімпійські нагороди	27	96,43	1	28	100,00	0	+3,57	1,0
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	27	96,43	1	28	100,00	0	+3,57	1,0
6.	Мотивація займатися видами спорту	12	42,86	16	18	64,29	10	+11,43	0,180
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	24	85,71	4	27	96,43	1	+10,72	0,352

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці до та після експерименту використовувався критерій МакНемара.

Аналіз даних, представлених у табл. 4.5, показує, що різниця між показниками інформованості щодо олімпійської емблеми дошкільників ЗДО № 225 м. Києва до та після експерименту є статистично значущою на рівні $p < 0,01$. За рештою шістьма показниками результати впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи основних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 225 м. Києва є статистично незначущими на рівні $p > 0,05$.

А саме, перегляд дітьми спортивних телевізійних передач збільшився на 14,29 %. Варто відмітити, що збільшилась інформованість дошкільників про олімпійські нагороди (на 3,57 %), про олімпійську емблему (на 35,72 %). Крім того, на 10,72 % більше дітей виявили бажання поповнити свої знання про олімпійський спорт та Олімпійські ігри. На 11,43 % збільшилась кількість дітей, які стали відвідувати спортивні секції.

Педагогічному колективу закладу дошкільної освіти № 168 було запропоновано проводити роботу з інтеграції олімпійської освіти, крім загальних освітніх ліній «Дитина у соціумі», «Особистість дитини», «Діяльність дитини» ще й під час реалізації завдань, що стоять перед лініями: «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Мовлення дитини» (рис.4.12).

Рисунок 4.12 – Інтеграція олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дітей «Я у світі» ЗДО № 168

Реалізуючи завдання освітньої лінії» Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» вихователі використовували конструктори «Лего» та гру «Тангам», завдяки яким дошкільники мали змогу конструювати фігури спортсменів-представників різних видів спорту, спортивні споруди (стадіони, басейни, гірськолижні траси тощо). Велику зацікавленість дітей викликало заняття мозаїкою, що дозволило створювати справжні олімпійські панно. Розвитку дрібної моторики сприяли заняття з використанням олімпійських пазлів; дерев'яних паличок для створення фігур спортсменів відповідно до вправ ранкової гімнастики. цікавими для дошкільників виявилися заняття з у подолання паперових лабіринтів з олімпійської та спортивної тематики.

Важливим напрямом роботи для вихователів стала робота з інтеграції олімпійської освіти в освітню лінію «Мовлення дитини». У процесі цієї діяльності були використані для читання книги для дітей «Олімпійські ігри. Подорож у давнину» та «Олімпійські ігри. Відродження» (авт. Булатова М., Єрмолова В.). З метою розвитку мовлення після кожного розділу книги відбувався зворотний зв'язок – обговорення прочитаного. Також дітям пропонувалася така форма роботи: за фотографіями із зображенням спортсменів у різних емоційних станах, треба було описати, що відчували спортсмени.

Активізувати увагу та збільшити зацікавленість дітей допомагало використання книг-розмальовок, книг-наліпок та ігри «Спортивні загадки».

Інтеграція елементів олімпійської освіти в закладі дошкільної освіти № 168 дозволила підвищити (таблиця 4.6) інформованість дітей про Олімпійські ігри (на 20 %), щодо олімпійської емблеми (на 16,66 %), про олімпійські нагороди (на 16,66 %).

Крім того, значно зріс показник перегляду спортивних телевізійних передач – на 46,66 %. На наш погляд, крім цілеспрямованої інтеграції олімпійського контенту в діяльність ЗДО, цьому також сприяла значна кількість ефірного часу, присвяченого трансляції найбільших міжнародних змагань кожного чотириріччя – Ігор XXXIII Олімпіади у Парижі. Варто

відмітити, що на 6,67 % зросла кількість дошкільників, які мають бажання мати більше знань та інформації про Олімпійські ігри та олімпійський рух. На 30,00 % дітей більше стали відвідувати секції з видів спорту.

Таблиця 4.6 – Результати впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи основних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 168 м. Києва

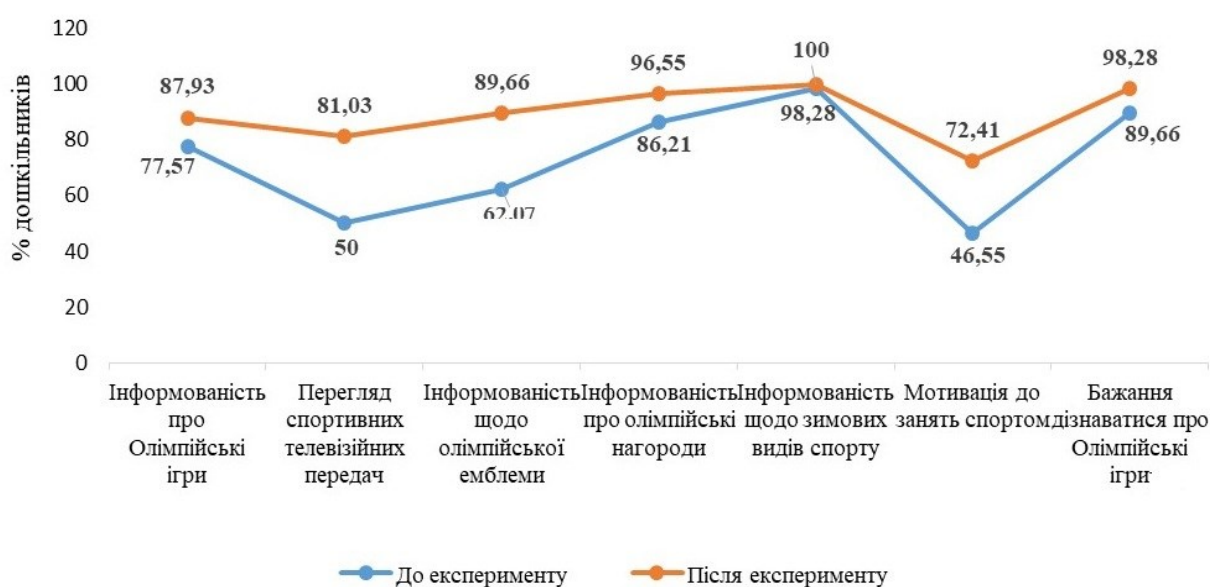
№	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	ЗДО № 168 м. Києва							
		Кількість дошкільників						Різниця після і до експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці до і після експерименту, р
		До експерименту, n = 30			Після експерименту, n = 30				
		Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»	Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»		
1.	Інформованість про Олімпійські ігри	19	63,33	11	25	83,33	5	+20	0,143
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач	8	26,67	22	22	73,33	8	+46,66	0,001
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми	20	66,67	10	25	83,33	5	+16,66	0,233
4.	Інформованість про олімпійські нагороди	23	76,67	7	28	93,33	2	+16,66	0,146
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	30	100,00	0	30	100,0	0	0	–
6.	Мотивація займатися видами спорту	15	50,00	15	24	80,0	6	+30,0	0,029
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	28	93,33	2	30	100,0	0	+6,67	0,492

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці до та після експерименту використовувався критерій МакНемара.

Модель інтеграція олімпійської освіти є варіативною і може змінюватися, виходячи з умов та традицій діяльності закладу дошкільної освіти. Незалежно від цього, вона передбачає створення умов для морального, інтелектуального, фізичного, естетичного розвитку старших дошкільників, виховання освіченої, вихованої, культурної особистості – гідного громадянина України.

Аналіз даних, представлених у табл. 4.6, показує, що різниця між кількістю переглядів спортивних телевізійних передач дошкільників ЗДО № 168 м. Києва до та після експерименту є статистично значущою на рівні $p < 0,001$. Також збільшилася статистично значуща кількість дошкільників з мотивацією займатися видами спорту ($p < 0,05$). За рештою п'ятьма показниками результати впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи основних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 168 м. Києва є статистично незначущими на рівні $p > 0,05$.

Якщо ж сумарно розглядати результат проведеного дослідження в обох основних закладах дошкільної освіти № 225 та № 168, (в яких брали участь у 58 дошкільників № 225 – 28 дітей, 168 – 30 дітей), то треба констатувати, що інтеграція елементів олімпійської освіти дала позитивні результати (рис. 4.13, табл. 4.7), а саме: зросла інформованість дошкільників про Олімпійські ігри на 10,36 %, про олімпійську емблему – на 27,59 %, про олімпійські нагороди – на 10,34 %, про зимові види спорту – 1,72 %.

Рисунок 4.13 – Ефективність інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти основної групи (№ № 225, 168 м. Києва)

Збільшилась кількість дошкільників, які стали переглядати телевізійні трансляції спортивних змагань на 31,03 %, які стали відвідувати спортивні секції – на 25,86 %, які бажають більше дізнатися про олімпійський спорт, Олімпійські ігри та їх героїв – на 8,62 %.

Аналіз даних, представлених у табл. 4.7, показує, що різниця між кількістю дошкільників ЗДО № 225 і № 168 м. Києва, котрі переглядають спортивні телевізійні передачі та мають з мотивацію займатися видами спорту, до та після експерименту є статистично значущою на рівні $p < 0,001$. За рештою чотирма показниками результати впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи основних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 168 м. Києва є статистично незначущими на рівні $p > 0,05$.

Таблиця 4.7 – Результати впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи основних закладів дошкільної освіти: ЗДО № № 225, 168 м. Києва

№	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	ЗДО № № 225, 168 м. Києва							
		Кількість дошкільників						Різниця після і до експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці до і після експерименту, р
		До експерименту, n = 58			Після експерименту, n = 58				
		Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»	Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Інформованість про Олімпійські ігри	45	77,57	13	51	87,93	7	+10,36	0,219
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач	29	50,00	29	47	81,03	11	+31,03	0,001
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми	36	62,07	22	52	89,66	6	+27,59	0,001
4.	Інформованість про олімпійські нагороди	50	86,21	8	56	96,55	2	+10,34	0,094

Продовження таблиці 4.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	57	98,28	1	58	100,00	0	+1,72	1,0
6.	Мотивація до занять спортом	27	46,5	31	42	72,41	16	+25,86	0,008
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	52	89,66	6	57	98,28	1	+8,62	0,114

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці до та після експерименту використовувався критерій МакНемара.

Повертаючись до групи контрольних закладів дошкільної освіти, до якої увійшли ЗДО № 383 (30 дітей), № 432 (24 дитини) м. Києва, варто відмітити, що вони працювали суто за своїм планом на підставі Програми розвитку дітей «Я у світі». Порівнюючи показники початкового та повторного опитування дошкільників цих закладів (табл. 4.8, 4.9), відмічається незначне підвищення деяких показників, а саме:

- у ЗДО № 383 – підвищилася інформованість дітей про Олімпійські ігри на 3,33 %; збільшилася кількість бажаючих більше дізнатися про Олімпійські ігри – на 3,33 %; на 3,33 % дошкільників більше стали відвідувати спортивні секції;

- у ЗДО № 432 – підвищилася інформованість дітей про Олімпійські ігри на 8,33 %, про олімпійську емблему – на 12,5 %.

Аналіз даних, представлених у табл. 4.9, показує, що різниця між усіма сімома показниками результатів впливу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес групи контрольних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 432 м. Києва є статистично незначущою на рівні $p > 0,05$.

Підвищення деяких показників у групі контрольних закладів дошкільної освіти можна пояснити кількома чинниками. Зокрема, 2024 рік був роком Олімпійських ігор, що широко висвітлювалися у медіа та активно обговорювалися в суспільстві. Такий інформаційний фон вплинув і на дітей, які сприймають подібні події у повсякденному житті – через розмови дорослих,

телебачення чи випадкові згадки в оточенні. Ці враження могли сприяти підвищенню пізнавальної активності дошкільнят. Крім того, протягом року у дітей природним чином розширився світогляд, з'явилися нові компетентності, що відповідають програмі «Я у світі», що також могло позитивно позначитися на результатах спостережень.

Таблиця 4.8 – Інформованість дошкільників групи контрольних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 383 Києва щодо питань олімпійської освіти

№	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	ЗДО № 383 м. Києва							
		Кількість дошкільників						Різниця після і до експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці до і після експерименту, р
		До експерименту, n = 30			Після експерименту, n = 30				
		відповідь «так»	% від загальної к-сті	відповідь «ні»	відповідь «так»	% від загальної к-сті	відповідь «ні»		
1.	Інформованість про Олімпійські ігри	20	66,67	10	21	70,00	9	+3,33	1,0
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач	14	46,67	16	14	46,67	16	0	1,0
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми	22	73,33	8	22	73,33	8	0	1,0
4.	Інформованість про олімпійські нагороди	26	86,67	4	26	86,67	4	0	1,0
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	30	100,0	0	30	100,0	0	0	–
6.	Мотивація займатися видами спорту	24	80,00	6	25	83,33	5	+3,33	1,0
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	24	80,00	6	25	83,33	5	+3,33	1,0

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці до та після експерименту використовувався критерій МакНемара.

Таблиця 4.9 – Інформованість дошкільників групи контрольних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 432 м. Києва щодо питань олімпійської освіти

№ №	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	ЗДО № 432 м. Києва							
		Кількість дошкільників						Різниця після і до експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці до і після експерименту, р
		До експерименту, n = 24			Після експерименту, n = 24				
		Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»	Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»		
1.	Інформованість про Олімпійські ігри	10	41,67	14	12	50,00	12	+8,33	0,773
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач	8	33,33	16	8	33,33	16	0	1,0
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми	13	54,17	11	16	66,67	8	+12,5	0,556
4.	Інформованість про олімпійські нагороди	18	75,00	6	18	75,00	6	0	1,0
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	24	100,00	0	24	100,0	0	0	–
6.	Мотивація займатися видами спорту	18	75,00	6	18	75,00	6	0	1,0
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	24	100,00	0	24	100,0	0	0	–

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці до та після експерименту використовувався критерій МакНемара.

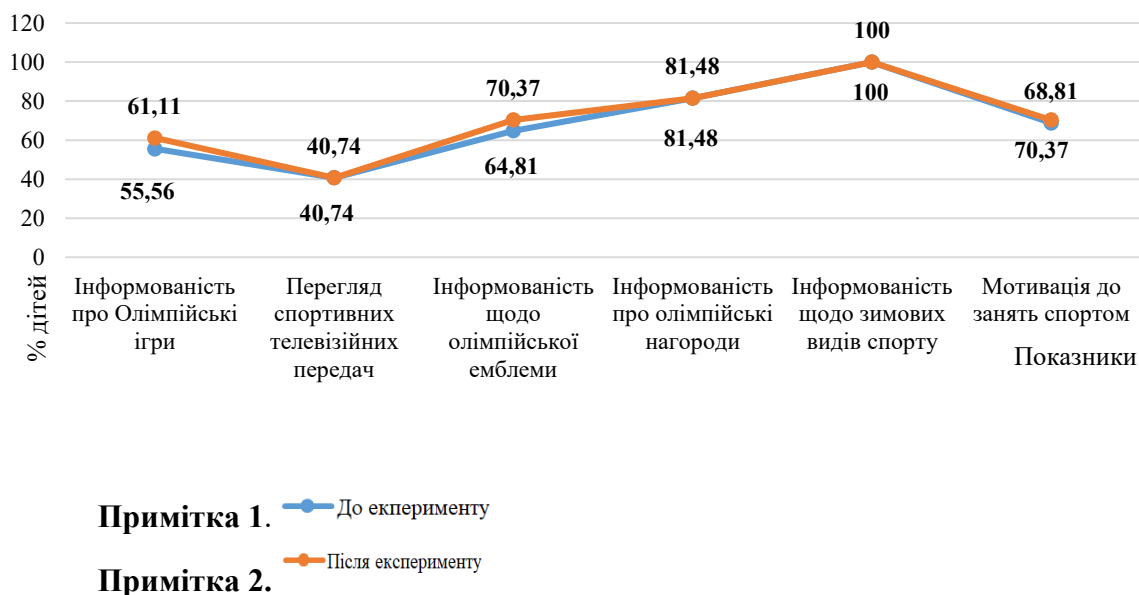
Загальна картина інформованості дошкільників групи контрольних закладів дошкільної освіти № 383, № 432 до і після дослідження представлені у табл. 4.10 та на рис. 4.14. Наведені матеріали дають змогу простежити динаміку змін рівня обізнаності дітей у результаті проведеної роботи. Порівняльний аналіз показників до та після експерименту дозволяє більш наочно оцінити ефективність упроваджених педагогічних заходів.

Таблиця 4.10 – Порівняння стану інформованості дошкільників групи контрольних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 383, № 432 м. Києва щодо питань олімпійської освіти до і після експерименту

№№	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	ЗДО № № 383, 432 м. Києва							
		Кількість дошкільників						Різниця після і до експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці до і після експерименту, р
		До експерименту, n = 54			Після експерименту, n = 54				
		Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»	Відповідь «так»	% від загальної к-сті	Відповідь «ні»		
1.	Інформованість про Олімпійські ігри	30	55,56	24	33	61,11	21	+5,55	0,697
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач	22	40,74	32	22	40,74	32	0	1,0
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми	35	64,81	19	38	70,37	16	+5,56	0,681
4.	Інформованість про олімпійські нагороди	44	81,48	10	44	81,48	10	0	1,0
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	54	100,00	0	54	100,00	0	0	–
6.	Мотивація до занять спортом	35	64,81	19	38	70,37	16	+5,56	0,681
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	48	88,89	6	49	90,74	5	+1,85	1,0

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці до та після експерименту використовувався критерій МакНемара.

Аналіз даних, представлених у табл. 4.11, показує, що різниця між показниками інформованості дошкільників основної та контрольної груп щодо питань олімпійської освіти до експерименту є статистично незначущою на рівні $p > 0,05$ за усіма сімома показниками. Це свідчить про відносну однорідність вибірок на початковому етапі дослідження та їхню порівнюваність. Отримані результати дозволяють коректно інтерпретувати подальші зміни, що відбулися після проведення педагогічного впливу, як наслідок саме експериментальної роботи.

Рисунок 4.14 – Порівняння стану інформованості дошкільників групи контрольних закладів дошкільної освіти: ЗДО № 383, № 432 м. Києва щодо питань олімпійської освіти до і після експерименту

Водночас, порівнюючи результати дослідження, треба відмітити значне збільшення всіх показників, отриманих в основній групі ЗДО завдяки інтеграції елементів олімпійської освіти в освітній процес (табл. 4.12).

Таблиця 4.11 – Порівняння стану інформованості дошкільників основної (ЗДО №№ 225, 168) та контрольної (ЗДО № № 383, 432) груп щодо питань олімпійської освіти до експерименту

№	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	Кількість дошкільників						Різниця до експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці до експерименту, р
		Основна група, n = 58			Контрольна група, n = 54				
		Відповідь «так»	% від загальної К-сті	Відповідь «ні»	Відповідь «так»	% від загальної К-сті	Відповідь «ні»		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Інформованість про Олімпійські ігри	45	77,59	13	40	74,01	14	+3,58	0,825

Продовження таблиці 4.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач	29	50	29	22	40,74	32	+9,26	0,348
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми	36	62,07	22	35	64,81	19	-2,74	0,845
4.	Інформованість про олімпійські нагороди	50	86,21	8	44	64,81	10	+21,40	0,609
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	57	98,28	1	54	100	0	-1,72	1,0
6.	Мотивація до занять спортом	37	63,79	21	42	64,81	12	-1,02	0,146
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	42	72,41	16	38	70,37	16	-2,04	0,837

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці між основною та контрольною групами до експерименту використовувався точний критерій Фішера.

Аналіз даних, представлених у табл. 4.12, показує, що інформованість про Олімпійські ігри після експерименту в основній групі зросла на 26,82 % порівняно з контрольною групою ($p = 0,002$), перегляд спортивних телевізійних передач зріс на 40,33 % ($p = 0,001$), інформованість щодо олімпійської емблеми зросла на 19,29 % ($p = 0,016$), а інформованість про олімпійські нагороди на 15,07 % ($p = 0,013$).

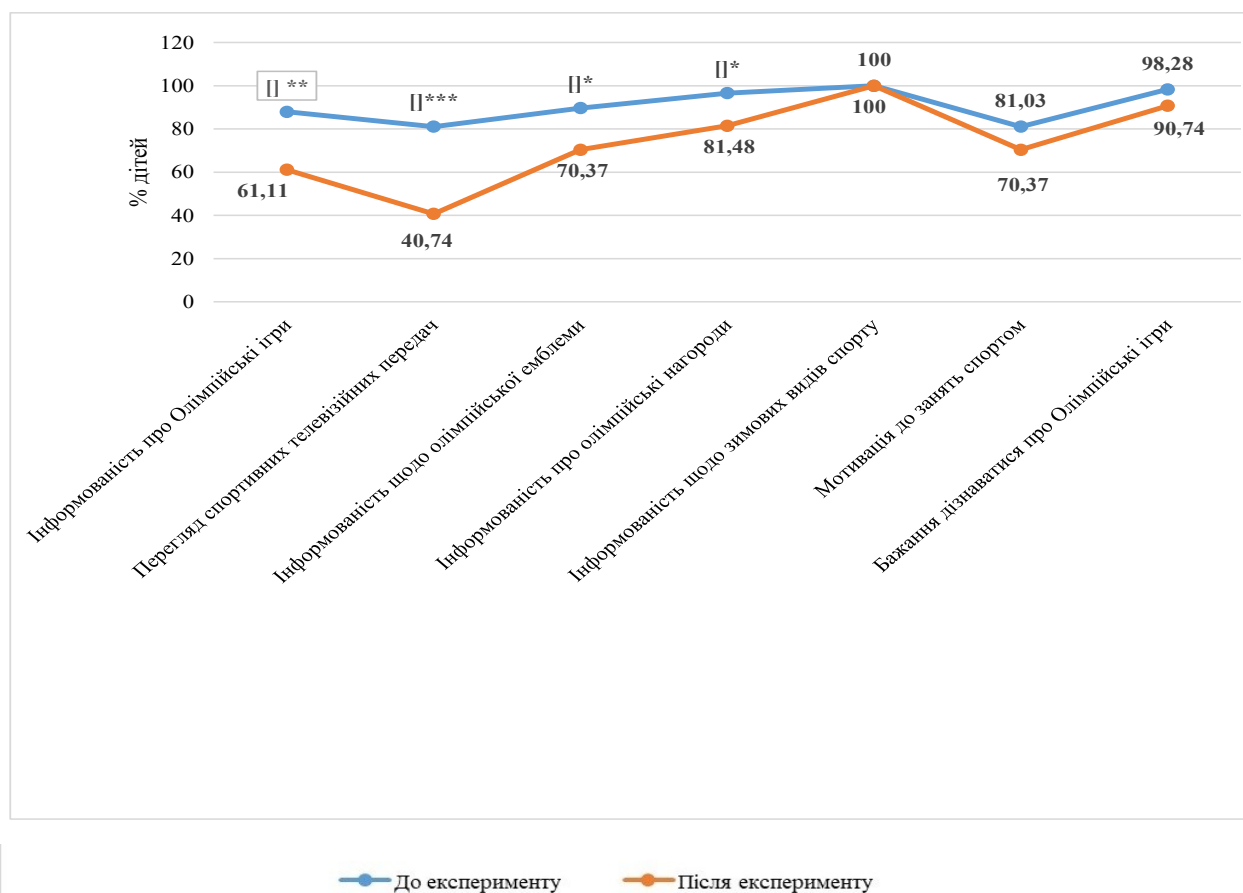
Отже, за всіма чотирма вищевказаними показниками різниця між основною групою порівняно з контрольною після експерименту є статистично значущою. Інформованість щодо зимових видів спорту як у основній, так і у контрольній групі склала 100 %. Мотивація до занять спортом у основній групі після експерименту зросла на 10,66 % порівняно з контрольною групою, проте ця різниця не є статистично значущою ($p = 0,269$), так само як і бажання дізнаватися про Олімпійські ігри зросло на 7,58 %, але різниця статистично незначуща ($p = 0,104$).

Таблиця 4.12 – Порівняння стану інформованості дошкільників основної (ЗДО №№ 225, 168) та контрольної (ЗДО № № 383, 432) груп щодо питань олімпійської освіти після експерименту

№	Ефективність інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів	Кількість дошкільників						Різниця після експерименту, %	Рівень статистичної значущості різниці після експерименту, р
		Основна група, n = 58			Контрольна група, n = 54				
		відповідь «так»	% від загальної к-сті	відповідь «ні»	відповідь «так»	% від загальної к-сті	відповідь «ні»		
1.	Інформованість про Олімпійські ігри **	51	87,93	7	33	61,11	21	+26,82	0,002
2.	Перегляд спортивних телевізійних передач ***	47	81,03	11	22	40,74	32	+40,33	0,001
3.	Інформованість щодо олімпійської емблеми *	52	89,66	6	38	70,37	16	+19,29	0,016
4.	Інформованість про олімпійські нагороди *	56	96,55	2	44	81,48	10	+15,07	0,013
5.	Інформованість щодо зимових видів спорту	58	100,0	0	54	100,0	0	0	–
6.	Мотивація до занять спортом	47	81,03	11	38	70,37	16	+10,66	0,269
7.	Бажання дізнаватися про Олімпійські ігри	57	98,28	1	49	90,74	5	+7,58	0,104

Примітка. Для визначення статистичної значущості різниці між основною та контрольною групами після експерименту використовувався точний критерій Фішера. * – різниця статистично значуща на рівні $p < 0,05$; ** – на рівні $p < 0,01$; *** – на рівні $p < 0,001$.

Зрушення у показниках представлені на рис. 4.15.

Рисунок 4.15 – Порівняння стану інформованості дошкільнят основної та контрольної груп після експерименту: * – різниця статистично значуща га рівні $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$; *** – $p < 0,001$.

Таким чином, на основі аналізу результатів дослідної роботи, ми дійшли висновку, що інтеграція елементів олімпійської освіти в систему освітньої діяльності закладів дошкільної освіти позитивно впливають на фізичний, інтелектуальний та моральний розвиток дошкільників. Отримані дані засвідчують підвищення рівня зацікавленості дітей у руховій активності, розширення їхніх пізнавальних уявлень.

Впровадження елементів олімпійської освіти у систему роботи закладу дошкільної освіти можна здійснювати у процесі поєднання таких шляхів:

- а) у межах освітніх ліній Програми розвитку дітей «Я у світі»;
- б) у процесі позанавчальних заходів (змагань з видів спорту за спрощеними правилами, спортивних свят тощо).

Саме комплексний підхід у визначенні шляхів інтеграції елементів олімпійської освіти забезпечують реалізацію освітніх, виховних і оздоровчих завдань, що стоять перед дошкільним вихованням [104].

4.3 Організаційно-педагогічні умови інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти

Під час виконання формульованого експерименту, спрямованого на впровадження розробленої нами структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти, було виявлено низка організаційно-педагогічних умов, які забезпечують її ефективність.

Треба відмітити, що дефініція «умова» має декілька трактувань. Дефініцію «умова» (лат. factor – чинник) Філософський словник розглядає як «фактор рушійна сила, причина будь-якого процесу» [210, с. 578]; Великий тлумачний словник сучасної української мови вбачає в «умові» «необхідну обставину, яка уможливує здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [26, с 1526]. На наш погляд, до педагогічної діяльності більше підходить визначення «умови», подане у Великому тлумачному словнику сучасної української мови.

У педагогічній літературі не існує єдиного підходу до визначення словосполучення «педагогічні умови» [50]. Так, О. Г. Бражнич, визначає, що педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріального забезпечення педагогічного процесу, які сприяють успішному досягненню поставленої мети [15].

Жерноклеєв І. В. – як обставину, що сприяє розвитку або гальмуванню навчально-виховного процесу [65]. У будь-якому випадку педагогічні умови супроводжують освітній процес. Від їх вибору залежить ефективність освітнього процесу у закладі освіти [213]. С. Літвінчук визначає педагогічні умови як модернізацію змісту та цілей навчання, створення освітньо-розвивального середовища [112]. В. М. Манько трактує педагогічні умови як

поєднання «взаємозалежних внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, що забезпечують ефективне здійснення навчального процесу з урахуванням психолого-педагогічних критеріїв оптимальності [116].

Під організаційно-педагогічними умовами Д. Горобець розуміє сукупність процесів і відносин, що дає можливість всім учасникам освітнього процесу ефективно управляти процесом розвитку навчального закладу [41]. На погляд Б. Чижевського, це «різновид педагогічних умов, які залежать від особливостей організації навчально-виховного процесу й відображають функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їх станів, процесів, взаємодій) у різних проявах» [217, с. 82].

Не зважаючи на різне формулювання словосполучення «організаційно-педагогічні умови» різними авторами, всі вони мають спільним те, що являють організовану педагогічну діяльність зі своїми складовими для забезпечення оптимальних умов для здійснення освітньої діяльності.

На наш погляд, організаційно-педагогічні умови – це сукупність пов'язаних між собою заходів, які необхідні для формування цілеспрямованого освітньо-виховного процесу з використанням педагогічно корисного дидактичного забезпечення відповідно до вікових особливостей вихованців.

Таким чином, організаційно-педагогічні умови спрямовані на розвиток у дітей:

а) мотиваційної сфери, що визначає зацікавленість у досягненні особистісно значущих результатів діяльності, спілкуванні з однолітками, співпраці для досягнення запланованих практичних результатів;

б) когнітивної сфери, що включає всі види пізнавальних процесів (увага, сприйняття, пам'ять, мислення, уява, мовлення тощо);

в) емоційно-вольової сфери, яку розглядають на рівні прояву та управління емоційними процесами, здатності оцінювати та контролювати свою діяльність.

Специфіка виховного процесу полягає в його двосторонній природі, різноманітності завдань і змісту, зумовлених впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників, складності пізнання дитини, а також у багатстві форм, методів і засобів безперервності, тривалості та поступовому прояві результатів виховного впливу.

Заклади дошкільної освіти № 225 та № 168 м. Києва, що брали участь у дослідженні з інтеграції елементів олімпійської освіти в освітній процес старших дошкільників, досягли позитивних результатів за певних організаційно-педагогічних умов. На наш погляд, весь їх комплекс можна поділити на основні та додаткові.

У процесі дослідження нами були виокремлені загальні та додаткові організаційно-педагогічні умови, що сприяли ефективному використанню виховного потенціалу олімпійської освіти у реалізації освітніх ліній Програма розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі».

Загальні організаційно-педагогічні умови спрямовані на створення умов для всіх учасників освітнього процесу закладу дошкільної освіти, які включають:

- створення комфортного освітнього середовища;
- побудову освітнього процесу таким чином, щоб він забезпечував задоволення особистісних потреб та інтересів дошкільників;
- забезпечення матеріально-технічним обладнанням місць занять;
- діяльність колективу закладу як колективу однодумців;
- тісну співпрацю з батьками вихованців;
- створення умов для безперервної післядипломної освіти педагогічних кадрів;
- забезпечення науково-методичного супроводу процесу впровадження олімпійської освіти;
- створення умов для забезпечення соціального партнерства закладу дошкільної освіти з інституціями, що займаються поширенням олімпійської освіти та засад активного способу життя.

Додаткові організаційно-педагогічні умови мають забезпечити формування моральних і духовних якостей вихованців, а саме:

- формування у дошкільників за допомогою елементів олімпійської освіти мотивів до пізнавально-дослідницької, рухової, музично-мистецької, ігрової, комунікативної, продуктивної діяльності;
- створення умов для забезпечення педагогіки співпраці;
- орієнтація дошкільників на застосування в соціумі набутих компетентностей.

Висновки до розділу 4

Визначення структурно-функціональних елементів інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти дозволило розробити модель, як алгоритм, такого процесу.

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітнє середовище закладу дошкільної освіти можливе через освітні лінії Програми розвитку дітей «Я у світі» не порушуючи її структури

Інтеграція елементів олімпійської освіти в систему діяльності закладів дошкільної освіти позитивно впливає на фізичний, інтелектуальний та моральний розвиток дошкільників за умови поєднання роботи за Програмою розвитку дітей «Я у світі» та позанавчальних заходів.

Інформованість про Олімпійські ігри після експерименту у основній групі зросла на 26,82 % порівняно з контрольною групою ($p = 0,002$), перегляд спортивних телевізійних передач зріс на 40,33 % ($p = 0,001$), інформованість щодо олімпійської емблеми зросла на 19,29 % ($p = 0,016$), а інформованість про олімпійські нагороди на 15,07 % ($p = 0,013$). Мотивація до занять спортом в основній групі після експерименту зросла на 10,66 % порівняно з контрольною групою, проте ця різниця не є статистично значущою ($p = 0,269$), так само як і бажання дізнаватися про Олімпійські ігри зросло на 7,58 %, але різниця статистично незначуща ($p = 0,104$).

Для ефективного використання виховного потенціалу олімпійської освіти у процесі реалізації освітніх ліній Програми розвитку дітей «Я у світі» необхідно створення організаційно-педагогічних умов, які можна поділити на загальні та додаткові.

Дані досліджень опубліковані автором у публікаціях: 99, 102, 105, 109,

РОЗДІЛ 5

АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасна епоха – перша чверть XXI століття – характеризується стрімкими трансформаціями в усіх сферах суспільного життя: змінюються умови праці, способи комунікації, джерела отримання інформації, форми самореалізації та саморозвитку особистості. Ці процеси зумовлюють потребу у переосмисленні пріоритетів життєдіяльності людини, трансформації ціннісних орієнтацій та оновлення філософських засад освіти. Зміна освітньої парадигми передбачає її спрямованість на забезпечення якісних освітніх послуг, розвиток інтелектуального потенціалу особистості, утвердження гуманістичних засад освіти як безперервного процесу, що є ключовим чинником сталого розвитку суспільства.

Водночас, у контексті входження національної системи освіти в європейський освітній простір, модернізація галузі набуває особливої актуальності. Одним із пріоритетних напрямів цього процесу є забезпечення якісної освіти з перших її етапів – передусім у сфері дошкільної освіти, яка становить фундамент для подальшого особистісного, соціального та гармонійного розвитку дитини.

Розвиток дошкільної освіти виступає одним із ключових напрямів реалізації державної освітньої політики в Україні. Згідно із Законом України «Про дошкільну освіту», вона є обов'язковою початковою ланкою національної системи безперервної освіти, основною метою якої є забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку з урахуванням її вікових та інтелектуальних особливостей, формування моральних орієнтирів і набуття первинного соціального досвіду. «Ранній розвиток та дошкільна освіта надзвичайно важливі для забезпечення сталого розвитку суспільства і рівних можливостей для всіх дітей – майбутніх громадян» [90, с. 8].

Як відмічає голова Представництва UNICEF в Україні Мунір Мамедзаде, «дошкільна освіта закладає фундамент для навчання впродовж життя і є

ключовим фактором розкриття потенціалу кожної дитини. Покращення доступу до якісної, інклюзивної та безпечної дошкільної освіти є надзвичайно важливим завданням не лише з огляду на мету допомогти дітям досягти успіхів у навчанні, але й для їхнього цілісного розвитку завдяки інтегрованим послугам охорони здоров'я, харчування та захисту, які дають кожній дитині найкращий старт у житті» [291].

Частиною 2 статті 11 Закону України «Про освіту» передбачено: «Діти старшого дошкільного віку обов'язково охоплюються дошкільною освітою відповідно до стандарту дошкільної освіти» [160].

Треба зазначити, що на підконтрольній території України діє 13 452 заклади дошкільної освіти, в яких виховується 861 515 дітей (станом на 1.01.2024) [52]. Статистичні дані констатують, що навчанням у закладах дошкільної освіти охоплено 71,3% дітей дошкільного віку (станом 01.12.2023) [125].

Зважаючи на це, можна вести мову про те, що заклад дошкільної освіти, забезпечуючи вирішення освітніх, виховних та оздоровчих завдань, стає першою соціальною інституцією з виховання гармонійної особистості сучасного суспільства тому, що:

- 1) дошкільною освітою охоплено переважну більшість дітей;
- 2) це одне з освітніх середовищ, де можливо здійснювати:
  - цілісне та методично виважене поєднання процесів навчання й виховання на основі дотримання фундаментальних дидактичних принципів;
  - адаптувати зміст освіти до психофізіологічних та інтелектуальних особливостей дітей відповідного вікового етапу;
  - забезпечити раціональну організацію режиму освітньої діяльності дошкільників відповідно до гігієнічних, вікових та психофізіологічних норм;
  - реалізувати особистісно орієнтований підхід у педагогічному процесі шляхом урахування індивідуальних потреб, природних задатків і рівня обдарованості кожної дитини;

- організувати освітній процес із урахуванням необхідного обсягу фізичної активності як чинника гармонійного розвитку дитини;
- впровадити цілеспрямовану систему освітньо-виховної роботи з батьками, орієнтовану на формування їхньої педагогічної культури та усвідомленої участі в розвитку дитини.

Зміни в царині системи освіти й виховання, що відбуваються у зв'язку з потребою її гуманізації, актуалізують звернення до нетрадиційних джерел, що утверджують пріоритет загальнолюдських моральних і духовних цінностей. Одним із перспективних шляхів реалізації такого підходу є впровадження технологій олімпійської освіти у роботу з дітьми та молоддю.

Освітня модель цілісного розвитку особистості французького педагога, громадського діяча, ініціатора відродження сучасних Олімпійських ігор П. де Кубертена передбачає гармонійний розвиток духовних, інтелектуальних і фізичних якостей людини. Його педагогічна концепція вирізнялася багатогранністю, охоплювала різні дисципліни й теми, а також була спрямована на досягнення конкретних соціальних, культурних і гуманітарних цілей засобами спорту. Вона залишається актуальною і в XXI ст. Проведені нами дослідження, довели, що її елементи, у певній мірі, є одними з напрямів, що сприяють вирішення завдань, котрі стоять перед сучасною українською освітою, і, передусім, дошкільною.

Перед тим, як приступати до досягнення мети нашого дослідження, нам було необхідно визначити ставлення до олімпійської освіти всіх учасників освітнього процесу закладів дошкільної освіти: вихователів, вихованців та їхніх батьків.

Зважаючи на те, що місія вихователя у закладі дошкільної освіти, як і багато років потому, полягає у сприянні гармонійному розвитку особистості, формуванні індивідуальної ідентичності через засвоєння культурних надбань людства з використанням різноманітних освітніх інструментів, нам необхідно було, передусім, дізнатися про їх ставлення до олімпійської освіти.

Аналіз результатів опитування 184 вихователів виявив, що 80,13 % респондентів вважають за доцільне знайомство дітей дошкільного віку з олімпійським рухом та Олімпійськими іграми, оскільки це буде сприяти реалізації Базового компоненту дошкільної освіти України. Разом із тим, 78,85 % вихователів вважають, що впровадження олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти позитивно вплине на розширення світогляду дитини, а 89,74 % – на посилення їх мотивації до занять спортом. Також, 83,97 % вихователів упевнені в тому, що спілкування з видатними спортсменами викликати зацікавлення у дітей дошкільного віку, а 85,9 % – вважають, що інформування дітей про успіхи українських спортсменів на Олімпійських іграх матиме позитивний вплив на формування у дітей почуття патріотизму та гордості за Батьківщину. Важливою для нашого дослідження виявилася інформація про те, що всього 61,54 % вихователів знайомі з олімпійськими цінностями, проте 33,97 % респондентів мають бажання впроваджувати олімпійську освіту у своєму закладі, а ще 57,69 % вихователів – за наявності методичного забезпечення.

Опитування 309 батьків дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти в різних регіонах України, виявило те, що 57,61 % дітей займається у спортивних секціях; 66,67 % батьків самі займаються спортом; 94,47 % – вважають заняття фізичною культурою і спортом важливими і потрібними для розвитку їх дитини. На жаль, тільки 48,87 % батьків відвідують спортивні заходи, в яких бере участь їх дитина. У порівнянні з вихователями менше батьків (54,37 %) ознайомлені з олімпійськими цінностями. Як і вихователі, 82,85 % батьків вважають корисним інформування дітей про успіхи українських спортсменів на Олімпійських іграх; 81,55 % респондентів переконані у тому, що знайомство дітей з олімпійськими видами спорту сприятиме посиленню їх мотивації до занять спортом та розширенню світогляду; 79,29 % батьків позитивно ставляться до впровадження елементів олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти.

Аналізуючи доступні наукові та науково-методичні матеріали, нам не вдалося знайти інформацію про рівень обізнаності дітей старшого дошкільного віку з олімпійської тематики. За узгодженням з батьками, опитування 323 вихованців закладів дошкільної освіти в рамках нашого дослідження дозволили виявити, що 79,59 % дітей мають уявлення про Олімпійські ігри; 63,16 % – спостерігали за Іграми по телебаченню; 77,71 % дошкільників впізнали у наданому зображенні олімпійський символ; 91,64 % – указали, що нагородами на Олімпійських іграх є медалі. Нами було виявлено, що 97,21 % дітей уміють розрізняти літні та зимові види спорту; 78,95 % – мріють стати у майбутньому олімпійськими чемпіонами, а 91,02 % – мають бажання отримати більше інформації про Олімпійські ігри.

Результати констатуючого етапу експерименту засвідчили позитивне ставлення учасників освітнього процесу до олімпійської освіти та за певних організаційно-педагогічних умов вони згодні впроваджувати її в систему роботи закладу дошкільної освіти.

На початку творчо-перетворюючого етапу педагогічного експерименту ми зіставили стан інформованості дошкільників основної (ЗДО №№ 225, 168) та контрольної (ЗДО №№ 383, 432) груп з питань олімпійської освіти, який показав, що різниця між показниками інформованості дошкільників основної та контрольної груп щодо питань олімпійської освіти до експерименту є статистично незначущою на рівні $p > 0,05$ за усіма сімома показниками, а саме: інформованість про Олімпійські ігри; перегляд спортивних телевізійних передач; інформованість щодо олімпійської емблеми; інформованість про олімпійські нагороди; інформованість щодо зимових видів спорту; мотивація до занять спортом; бажання дізнаватися про Олімпійські ігри.

З метою проведення педагогічного експерименту нами була розроблена Структурно-функціональна модель інтеграції олімпійської освіти в освітню діяльність закладів дошкільної освіти, що графічно відображає єдність та закономірність функціональних характеристик його структурних елементів. процесу дослідження. Також, для вихователів групи основних закладів

дошкільної освіти (№ 225 та № 168 м. Київ) було передано розроблені нами практичні рекомендації щодо інтеграції елементів олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі» для закладів дошкільної освіти та проведено семінар-практикум і майстер-клас.

Педагогічним колективам основних закладів дошкільної освіти (№№ 225, 168) було запропоновано проводити роботу з інтеграції елементів олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі», «Дитина у соціумі», «Особистість дитини», «Діяльність дитини», що є однаковими для обох закладів. Крім того, у закладі дошкільної освіти № 225 інтеграція відбувалася в освітні лінії «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури», а у закладі № 168 – в освітні лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Мовлення дитини».

Незважаючи на часткові відмінності інтеграції елементів олімпійської освіти (дві відмітні освітні лінії), результати заключно-констатуючого етапу педагогічного експерименту свідчать про позитивні зрушення у показниках закладів дошкільної освіти основної групи, а саме: інформованість про Олімпійські ігри після експерименту зросла на 26,82 % порівняно з контрольною групою ($p = 0,002$), перегляд спортивних телевізійних передач зріс на 40,33 % ($p = 0,001$), інформованість щодо олімпійської емблеми зросла на 19,29 % ($p = 0,016$), а інформованість про олімпійські нагороди – на 15,07 % ($p = 0,013$). Інформованість щодо зимових видів спорту як в основній, так і у контрольній групі склала 100 %. Мотивація до занять спортом в основній групі після експерименту зросла на 10,66 % порівняно з контрольною групою, проте ця різниця не є статистично значущою, так само як і бажання дізнаватися про Олімпійські ігри зросло на 7,58 %, але різниця статистично незначуща ($p = 0,104$).

Одним із ключових чинників, що зумовлювали досягнення позитивних результатів у діяльності основних закладів дошкільної освіти, була належна підготовка педагогічних кадрів. У ході дослідження педагогічні працівники закладів дошкільної освіти та батьки дошкільників мали можливість

отримувати фахові консультації з практичних питань, що викликали у них професійний інтерес.

Результати дослідно-експериментальної роботи з упровадження структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в процес реалізації «Я у світі» Програми розвитку дитини від народження до шести років у закладах дошкільної освіти не лише засвідчили позитивні зміни в компетентностях дошкільників основної групи закладів, а й підтвердили перспективність широкого впровадження цієї моделі в освітню практику.

У результаті дисертаційного дослідження було визначено три групи даних.

Перша група. Підтверджено, що

- інформованість з олімпійської тематики має позитивний вплив на розширення світогляду дітей та їх мотивацію до занять спортом [19, 20, 25, 37, 230, 250, 269];

- олімпійська освіта є важливим чинником соціалізації дітей, формування у них патріотичних почуттів та громадянської позиції [31, 33, 58, 223, 230].

Друга група. Доповнено дані про те, що:

- комплексне застосування елементів олімпійської освіти позитивно впливає на формування гуманістичних цінностей та загальнокультурний розвиток дошкільників [33, 59, 92, 169, 224, 223, 269];

- доповнено форми і засоби інтеграції елементів олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти, а саме: використання репродукцій картин, пов'язаних з Олімпійськими іграми; давньогрецький вазопис як засіб знайомства з видами атлетики давніх Олімпійських ігор; мозаїку та конструктор «Lego»; дерев'яні палички; гру «Тангам»; карток для набуття математичних компетентностей (пов'язані з олімпійським спортом); фотографій, що демонструють різні емоції спортсменів; олімпійські квести [16, 35, 59, 75, 231, 274, 292].

Третя група. Абсолютно новим є:

- розробка структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти;
- підбір і систематизація матеріалів для інтеграції елементів олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі»;
- визначення сукупності організаційно-педагогічних чинників, що сприяють впровадженню олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти;
- розробка практичних рекомендацій для педагогічних працівників щодо інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

1. Узагальнення науково-методичної літератури, мережі Інтернет та практичного досвіду дало змогу констатувати, що дослідниками з різних країн світу опрацьовано низку актуальних проблем, пов'язаних із розвитком і впровадженням олімпійської освіти в діяльність закладів освіти. Водночас залишаються невирішеними окремі питання, зокрема – відсутність цілісного підходу до впровадження олімпійської освіти в освітнє середовище закладів дошкільної освіти, недостатня розробленість змістового, організаційно-методичного забезпечення цього процесу в умовах сучасного українського дошкілля.

2. Олімпійська освіта як складова педагогічної діяльності має глибокі історичні витоки, що ведуть до традицій Стародавньої Греції, та є спадкоємицею спортивної й олімпійської педагогіки, концептуальні засади якої були закладені П'єром де Кубертенем – педагогом, громадським діячем та ініціатором відродження сучасних Олімпійських ігор. У сучасній системі освіти вона посідає важливе місце як ефективний засіб виховання дітей і молоді, сприяючи гуманізації освітнього процесу.

3. Аналіз доступної літератури дає підстави стверджувати, що у світі не існує спеціальних програм з олімпійської освіти для закладів дошкільної освіти; відсутній системний підхід до здійснення цієї педагогічної діяльності. Заходи з олімпійської освіти у всіх країнах ініціюються національними олімпійськими комітатами і проводяться у рамках Олімпійського дня або з нагоди проведення чергових Олімпійських ігор.

4. Заклади дошкільної освіти відіграють ключову роль у формуванні у дитини основ фізичного здоров'я, духовної культури, патріотичної свідомості та шанобливого ставлення до історії, віри й культурних надбань свого народу.

Результати аналізу розмаїття сучасних освітніх програм, розроблених відповідно до оновленого Базового компоненту дошкільної освіти, засвідчують їхню спрямованість на формування у дошкільників ціннісного ставлення до світу, засвоєння етичних норм і морально-духовних орієнтирів, що може

посилюватися використанням елементів олімпійської освіти, яка базується на гуманістичних олімпійських цінностях.

5. Результати дослідження рівня обізнаності та ставлення учасників освітнього процесу закладів дошкільної освіти до олімпійської освіти дали змогу встановити, що:

– 80,13 % вихователів вважають, що знайомство дітей дошкільного віку з олімпійським рухом та Олімпійськими іграми буде сприяти реалізації Базового компоненту дошкільної освіти України, а 78,85 % – позитивно вплине на розширення світогляду дитини; 89,74 % – упевнені у тому, що знайомство дітей дошкільного віку з олімпійськими видами спорту посилить їх мотивації до занять спортом; 85,9 % впевнені у позитивному впливі інформування дітей про успіхи українських спортсменів на Олімпійських іграх на формування у них почуття патріотизму та гордості за Батьківщину; 33,97 % вихователів мають бажання впроваджувати олімпійську освіту у своєму закладі, а ще 57,69 % вихователів – за наявності методичного забезпечення;

– 66,67 % батьків дошкільників займаються спортом, при цьому 57,61 % їх дітей відвідують спортивні секції; 94,47 % – вважають заняття фізичною культурою і спортом важливими і потрібними для розвитку їх дитини; 81,55 % респондентів переконані у тому, що знайомство дітей з олімпійськими видами спорту сприятиме посиленню їх мотивації до занять спортом та розширенню світогляду; 79,29 % батьків позитивно ставляться до впровадження елементів олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти;

– 79,59 % дітей мають уявлення про Олімпійські ігри; 63,16 % – спостерігали за Іграми по телебаченню; 77,71 % дошкільників впізнають і називають олімпійський символ; 91,64 % – указують нагородами на Олімпійських іграх медалі; 97,21 % дітей розрізняють літні та зимові види спорту; 91,02 % – мають бажання отримати більше інформації про Олімпійські ігри;

– 61,54 % вихователів та 54,37 % батьків знайомі з олімпійськими цінностями.

6. Проведені теоретичні дослідження дали змогу обґрунтувати та розробити структурно-функціональну модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, яка графічно відображає у єдності і закономірності функціональні особливості структурних елементів процесу дослідження. У процесі дослідження було визначено організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективність цієї інтеграції, та доведено, що впровадження олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти є цілісним педагогічним процесом, функціонування якого можливе за умови дотримання певних педагогічних і організаційних вимог.

7. Підбір і систематизація дидактичних матеріалів дозволили інтегрувати елементи олімпійської освіти в освітні лінії Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі», а саме: «Дитина у соціумі», «Особистість дитини», «Діяльність дитини», «Дитина в природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Мовлення дитини».

8. Експериментальне впровадження структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти підтвердило її ефективність як інноваційної педагогічної технології. Досягнення позитивних результатів стало можливим за умови забезпечення визначених організаційно-педагогічних умов, які можна поділити на основні (створення комфортного освітнього середовища; побудову освітнього процесу таким чином, щоб він забезпечував задоволення особистісних потреб та інтересів дошкільників; забезпечення матеріально-технічним обладнанням місць занять; діяльність колективу закладу як колективу односторонців; тісну співпрацю з батьками вихованців; створення умов для безперервної післядипломної освіти педагогічних кадрів; забезпечення науково-методичного супроводу процесу впровадження олімпійської освіти; створення умов для забезпечення соціального партнерства закладу дошкільної освіти з

інституціями, що займаються поширенням олімпійської освіти та засад активного способу життя) та додаткові (формування у дошкільників за допомогою елементів олімпійської освіти мотивів до пізнавально-дослідницької, рухової, музично-мистецької, ігрової, комунікативної, продуктивної діяльності; створення умов для забезпечення педагогіки співпраці; орієнтація дошкільників на застосування в соціумі набутих компетентностей).

9. Якщо різниця між показниками інформованості дошкільників основної та контрольної груп щодо питань олімпійської освіти до експерименту була статистично незначущою на рівні $p > 0,05$ за усіма сімома показниками, то результати заключно-констатуючого етапу педагогічного експерименту з впровадження структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти свідчать про позитивні зрушення у показниках закладів дошкільної освіти основної групи (№№ 225, 168 м. Києва), а саме: інформованість про Олімпійські ігри після експерименту зросла на 26,82% порівняно з контрольною групою ($p = 0,002$), перегляд спортивних телевізійних передач зріс на 40,33 % ($p = 0,001$), інформованість щодо олімпійської емблеми зросла на 19,29 % ($p = 0,016$), а інформованість про олімпійські нагороди – на 15,07 % ($p = 0,013$). Інформованість щодо зимових видів спорту як в основній, так і у контрольній групі склала 100 %. Мотивація до занять спортом в основній групі після експерименту зросла на 10,66 % порівняно з контрольною групою, проте ця різниця не є статистично значущою, так само як і бажання дізнаватися про Олімпійські ігри зросло на 7,58 %, але різниця статистично незначуща ($p = 0,104$).

Результати дослідно-експериментальної роботи з упровадження структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти через використання елементів олімпійської освіти у процесі реалізації Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі» в закладах дошкільної освіти продемонстрували позитивні зрушення рівня моральної та соціальної компетентності дошкільників закладів основної групи, їх мотивації

до занять спортом, розширення їх світогляду, принципів взаємодії в колективі, а також зростання інтересу до олімпійських цінностей. Крім того, результати підтвердили перспективність широкого впровадження цієї моделі в освітню практику, зокрема, як ефективного засобу формування всебічно розвинутої особистості в умовах сучасної дошкільної освіти.

Перспектива подальших досліджень полягає у розробці навчально-методичного супроводу процесу інтеграції олімпійської освіти у практику роботи закладів дошкільної освіти.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з використання елементів олімпійської освіти в системі роботи закладу дошкільної освіти

Метою педагогічної діяльності в контексті олімпійської освіти дітей дошкільного віку є забезпечення гуманістичного впливу на формування особистості через цінності та ідеї, притаманні олімпійському руху. Оскільки олімпійський рух тісно пов'язаний із фізичною культурою та спортом, на дошкільному етапі розвитку дитини така освіта має набувати фізкультурно-гуманістичного спрямування, яке передбачає освітні заходи, що поєднують розвиток фізичних якостей, набуття життєво важливих рухових якостей із формуванням моральних цінностей, таких як повага, дружба, чесна гра та прагнення до досконалості.

Освітній процес доцільно організовувати таким чином, щоб створювати умови для розвитку внутрішньої мотивації дошкільника до самовдосконалення, самопізнання і прагнення до досягнень. Особливу увагу слід приділяти вихованню таких якостей, як наполегливість, відповідальність, взаємоповага, що є характерними для спортсмена-олімпійця, з урахуванням індивідуальних потреб та вікових можливостей дітей.

З метою досягнення позитивних результатів впровадження олімпійської освіти в освітній простір закладу дошкільної освіти варто дотримуватись обґрунтованих методичних підходів, що відповідають їх віковим та психофізіологічним особливостям:

- олімпійське виховання та формування мотивації до фізичної активності мають здійснюватися з урахуванням індивідуальних можливостей і розвитку дітей на дошкільному етапі;

- впроваджувати елементи олімпійської освіти варто шляхом інтеграції з провідними освітніми напрямками, визначеними у Базовому компоненті дошкільної освіти, забезпечуючи цілісність і змістовність освітнього процесу;

– оскільки гра є провідною діяльністю у дошкільному віці, саме вона створює природне середовище для розвитку дитини, зміцнення її здоров'я та формування ключових компетентностей. У зв'язку з цим доцільно широко застосовувати ігрові методи у процесі ознайомлення дітей з Олімпійськими іграми. Через гру ефективно формуються початкові уявлення про олімпійський рух та стимулюється інтерес до фізичної активності;

– у старшому дошкільному віці спостерігається активний розвиток самооцінки та елементів самосвідомості. Оцінка дитиною власних дій значною мірою залежить від реакції дорослих. Тому важливо, щоб педагогічна оцінка участі дітей у фізкультурних заходах, а також їх знань про Олімпійські ігри, була підтримувальною та мотиваційною. Позитивне підкріплення сприяє посиленню інтересу до олімпійської тематики, активізує пізнавальну діяльність і підвищує зацікавленість у подальшому фізичному розвитку.

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію

«Особистість дитини»

Необхідність залучення дошкільнят до фізичної культури і спорту, включаючи олімпійський рух, зумовлене їх потребою в руховій активності, у здоровому способі життя, у пізнанні свого організму, його можливостей та розумінням ролі спорту в особистому житті й житті суспільства.

Фізичне виховання дошкільника передбачає не тільки формування різноманітних рухових умінь і навичок, а й набуття чуттєвого досвіду пізнання власних фізичних можливостей і свого місця в навколишньому світі. Відмітна риса фізичного виховання дітей дошкільного віку – це органічний зв'язок із розумовим вихованням.

Олімпійський рух – важлива частина культури людства, і знайомство з його історією, безсумнівно, має стати частиною освіти дітей, починаючи з дошкільного віку.

Під час занять з фізичної культури ми пропонуємо знайомити дітей з олімпійськими видами спорту, використовуючи різноманітні дидактичні засоби, зокрема картки, плакати, відеоматеріали тощо.

1. Картки на знання назв олімпійських видів спорту:

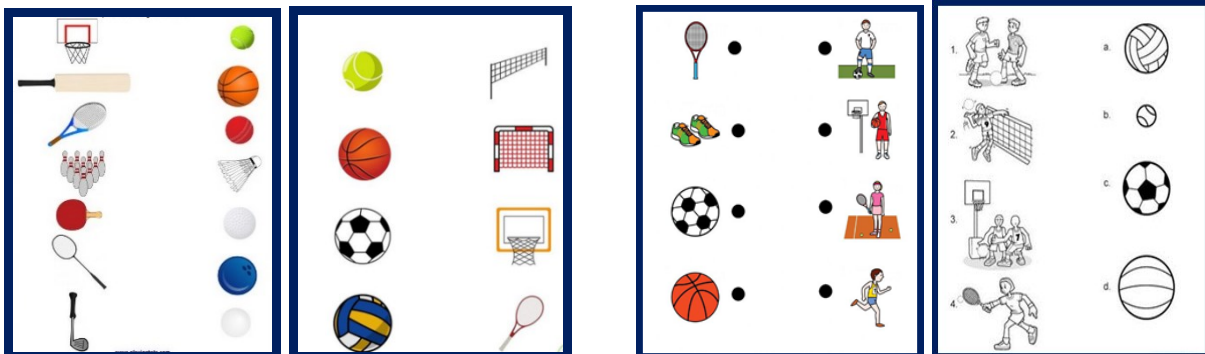

Зимові види спорту

Літні види спорту

2. Картки на знання інвентарю, притаманного видам спорту

«Здогадайся, куди має потрапити кожний м'яч»   «Визнач, кому що потрібно?»

3. Картки на розвиток уваги (визначення відмінностей)

4. Картки на визначення зайвого елемента (який предмет і чому?)

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію

«Дитина у соціумі»

Соціалізація дитини дошкільного віку полягає в його вмінні правильно орієнтуватися в соціальному середовищі, усвідомлювати цінність як власної особистості, так і інших людей, а також виражати свої почуття й ставлення до світу відповідно до культурних норм суспільства. Саме період дошкільного дитинства є найбільш сприятливим для соціального становлення особистості.

Великого значення набувають стосунки дитини із членами сім'ї. Формування уявлень про олімпізм та Олімпійські ігри через бесіди батьків, читання книжок, перегляд телевізійних передач може стати частиною фізичного, естетичного та морального виховання дитини.

Спілкування з відомими спортсменами, тренерами під час Олімпійських уроків, змагань, майстер-класів сприяє не тільки пізнанню дітьми їх спортивного шляху в досягненні високих результатів, а формує інтерес до занять фізичними вправами через моральний та естетичний образ олімпізму, «соціальну компетентність, збагачує соціальні уміння, розвиває творчі здібності».

Дитячий колектив дошкільного закладу освіти – це специфічне освітнє середовище, у якому дитина вчиться навичкам спілкування та встановлення контактів з однолітками, а також набувати соціальних навичок у колективі: умінь знаходити спільну мову, встановлювати правила поведінки в групі зважаючи на інтереси одне одного.

Діти навчаються жити в суспільстві, підкорятися і бути учасниками групової спільноти. Соціалізація в колективі більш природно й цікаво відбувається в момент захоплюючої гри або спортивного змагання, які дозволяють створити в дітей уявлення про Олімпійські ігри як мирне змагання з метою фізичного вдосконалення людей, у якому беруть участь народи всього світу. Під час таких сюжетних ігор виявляються можливості для дитини загартувати характер, проявити лицарські якості (Fair Play), отримати перші уроки дружби, взаємодопомоги, командних взаємовідносин, усвідомити власні сили і спробувати поставити свій рекорд.

Відвідування змагань або перегляд телетрансляцій змагань з олімпійських видів спорту за участі видатних спортсменів свого району, міста, країни сприяє формуванню патріотичних почуттів та громадянської гідності у дошкільників, підсилює емоційне переживання успіхів спортсменів і формує у дітей відчуття причетності до спортивних досягнень своєї країни.

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію

«Дитина в природному довкіллі»

Сьогодні питання взаємодії людини з природою розглядаються як глобальна екологічна проблема, оскільки за масштабом поширення вона охоплює всю планету і всі сфери життєдіяльності людей. Така реальна ситуація змушує світову спільноту вживати дієвих заходів, спрямованих на мінімізацію шкідливого впливу діяльності людини на навколишнє середовище, оптимізацію використання природних ресурсів, досягнення гармонійних відносин між суспільством і природою.

Важливо ознайомити дошкільників з «правилами поведінки на спортивних спорудах з метою збереження їх у чистоті і порядку; бережливим ставленням до використання природних ресурсів у повсякденному житті і під час занять фізичною культурою і спортом; турботою про збереження зелених зон на території спортивних майданчиків» [Лимаренко Тернопіль 2024].

Вагомий внесок у формування дбайливого ставлення до природи й довкілля принесуть екскурсії (піші походи) у природу, під час яких в ігровій формі можна навчати дітей використовувати природний матеріал для творчості. Після екскурсії варто провести STEAM-заняття «Мистецтво природи» зі створення олімпійських кілець, використовуючи предмети з природи (шишки, листя, пелюстки квітів, мушлі, камінці, гілочки тощо).

Олімпійські кільця з природного матеріал

Ця діяльність містить багато пізнавального:

- це чудова сенсорна діяльність з пошуку природних предметів, які будуть використані у процесі дитячої творчості;
- розвиток математичних здібностей через підрахунок кількості пелюсток квітів, камінців чи інших предметів потрібних для кожного кола;
- набуття технологічних навичок та розвиток творчих здібностей у процесі створення кілець (накладання різних предметів один на одного і розміщення кілець);
- можливість для дитини побачити і відчувати свої художні можливості.

Після екскурсій на спортивні арени варто запропонувати дітям використати потенційне сміття (картонні коробки, пластикові контейнери, обрізки кольорового паперу тощо) для творчості – створення макетів спортивних споруд та спортивного обладнання.

Конструювання може відбуватись як індивідуально, так і в групі, що відкриває широкі можливості для розвитку різних якостей у дітей. Працюючи самостійно, дитина вчиться зосередженості, відповідальності та вмінню доводити справу до кінця. У спільній діяльності, натомість, формуються навички командної роботи: діти вчаться домовлятися, розподіляти обов'язки, слухати одне одного та приймати спільні рішення. Така взаємодія сприяє розвитку комунікабельності, емпатії й здатності діяти в колективі, а також посилюється мотивація до власної фізичної активності та наслідування позитивних прикладів.

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію

«Дитина у світі культури»

Художньо-естетичне виховання дітей дошкільного віку – цілеспрямована діяльність з формування всебічно розвиненої особистості; процес навчання дитина бачити красиве, розуміти твори мистецтва та втілювати власні творчі ідеї.

Олімпійська історія має у своєму розпорядженні чимало творів мистецтва, які з відповідними коментарями та поясненнями можуть сприяти формуванню художньо-естетичних уподобань дітей:

Твори мистецтва	Опис	Твори мистецтва	Опис
	Стародавня Олімпія – місце проведення Олімпійських ігор Стародавньої Греції. Реконструкція		Дитя Геракл душить змія, посланих вбити його в колиці. Мармур. Стародавній Рим. II ст. Капітолійські музеї, палаццо Нуово. Рим, Італія
	Статуя Зевса в Олімпії. Гравюра. Мартен ван Хемскерк. XVI ст. Нідерланди		Нагородження переможця у кінних змаганнях. Червонофігурна кераміка. 400–375 рр. до н. е. Британський музей. Лондон, Велика Британія
	Змагання озброєних атлетів у бігу. Кнілле Отто. 1879 р.		Суддівство змагань борців на давньогрецьких Олімпійських іграх. Том Ловелл
	Філіппідес біжить із Марафона, щоб принести звістку про перемогу греків над персами. Том Ловелл		

Важливим моментом формування художньо-естетичних вподобань дітей є використання Арт-технологій у процесі продуктивної діяльності, в результаті якої з'являється певний продукт. До продуктивних видів діяльності у закладі дошкільної освіти відноситься малювання, ліплення, аплікація та конструювання. Корисним матеріалом у процесі продуктивної діяльності дошкільників можуть стати олімпійські символи: олімпійські кільця, олімпійський смолоскип, олімпійські талісмани.

Розвитку навичок декоративного малювання та ознайомленню з видами атлетики у програмах античних Олімпійських іграх сприятиме знайомство дітей з мистецтвом Стародавньої Греції, зокрема на прикладі вазопису:

Твори мистецтва	Опис	Твори мистецтва	Опис
	Теракотова панафінейська призова амфора бл. 530 р. до н.е.		Теракотова Панафінейська призова амфора бл. 500 р. до н.е. Метрополітен
	Панафінейська призова амфора 332-331 рр. до н.е. Британський музей, Лондон.		Аттична Панафінейська амфора (фрагмент), 490-480 рр. до н.е. Музей Гетті
	Аттична червонофігурна амфора, 510-500 рр. до н.е. Музей Гетті		Теракотовий скіфос (глибока чашка для пиття), бл. 500 р. до н.е. Музей Метрополітен, Нью-Йорк
			
Приклади давньогрецьких ваз для розмальовок			

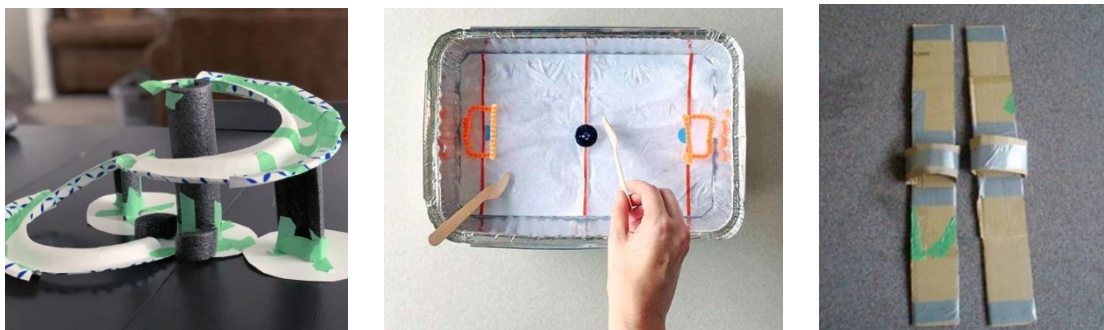
У сучасних програмах дошкільного виховання особлива увага приділяється дитячому конструюванню, яка розглядається як одна з провідних. Під дитячим конструюванням мається на увазі створення різних конструкцій і моделей з будівельного матеріалу, деталей конструктора, виготовлення виробів із паперу, картону, різного природного матеріалу.

У дітей, які захоплюються конструюванням, добре розвинена фантазія, уява, логічне та математичне мислення.

Конструювання олімпійської атрибутики

Картонна гра – це найекономніша гра. Це також чудовий творчий, практичний спосіб дати дітям змогу вчитися, розвиватися, знайомитися з олімпійськими видами спорту. Крім того, використання потенційного сміття (картонних коробок, пластику, елементів деревини тощо) сприяє долученню дошкільників до участі у сталому розвитку суспільства (рисунок 4.7).

Конструювання макетів спортивних споруд та інвентарю із потенційного сміття

Театральне мистецтво тісно пов'язане з музикою, яка впливає на ті частини мозку, де зароджуються здібності людини до співпереживання, довіри та співпраці, і цим, можливо, пояснюється, чому вона не була забута в жодній зі світових культур.

Відомо, що в Стародавній Греції під час Олімпійських ігор перед глядачами виступали не лише спортсмени, а й музиканти, поети, філософи. Мистецтво здавна було невід'ємною складовою атлетичних змагань. Ця традиція, за яку так уболівав П'єр де Кубертен, продовжилася до сьогодні.

Під час проведення у закладі дошкільної освіти заходів з олімпійською тематикою доцільно використовувати не лише музичний супровід (олімпійський гімн, спортивні марші, пісні спортивної тематики; знайомство з ритмом і темпом тощо), а й театралізовані міні-вистави за участю дошкільників. Через втілення образів персонажів дошкільники відчують атмосферу певної історичної епохи та переймають позитивні риси героїв, яких вони зображують. Для таких вистав можна використовувати міфи про виникнення Олімпійських ігор у Стародавньої Греції, історії про переможців Ігор тощо.

До участі у міні-виставах варто залучати батьків дошкільників, що сприятиме формуванню вищої оцінки досягнень своїх дітей і гордість за них; можливості спостереження за своїми дітьми на тлі їхніх однолітків; встановленню дружніх зв'язків з іншими дітьми та їхніми батьками.

У той самий час участь дорослих у спільній діяльності з дітьми спричиняє помітні позитивні зміни в їхньому розвитку, забезпечує емоційну підтримку, сприяє формуванню довірливих взаємин:

- присутність і активна участь батьків у заходах викликає у дітей особливу радість, підвищує їхню мотивацію та сприяє досягненню успіхів у діяльності;
- навіть епізодична увага з боку членів родини викликає у дитини відчуття значущості й формує почуття власної гідності;

- залучення до взаємодії з іншими дорослими розширює соціальний досвід дитини, збагачує її уявлення про соціальні ролі та створює позитивні приклади для наслідування;
- для дітей із неповних сімей такі форми взаємодії частково компенсують брак емоційного контакту, допомагаючи задовольнити потребу в увазі, турботі та теплій підтримці.

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Сенсорна гра – діяльність, яка спонукає дітей досліджувати навколишній світ, використовуючи одне або кілька чуттів, зокрема: зір, дотик, смак, нюх, звук, вестибулярний апарат.

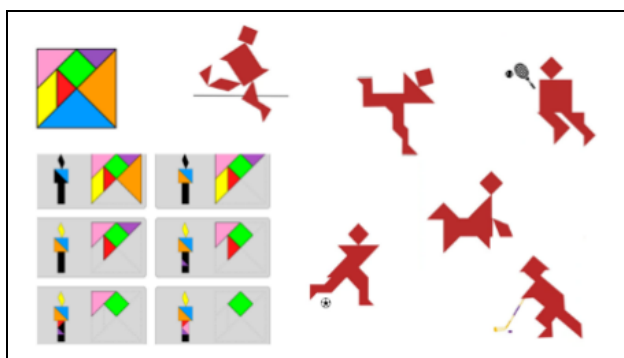
Органи чуття і їх значення у житті дитини

Органи чуття	Інформація, що отримує дитина через органи чуття
Очі (зір)	Зір включає в себе візуальні елементи і сприйняття речей очима. Сенсорна діяльність, що стимулює зір, включає у гру кольори, форми та візерунки.
Вуха (слух)	Слух дає змогу дітям розрізняти звуки і допомогти стимулювати це почуття під час гри.
Язик (смак)	Розвиток почуття смаку важливий для розрізнення солодкого, солоного, кислого та гіркого смаку. Під час гри діти розвивають свої смакові симпатії й антипатії.
Ніс (нюх)	Нюх допомагає вловлювати тисячі запахів. Сприйняття навколишніх запахів допомагає розвивати нюх, розпізнавати запахи та асоціювати їх із різними видами діяльності.
Шкіра (дотик)	Дотик дає змогу через шкіру фізично відчувати предмети навколо себе. Він дозволяє визначати текстуру предмета, температуру та вібрації.
Вестибулярний апарат (відчуття рівноваги та положення в просторі, прискорення)	Вестибулярний сенс пов'язаний з рухом і рівновагою, дає змогу усвідомлювати своє положення у просторі.

Олімпійська тема дозволяє знайти застосування у сенсорно-пізнавальному просторі дошкільника.

Так, ми пропонуємо використовувати давню гру «Тангам» – захопливу головоломку, що складається з семи геометричних фігур, які потрібно скласти

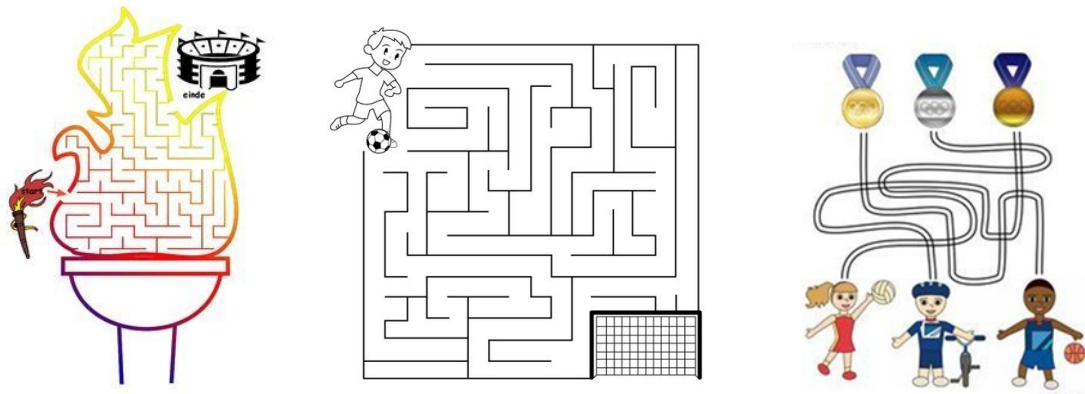
в певному порядку, щоб утворити нову, більш складну форму. Це може бути зображення людини, тварини, предмета побуту, букви, цифри тощо. Ми пропонуємо складати спортсменів з певного виду спорту. Під час складання танграма необхідно дотримуватися двох основних правил: по-перше, потрібно використати всі сім елементів; по-друге, фігури мають розміщуватися поруч, але не можуть накладатися одна на одну. Така гра не лише розвиває логічне мислення, уяву та просторове сприйняття, а й сприяє розвитку терпіння й уважності. Танграм сприяє розвитку в дітей здатності грати за правилами та дотримуватись інструкцій, формує наочно-образне мислення, уяву, увагу. Завдяки цій головоломці діти краще розуміють поняття кольору, розміру та форми, розвивають сприймання й комбінаційні здібності, знайомляться з олімпійськими видами спорту. Це ефективний інструмент для гармонійного розвитку пізнавальних процесів у дошкільному та молодшому шкільному віці.

Використання гри «Тангам» для ознайомлення з олімпійськими видами спорту

Застосовуючи елементи STEM-освіти, що передбачає отримання теоретичних наукових знань у ході практичної діяльності, доцільно пропонувати дошкільникам виготовлення олімпійського смолоскипа, нагородного вінка, медалей (з пластиліну, глини, паперу), які можна використати під час олімпійських заходів.

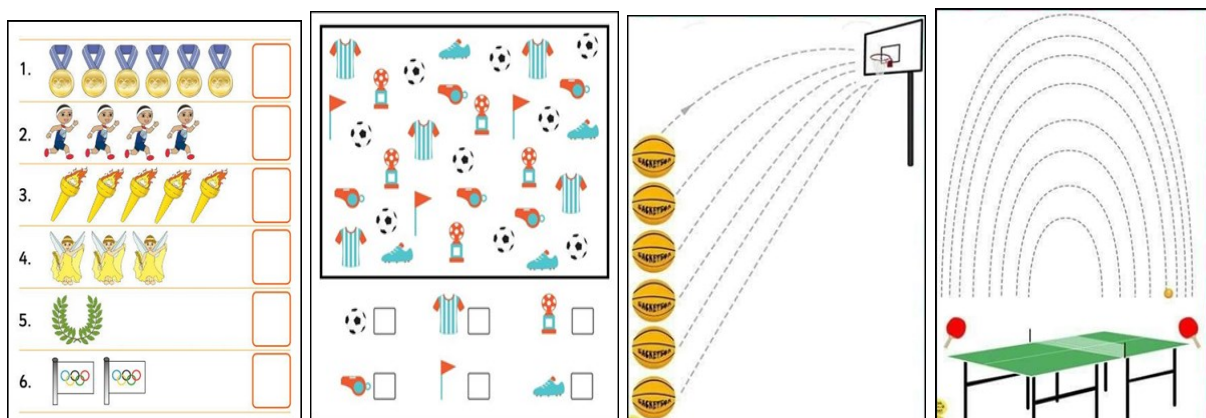
Розвитку дрібної моторики і розвитку уваги сприятиме проходження дитиною олімпійського лабіринту:

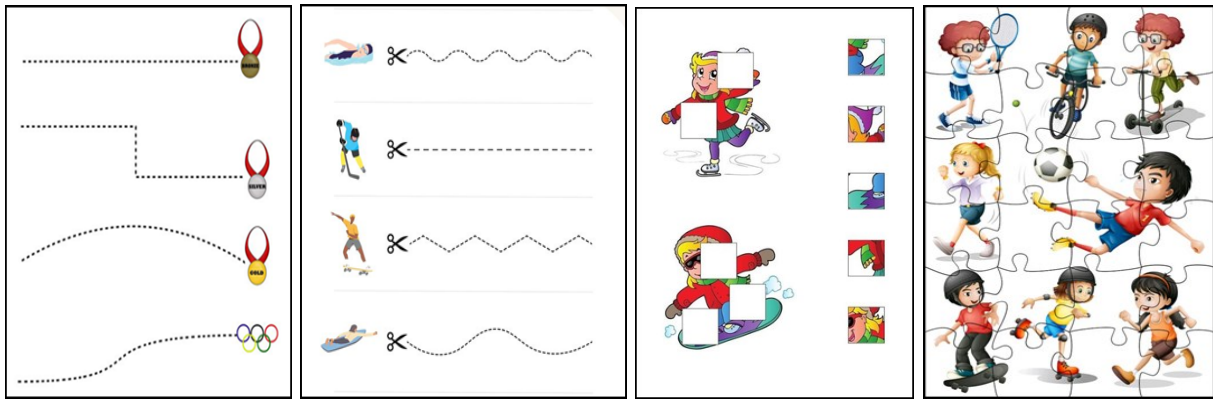

Для розвитку дрібної моторики доцільно використовувати мозаїку та конструктор «Lego». Завдяки їх елементів дитина може викладати олімпійські символи. Під час прогулянок та екскурсій для створення олімпійських символів доцільно збирати природні матеріали (різнокольорові камінці, ягоди тощо) для подальшого їх використання у творчій діяльності:

Для логіко-математичного розвитку в рамках освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» ми пропонуємо олімпійський дидактичний матеріал у вигляді карток, які допоможуть дитині у цікавій формі здобути основи рахунку та підготують руку до письма:

Треба відмітити, що сенсорні ігри сприяють розвитку мовлення, когнітивному росту, моториці, навичкам розв'язання проблем і соціальній взаємодії, а також поліпшенню функції пам'яті. Крім того заняття можуть виконувати релаксаційну місію.

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію

«Діяльність дитини»

Долучення дитини старшого дошкільного віку до різних видів діяльності – одна з головних умов її розвитку та соціалізації. До діяльності дітей цієї вікової групи відносяться: ігрова, трудова та елементи учбової діяльності.

Гра – природний процес для дітей, це важливий інструмент для когнітивного, фізичного, соціального та емоційного розвитку дітей, їхньої уяви та творчих здібностей.

До різних категорій ігор (сюжетно-рольові, дидактичні, конструкційно-будівельні, рухливі, спортивні ігри за спрощеними правилами тощо) доцільно інтегрувати компоненти олімпійської освіти як засіб формування ціннісного ставлення до спорту. Зокрема, під час занять з фізичної культури ми рекомендуємо ознайомлювати дітей із олімпійськими видами спорту за допомогою дидактичних матеріалів – карток, плакатів, відеоматеріалів та інших наочних ресурсів, що сприяє розвитку рухових умінь і усвідомленню культурно-історичного значення олімпізму. Використовуючи на занятті різноманітні методи і дидактичні засоби, вихователь забезпечує процес

засвоєння дошкільниками знань, умінь і навичок, розвиток пізнавальних здібностей.

Освітнього напрямку набувають свята з використанням елементів олімпійських церемоній – «Малі олімпійські ігри», «Олімпійські мандри», «Олімпійські квести» тощо. У процесі ігрової діяльності у дітей формуються усвідомлення олімпійських цінностей – дружби, поваги, прагнення досконалості, дотримання правил Fair Play, які закріплюються і надалі інтегруються у повсякденне життя дитини. Участь у заходах, побудованих за моделлю великих міжнародних змагань, зокрема Олімпійських ігор, сприяє розвитку любові до фізичної культури та спорту, мотивації до самовдосконалення, цілеспрямованості та залученню дітей до світової культурної спадщини. Завдяки змістовній організації такі заходи інтегрують різні освітні галузі: музику, мистецтво, фізичну культуру та здоров'я, мову, математику, суспільствознавство і ціннісне виховання.

Усередині ігрової діяльності починає складатися і навчальна діяльність, яка пізніше стає провідною діяльністю. Дошкільник починає вчитися, граючись – він до навчання ставиться як до своєрідної рольової гри з певними правилами. Однак, виконуючи ці правила, дитина непомітно для себе опановує елементарні навчальні дії. Елементи олімпійської освіти інтегруються у заняття з математики, мовлення, музики, образотворчого мистецтва, ліплення.

Трудова діяльність сприяє підвищенню загального розвитку дітей, розширенню їхніх інтересів, формуванню таких моральних якостей як працьовитість, самостійність, відповідальність за доручену справу, почуття обов'язку тощо. У процесі праці активізується фізична сила та розумова діяльність дітей, формується прагнення працювати разом з іншими дітьми.

Інтеграція елементів олімпійської освіти в освітню лінію

«Мовлення дитини»

Багато дітей дошкільного потребує додаткової допомоги у розвитку мовлення,

через що їм може бути складніше слухати, розмовляти, читати та грати з іншими.

Олімпійські ігри створюють чисельні можливості для розвитку та збагачення мовлення дитини, оскільки вони розширюють її уявлення про різні види спорту та самі Олімпійські змагання, а також сприяють формуванню загальнолюдських і олімпійських цінностей.

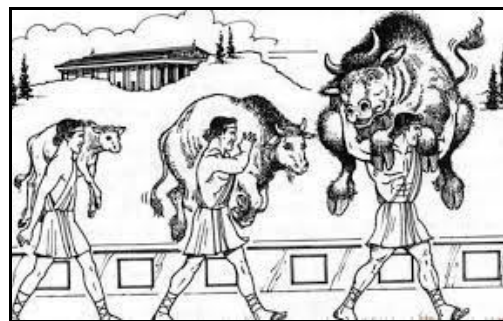
У рамках занять із розвитку мовлення ми пропонуємо використовувати давньогрецькі міфи про походження античних Олімпійських ігор, розповіді про їх видатних переможців, зокрема Мілона Кротонського, братів Діоскурів – Кастора і Полідевка, а також представників династії Діагорів та інших. Цікавими для дошкільників стануть легенди про Прометея, героїв Геракла та Тесея, а також аргонавтів. Знайомство з давніми подіями та їх учасниками доцільно доповнювати художньою творчістю дітей:

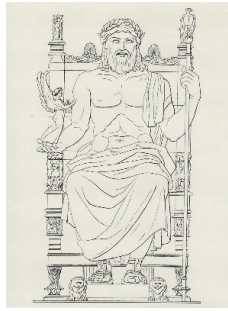
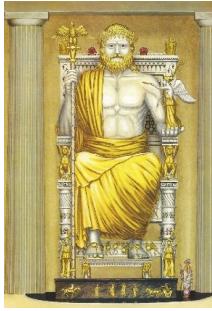

Геракл очищує стайні царя Авгія

Зростання олімпіоніка Мілона Кротонського

Зевс Олімпійський

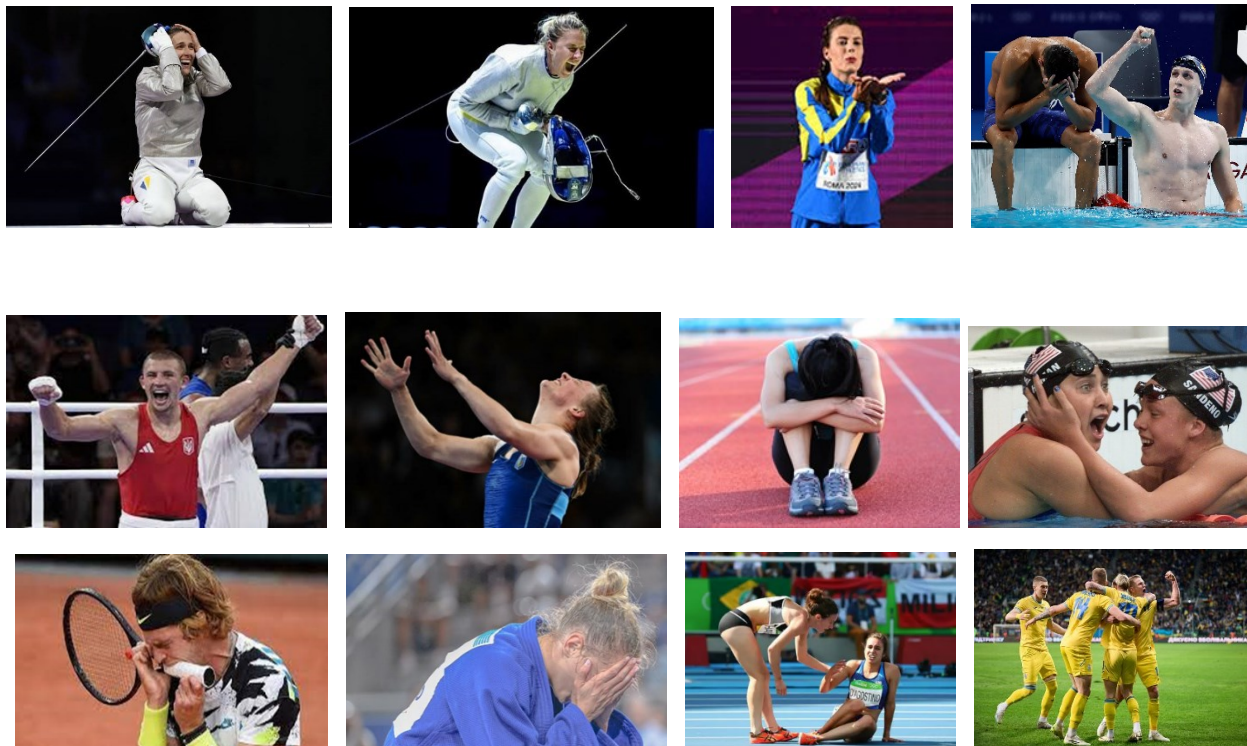

Боротьба Тесея з Мінотавром

Корисним буде також розгадування загадок на спортивну тему, яке розвиває аналітичне мислення, вміння узагальнювати та формує вміння робити власні висновки, формує вміння самостійно робити висновки, сприяє розширенню їх словникового запасу. Загадки є чудовим прийомом дидактичного впливу на дітей: Загадки (авт. Наталія Гуркіна)

Бокс, хокей, бобслей, футбол, Сноуборд і волейбол... Стадіон, басейни, корт - Об'єднало слово... спорт	Кулю шкіряну ганяють, Лиш одну на полі мають! По ногах не б'ють – це фол! Називають гру... футбол	З гірки мчаться сани-боб, В них сидить кілька осіб. Швидкість там - не для дітей! Звуть вид спорту цей... бобслей.
Дві команди, як в футболі, Та на крижаному полі, І дорослих, і дітей Позбирав на лід... хокей.	Той, хто диво-дошку має, Із гори, мов птах злітає. Це не гра - зимовий спорт! Зветься вид цей... сноуборд.	Ця спортивна боротьба - Рух на лижах і стрільба... Гонка-справжній марафон! Цей вид спорту... біатлон.
Спуск на лижах із гори Де проходи – прапори! Назва схожа з нашим салом, А вид спорту зветься – слалом.	Сіла купа дітвори І поїхала з гори... Люблять їх усі малята. Звуть візочок цей... санчата.	З нетерпінням зиму ждуть, Лід малюють – іскри йдуть! Гострі та стрімкі вони. Мають назву... ковзани.
	Покатають нас вони, Але це не ковзани! Білі, чорні, сині, рижі... Дощечки ці зветься.. лижі.	

Для розвитку мовлення дошкільників доречним є використання фотографій, на яких відображені емоції на обличчях спортсменів, за якими діти висловлюють свою думку про те, що відчувають спортсмени.

Крім того, у процесі гри або заняття принесуть користь відповіді дітей на запитання, в яких присутні виразні мовленнєві (опис/пояснення) та емоційні/прагматичні цілі:

1. Як ви думаєте, наскільки старанно працюють спортсмени, щоб виступити на Олімпійських іграх?
2. Як ви думаєте, які почуття викликає у них важка робота?
3. Як ви думаєте, що відчувають спортсмени у день, коли їм належить виступати на Олімпійських іграх?
4. Що б ви зробили в цей важливий день, щоб підготуватися?
5. Як ви думаєте, що відчує спортсмен, якщо виграє золоту медаль? Срібну? Бронзову?

6. Як ви думаєте, що відчув би спортсмен, якби посів останнє місце на Олімпійських іграх?

7. Якби ви збиралися брати участь в Олімпійських іграх, який вид спорту ви б обрали і чому?

8. Якби ви опинилися на Олімпійських іграх, які змагання ви б хотіли побачити?

9. Якби ви виграли золоту медаль і прославилися, що б ви насамперед зробили, повернувшись додому?

10. Які якості притаманні більшості спортсменів?

Інтеграція елементів олімпійської історії та сьогодення в заняття з розвитку мовлення дозволяють у доступній формі дізнатися про історію Ігор, зрозуміти важливість Олімпійських ігор в об'єднанні націй за допомогою спорту, розвинути інтерес до спорту, пов'язати те, що вони вже знають з новими знаннями, навичками та ставленнями.

Приклади завдань, які можуть стати у нагоді у процесі інтеграції елементів олімпійської освіти в систему роботи закладу дошкільної освіти

1. Які предмети для занять знадобляться взимку, а які влітку?

2. У якому виді спорту використовують предмет, що знаходиться у рамці? Серед зображень знайди той предмет, який пов'язаний з тим, що знаходиться у рамці.

3. Намалюй і розфарбуй м'ячик. Назви олімпійський вид спорту, для якого призначені цей м'ячик і ракетки.

8. Звірятка на тренуванні. Якими видами олімпійського спорту вони займаються? Знайди 10 відмінностей на малюнках!

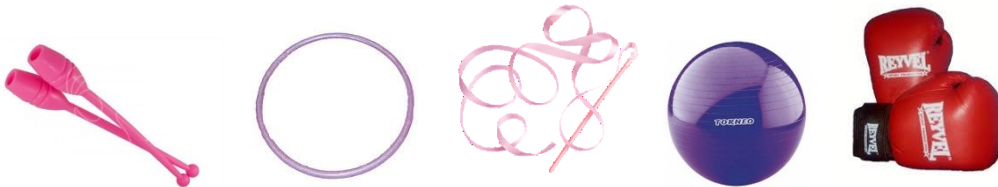

9. Звірятка займаються зимовими видами спорту. Назви їх. Знайди 10 відмінностей на картинках.

10. Що наплутав художник?

11. Який предмет не використовує гімнастка на тренуваннях?

12. Куди повинен потрапити м'яч після удару зайчика по ньому?

13. Обери м'яч, яким грають у баскетбол і закидають у кошик?

14. Обери інвентар для гри у настільний теніс.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова А. О., Міронова Ю. В. *Методологія і організація наукових досліджень : конспект лекцій*. Вінниця : ВНТУ, 2022. 60 с.
2. Амонашвілі Ш. А. *Школа життя. Трактат про початковий ступінь освіти, заснований на принципах гуманно-особистісної педагогіки* / Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, Артемівський Центр Гуманної Педагогіки. Донецьк, 2013. 129 с.
3. Андрущенко В. *Гуманітарна політика України : методологія, теорія, практика. Роздуми про освіту*. Київ : Знання України, 2004. 804 с.
4. Арістотель. *Нікомахова етика* / пер. В. Ставнюка. Київ : Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
5. Арістотель. *Політика* / перекл. з давньогрец. та передмова О. Кислюка. Київ : Основи, 2000. 239 с.
6. Бегун С. І. *Статистика : навч. посіб.* Луцьк, 2022. 230 с.
7. Безрукава Г. О. *Гра як засіб формування комунікативних умінь та навичок дітей молодшого дошкільного віку. Дошкільна освіта в сучасн. освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації* : матеріали 8 наук.-практ. конф., 21 квітня 2023 р., Харків / за заг. ред. Т. Танько ; Харків. нац. пед. ун-т. Харків : ХНПУ, 2023. С. 10–12.
8. Берестова А. А. *Ігри-драматизації як засіб розвитку комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку. Дошкільна освіта в сучасн. освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації* : матеріали 8 наук.-практ. конф., 21 квітня 2023 р., Харків / за заг. ред. Т. Танько ; Харків. нац. пед. ун-т. Харків : ХНПУ, 2023. С. 12–14.
9. Бех І. *Моральність особистості: стратегія становлення*. Рівне, 1991. 146 с.
10. Бирик С. П., Сюта Г. М. *Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання* / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.

11. Битинас Б. Процес виховання. Прилучення до цінностей. Вільнюс, 1995. 72 с.
12. Богуш А. М. Дефініції «духовність» і «моральність» в аспекті національного виховання в Україні. *Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах* : зб. наук. пр. Київ., 2000. Кн. 1. С. 18 – 23.
13. Богуш А. М. Інтегрований підхід у дошкільній освіті: мода чи вимога часу? *Науковий вісник Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського*. Вип. 3(144). Одеса, 2023. С. 121–127. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/17981> (дата звернення: 7.11.2023).
14. Бориченко К. В., Гудзь А. О., Панфілов О. Є. *Методологія та організація наукових досліджень* : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2022. 48 с. DOI: [10.32837/11300.22511](https://doi.org/10.32837/11300.22511).
15. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Кривий Ріг, 2001. 238 с.
16. Бріскін Ю., Передерій В. Впровадження інноваційних форм олімпійської освіти. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2018. № 4. С. 91–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/TMFVS_2018_4_16 (дата звернення: 03.02.2022).
17. Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М. Олімпійський рух. Історія і сучасність: у 2 кн. Київ : Олімпійська літ., 2021. Т. 1. 648 с.
18. Булатова М. М., Бубка С. Н., Платонов В. М. Олімпійський рух. Історія і сучасність: у 2 кн. Київ : Олімпійська літ., 2021. Т. 2. 672с.
19. Булатова М. М., Єрмолова В. М. Олімпійські ігри. Відродження. Київ, 2018. 48 с.
20. Булатова М. М., Єрмолова В. М. Олімпійські ігри. Подорож у давнину. Київ, 2018. 48 с.
21. Булатова М., Платонов В. Олімпізм і олімпійська освіта: історія, сучасність, майбутнє. *Наука в олімпійському спорті*. 2018. № 4. С. 4–27. DOI: http://dx.doi.org/10.32652/olympic2018.4_1.

22. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
23. Бутовский А. Д. Собрание сочинений : в 4 т. Київ : Олімпійська літ., 2009. Т. 3. 360 с.
24. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.
25. Вацеба О. Герцик М., Бакальчук Л. Елементи олімпійської освіти в системі фізичного виховання дітей дошкільного віку (на прикладі ДДНЗ м. Львова). *Актуальні проблеми юнацького спорту* : матеріали 11 Всеукр. наук.-практ. конф. Херсон, 2014. С. 116–120.
26. Великий тлумачний словник сучасної української мови / авт.-уклад. В. Бусел. Київ : Перун, 2001. 1440 с.
27. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ., 2023. 112 с.
28. Вільхова О., Гришко О. Педагогічні умови використання дидактичної гри у сенсорному вихованні дітей раннього віку. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2022. Вип. 25. С. 62–73.
29. Волік Н. М., Ляпунова В. А. Імплементация питань розвитку емоційно-комунікативної сфери дошкільника в державному стандарті дошкільної освіти та чинних освітніх програмах. *Вісник післядипломної освіти. Серія : Педагогічні науки*. 2022. Вип. 20 (49). С. 35–47.
30. Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей, прийнята на Всесвітній зустрічі на вищому рівні в інтересах дітей URL: <https://waba.org.my/healthydocuments/children/healthydocuments-doc34.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).
31. Гакман А., Галан Я., Кошура А. Теоретичні засади патріотичного виховання в системі олімпійської освіти підростаючого покоління. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 27. Причорноморськ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. № 28. С. 186–189.

32. Галан Я. «Олімпійська абетка» як метод навчання дітей засобами олімпійської освіти. *Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення* : матеріали регіонального науково - методичного семінару / за заг. ред., А. В. Огнистого, Я. П. Галана. Тернопіль : Вид-во СМТ «ТАЙП», 2022. С. 12–14. URL : http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/27690/1/Konf_Olimp_ryh_2022.pdf (дата звернення: 11.04.2022).

33. Галан Я. П. Олімпійська освіта в контексті патріотичного виховання дітей : монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 216с.

34. Галан Я. П. Теорія та практика олімпійської освіти : навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 112 с.

35. Галан Я. П., Дудіцька С. П. Популяризація олімпійського руху в Україні під час проведення різних заходів для дітей та школярів в умовах військового стану. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф., 1 лютого 2024 року, Тернопіль. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 89–94. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/32244> (дата звернення: 12.03.2024).

36. Галан Я., Огнистий А., Огниста К. Аналіз знань з олімпійської освіти в контексті патріотичного виховання під час проведення заходів для дітей-переселенців. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2023. Вип. 39. С. 29–31. DOI: 10.15330/fcult.39.29-31

37. Галан Я.П. Педагогічні умови формування знань з олімпійської освіти у дитячих дошкільних навчальних закладах. *Молодий вчений*. 2017. Вип. 3 (43). С. 142–146.

38. Галан Я., Томенко О. Особливості реалізації проекту team-eu-ua як інструменту впровадження європейських цінностей серед дітей-біженців. *Олімпійський та паролімпійський спорт*. 2025. № 3. С. 17–23. DOI: 10.32782/olimpstu/2025.3.3.

39. Голяченко Г. Організація сенсорних осередків для дітей раннього віку на території закладу дошкільної освіти. *Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи* : зб. наук. пр. : у 2-х ч. Житомир : Левковець Н. М., 2022. Ч. 2. 188 с.

40. Гончаренко С. У. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі. Київ : Вища школа, 2003. 323 с., с. 206.

41. Горобець Д. В. Організаційно-педагогічні умови управління розвитком педагогічного коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06. Луганськ, 2010. 295 с.

42. Горопаха Н. М. Наступність в екологічній освіті дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15459294>.

43. Грама Н. Г. Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика : монографія. Одеса, 2018. 239 с.

44. Грицюк І. М., Міліщук С. О. Особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного старшого віку. *Психологічні студії*. 2023. № 1. С. 29–34. DOI: <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2023.1.4>.

45. Гуркіна Н. А. Нумо, відгадай. Харків : Белкар-книга, 2018. 64 с.

46. Давидова М. О. Впровадження артпедагогічних технік у процес соціалізації дошкільників. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації* : матеріали 8 наук.-практ. конф., 21 квітня 2023 р., Харків. Харків : ХНПУ, 2023. С. 22–24.

47. Данько Ю. І., Медвідь В. Ю. Методологія та організація наукових досліджень: у структурно-логічних схемах і таблицях : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2024. 219 с.

48. Декларація прав дитини. Резолюція 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/childdec.shtml (дата звернення: 02.06.2022).

49. Демченко О., Гавриленко Т., Коваль Т., Стахова І. Розвиток творчих здібностей студентів під час вивчення історії педагогіки у контексті підготовки до роботи з обдарованими дітьми. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2022. Вип. 17. С. 36–52.

50. Денисенко Н. Г., Северіна Л. Є. Педагогічні умови розвитку рухових умінь і навичок молодших школярів в позакласній ігровій діяльності. *Перспективи та інновації науки, педагогічні науки*. 2023. Т. 4, № 22. С. 138–150. DOI: [10.52058/2786-4952-2023-4\(22\)-138-150/](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-4(22)-138-150/).

51. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; автор. кол. : Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко та ін. Київ : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

52. Дошкільна освіта в Україні у 2023 році : статистична інформація. К., 2024. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/dosh_osvit/arch_dosh_osv.htm (дата звернення: 25.08.2024).

53. Дубасенюк О. А., Мирончук Н. М. Методологія педагогічних досліджень та академічна доброчесність в освітній галузі : навч.-метод. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 244 с.

54. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ., 2023. 424 с.

55. Духовність / Н. В. Хамітов. *Енциклопедія Сучасної України* / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ : Ін-т енциклопед. досліджень НАН України, 2008. URL: <https://esu.com.ua/article-19642> (дата звернення: 02.11.2022).

56. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях : навч. програма та календарно-темат. план / А. М. Богуш, І. Л. Сіданіч, В. Є. Сучок та ін. Київ : ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2019. 164 с.

57. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

58. Єрмолова В. М. 10 уроків із П'єром де Кубертенем : метод. посіб. Київ., 2015. 236 с.
59. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. пос. Київ.; 2011. 335 с., С. 37
60. Єрмолова В. М. Теоретико-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів : дис. ... канд. фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Київ, 2010. 187 с.
61. Єрмолова В. М., Булатова М. М., Кроль І. М. Педагогічний потенціал олімпійської освіти у формуванні патріотичних цінностей школярів. *Академічні візії*. 2025. Вип. 46/2025. С. 1–10. DOI: 10.5281/zenodo.17132725
62. Єрмолова В. М., Радченко Л. О., Кроль І. М. Олімпійська освіта як ефективний інструмент формування національно-патріотичних почуттів підростаючого покоління. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закл. «Міжнар. економ.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука», 19 жовтня 2023 р., Рівне. Рівне : ВПНЗ «МЕГУ», 2023. Ч. 4. С. 30–31.
63. Єрмолова В., Кроль І., Радченко Л. Музика в олімпійській історії. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. Наук. конф. 27 лют. 2023 р., Тернопіль. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 73–76.
64. Єрмолова В., Радченко Л., Кроль І. Fair Play як засіб формування соціальної компетентності школярів. *Проблеми та перспективи олімпійського руху в XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 вересня 2022 р., Рівне. Рівне : Вид. дім «Гельветика», 2022. С. 31–34.
65. Жерноклеєв І. В. Педагогічні умови забезпечення професійного самовизначення учнів основної школи на уроках трудового навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2002. 20 с.
66. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки : навч. посіб. Одеса : Олді+, 2025. 364 с.

67. Зерно любові : програма духовно-морального виховання дітей / О. Шиян та ін. Львів : ДНЗ Львівське ВПУ ІКТ, 2018. 61 с.

68. Зубалій А. Вплив художньо-творчої діяльності на розвиток і виховання дітей дошкільного віку. *8th ISPC «Global and regional aspects of sustainable development», 26-28 march 2023, Copenhagen, Denmark*. Copenhagen, 2023. № 148. Р. 192–196. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2812> (дата звернення: 07.04.2023).

69. Зязюн І. А. Структурні компоненти свободи особистості в умовах динаміки її освіченості та вихованості. *Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології* : зб. наук. пр. / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. Харків : НТУ «ХПІ», 2007. 644 с.

70. Ілійчук Л. Педагогічні умови використання арт-терапії в освітньо-виховному просторі початкової школи. *Наукові записки Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Психолого-пед. науки*. 2016. № 2. С. 114–118.

71. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

72. Іншаков А., Іншакова І. Розвиток художньо-творчого потенціалу дітей передшкільного віку засобами народознавства. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 51, т. 2. С. 172–174.

73. Калаур І., Огнистий А. В., Огниста К. М. Заходи Національного Олімпійського комітету України та Олімпійської Академії України, як невід’ємна складова освіти та виховання молоді. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф. / за заг. ред. А. В. Огнистого, К. М. Огниста. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 9–20. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/32231> (дата звернення: 15.03.2024).

74. Калита Л. В., Приймак М. М. Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту: стратегічні завдання та шляхи їх реалізації. *Академічні візії*. 2025. № 39. DOI: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1605>

75. Калитка С. В., Приймак В. О., Ковальчук Н. М., Тарасюк В. Й. Пропагування ідей олімпізму, впровадження олімпійської освіти та аксіологічний підхід у вихованні школярів. *Академічні студії. Серія Педагогіка*. 2022. № 1. С. 168–175. DOI: [10.52726/as.pedagogy/2022.1.24](https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.24).

76. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку “Соняшник”. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144 с.

77. Кацавець Р. С. Психологія розвитку особистості : навч. посіб. Київ : Вид-во «Алерта», 2024. 152 с.

78. Клевака Л. П., Гришко О. І., Заїка В. М. Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. *Технології розвитку інтелекту*. 2022. Т. 6, № 1(31). С. 74–89. URL: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/590 (дата звернення: 19.07.2022).

79. Козак Л. В., Ясинська С. М. Формування дослідницької компетентності старших дошкільників у проектній діяльності. *Перспективи та інновації науки*. 2023. Т. 14, № 32. С. 552–560.

80. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори у трьох томах / під ред. з бібліограф. нарисом і приміт. А. А. Красновського. Київ : Радянська школа, 1940. Т. 1. Велика дидактика. 248 с.

81. Конвенція про права дитини 1989. *Юридична енциклопедія* : у 6 т. / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3 : К-М. 792 с.

82. Конвенція про права дитини. Резолюція 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21.12.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 27.03.2022).

83. Конфуцій. Бесіди і судження : пер. з давньокит. Т. Рожко. Київ : Арій, 2022. 224 с.

84. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія пед. наук України. Київ : ФОП Ференець В. Б., 2020. 44 с. URL : <https://dnz71.edu.vn.ua/uploads/tiger-1599493145.pdf> (дата звернення: 15.14.2022).

85. Концепція розвитку дошкільної освіти : проект / МОН України. URL:<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/gromadske-obgovorennya/2020/06/03/ostatochne.docx> (дата звернення: 15.08.2022).

86. Корчак Я. Правила життя. Педагогіка для дітей та дорослих: вибрані твори : пер. з польск. Ю. Г. Попсуєнка. Харків : Фоліо, 2016. 538 с.

87. Кострікова К. С. Структурні компоненти сформованості здоров'язберігаючих компетентностей під час впровадження олімпійських цінностей в освітній процес учнів початкової школи. *Науковий часопис УДУ ім. Михайла Драгоманова. Серія 15. Наук.-пед. проблеми фіз. культури (фіз. культура і спорт)*. Київ : Вид-во УДУ ім. Михайла Драгоманова, 2021. Вип. 3К (131). С. 194–199.

88. Красуля М. О. Особливості олімпійської ідеології як складової частини виховного процесу в закладі вищої освіти. *Вчені записки Харків. гуманіт. ун-ту «Народна українська академія»*. Харків : Вид-во НУА, 2022. Т. 28. С. 87–96. URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1651986/> (дата звернення: 15.10.2022).

89. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 3. С. 11–12.

90. Критерії якості дошкільної освіти : звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм». URL: <https://psychologdcpp.in.ua/wp-content/uploads/2020/06/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0-2-2.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).

91. Кріль І. М. Культурна спадщина олімпійського руху в системі олімпійської освіти : дис. ... канд. фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Київ., 2019. 275 с.

92. Кріль І. М. Шляхи інтеграції культурної спадщини олімпійського руху в зміст загальноосвітніх навчальних предметів. *Молодіжний наук. вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. 2017. № 28. С. 213–217.

93. Кріль І. М., Єрмолова В. М., Радченко Л. О. Зарубіжний досвід реалізації олімпійської освіти у закладах загальної середньої освіти. *Інноваційні підходи до фізичного виховання і спорту учнівської та студентської молоді* : матеріали Всеукр. наук. конф. / за заг. ред. А. В. Огністого, К. М. Огністої. Тернопіль : Вид-во СМТ «ТАЙП», 2023. С. 96–101. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/30919> (дата звернення: 24.11.2023).

94. Кубертен П. Олімпійські мемуари. Київ : Олімпійська літ., 1997. 179 с.

95. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. посіб. Київ, 2006. 311 с.

96. Легкий О. М., Курінна В. Р. Ігрові технології в дошкільній освіті для дітей з порушеннями зору : метод. рекомендації. Київ, 2022. 108 с.

97. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Досвід використання виховного потенціалу олімпізму в освітній діяльності закладів дошкільної освіти. *Інноваційні підходи до фізичного виховання і спорту учнівської та студентської молоді* : матеріали Всеукр. наук. конф. / за заг. ред. А. В. Огністого, К. М. Огністої. Тернопіль : Вид-во СМТ «ТАЙП», 2023. С. 112–117. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/30923/1/Lymarenko.pdf> (дата звернення: 24.11.2023).

98. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Міжнародний досвід використання виховного потенціалу олімпізму в освітній діяльності закладів дошкільної освіти. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приватного ВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний ун-т ім. академіка Степана Дем'янчука», 19 жовтня 2023 р., Рівне. Рівне, 2023. Ч. 4. С. 61–65.

URL:

https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/4589/1/%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%204_merged-61-63.pdf (дата звернення: 5.01.2024).

99. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Обізнаність вихованців закладів дошкільної освіти з питань олімпійського спорту та олімпійських ігор. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 143–147. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/35735/1/Lymarenko.pdf> (дата звернення: 25.04.2025).

100. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Олімпійська освіта в системі освіти для сталого розвитку дітей дошкільного віку. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 138–143. URL: https://www.researchgate.net/publication/377845324_Olimpijskij_ruh_na_terenah_Ukraini_-_minule_ta_sogodenna_2024 (дата звернення: 15.03.2024).

101. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Олімпійська освіта як дієвий засіб реалізації базового компонента дошкільної освіти // *Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. онлайн-конф. студ., аспірантів і молодих вчених, 28 жовтня 2022 р., Миколаїв. Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2022. С. 18–21. URL: <https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e78f3cda-b7c2-439a-8a23-c1dd6e81855a/content> (дата звернення: 15.12.2022).

102. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Порівняння ставлення учасників освітнього процесу до інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти* : матеріали 5 Міжнар. наук.-практ. конф., 16-17.04.2025 р. / ред. колегія А. В. Кіпенський та ін. Харків : 2025. 577 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7ebfdc96-c43f-426b-b73e-ce5c0c3cee8d/content> (дата звернення: 07.05.2025).

103. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Формування педагогічних засад олімпійської освіти. *Науковий часопис УДУ ім. Михайла Драгоманова. Серія 15. Наук.-пед. проблеми фіз. культури (фіз. культура і спорт)*. Київ : Вид-во УДУ ім. Михайла Драгоманова, 2025. Вип. 5 (192). С. 93–96. DOI:[https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05\(192\).20](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05(192).20)

104. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Шляхи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Електронний журнал «Академічні візії»*. Львів. 2025. Вип. 46/2025. DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.17148277>

105. Лимаренко Н., Єрмолова В. Інтеграція елементів олімпійської освіти – один з ефективних засобів реалізації програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». *Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф., присвячений 45-й річниці Харків. держ. академії фіз. культури 05.04.2024 р. Харків : ХДАФК, 2024. С. 237–239.

106. Лимаренко Н., Єрмолова В. Олімпійська освіта у закладах дошкільної освіти як проблема наукових досліджень. Молодь та олімпійський рух : матеріали 15 Міжнар. конф. молодих вчених. 2022. С. 34–36. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/30923/1/Lymarenko.pdf> (дата звернення: 15.06.2022).

107. Лимаренко Н., Єрмолова В. Педагогічні погляди П'єра де Кубертена. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 112–116. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28631/3/Conf_Olimp_ryh_2023.pdf (дата звернення: 20.04.2023).

108. Лимаренко Н., Єрмолова В. Фребелівська педагогіка в системі олімпійської освіти. *Молодь та олімпійський рух* : зб. тез доп. 17 Міжнар. конф. молодих вчених, 07.05.2024 р. Київ, 2024. 244 с. URL: <https://uni->

sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_dopovidey_xvii_molod_ta_olimpiyskyy_ruh_13_05_24.pdf (дата звернення: 15.06.2024).

109. Лимаренко Н., Єрмолова В. Шляхи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції* : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф., 14.11.2024 р., Рівне. Рівне, 2024. Ч. I. С. 252–256. URL:

<https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/5246/1/%d0%b7%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d1%86%d1%96%d1%97%20%d1%87%d0%b0%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%bd%d0%b0%201%202024.pdf> (дата

звернення: 15.12.2024).

110. Лимаренко Н., Мазюк В. Олімпійська освіта в історичній ретроспективі. *Молодь та олімпійський рух* : зб. тез доп. 16 Міжнар. конф. молодих вчених, 29.06.2023 р. Київ., 2023. С. 48–50. URL: https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_molod_hvi_zhovt-lyst_23_7_1.pdf (дата звернення: 14.08.2023).

111. Лимаренко Н., Єрмолова В. Інтеграція елементів олімпійської освіти – один з ефективних засобів реалізації програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» // Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики : збірник тез Всеукраїнської науковопрактичної конференції, присвячений 45-ій річниці Харківської державної академії фізичної культури (електронне видання), 5 квітня 2024 року. Харків : ХДАФК, 2024. С. 237–239.

112. Літвінчук С. Б. Педагогічні аспекти напрямків сучасної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця : РВВ ДП «Державна картографічна фабрика», 2002. Вип. 6. С. 8–10.

113. Лобова О., Сидорська А. Педагогічні умови творчого розвитку молодших школярів засобами мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія,*

інноваційні технології. 2023. Т. 4, № 128. С. 206–217. DOI: <http://dx.doi.org/10.24139/2312-5993/2023.04/206-218>.

114. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 128 с.

115. Лук'янюк В. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CC%EE%F0%E0%EB%FC> (дата звернення: 03.11.2022).

116. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплі. *Соціалізація особистості* зб. наук. пр. НПУ ім. М. Драгоманова. Київ : Логос, 2000. Вип. 2. С. 153–161.

117. Математичні методи оброблення та моделювання результатів експериментальних досліджень : навч. посіб. / М. Ю. Антомонов та ін. Олімпійська літ. Київ, 2021. 216 с.

118. Мельничук Т. І. Соціально-психологічні механізми формування економічних знань у дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти*. 2022. Т. 1, № 2. С. 567–577. DOI: [10.18372/2786-5487.1.16692](https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.16692).

119. Методика навчання у початковій школі : посібник для вчителів / Л.М. Масол та ін. Харків : Веста : Вид-во «Ранок», 2006. 256 с.

120. Методичні рекомендації «Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного навчального закладу» : Лист МОН України від 16.08.2010 р. № 1/9-563. URL: <https://zhurzheneckiynvk.in.ua/file/1-9-563.pdf> (дата звернення: 19.11.2022).

121. Методологія наукових досліджень: навчальний посібник / за ред. В. П. Горина. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2023. 170 с.

122. Міжнародна хартія фізичного виховання, фізичної активності та спорту. / ЮНЕСКО. 2015. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_350#Text (дата звернення: 15.11.2023).

123. Міщенко В. І. Історичний вимір духовності. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. ДНУ ім. Олеся Гончара. Дніпро, 2023. Т. 32, № 1. С. 55–71.

124. Мкртічян О. А. Дослідження проблеми морального виховання дошкільнят у педагогічній теорії. *Академічні студії. Серія: Педагогіка*. 2022. №1. С. 176–182. DOI: [10.52726/as.pedagogy/2022.1.25](https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.25).

125. Моніторинг охоплення дітей дошкільного віку різними формами здобуття освіти / Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики». К., 2023. URL: <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/informacijna-dovidka.pdf> (дата звернення: 10.11.2023).

126. Мораль / Т. Г. Аболіна та ін. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. URL: <https://esu.com.ua/article-69220> (дата звернення: 03.11.2022).

127. Наконечна О. П. Духовність. *Велика українська енциклопедія*. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%94%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8> (дата звернення: 20.05.2023).

128. Ніколаєв С. Сутність та ідеї олімпійського руху в формуванні гуманістичних цінностей суспільства. *Історія фізичної культури і спорту народів Європи* : зб. тез доп. 7 Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ., 12-13 вересня 2024 р. / укл. : А. В. Цьось, С. Я. Індіка. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2024. С. 70–71.

129. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

130. НОК України. URL: <https://noc-ukr.org/news/page/1/> (дата звернення: 16.11.2023).

131. Огляд сучасних програм щодо духовно-морального виховання дошкільників. URL: <http://leleka.rv.ua/oglyad-suchasnyh-program-shchodo-duhovno-moral-nogo-vyhovannya-doshkil-nykiv-konsul-taciya-dlya-vuhovateliv.html> (дата звернення: 15.10.2022).

132. Огністий А., Огніста К., Власюк Р. STEM-освіта у фізичній культурі учнів. *Наукові записки Тернопіл. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка.* 2023. № 1. С. 239–248. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29602/1/30_OHNYSTYI_OHNYST_A_VLASIUK.pdf (дата звернення: 10.01.2024).
133. Олімпійський порядок денний 2020. URL: <https://www.olympics.com/ioc/olympic-agenda-2020> (дата звернення: 14.11.2022).
134. Онищук Л. А. Гуманізація освіти як основна детермінанта розвитку особистості. *Український педагогічний журнал.* 2017. № 3. С. 102–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2017_3_12 (дата звернення: 25.10.2022).
135. Опанасюк Т. А. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях: навч. посіб. Київ: Кондор, 2023. 268 с.
136. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ : Академ-видав, 2008. 432 с.
137. Падалка О. І. Формування пріоритетних педагогічних цінностей у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Рівне, 2014. 268 с.
138. Пангелова Н., Бухтєєв А. Програмно-нормативне забезпечення системи фізичного виховання в сучасних дошкільних закладах України. *Спортивний вісник Придніпров'я.* 2025. № 1. С. 138–149. DOI: 10.32540/2071-1476-2025-1-138.
139. Пангелова Н., Бухтєєв А. Організаційно-методичні особливості фізичного виховання дітей дошкільного віку в зарубіжних країнах. *Sport Science Spectrum.* 2025. № 1. С. 69–76. DOI: <https://doi.org/10.32782/spectrum/2025-1-10>
140. Пасечник С. В., Співачук В. О. Дидактична сутність інтегрованого процесу навчання. *Вісник науки та освіти.* 2023. № 6(12). С. 562–575. DOI: [10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-562-575](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-562-575).
141. Пасікун А. В., Дрожик Л. В. Значення міжособистісних відносин у житті дітей з нормальним розвитком. Формування життєвої компетентності

осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти : зб. наук. пр. [за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф.]. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. С. 499–501. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10923> (дата звернення: 05.01.2024).

142. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.

143. Петренко Л. Термінологічний аналіз педагогічної сутності основних категорій і понять з проблеми духовно-морального виховання молоді (за спадщиною Г. Ващенка). *Витоки педагогічної майстерності*. Полтава, 2022. Вип. 29. С. 186–193.

144. Пихтіна Н. П. Методологія психолого-педагогічних досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 315 с.

145. Пісоцький В. П., Горянська А. М. Теоретичні питання вікової психології : навч. посіб. для закл. вищ. освіти ; 2-е вид., випр. і доповн. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 232 с.

146. Платон. Держава / пер. з давньо-грец. Д. Коваль. Київ : Основи, 2000. 355 с.

147. Полікарпова О. В. Рухлива гра як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації* : матеріали 8 наук.-практ. конф., 21 квітня 2023 р., Харків. Харків : ХНПУ, 2023. С. 70–72. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14381> (дата звернення: 14.06.2024).

148. Помиткін Е. О. Психологічні закономірності та механізми духовного розвитку дітей і молоді : автореф. дис. ... д-ра. психол. наук : 19.00.07. К., 2009. 44 с.

149. Попович М. В. Гуманізм. *Енциклопедія історії України*. Т. 2: Г-Д / ред.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 2004. 688 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Gumanizm/> (дата звернення: 12.12.2022).

150. Поясок Т. Б., Беспарточна О. І. Педагогіка : навч. посіб. Кременчук : Вид-во «НОВАБУК», 2024. 208 с.

151. Приймак М. Освіта як ключовий фактор соціальної адаптації спортсменів на різних етапах спортивної кар'єри. Спортивний вісник Придніпров'я. 2025. № 2. С. 103–112.

152. Приймак М., Калита Л. Інструментальний Pr-портфель фізкультурно-спортивної організації (на матеріалах діяльності НОК України). Спортивна наука та здоров'я людини. 2024 № 1 (11). С. 152–163. DOI: <https://doi.org/10.28925/2664-2069.2024.112>

153. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 р. № 2628ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення: 15.10.2022).

154. Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року : Закон України від 05.03.2009 р. № 1065-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-17#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

155. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovooho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 15.10.2022).

156. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 629. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

157. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

158. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» на період до 2025 року : Указ Президента України від 9 лютого 2016 року №42/2016 URL:

<https://www.president.gov.ua/documents/422016-19772> (дата звернення 22.11.2022).

159. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» : указ Президента України від 09.02.2016 р. № 42/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

160. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.10.2022).

161. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

162. Про охорону дитинства : Закон України від 26. 04. 2001 р. № 2402-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 15.10.2022).

163. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське Дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 264 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoskillja_2017.pdf (дата звернення: 15.06.2022).

164. Психологія професійної діяльності : підручник / за ред. С. К. Шандрука. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 256 с.

165. Пшенична Р. Особливості розкриття пізнавальної активності дитини дошкільного віку. *Магістерські студії* : альманах. Херсон : ХДУ, 2022. Вип. 22. С. 226–229.

166. Радченко Л. О. Культурно-освітні програми та проєкти МОК як складова розвитку сучасного олімпійського руху. *Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2021 р., Рівне. Рівне : Вид. дім «Гельветика», 2021. Ч. 2. С. 197–200.

167. Радченко Л. О. Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху, як об'єкт наукового дослідження. *Вісник Придніпров'я*. 2016. № 3. С. 94–97.

168. Радченко Л. О., Єрмолова В. М., Кроль І. М. Культурно-освітня спадщина давньогрецьких Олімпійських ігор – елемент гуманітарного розвитку сучасного суспільства. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2023. Вип. 10 (170). С. 124–127. DOI: 10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).26.

169. Радченко Л., Єрмолова В., Кроль І. Засоби олімпійської освіти у формуванні громадянсько-патріотичного виховання школярів. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення*: матеріали 2 Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 25-26 серпня 2022 р., Київ, 2022. С. 318–324. URL : <https://drive.google.com/file/d/19sbNUV27haF2OfAgWkb1L6pP6ajoZik/view> (дата звернення: 25.10.2022).

170. Радченко Л., Єрмолова В., Кроль І. Олімпійська освіта – складова національної системи освіти. *Науковий часопис УДУ ім. Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2024. Вип. 12 (185). С. 162–165. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).34](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).34).

171. Радченко Л., Єрмолова В., Кроль І. Технологія проектування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні. *Фізичне виховання в контексті сучасної освіти* : тези доп. 19 Міжнар. наук.-метод. конф. Київ : НАУ, 2024. С. 75–76. URL : <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/65187> (дата звернення: 14.10.2024).

172. Репета С. Р. Джура Н. М. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка. Дошкільна педагогіка*. 2022. Вип. 50, т. 1. С. 199–203. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/50/part_1/41.pdf (дата звернення: 17.06.2023).

173. Рижик Р. О., Пангелова Н. Є., Кравченко Т. П. Актуальні проблеми управління в галузі фізичної культури і спорту в Україні в теперішній

час. Педагогічна академія. Наукові записки. 2025. DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.16885004>

174. Роль фізичного виховання і спорту в підготовці молоді : заключна доп. 1 Міжнар. конф. міністрів і керівних працівників, відповід. за фіз. виховання і спорт, 5-10 квітня 1976 р., Париж. Париж : ЮНЕСКО, 1976.

175. Роль фізичного виховання і спорту в підготовці молоді : остаточна доповідь 1 Міжнар. конф. міністрів і керівних працівників, відповід. за фіз. виховання і спорт, 5-10 квітня 1976 р., Париж. Париж, 1976. С. 34. URL:
https://digitallibrary.un.org/record/771?ln=zh_CN (дата звернення: 15.11.2023).

176. Савченко Н. С. Розвиток педагогічної освіти в Україні з середини ХХ століття у дослідженнях вітчизняних науковців. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 207. С. 58–63. DOI: [10.36550/2415-7988-2022-1-207-58-63](https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-58-63).

177. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Київ : Академія, 2024. 384 с.

178. Салига Н. Історія дошкільної педагогіки : навч.-метод. посіб. до курсу. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023. 134 с.

179. Сальник І. В. Диференціація та інтеграція навчання природничих дисциплін – дві сторони єдиного освітнього процесу. *Наукові записки. Серія: Проблеми природничо-математичної, технологічної та професійної освіти*. Вип. 1. 2023. С. 48–55.

180. Селікова Я. С. Дослідження проблем формування емоційного інтелекту та соціально-емоційної грамотності дітей дошкільного віку. *Вісник Глухів. нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка*. 2023. Вип. 53. С. 293–298.

181. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ., 2023. 376 с.

182. Сидоренко В. Методологія і методи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Біла Церква : БІНПО, 2024. 150 с.

183. Сисоєва С. О., Рейпольська О. Д. Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації. *Вісник*

Нац. академії пед. наук України. 2023. Т. 5, № 2. С. 1–9. DOI: [10.37472/v.naes.2023.5207](https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5207).

184. Сіданіч І. Л. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку: проблеми і перспективи. *Вісник НАПН України*, 2021. Т. 3, № 2. С. 1–5. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-10>.

185. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / укл. Л. Ушкалов. Харків : Майдан, 2011. 1398 с.

186. Сковорода Г. Повне зібрання творів. Пісні, вірші, байки. Трактати. Діалоги. Т. 1. Андронум, 2024. 240 с.

187. Скрипник Н., Гарбар С. Педагогічні умови художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності. *Вісник науки та освіти*. 2023. Т. 5, № 11. С. 722–736. DOI: [10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-722-736](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-722-736).

188. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів: вид. 2-ге, доп. і перероб. / укл. О. Є. Антонова. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 100 с.

189. Словник української мови : в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда ; АН УРСР. Інститут мовознавства. Київ : Наукова думка, 1970-1980. Т. 4. С. 799.

190. Словник української мови : у 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ : Наукова думка, 2010.

191. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 222 с.

192. Смольникова Г. Нові відкриття щодня : організація пізнавальної діяльності дітей. *Дошкільне виховання*, 2013. № 3. С. 6–11.

193. Соціолого-педагогічний словник / укл. С. У. Гончаренко, В. В. Радул, М. М. Дубінка та ін. Київ : «ЕксОб», 2000. 304 с.

194. Спільні проекти дошкільного закладу і сім'ї. *Дитячий садок. Мистецтво*. 2022. № 2. С. 29–66.

195. Старовойт Л., Ліхіцька Л. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Modern inform. technologies and innovation methodologies of educ. in prof. training methodology theory experience problems. 2022. Вип. 64. С. 147–160. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-147-160>.

196. Староста В. І., Товканець Г. В. *Методологія та методи науково-педагогічних досліджень : навч.-метод. посіб.* Мукачево : МДУ, 2015. 64 с.

197. Сторож В. В. *Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Ігрова діяльність дітей дошкільного віку» : метод. рекомен.* Одеса : Ун-т Ушинського, 2024. 30 с.

198. Сухомлинський В. О. *Вибрані твори : у 5 т.* Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. *Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості; Духовний світ школяра ; Методика виховання колективу.* 1976. 653 с.

199. Сухомлинський В. О. *Вибрані твори : у 5 т.* Київ : Радянська школа, 1976. 1977. Т. 2. 670 с.

200. Сухомлинський В. О. *Вибрані твори : у 5 т.* Київ : Радянська школа, 1976. Т. 3. 668 с.

201. Сухомлинський В. О. *Вибрані твори : у 5 т.* Київ : Радянська школа, 1977. Т. 4. 640 с.

202. *Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського.* Харків : ВД «ШКОЛА», 2009. 1008 с.

203. *Технологія навчання. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко.* Київ : Либідь, 1997. С. 331.

204. Топузов О. М. *Освітня сфера України: національні пріоритети, проблеми і перспективи : монографія.* Київ : Педагогічна думка, 2024. 208 с.

205. Турубарова А. В., Горшкова Г. В. *Особливості сенсорного виховання дітей раннього віку в умовах війни в Україні. Інноваційна педагогіка.* 2023. Вип. 62, т. 1. С. 80–86. DOI: <http://dx.doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.16>.

206. Удот В. Ф. *Значення дослідницької діяльності у формуванні особистості дитини дошкільного віку. Дошкільна освіта: теорія, методика,*

інновації : тези доп. 5 Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 26 вересня 2022 р., Луцьк. Луцьк, 2022. С. 278–282.

207. Узбек К. М. Фрагменти побудови античної науки, філософії і культури. Донецьк : Східний вид. дім, 2010. 234 с.

208. Універсальний словник-енциклопедія. 4-те вид., виправл. і доп. Львів : ТЕКА, 2006. 1432 с.

209. Фізичний розвиток дітей в умовах дошкільного навчального закладу : метод. рекомен. : Лист МОН України від 28.05.2012 р. № 1/9-413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-413736-12#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

210. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

211. Харченко-Баранецька Л., Кострікова К. Формування олімпійських цінностей у молодших школярів в рамках навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти України. *Науковий часопис УДУ ім. Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. Вип. 3К(162). С. 417–421. DOI: [10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).88](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).88).

212. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки / за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ : Вища школа, 2004. 511 с.

213. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Вісник Черкас. нац. ун-ту ім. Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2022. Вип. 4. С. 5–10.

214. Хромець В. Марія Монтессорі: педагогічна концепція. Київ : Дух і Літера, 2024. 42 с.

215. Целякова О. М. Духовність як цілісний феномен: проблеми концептуалізації в контексті соціально-філософського пізнання. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 2008. Вип. 33. С. 65–73.

216. Чаговець А. І., Пивоваренко М. С. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку в культурноосвітньому просторі сучасного закладу

дошкільної освіти. *Проблеми інженерно-пед. освіти*. 2024. № 82. С. 245–252. DOI: [10.32820/2074-8922-2024-82-245-252](https://doi.org/10.32820/2074-8922-2024-82-245-252).

217. Чижевський Б. Г. Організаційно-педагогічні умови становлення ліцеїв в Україні. Київ : Ін-т педагогіки АПН України, 1996. 249 с.

218. Шелепко Г. В. Педагогічні умови формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну. *Вісник науки та освіти*. 2023. Т. 5, № 11. С. 831–845. DOI: [10.52058/2786-6165-2023-5\(11\)-722-736](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-722-736).

219. Шенвень Ш., Радченко Л. Екологічна освіта в системі олімпійської освіти – складова сталого розвитку суспільства. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2025. Вип. 6 (193). С. 173–176. DOI: [10.31392/UDU-nc.series15.2025.06\(193\).38](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.06(193).38)

220. Шикиринська О., Бондарчук О. Педагогічний супровід естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами музичного мистецтва. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (9 школа метод. досвіду): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч., 22-23 листопада 2022 р., Вінниця. Вінниця, 2022. С. 380–386. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/a1d7d514-1b39-4e8e-a7d9-2e2fac5c3ed6> (дата звернення: 24.09.2023).*

221. Шинкарьова С. І., Дубовой О. В. Ідеологія олімпізму – основа олімпійської освіти. *Фізичне виховання в контексті сучасної освіти: тези доп. 18 Міжнар. наук.-метод. конф.* Київ : НАУ, 2023. С. 80–83.

222. Шулигіна Р. А. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Університетська книга, 2023. 144 с.

223. Щербашин Я. С. Олімпійська освіта в процесі формування гуманістичних цінностей у школярів. *Науковий часопис УДУ ім. Михайла Драгоманова. Серія 15. Фізичне виховання і спорт*. 2023. Т. 1, № 159. С. 146–150. DOI: [10.31392/NPU-nc.series15.2023.1\(159\).35](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1(159).35).

224. Щербашин Я. С. Олімпійська освіта в сучасних умовах. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті*: зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приватного ВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука» 19 жовтня. 2023 р., Рівне. Рівне, 2023. Ч. 4. 187 с. С. 89–92.

225. Я у світі : програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова та ін. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

226. Яцик Т. О., Степанюк В. В. Словник коротких термінів з педагогіки. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2022. 50 с.

227. Anthony Don. Coubertin Pedagogy. Pierre de Coubertin an unrecognized genius. Lausanne : The International Pierre de Coubertin Committee, 1994. P. 27–31.

228. Attali M., Le Yondre F. Olympic education in France : a legacy issue or the promotion of a model in crisis? *Social Sciences*. 2022. Vol. 11, № 2. P. 62. DOI: <https://doi.org/10.3390/socsci11020062>.

229. Baden-Baden 1981, an Olympic Congress that changed the Olympic Movement forever. URL: <https://www.olympics.com/ioc/news/baden-baden-1981-an-olympic-congress-that-changed-the-olympic-movement-forever> (date of access: 16.05.2022).

230. Binder D. Olympic values education: evolution of a pedagogy. *Educational Review*. 2012. P. 275–302.

231. Bulatova M., Platonov V. Olympism and the Olympic education: history, modernity, future. *Science in Olympic Sport*. 2019. № 3. P. 52–76.

232. Cahill J., Baka R. Australia: Olympic education – inspiring young Australians to be better. *Olympic education: an international review* / eds. R. Naul et al. New York : Taylor & Francis, 2017. P. 75–88.

233. Cai Xi Qin. The life and wisdom of confucius. *Sinolingua*, 2002. 224 p.

234. Commission for culture and olympic education. URL: <http://www.olympic.org/culture-and-olympic-education-commission> (date of access: 12.08.2023).

235. Coubertin Pierre de. Discours à Athènes (16 nov. 1894). *Pierre de Coubertin. Textes choisis*. T. II. Zurich-Hildesheim-New York : Weidmann, 1986. P. 364–375.

236. Coubertin Pierre de. Olympism. Selected Writings. Lausanne : IOC, 2000. 547 p.

237. Coubertin Pierre de. Pédagogie sportive. Les Éditions G. Crès et Cie. Paris, 1922. 154 p.

238. Coubertin Pierre de. The Olympic idea: discourses and essays. Lausanne: Carl-Diem-Institute, Editions Internationals, Olympia, 1966. 217 p.

239. Coubertin Pierre de. Le rôle éducatif des Olympiades. *Pierre de Coubertin. Textes choisis*. T. II. Zurich-Hildesheim-New York : Weidmann, 1986. P. 376–377.

240. Escuelas (Schools) URL: <https://www.museuolimpicbcn.cat/es/escuelas> (date of access: 16.05.2023).

241. Ethical views from antiquity to present / U. O. Naumova et al. *Bulletin Med. Biol. Res.* 2022. Vol. 4, № 4. P. 43–46. DOI: <https://doi.org/10.11603/bmbr.2706-6290.2022.4.13168>.

242. Eyquem Marie-Therese, Pierre de Coubertin. L'epopee olympique. Paris: Edit. Calmann-Levy, 1966. 112 p.

243. Final document : 12th Centennial Olympic Congress : congress of unity, 3 sept. 1994, Paris. Paris, 1994. 11 p. URL: <https://www.olympics.com/ioc/paris-1994-olympic-congress> (date of access: 26.08.2022).

244. Flatau J. Sport coaches as conveyors of Olympic values : an empirical survey Jens Flatau. *Olympism, olimpic education and learning legacies* / eds. D. Chatziefstathiou, N. Müller. Newcastle upon Tyne: Cambridge scholars Publishing, 2014. P. 28–38.

245. Fröbel F. The education of man. University Press of the Pacific, 2004. 368 p.

246. Fromm Erich. The heart of man: its genius for good and evil. Harper & Row, 1964. 156 p.

247. Galan Y., Yarmak O., Andrieieva O., Yuriy M., Sukhomlynov R., Zoriy Y., Koshura A., Ivanchuk M., Vaskan I., Bohdanyuk A. Impact of football clubs on the recreational activities of preschoolers. *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2021. Vol. 21 (2), P. 803–812. DOI: 10.7752/jpes.2021.02100

248. Georgiadis K. The ideas of Pierre de Coubertin on the revival of the modern Olympic Games. *IOA : report of the thirty-eighth session 15-th july – 30th july 1998*. International Olympic Committee, 1999. P. 43–55.

249. Goodstart kindy children take part in mini Olympics. URL: <https://www.goodstart.org.au/news/goodstart-kindy-children-take-part-in-mini-olympics> (date of access: 04.08.2023).

250. Grupe O. Olympismus und olympische Erziehung: abschied von einer groben idée? *Olympischer Sport – Rückblick und Perspektiven*. Schorndorf. Hofmann, 1997. P. 223–243.

251. Humanism and its aspirations – Humanist Manifesto. URL: <https://americanhumanist.org/3/HumandItsAspirations.htm> (date of access: 27.05.2022).

252. Huong Nguyen Thi Thu, Thanh Nguyen Van, Hoan Nguyen Minh. Human nature in ancient philosophy and its influence on modern philosophy. *Kalagatos, Fortaleza*. 2025. Vol. 22, № 1. P. 1–12.

253. IHEU Minimum Statement on Humanism. URL: <https://humanists.international/> (date of access: 14.10.2023).

254. Improving the psychophysiological condition of secondary school learners through the Olympic education program during the Covid-19 pandemic / Y. Galan et al. *Retos*. 2023. Vol. 49. P. 845–852. DOI: <https://doi.org/10.47197/retos.v49.99154>

255. International Humanist and Ethical Union URL: <https://web.archive.org/web/20130117101233/http://iheu.org/bylaws> (date of access: 14.10.2023).

256. IOA. URL: <https://ioa.org.gr/> (date of access: 26.08.2023).

257. IOC Congresses. URL: <https://www.olympics.com/ioc/olympic-congress> (date of access: 26.08.2023).

258. Kaya Erdal, Yildiz Özer. Physical education and sports teachers' perception of values and opinions on the values of physical education and sports course. *Int. J. Sport Culture Sci.* 2023. Vol. 11, № 4. P. 261–280. DOI : 10.14486/IntJSCS.2023.691.

259. Kostrikova K. Olympic education as a paradigm of modern education of students of general secondary education institutions. *Social educational project of improving knowledge in economics journal SEPIKE special edition Ukraine.* 2022. № 1. P. 51–59. URL: https://5b925ea6-3d4e-400b-b5f3-32dc681218ff.filesusr.com/ugd/b199e2_1a398ad922244456afc27656595413ad.pdf (date of access: 16.02.2023).

260. Kunicki Bogdan J. *Kultura fizyczna – ewolucja ideologii.* Gorzow, 1986. 60 p.

261. Lee J., Yuan L. The current situation and strategy of Olympic education for elementary and middle school students based on science, technology, engineering, art and math education in the context of physical literacy. *Front. Psychol.* 2022. №13. P. 910599. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.910599>.

262. Lenskyj H. J. Olympic education and Olympism: still colonizing children's minds : educ. review. 2012. Vol. 64, № 3. P. 265–274. DOI: <https://doi.org/10.1080/00131911.2012.667389>.

263. *Les meilleures pages des écrivains pédagogiques de Rabelais au XX siècle : extraits / avec un Avant-propos et des notes par Edmond Parissot et Félix Henry; préface de Jules Payot.* Paris : Librairie Armand Colin, 1908. 364 p.

264. Lincoln Infant Center & Preschool | Action Day Schools. URL : <https://www.actiondayprimaryplus.com/locations/lincoln/> (date of access: 14.10.2023).

265. Locke J. *Some thoughts concerning education,* 1692. Hackett Publishing Company Inc., 1996. 256 p. URL : <https://origin-rh.web.fordham.edu/Halsall/mod/1692locke-education.asp> (date of access: 16.05.2023).

266. Ludwiczak M., Bronikowska M. Fair play in a context of physical education and sports behaviours. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2022. № 19. P. 2452. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph19042452>.

267. Morocco Preschool Olympics. URL: <https://sportencommun.org/en/projects/morocco-preschool-olympics/> (date of access: 03.11.2022).

268. Müller N. Die Olympische Idee Pierre de Coubertin und Carl Diem in ihrer Auswirkung auf die IOA : doctoral diss. Graz, 1975. 327 p.

269. Muller N. Olympic Education. *The Sport J*. 2004. № 6. URL : <https://thesportjournal.org/article/olympic-education/> (date of access: 15.10.2022).

270. Müller N. Pierre de Coubertin 1863-1937, Olympism, Selected Writings. Lausanne : IOC, 2000. 121 p.

271. Mzali Mohamed. Olympism and education : report of the 18th session of the IOA. Athens, 1979. P. 62–72.

272. National Olympic Academy of the Netherlands. URL : <https://www.eoalympic.org/members/national-olympic-academy-of-the-netherlands/> (date of access: 03.11.2022).

273. Naul Roland. Olympic pedagogy as a theory of development of ethical and humanistic values in education. *9 th International session for directors of National Olympic Academies, 1-8 June 2007 : proceedings*. International Olympic Academy, 2009. P. 27–40.

274. Nikolaus Ines. The CIPC's International Network of Coubertin Schools A Sustainable Model for an Olympic Education International Pierre de Coubertin Committee / Comité International Pierre de Coubertin (CIPC). Lausanne, 2015. 220 p.

275. Nissiotis Nikolaos. Philosophy of Olympism. *Report of the 18th session of the IOA*. Athens, 1979. P. 170–178.

276. Olympic Charter : in force as from 15 October 2023 / International Olympic Committee. Lausanne, Switzerland : DidWeDo S.à r.l., 2023. 110 p.

277. Olympic Congress – Prague 1925. URL: <https://www.olympedia.org/meetings/127> (date of access: 06.05.2023).

278. Olympic the impact of games on teacher development: the case of the official Olympic education program of Rio 2016 / T. Ribeiro, A. Correia, C. Figueiredo, R. Biscaya. *Educational Review*. 2022. Vol. 74, № 5. P. 992. DOI: <https://doi.org/10.1080/00131911.2020.1837739>.

279. Physical education teaching in Italian primary school: theoretical lines and operational proposals / G. Altavilla et al. *Pedagogy Phys. Cult. Sports*. 2022. Vol. 26, № 3. P. 151–157. DOI: [10.15561/26649837.2022.0302](https://doi.org/10.15561/26649837.2022.0302).

280. Pierre de Coubertin and the Arts / The International Pierre de Coubertin Committee. Lausanne, 1994. 15 p.

281. Piters Ya. Pidvyshchennya yakosti doshkilnoyi osvity ta dohlyadu za ditmy v Ukrayini [Improving the quality of preschool education and child care in Ukraine]. Hent : VBJK [in Ukrainian], 2018.

282. Rethinking education: towards a global common good. 2015. 84 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555> (date of access: 09.08.2023).

283. Rioux Georges. Propos Liminaires. Pierre de Coubertin éducateur. Pierre de Coubertin. Textes choisis. T. I. – Zurich-Hildesheim-New York : Weidmann, 1986. P. 1–34.

284. Rousseau Jean-Jacques. Emil: Or about education. Basic Books, 1979. 501 p.

285. Rowbottom M. Two thousand pre-school children get Olympic experience in Pristina thanks to Kosovo NOC. URL : <https://www.insidethegames.biz/articles/1078291/two-thousand-pre-school-children-get-olympic-experience-in-pristina-thanks-to-kosovo-noc> (date of access: 03.11.2022).

286. Rüsen J., Laass H. Humanism in intercultural perspective: experiences and expectations. Transcript Verlag, 2009. 280 p.

287. Schimmel K., Chandler T. Olympism in the classroom: partnership-sponsored education materials and the shaping of the school curriculum. *Old Borders, New Borders, No Borders. Sport and physical education in a period of change* / eds. J. Tolleneer, R. Renson. Aachen : Meyer & Meyer, 2000. P. 421–430.

288. The importance of physical education and sport in primary (Elementary) school / Kerry C. Dollaway et al. *Int. J. Phys. Educ. Sports Health*. 2024. Vol. 11, № 3. P. 244–251. DOI: <https://doi.org/10.22271/kheljournal.2024.v11.i3d.3348>.

289. The Opening of the lithuanian children games boasts a record number of participants. URL : <https://ltok.lt/naujienos/the-opening-of-the-lithuanian-children-games-boasts-a-record-number-of-participants> (date of access: 03.11.2022).

290. Thrift J. The role of the role model: how parents can support their children's extracurricular activities. URL: <https://www.lineagebjj-blog.com/blog/the-role-of-the-role-model-how-parents-can-support-their-childrens-extracurricular-activities> (date of access: 09.07.2024).

291. UNICEF. Кращий догляд для кожної дитини. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/family-for-every-child> (date of access: 16.08.2024).

292. Vatsaba O., Yukhymuk V. Formy olimpiikocho obrazovaniia uchenikov obshcheobrazovatelnykh shkol Ukrainy [Olympic educational forms for pupils in Ukrainian general-education schools]. *Perspective moderne ale impactului societatii contemporane asupra educatiei fizice si sportului*. Chisinau : I.N.E.F.S., 2006. P. 114–117.

293. Vialar P. Pierre de Coubertin (II): the man and his work : report of the 2nd Summer Session of the IOA. Athens, 1962. P. 72–88.

294. Vygotsky L. S. Igra i ee rol v umstvennom razvitii rebenka. *Voprosy psihologii [Problems of psychology]*. 1966. Vol. 12, № 6. P. 62–76. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1138861.pdf> (date of access: 16.12.2022).

295. Vygotsky L. S. The Psychology of Art. 1925. 92 p. URL: <https://www.marxists.org/archive/vygotsky/works/1925/art11.htm> (date of access: 16.12.2022).

296. Vygotsky L. S. Thinking and Speech. 1934. 284 p. URL: <https://www.marxists.org/archive/vygotsky/works/words/Thinking-and-Speech.pdf>. (date of access: 16.12.2022).

297. Woods R. B. Social issues in sport. Champaign : Human Kinetics, 2006. 369 p.

298. Zhang H., Powell D. The business of Olympic education: interactions between government, schools, teachers, academia-ics and external suppliers. *China Public Schools, Sport, Educ. Soc.* 2024. Vol. 29, № 1. P. 89. DOI: <https://doi.org/10.1080/13573322.2022.2107502>.

299. Zuchora Krzysztof. Olympism: back to sources. *Almanack 1994. Polish Olympic Committee, Polish Olympic Academy.* 1994. P. 39–48.

300. Olympic education commission. URL: <https://olympics.com/ioc/olympic-education-commission> (date of access: 06.05.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Коваленко Ю. О., Соколова О. В., Польський С. Г., Лимаренко Н. П. Оздоровчі системи як складова фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2022. Вип. 10 (155). С. 80–84. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.10\(155\).19](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.10(155).19) Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, зборі та обробці отриманих даних. Внесок Коваленко Ю. О., Соколової О. В., Польського С. Г. полягає у здійсненні загального наукового керівництва дослідження, розробці концепції та методології дослідження.*
2. Лимаренко, Н. П., Єрмолова В. М. Формування педагогічних засад олімпійської освіти. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2025. Вип. 5 (192). С. 93–96. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05\(192\).20](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05(192).20) Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає в організації та проведенні досліджень, обробці результатів та формулюванні висновків. Внесок Єрмолової В. М. полягає у визначенні концепції та методології дослідження.*
3. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Шляхи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Академічні візії*. 2025. Вип. 46/2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17148277> Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у зборі, аналізі та інтерпретації даних, обробці результатів та формулюванні висновків. Внесок Єрмолової В. М. полягає у визначенні концепції та методології дослідження.*

4. Лимаренко Н., Єрмолова В. Організаційно-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Педагогічна академія: наукові записки*. Вип. 24/2025. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17653835> Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, опрацюванні результатів та формулюванні висновків. Внесок Єрмолової В. полягає у визначенні концепції та методології дослідження.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дисертації

5. Лимаренко Н. П. Олімпійська освіта у закладах дошкільної освіти як проблема наукових досліджень. *Молодь та олімпійський рух* : зб. тез доп. XV Міжнар. конф. молодих вчених, м. Київ, 16 верес. 2022 р. Київ : НУФВСУ, 2022. С. 34–35. URL: <https://surl.li/nhdujf>

6. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Олімпійська освіта як дієвий засіб реалізації базового компонента дошкільної освіти. *Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. онлайн-конф. студ., аспірантів і молодих вчених, м. Миколаїв, 28 жовт. 2022 р. Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2022. С. 18–21. URL: <https://surl.lu/zcvyni> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, зборі та обробці отриманих даних, формуванні висновків.*

7. Лимаренко Н., Мазюк В. Олімпійська освіта в історичній ретроспективі. *Молодь та олімпійський рух* : зб. тез доп. XVI Міжнар. конф. молодих вчених, м. Київ, 29 черв. 2023 р. Київ : НУФВСУ, 2023. С. 48–49. URL: <https://surl.lt/azdntv> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, опрацюванні результатів та формулюванні висновків.*

8. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Педагогічні погляди П'єра де Кубертена. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 112–116. URL:

http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28631/3/Conf_Olimp_ryh_2023.pdf

Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, обробці отриманих даних і підготовці висновків.

9. Лимаренко Н., Єрмолова В. Інтеграція елементів олімпійської освіти – один з ефективних засобів реалізації програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». *Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 45-ій річниці Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків, 5 квіт. 2024 р. Харків : ХДАФК, 2024. С. 237–239. URL: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/server/api/core/bitstreams/eaf341eb-dceb-4ad7-b743-0c526c17b48d/content> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, опрацюванні результатів та формулюванні висновків.*

10. Лимаренко Н., Єрмолова В. Шляхи інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 14 листоп. 2024 р. Рівне, 2024. Ч. I. С. 252–255. URL: <https://surli.cc/iuzxsr> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, опрацюванні результатів та формулюванні висновків.*

11. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Порівняння ставлення учасників освітнього процесу до інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 16–17 квіт. 2025 р. / ред. колегія А. В. Кіпенський та ін. Харків : 2025. С. 549–551. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7ebfdc96-c43f-426b-b73e-ce5c0c3cee8d/content> *Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, аналізі та порівнянні отриманих даних і формулюванні висновків.*

12. Лимаренко Н. П., Єрмолова В. М. Обізнаність вихованців закладів дошкільної освіти з питань олімпійського спорту та олімпійських ігор. *Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення* : матеріали Всеукр. наук. конф., м. Тернопіль, 6–7 груд. 2025 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 143–147. URL:

http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/35398/1/Olimp_ryx_2025.pdf

Особистий внесок здобувача полягає у проведенні дослідження, інтерпретації отриманих даних та формулюванні висновків.

ДОДАТОК Б

**ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ
ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

№ з/п	Назва конференції, конгресу, симпозиуму	Місце та дата проведення	Форма участі
1.	XV Міжнародна конференція молодих вчених «Молодь та олімпійський рух»	Київ, 16 вересня 2022 року	Доповідь, публікація
2.	Міжнародна онлайн-конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи»	Миколаїв, 28 жовтня 2022 року	Доповідь
3.	XVI Міжнародна конференція молодих вчених	Київ, 29 червня 2023 року	Доповідь, публікація
4.	Всеукраїнська наукова конференція «Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення»	Тернопіль, 20 жовтня 2023 року,	Публікація
5.	Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції»	Рівне, 14 листопада 2024 року	Доповідь, публікація
6.	Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвячений 45-ій річниці Харківської державної академії фізичної культури «Проблеми та перспективні напрями розвитку сучасного спорту: актуальні питання теорії та практики»	Харків, 5 квітня 2024 року,	Доповідь, публікація
7.	Всеукраїнська наукова конференція «Олімпійський рух на теренах України – минуле та сьогодення»	Тернопіль, 6-7 лютого 2025	Доповідь, публікація
8.	V Міжнародна науково-практична конференція «Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти»	Харків, 16-17 квітня 2025 року	Доповідь, публікація
9.	Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «На шляху до професійного вдосконалення»	Рівне, 27 травня 2025 року	Доповідь

ДОДАТОК В

АКТ

впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес
кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національного університету фізичного виховання і спорту України

м. Київ

«2» травня 2025 р.

Ми, ті, що підписалися нижче, склали цей акт про те, що Лимаренко Наталія, Єрмолова Валентина, як виконавці теми 1.2. «Історіографія олімпійських видів спорту як джерело вивчення олімпійської спадщини» Національного університету фізичного виховання і спорту України (номер державної реєстрації теми №0121U108333) за період 2024-2025 рр., внесли такі рекомендації та пропозиції:

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
<p><i>Назва пропозиції:</i> «Організаційно-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти».</p> <p><i>Форма впровадження</i> – матеріали використані для удосконалення тексту лекції «Олімпійський рух в Україні» з дисципліни Олімпійський спорт для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності А7 «Фізична культура і спорт». Обґрунтовано доцільність інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти, як складової гармонійного розвитку дитини та фактору, що сприяє популяризації олімпійського руху в країні.</p> <p><i>Переваги над аналогами:</i> Аналоги у світовій практиці відсутні.</p>	<p><i>Наукова новизна:</i> розроблено та обґрунтовано модель інтеграції олімпійської освіти для впровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти. Запропоновано форми і засоби інтеграції елементів олімпійської освіти в практику роботи закладів дошкільної освіти.</p> <p><i>Рекомендації:</i> рекомендується для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти під час викладання дисциплін, пов'язаних з олімпійським спортом та олімпійською освітою.</p>	<p>Впровадження результатів досліджень в лекційний матеріал сприяло розширенню кола знань студентів щодо інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти, що передбачає соціальний і економічний ефект.</p>

Автори розробки:

здобувач

Наталія ЛИМАРЕНКО

професор кафедри
історії та теорії олімпійського спорту

Валентина ЄРМОЛОВА

Представник НУФВСУ:

Проректор з навчально-методичної роботи

Оксана ШИНКАРУК

Представник установи,
де виконувалось впровадження:
завідувач кафедри історії та
теорії олімпійського спорту НУФВСУ

Лідія РАДЧЕНКО

ДОДАТОК Г

АКТ
впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес
закладу дошкільної освіти №168

м. Київ

«30» квітня 2025 р.

Ми, ті, що підписалися нижче: представники Національного університету фізичного виховання і спорту України: проректор з науково-педагогічної роботи Борисова О.В., виконавець теми Лимаренко Н. П. та керівник закладу дошкільної освіти № 168 . м. Києва Сарапулова Г.А склали цей акт про те, що за результатами роботи виконаної за темою :«Історіографія олімпійських видів спорту як джерело вивчення олімпійської спадщини» (номер державної реєстрації теми №0121U108333) Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021-2025 рр., виконавець теми Лимаренко Н.П.. внесла такі рекомендації та пропозиції:

<i>Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика</i>	<i>Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання</i>	<i>Ефект від впровадження</i>
<p>«Організаційно-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти».</p> <p><i>Форма впровадження – Структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти.</i></p> <p>Модель дозволяє впроваджувати елементи олімпійської освіти в систему роботи закладу дошкільної освіти не порушуючи структуру освітнього процесу.</p> <p><i>Аналоги у світовій практиці відсутні.</i></p>	<p>Наукова новизна: розроблено та обгрунтовано модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти в освітній лінії Програми розвитку дітей «Я у світі»: «Особистість дитини»; «Дитина у соціумі»; Дитина у природньому довкіллі; «Дитина у світі культури»; «Діяльність дитини»; «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»; «Мовлення дитини».</p> <p>Запропоновано форми і засоби інтеграції елементів олімпійської освіти в практику роботи закладів дошкільної освіти дітей старших груп, що сприяє не тільки фізичному розвитку дітей, але й дозволяє розвивати в них важливі соціальні, моральні та інтелектуальні навички, що є основою для гармонійного розвитку особистості та відповідає базовому компоненту дошкільної освіти України і забезпечує освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку у різних видах діяльності</p> <p><i>Рекомендації:</i> рекомендується для використання в освітньому процесі закладів дошкільної освіти</p>	<p>Впровадження результатів досліджень сприяло розширенню компетентностей дітей старшого дошкільного віку, зацікавити дошкільнят елементами олімпійської освіти, які були інтегровані в різні види діяльності, а саме (здоров'язбережувальну, комунікативну, ігрову, сенсорно-пізнавальну, предметно-практичну, природничо-екологічну, художню, мовленнєву соціальну) з метою формування в них відповідних знань та навичок. Модель може бути використана під час інклюзивного навчання для дітей з особливими потребами. Крім того заняття можуть виконувати релаксаційну місію.</p>

Автори розробки:
Здобувач

Представник НУФВСУ:
Проректор з науково-педагогічної роботи

Представник установи де виконувалось впровадження
Керівник ЗДО № 168 м. Києва

Лимаренко Н.П.

Борисова О.В.

Сарапулова Г. А.

ДОДАТОК Д

АКТ
впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес
закладу дошкільної освіти №225 м. Києва

м. Київ

«30» квітня 2025 р.

Ми, ті, що підписалися нижче: представники Національного університету фізичного виховання і спорту України: проректор з науково-педагогічної роботи Борисова О.В., виконавець теми Лимаренко Н. П. та керівник закладу дошкільної освіти № 225 м. Києва Лавровська В. С. склали цей акт про те, що за результатами роботи виконаної за темою: «Історіографія олімпійських видів спорту як джерело вивчення олімпійської спадщини» (номер державної реєстрації теми №0121U108333) Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021-2025 рр., виконавець теми Лимаренко Н.П., внесла такі рекомендації та пропозиції:

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
<p>«Організаційно-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти».</p> <p><i>Форма впровадження – Структурно-функціональної моделі інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти.</i></p> <p>Модель дозволяє впроваджувати елементи олімпійської освіти в систему роботи закладу дошкільної освіти не порушуючи структуру освітнього процесу.</p> <p><i>Аналоги у світовій практиці відсутні.</i></p>	<p>Наукова новизна: розроблено та обґрунтовано модель інтеграції олімпійської освіти в освітній процес закладів дошкільної освіти в освітній лінії Програми розвитку дітей «Я у світі»: «Особистість дитини»; «Дитина у соціумі»; Дитина у природньому довіллі; «Дитина у світі культури»; «Діяльність дитини»; «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»; «Мовлення дитини».</p> <p>Запропоновано форми і засоби інтеграції елементів олімпійської освіти в практику роботи закладів дошкільної освіти дітей старших груп, що сприяє не тільки фізичному розвитку дітей, але й дозволяє розвивати в них важливі соціальні, моральні та інтелектуальні навички, що є основою для гармонійного розвитку особистості та відповідає базовому компоненту дошкільної освіти України і забезпечує освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку у різних видах діяльності</p> <p><i>Рекомендації:</i> рекомендується для використання в освітньому процесі закладів дошкільної освіти</p>	<p>Впровадження результатів досліджень сприяло розширенню компетентностей дітей старшого дошкільного віку, зацікавити дошкільнят елементами олімпійської освіти, які були інтегровані в різні види діяльності, а саме (здоров'язбережувальну, комунікативну, ігрову, сенсорно-пізнавальну, предметно-практичну, природничо-екологічну, художню, мовленнєву соціальну) з метою формування в них відповідних знань та навичок. Модель може бути використана під час інклюзивного навчання для дітей з особливими потребами. Крім того заняття можуть виконувати релаксаційну місію.</p>

Автори розробки:

Здобувач

Представник НУФВСУ:

Проректор з науково-педагогічної роботи

Представник установи де виконувалось впровадження

Керівник ЗДО № 225 м. Києва

Лимаренко Н.П.

Борисова О.В.

Лавровська В.С.

ДОДАТОК Е

Анкета для вихователів

Шановні колеги!

Просимо відповісти на запитання анкети. Обрану відповідь необхідно відмітити позначкою «+». Ваша участь в анкетуванні буде вагомим внеском в удосконалення освітнього процесу дітей дошкільного віку. Заздалегідь вдячні Вам за висловлені думки.

- 1. Як на Ваш погляд, знайомство дітей дошкільного віку з олімпійським рухом та Олімпійськими іграми буде сприяти реалізації Базового компоненту дошкільної освіти України?**
  - а) Так.
  - б) Ні.
  - в) Затрудняюсь відповісти.

- 2. Чи може впровадження олімпійської освіти у процес виховання закладу дошкільної освіти стати одним із факторів, що позитивно вплине на розширення світогляду дитини?**
  - а) Так.
  - б) Ні.
  - в) Затрудняюсь відповісти.

- 3. Як на Ваш погляд, знайомство дітей дошкільного віку з олімпійськими видами спорту сприятиме посиленню їх мотивації до занять спортом?**
  - а) Так.
  - б) Ні.
  - в) Затрудняюсь відповісти.

- 4. Як на Ваш погляд, спілкування з видатними спортсменами буде цікаве дітям дошкільного віку?**
  - а) Так.
  - б) Ні.
  - в) Затрудняюсь відповісти.

- 5. Як на Ваш погляд, інформація дітей про успіхи українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших змаганнях сприятиме формуванню у них почуття патріотизму та гордості за Батьківщину?**
  - а) Так.
  - б) Ні.
  - в) Затрудняюсь відповісти.

- 6. Чи вважаєте Ви фізичну культуру і спорт невід'ємною складовою виховання дитини?**
  - а) Так.
  - б) Ні.
  - в) Затрудняюсь відповісти.

- 7. Чи поділяєте Ви ідею єдності спорту з культурою, мистецтвом та освітою?**
  - а) Так.
  - б) Ні.
  - в) Затрудняюсь відповісти.

8. Чи знайомі Ви з олімпійськими цінностями?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

9. Що на Ваш погляд, являє собою олімпійська освіта? (проранжуйте за рівнем значущості):

- а) Залучення дітей до занять спортом, підтримання здорового способу життя;
- б) Знання про Олімпійські ігри;
- в) Освітній процес, що базується на ідеалах олімпійського руху, загальнолюдських цінностях
- г) Долучення до міжнародного олімпійського руху.

10. Чи проводяться у Вашому закладі олімпійські уроки?

- а) Так.
- б) Ні.

11. Чи проводяться у Вашому закладі Малі Олімпійські ігри?

- а) Так.
- б) Ні.

12. Чи взаємодіє Ваш заклад з регіональними відділеннями НОК України та Олімпійською академією України?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

13. В якій мірі Ви готові до впровадження олімпійської освіти у Вашому закладі?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Частково готовий.

14. Чи маєте Ви бажання впроваджувати олімпійську освіту у Вашому закладі?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) За наявності методичного забезпечення.

15. Чи вважаєте Ви за необхідне підвищити свій рівень кваліфікації з олімпійської освіти?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Частково.

Просимо надати інформацію про себе:

1. Назва закладу дошкільної освіти, область, місто:
2. Ваш вік: до 30 років; 31 – 40 років; 41-50 років; 51-60 років; понад 60 років.
3. Ваша стать (позначте позначкою «+») чоловіча жіноча.
4. Освіта _____
5. Педагогічний стаж (позначте позначкою «+»):
 до 5 років; 5-10 років; 10-20 років; понад 20.

Дякуємо Вам за участь в анкетуванні!

ДОДАТОК Ж

Анкета для батьків

Шановні батьки!

Просимо відповісти на запитання анкети. Обрану відповідь необхідно відмітити позначкою «+». Ваша участь в анкетуванні буде вагомим внеском в удосконалення освітнього процесу дітей дошкільного віку. Заздалегідь вдячні Вам за висловлені думки.

1. Чи займаєтеся або займалися Ви спортом?

- а) Так.
- б) Ні.

2. Чи вважаєте Ви заняття фізичною культурою важливими та потрібними для дитини?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

3. Чи відвідує Ваша дитина, якусь спортивну секцію?

- а) Так.
- б) Ні.

4. Чи відвідуєте Ви спортивні заходи, в яких бере участь Ваша дитина?

- а) Так.
- б) Ні.

5. Чи заохочуєте Ви дитину за її спортивні успіхи?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Не завжди.

6. Чи дивитесь Ви зі своєю дитиною передачі про спорт?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Іноді.

7. Чи дивилися Ви зі своєю дитиною по телебаченню Олімпійські ігри?

- а) Так.
- б) Ні.

8. Чи знайомі Ви з олімпійськими цінностями?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

9. Як на Ваш погляд, інформація дітей про успіхи українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших змаганнях сприятиме формуванню у них почуття патріотизму та гордості за Батьківщину?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

10. Як на Ваш погляд, знайомство дітей дошкільного віку з олімпійськими видами спорту сприятиме посиленню їх мотивації до занять спортом та розширенню світогляду?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

11. Як на Ваш погляд, спілкування з видатними спортсменами буде цікаве Вашій дитині?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

12. Як Ви ставитеся до того, щоб в освітній процес дошкільного закладу було впроваджено елементи олімпійської освіти з метою ознайомлення дітей з олімпійським рухом, Олімпійськими іграми, видатними спортсменами, що сприятиме їх всебічному гармонійному розвитку?

- а) Так.
- б) Ні.
- в) Затрудняюсь відповісти.

Просимо надати інформацію про себе:

1. Назва закладу дошкільної освіти, область, місто

2. Ваш вік: до 30 років; 31 – 40 років; 41-50 років;

3. Ваша стать (позначте позначкою «+») чоловіча жіноча.

4. Освіта _____

5. Кількість дітей у родині _____

Дякуємо Вам за участь в анкетуванні!

ДОДАТОК И

Анкета для дітей старшого дошкільного віку

Любий друже!

Просимо тебе відповісти на запитання. Твої відповіді дуже важливі для розвитку спорту в Україні. Якщо ти даєш відповідь на запитання, постав хрестик (+) у колонці «так» або «ні».

№	Запитання	Відповідь	
		так	ні
1.	Чи чув ти про Олімпійські ігри?		
2.	Чи дивився ти по телевізору змагання Олімпійських ігор?		
3.	Хто разом з тобою дивився змагання Олімпійських ігор?		
	- Тато		
	- Мама		
	- Брат або сестра		
4.	Чи бачив ти цю емблему?		
			
5.	Ця емблема це:		
	- Просто малюнок		
	- Символ Олімпійських ігор		
6.	Чим нагороджують переможців Олімпійських ігор?		
	- Медалями		
	- Цукерками		
7.	Обведи кружечком зимові види спорту.		
			
8.	Чи займаєшся ти спортом?		
9.	Ти мрієш стати чемпіоном Олімпійських ігор?		
10.	Чи хотів би ти більше дізнатися про Олімпійські ігри?		
11.	Хто твій улюблений спортсмен?		

Назва закладу дошкільної освіти, область, місто

1. Хлопчик _____, дівчинка _____

ДОДАТОК К

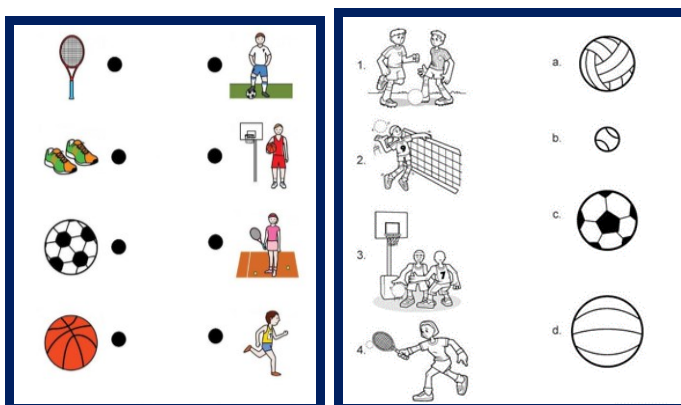
**Дидактичний матеріал для інтеграції елементів олімпійської освіти
в освітню лінію «Особистість дитини»**

1. Картки на знання інвентарю, притаманного видам спорту:

«Здогадайся, куди має потрапити кожний м'ячик».

«Визнач, кому що потрібно?»

2. Картки на знання назв олімпійських видів спорту

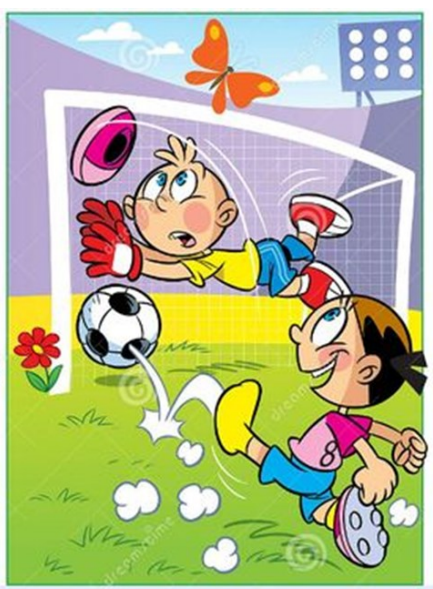
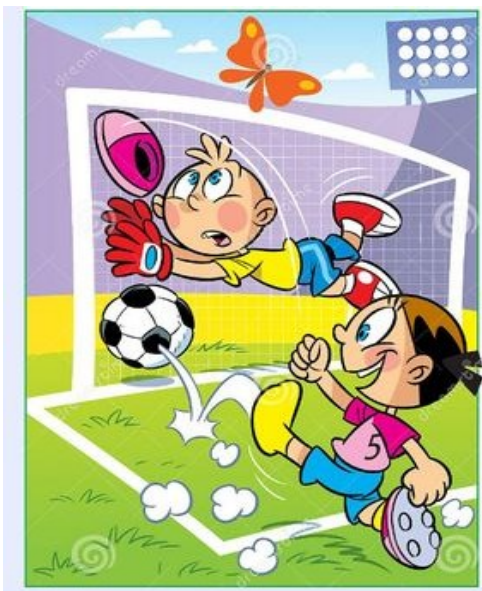

«Назви види спорту, якими займаються

діти на майданчиках»

3. Знайди відмінності!

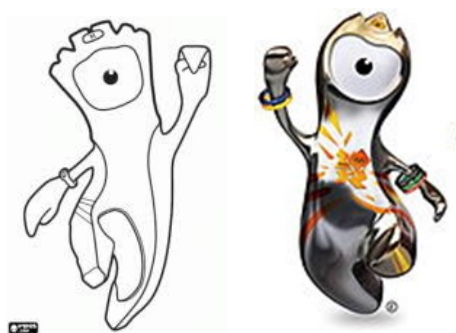

ДОДАТОК Л

Олімпійські талісмани

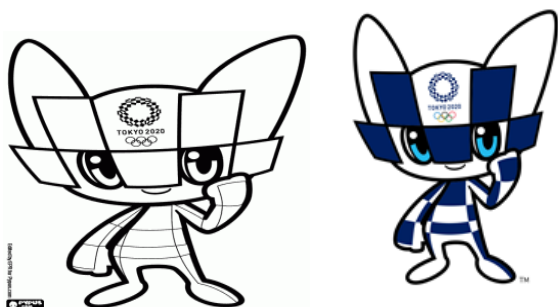
Фува, Пекін, 2008

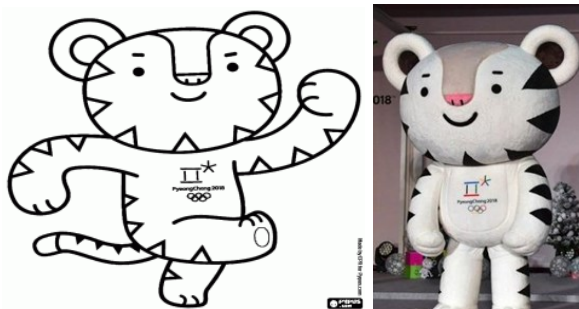
Венлок, Лондон, 2012

Вініус, Ріо-де-Жанейро, 2016

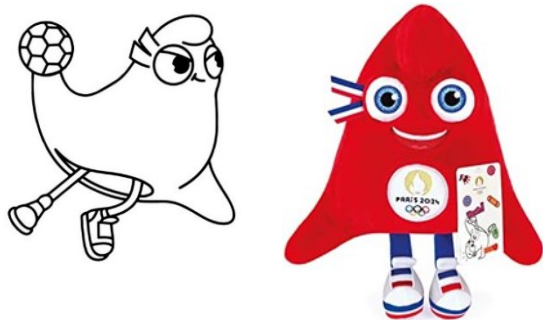
Мірайтова, Токіо, 2020

Сухоран, Пхьончхан, 2018

Бін Дунь Дунь, Пекін, 2022

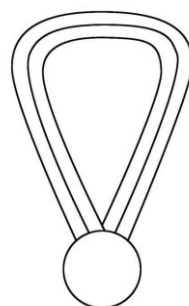
Фригі, Париж, 2024

Олімпійський
вогонь

Олімпійські
кільця

Олімпійська
медаль

ДОДАТОК М

ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ СЕНСОРНОГО, ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ПІДГОТОВКИ РУКИ ДИТИНИ ДО ПИСЬМА

1. Підрахуй!

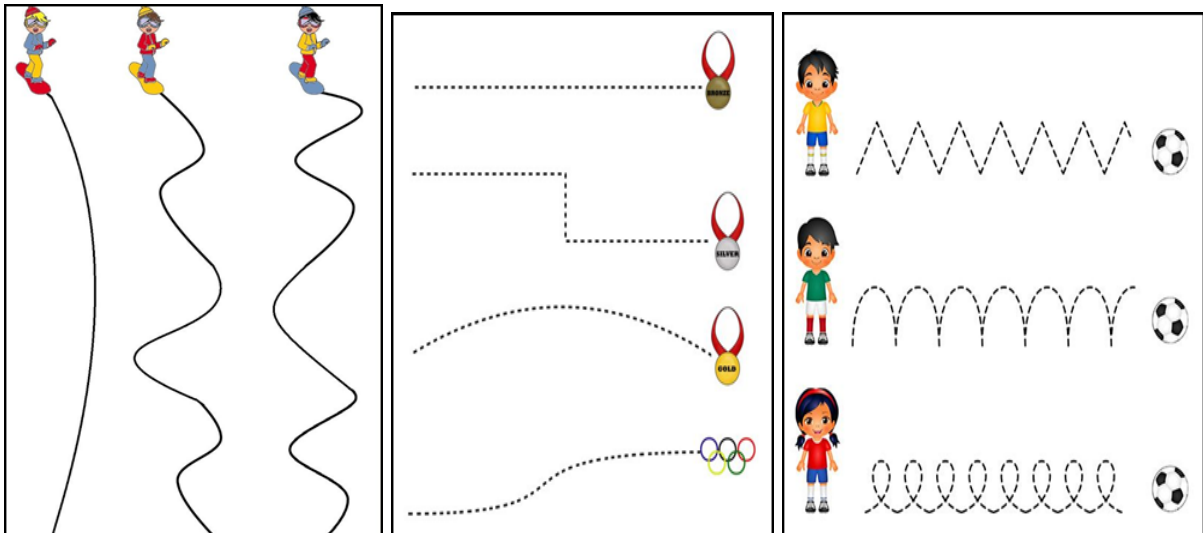

1.	<input type="text"/>	
2.	<input type="text"/>	
3.	<input type="text"/>	
4.	<input type="text"/>	
5.	<input type="text"/>	
6.	<input type="text"/>	

2. Визнач! (вище-нижче, більше-менше)

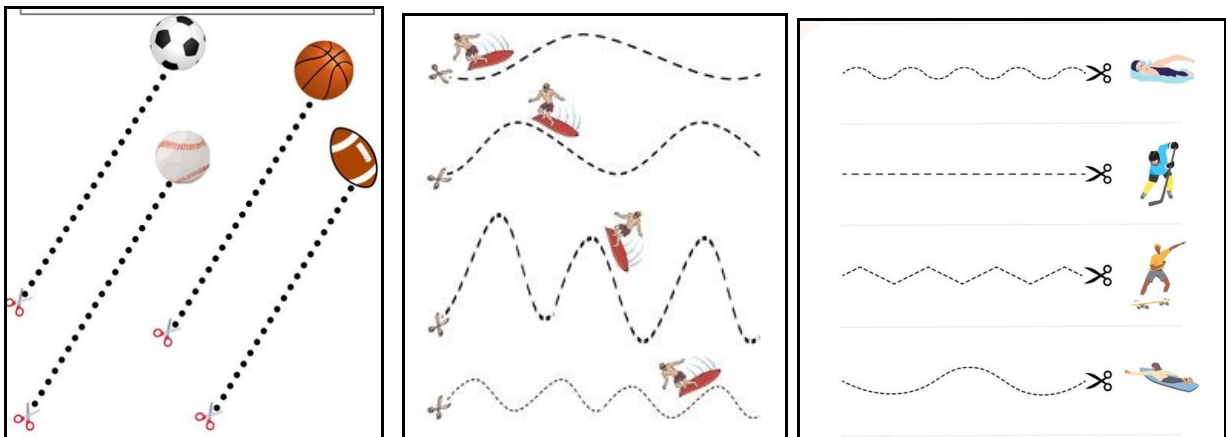

3. Закинь м'яч у потрібне кільце!

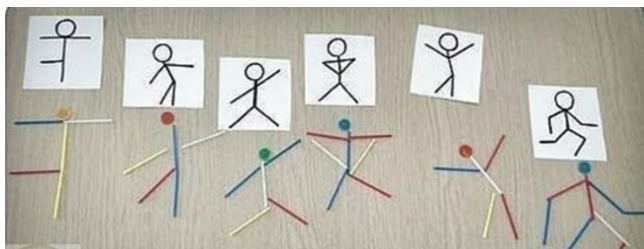
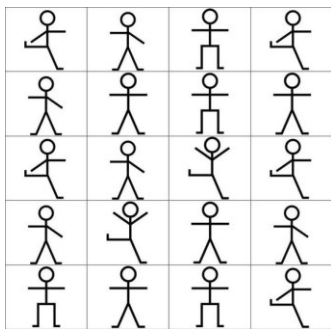
4. Допоможи спортсменам!

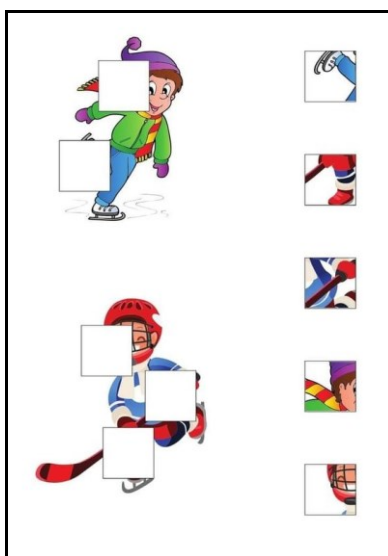
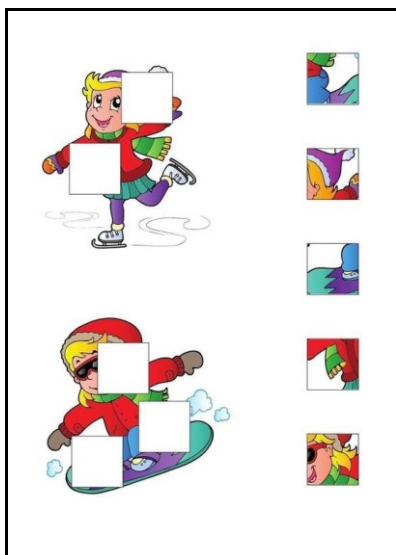
5. Вчимося правильно користуватися ножицями

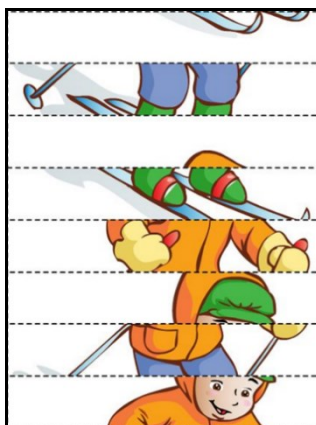
6. Створи фігуру за допомогою паличок!

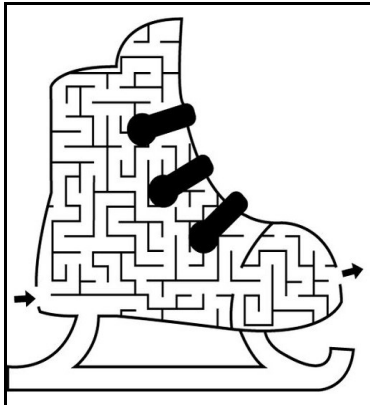
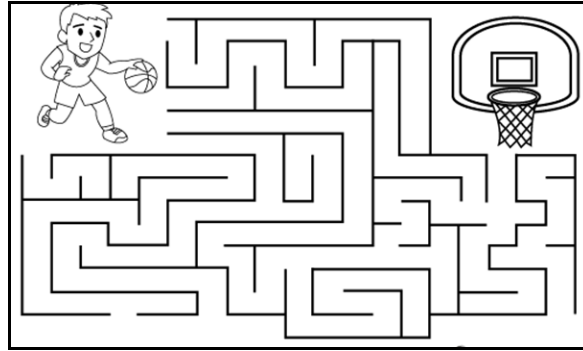
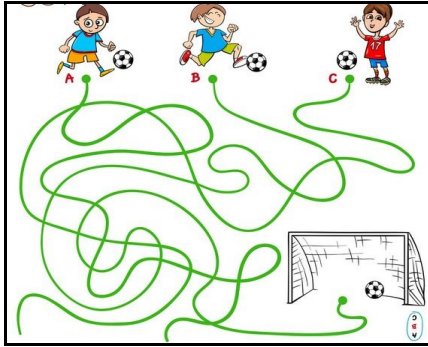
7. Знайди, який фрагмент картинки приховано. Поєднай підходящий фрагмент, що знаходиться поряд з картинкою, з його місцем

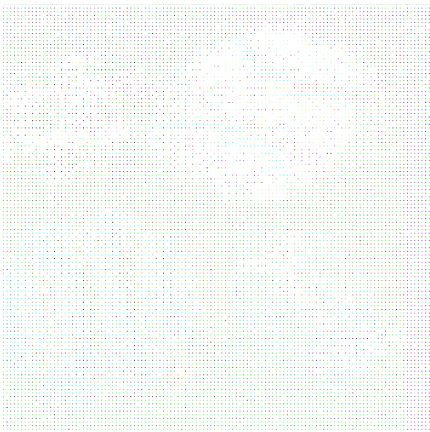
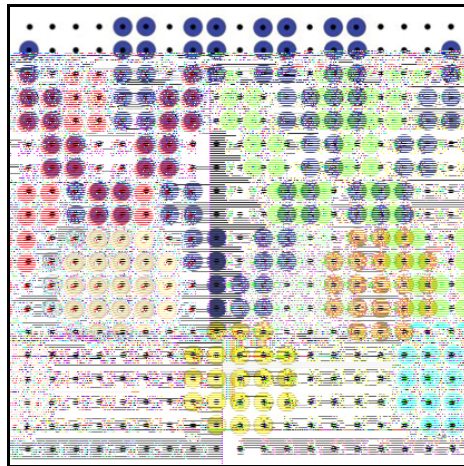
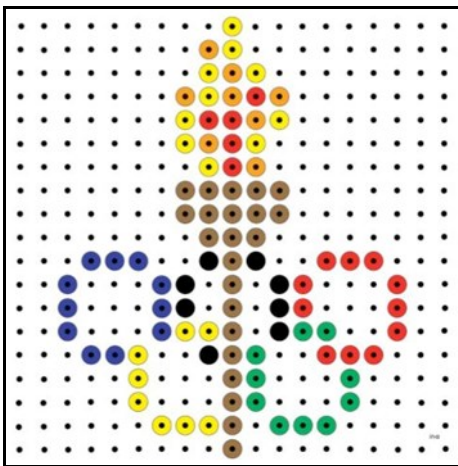
8. Склади картинку!

9. Пройди лабіринт!

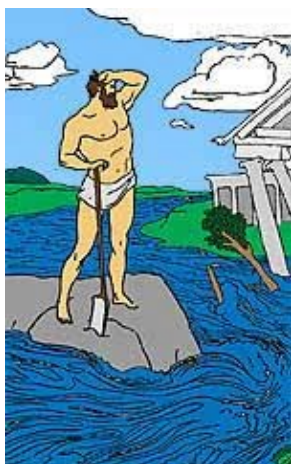
10. Мозаїка, конструктор «Lego»

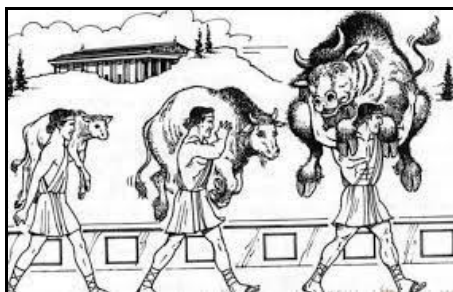
ДОДАТОК Н

Дидактичний матеріал для використання в роботі розвитку мовлення дитини

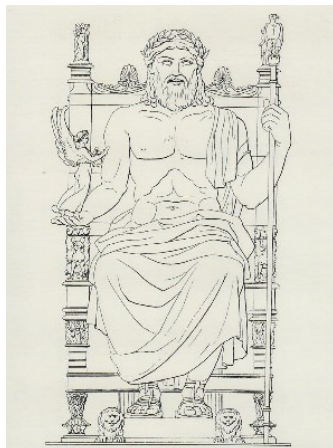
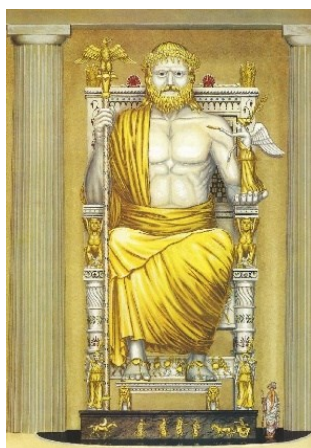
Для розвитку мовлення пропонується знайомство дошкільників з міфами і легендами Стародавньої Греції, які розповідають про героїв та олімпіоніків давнини. До них відносяться оповіді про те, як Геракл очистив стайні царя Авгія; про легендарного олімпіоніка Мілона Кротонського та боротьбу героя Тесея з Мінотавром, бога богів і людей – Зевса Олімпійського. Знайомство з давніми подіями та їх учасниками доцільно доповнювати художньою творчістю дітей:

Геракл очищує стайні царя Авгія

Зростання олімпіоніка Мілона Кротонського

Зевс Олімпійський

Боротьба Тесея з Мінотавром

Загадки (авт. Наталія Гуркіна)

<p>Бокс, хокей, бобслей, футбол, Сноуборд і волейбол... Стадіон, басейни, корт - Об'єднало слово... спорт.</p>	<p>Дві команди, як в футболі, Та на крижаному полі, І дорослих, і дітей Позбирав на лід... хоккей.</p>
<p>Кулю шкіряну ганяють, Лиш одну на полі мають! По ногах не б'ють – це фол! Називають гру... футбол.</p>	<p>Той, хто диво-дошку має, Із гори, мов птах злітає. Це не гра - зимовий спорт! Зветься вид цей... сноуборд.</p>
<p>З гірки мчаться сани-боб, В них сидить кілька осіб. Швидкість там - не для дітей! Звуть вид спорту цей... бобслей.</p>	<p>Ця спортивна боротьба - Рух на лижах і стрільба... Гонка-справжній марафон! Цей вид спорту... біатлон.</p>
<p>Спуск на лижах із гори Де проходи – прапори! Назва схожа з нашим салом, А вид спорту зветься – слалом.</p>	<p>Сіла купа дівчорі І поїхала з гори... Люблять їх усі малята. Звуть візочок цей... санчата.</p>
<p>З нетерпінням зиму ждуть, Лід малюють – іскри йдуть! Гострі та стрімкі вони. Мають назву... ковзани.</p>	<p>Покатають нас вони, Але це не ковзани! Білі, чорні, сині, рижі... Дощечки ці зветься.. лижі.</p>